

เรื่องเล่าบาดแผลสงครามเวียดนามของนักเขียนเวียดนามพลัดถิ่น

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต

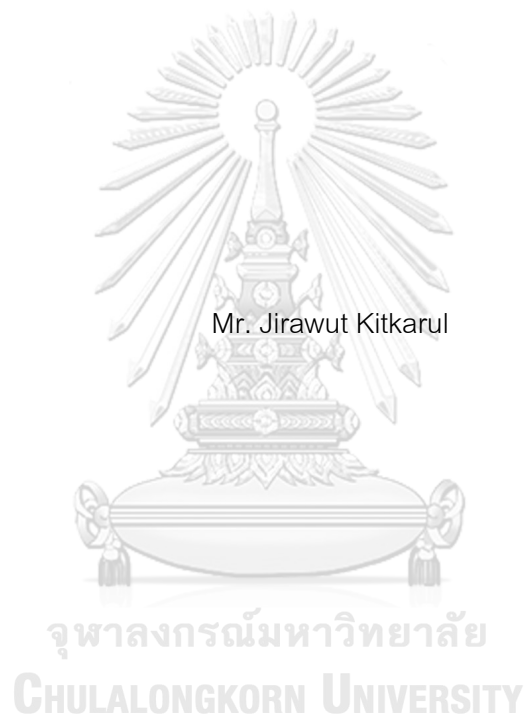
สาขาวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ ภาควิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2565

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

TRAUMATIC NARRATIVES OF VIETNAM WAR BY DISPLACED VIETNAMESE WRITERS

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy in Comparative Literature

Department of Comparative Literature

FACULTY OF ARTS

Chulalongkorn University

Academic Year 2022

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	เรื่องเล่าบาดแผลสงครามเวียดนามของนักเขียนเวียดนามพลัดถิ่น
โดย	นายจิรวุฒิ กิจการุณ
สาขาวิชา	วรรณคดีเปรียบเทียบ
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	รองศาสตราจารย์ ดร.ชุตินา ประภาศวุฒิสาร

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต

.....	คณบดีคณะอักษรศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรเดช ไซติอุตมพันธ์)	
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์	ประธานกรรมการ
.....	
(รองศาสตราจารย์ ดร.มนธิรา ราโท)	อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
.....	
(รองศาสตราจารย์ ดร.ชุตินา ประภาศวุฒิสาร)	กรรมการ
.....	
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ถนอมนวล หิรัญเทพ)	กรรมการ
.....	
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยรัตน์ พลमुख)	กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
.....	
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมสุข หินวิมาน)	

จิรวุฒิ กิจการุณ : เรื่องเล่าบาดแผลสงครามเวียดนามของนักเขียนเวียดนามพลัดถิ่น. (TRAUMATIC NARRATIVES OF VIETNAM WAR BY DISPLACED VIETNAMESE WRITERS) อ.ที่ปรึกษาหลัก : รศ. ดร.ชุตินา มา ประภาศวุฒิสาร

สงครามเวียดนามเป็นความทรงจำบาดแผลร่วมของคนเวียดนามพลัดถิ่น แม้แต่แต่ละคนจะมีประสบการณ์แตกต่างกัน แต่บาดแผลของคนรุ่นเดียวกันก็ยังคงมีความคล้ายคลึงกันอยู่ คนรุ่นที่หนึ่งนำเสนอประเด็นชายขอบของสังคมเวียดนามที่พวกเขาพบเจอ ได้แก่ เรื่องการถูกปฏิบัติจากฝ่ายคอมมิวนิสต์และเรื่องการมีเชื้อสายผสม คนรุ่นที่หนึ่งจุดส่วนใหญ่เชื่อมโยงบาดแผลของตนและบาดแผลของสมาชิกในครอบครัวเข้าด้วยกัน ลูกมักแสดงท่าทีสนใจต่อบาดแผลของพ่อแม่และต้องการช่วยรักษา ตัวตนของผู้เล่าในฐานะลูกจึงมักถูกบดบังด้วยตัวตนของพ่อแม่และสมาชิกในครอบครัวคนอื่น ส่วนคนรุ่นที่สองและคนรุ่นที่หนึ่งจุดห้าบางส่วนนั้นจะจำลองบาดแผลสงครามเวียดนามขึ้นมาเนื่องจากพวกเขาไม่มีประสบการณ์ตรงกับเรื่องเหล่านั้น แต่ถูกหลอกหลอนโดยประสบการณ์ของที่ได้เรียนรู้มา แม้คนเหล่านี้จะเดินทางไปอยู่ดินแดนอื่นแล้ว แต่บาดแผลเกี่ยวกับสงครามในบ้านเกิดยังคงหลอกหลอนพวกเขาอยู่ เรื่องเล่าบาดแผลสงครามเวียดนามของคนเวียดนามพลัดถิ่นจึงกลายเป็นเครื่องมือในการเยียวยาบาดแผลและการสร้างอัตลักษณ์ของคนเวียดนามพลัดถิ่น

สาขาวิชา วรรณคดีเปรียบเทียบ
ปีการศึกษา 2565

ลายมือชื่อนิสิท
ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

5980502022 : MAJOR COMPARATIVE LITERATURE

KEYWORD: Vietnam War, traumatic narrative, displaced Vietnamese

Jirawut Kitkarul : TRAUMATIC NARRATIVES OF VIETNAM WAR BY DISPLACED VIETNAMESE WRITERS.

Advisor: Asst. Prof. CHUTIMA PRAGATWUTISARN, Ph.D.

The Vietnam War is at the heart of displaced Vietnamese's traumatic memories. While individuals suffered differently and may have different experiences, those of the same generation share similar trauma. Narratives of the first generation displaced Vietnamese revolve around their experiences of being marginalized within the Vietnamese community, namely by the communist regime and on the grounds of their mixed blood. Most of the one-point-five generation relate their personal trauma with that of their family members, and offspring often show interest in the trauma of their parents, as well as the desire to help them recover. Their identity as the narrators of their own stories is therefore usually eclipsed by those of the parents or other family members. The second generation and some of the one-point-five generation are haunted by the experience not directly inflicted upon yet passed down to them. Even after they have relocated elsewhere, the trauma of the war in their home country continues to follow them. The traumatic narratives of these displaced Vietnamese of all generations have become their tool for both trauma recovery and identity (re-)construction.

Field of Study: Comparative Literature

Student's Signature

Academic Year: 2022

Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอชี้แจงให้ผู้อ่านทราบว่าวิทยานิพนธ์เล่มนี้เกิดขึ้นจากความสนใจของผู้วิจัยเองที่ต้องการทราบว่าคนเวียดนามพลัดถิ่นมีตัวตนและความรู้สึกนึกคิดอย่างไร การพลัดถิ่นทำให้พวกเขาที่มีตัวตนแตกต่างจากคนที่ไม่ได้พลัดถิ่นมากนักน้อยแค่ไหน การศึกษาและวิเคราะห์ของผู้วิจัยได้รับการชี้แนะแนวทางจากผลงานวิชาการก่อนหน้าและจากอาจารย์ที่ปรึกษาอย่างมาก แต่การศึกษาเชิงลึกในหัวข้อลักษณะนี้เป็นเรื่องใหม่สำหรับผู้วิจัย แม้ผู้วิจัยจะพยายามศึกษาข้อมูลและบริบทต่าง ๆ ทั้งที่เกี่ยวข้องโดยตรงและโดยอ้อมจำนวนมาก แต่ผู้อ่านบางท่านอาจพบความไม่ราบรื่นไม่ลุ่มลึกของเนื้อหาการวิเคราะห์ ผู้วิจัยต้องขออภัยมา ณ ที่นี้ ผู้วิจัยมองว่าคนเวียดนามพลัดถิ่นมีตัวตนซับซ้อนหลากหลายและผู้วิจัยไม่ได้มีเจตนาทำให้ผู้อ่านเข้าใจคนเวียดนามพลัดถิ่นในแง่ไม่ดีแต่อย่างใด การศึกษา วิเคราะห์ และตีความเกิดจากการทำงานกับกลุ่มข้อมูลหนึ่งสื่อเรื่องเล่าที่คนเวียดนามพลัดถิ่นตีพิมพ์ขายในท้องตลาดเท่านั้น ไม่ได้มีการสัมภาษณ์เชิงลึกหรือทำแบบสอบถามกับคนเวียดนามพลัดถิ่นในสหรัฐอเมริกา ผู้วิจัยตีความจากการขบคิดเชิงทฤษฎี จากตัวบทวรรณกรรม และจากบริบท หากมีข้อผิดพลาดประการใด ผู้วิจัยขอรับผิดขอแต่เพียงผู้เดียว

แม้วิทยานิพนธ์เล่มนี้ไม่สามารถช่วยทำให้ชีวิตของคนเวียดนามพลัดถิ่นในสหรัฐอเมริกาดีขึ้น แต่ผู้วิจัยหวังว่าวิทยานิพนธ์เล่มนี้จะทำให้คนไทยรู้จักและเข้าใจตัวตนของคนเวียดนามพลัดถิ่นช่วงสงครามเวียดนามมากขึ้น ไม่ตัดสินพวกเขาด้วยภาพเหมารวมเชิงลบแบบที่รัฐไทยในอดีตเคยทำผ่านนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ ไม่เหมารวมว่าคนเวียดนามพลัดถิ่นทุกคนเหมือนกันเพราะกลุ่มคนที่อพยพช่วงสงครามเวียดนาม (สงครามอินโดจีนครั้งที่สอง) มีภูมิหลังและอุดมการณ์แตกต่างจากกลุ่มคนที่อพยพสมัยโฮจิมินห์ (สงครามอินโดจีนครั้งที่หนึ่ง) อย่างมาก แม้คนเวียดนามพลัดถิ่นช่วงสงครามเวียดนามส่วนใหญ่จะย้ายถิ่นฐานไปที่สหรัฐอเมริกา แต่ในประเทศไทยเองก็มีคนกลุ่มนี้อยู่ด้วยเช่นกัน พวกเขาอาจเลือกไม่เผยตัวตนออกมาชัดเจนเพราะทำที่ไม่เป็นมิตรของรัฐไทยและผู้อพยพรุ่นก่อน ผู้วิจัยจึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวิทยานิพนธ์เล่มนี้จะช่วยปรับความเข้าใจใหม่ให้แก่สังคมไทยว่าทั้งคนเวียดนามท้องถิ่นและคนเวียดนามพลัดถิ่นมีลักษณะที่หลากหลาย มีทั้งกลุ่มที่รวมตัวกันและกลุ่มที่แยกออกจากกัน ความเป็นชาติ ความเป็นเวียดนาม และความเป็นเวียดนามพลัดถิ่นมีความหมาย อาจซ้อนทับหรือขัดแย้งกันได้ การใส่ใจรายละเอียด ให้ออกสื่อก และให้ความเป็นธรรมแก่พวกเขาจึงเป็นสิ่งสำคัญ วิทยานิพนธ์เล่มนี้น่าจะช่วยสร้างความเข้าใจต่อคนเวียดนามพลัดถิ่นอันเนื่องมาจากสงครามเวียดนามให้มากขึ้นได้บ้าง

งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงอย่างราบรื่นด้วยความช่วยเหลือจำนวนมากจากอาจารย์ที่ปรึกษา ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ รศ.ดร.ชุตินา ประภาสวุฒิสาร ที่ช่วยชี้แนะแนวทางการทำงาน ตั้งคำถามถึงประเด็นที่ผู้วิจัยมองข้าม รับฟังปัญหา ให้กำลังใจ และให้ออกสื่อกแก่ผู้วิจัยเสมอมา ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ที่ให้ทุนในช่วงเวลาศึกษาต่อ ขอขอบคุณภาควิชาวรรณคดีเปรียบเทียบและฝ่ายกิจการนิสิต คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ให้ทุนผู้ช่วยสอนช่วงปีการศึกษา 2559-2562 ขอขอบคุณคณาจารย์ภาควิชาวรรณคดีและคณาจารย์สาขาวิชาภาษาฝรั่งเศส ภาควิชาภาษาต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่ช่วยจัดการภาระงานต่าง ๆ แทนผู้วิจัยช่วงเวลาศึกษาต่อ ขอขอบคุณอาจารย์พิเศษทุกท่านที่กรุณาช่วยสอนแทนผู้วิจัย ขอขอบคุณ รศ.ดร.นันทนีย์ ประสานนาม สำหรับข้อมูล คำแนะนำ และความช่วยเหลือต่าง ๆ ที่มอบให้ผู้วิจัยตั้งแต่ก่อนลาศึกษาต่อจนถึงปัจจุบัน ขอขอบคุณ ผศ.ดร. รัญวรัชฎี กอบศิริวิธวรา สำหรับข้อคิดการทำงานและกำลังใจ ขอขอบคุณ ผศ.ดร.รัตนพล ชื่นคำ ที่ช่วยวิพากษ์และแนะแนวทางการวิจัย ขอขอบคุณ ผศ.อรุณี ชัยทองศรี และ อ.ดร.ญดา สัตตะระจาวงษ์ ที่เป็นเพื่อนร่วมทาง ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิ คณาจารย์ และคนรู้จักอีกจำนวนมากที่ไม่อาจเอ่ยนามได้หมด สำหรับความช่วยเหลือตลอดมา ท้ายที่สุด ขอขอบคุณ อ.กมลลาสร์ กิรตินันท์วัฒนา และ อ.ชวพันธ์ เพชรไกร ที่ให้คำปรึกษาและทำให้ผู้วิจัยมั่นใจว่างานชิ้นนี้มีคุณค่า

สารบัญ

	หน้า
.....ค	ค
บทคัดย่อภาษาไทย	ค
.....ง	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญ	1
1.2 ทบทวนวรรณกรรม	11
1.3 ขอบเขตข้อมูล	16
1.4 วัตถุประสงค์.....	17
1.5 ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง.....	17
1.6 สมมุติฐาน.....	29
1.7 วิธีดำเนินการวิจัย	30
1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	30
บทที่ 2 บริบทสงครามเวียดนามและภาพแทนของบาดแผลสงครามเวียดนาม	31
2.1 สงครามเวียดนาม: ร่องรอยของอาณานิคมตะวันตกและสงครามเย็น	31
2.2 การพลัดถิ่นของคนเวียดนามและนักเขียนคัดสรร	35
2.3 ชุมชนคนเวียดนามพลัดถิ่นในฐานะชุมชนบาดแผล	40
2.4 บาดแผลสงครามเวียดนามจากมุมมองเวียดนาม	46

2.5	บาดแผลสงครามเวียดนามจากมุมมองอเมริกัน	47
บทที่ 3	บาดแผลสงครามเวียดนามของผู้อพยพรุ่นแรก	49
3.1	บาดแผลและความจริงในบันทึกความทรงจำของคนพลัดถิ่นรุ่นที่หนึ่ง.....	49
3.2	ภาวะคนนอกของหญิงใช้แรงงานจากภาคกลางใน <i>When Heaven and Earth Changed Places</i>	53
3.2.1	ลักษณะบาดแผล: ตัวตนที่แปลกแยกของเฮย์สลีย์	54
3.2.2	ลักษณะเรื่องเล่าบาดแผล	59
3.2.3	หน้าที่ของเรื่องเล่าบาดแผล.....	62
3.2.4	อัตลักษณ์ลูกผสมของเฮย์สลีย์	63
3.2.5	การปล่อยวางความเศร้าเพื่อเป็นชนกลุ่มน้อยตัวอย่าง	67
3.3	การถูกกดขี่ของอดีตนายทุนเลือดผสมท่ามกลางกระแสชาตินิยมคอมมิวนิสต์ใน <i>The Unwanted</i>	69
3.3.1	บาดแผลของคนเชื้อสายผสมชนชั้นนายทุน	70
3.3.2	ลักษณะเรื่องเล่าบาดแผล	74
3.3.3	หน้าที่ของเรื่องเล่าบาดแผล.....	77
3.3.4	เหยียดในในฐานะผู้ขายเวียดนามแบบขงจื้อ	78
3.3.5	ความฝันอเมริกันที่กำกวม.....	79
บทที่ 4	การส่งต่อบาดแผลภายในครอบครัวผู้อพยพ	83
4.1	สำนึกเรื่องบ้านและสถานะของบ้านเกิด	84
4.2	วิกฤตความเป็นอเมริกันและความเป็นเวียดนามของคนพลัดถิ่นรุ่นที่หนึ่งจุดห้า	86
4.2.1	วิกฤตอัตลักษณ์ของ แอนดรูว์ เอ็กซ์ ฝาม ผู้เล่าเรื่อง <i>Catfish and Mandala</i> และผู้แต่งเรื่อง <i>The Eaves of Heaven</i>	87
4.2.2	วิกฤตอัตลักษณ์ของมาย ผู้เล่าเรื่อง <i>Monkey Bridge</i>	91
4.2.3	วิกฤตอัตลักษณ์ของ กวาง ฝาม ผู้เล่าเรื่อง <i>A Sense of Duty</i>	93

4.2.4	สรุป.....	94
4.3	อัตลักษณ์ภูมิผสมของคนพลัดถิ่นรุ่นที่หนึ่งจุดห้า	95
4.3.1	การประกอบสร้างอัตลักษณ์ของ แอนดรูว์ เอกซ์. ฝ่าม ผู้เล่าเรื่อง <i>Catfish and Mandala</i> และผู้แต่งเรื่อง <i>The Eaves of Heaven</i>	95
4.3.2	การประกอบสร้างอัตลักษณ์ของมาย ผู้เล่าเรื่อง <i>Monkey Bridge</i>	105
4.3.3	การประกอบสร้างอัตลักษณ์ของ กวาง ฝ่าม ผู้เล่าเรื่อง <i>A Sense of Duty</i>	111
4.3.4	สรุป.....	116
บทที่ 5	บาดแผลสงครามเวียดนามในสังคมอเมริกันพหุวัฒนธรรม.....	118
5.1	ภาวะคนนอกของคนเวียดนามพลัดถิ่นรุ่นหลัง.....	119
5.2	การไม่หลงลืมประสบการณ์คนอื่น.....	121
5.3	บาดแผลของคนเวียดนามพลัดถิ่นรุ่นหลัง	124
5.4	บาดแผลที่มีกฏมองข้าม	134
5.5	การเยียวยาและประกอบสร้างตัวตนของคนเวียดนามพลัดถิ่น	136
บทที่ 6	สรุปและอภิปรายผล.....	143
6.1	บาดแผลเรื่องชาติ ครอบครัว ตัวตน และสังคมอเมริกัน.....	143
6.2	บันทึกความทรงจำและเรื่องเล่าพันทาง	145
6.3	อัตลักษณ์คนเวียดนามพลัดถิ่นในสหรัฐอเมริกา	146
6.4	ข้อเสนอแนะ.....	148
บรรณานุกรม	149
ประวัติผู้เขียน	156

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 โครงสร้างเรื่องเล่าตั้งแต่ต้นจนจบของเรื่อง When Heaven and Earth Changed Places	60
ตารางที่ 2 คู่เปรียบที่ปรากฏในระดับโครงเรื่องของเรื่อง When Heaven and Earth Changed Places	60
ตารางที่ 3 แสดงโครงสร้างการเล่าเรื่อง <i>Catfish and Mandala</i>	96
ตารางที่ 4 แสดงโครงสร้างการเล่าเรื่อง <i>The Eaves of Heaven</i>	98
ตารางที่ 5 รายละเอียดเบื้องต้นของเรื่องสั้นทั้งหมดใน <i>We Should Never Meet</i>	123

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

Tyle says, “I was in Nam.”

I have guessed as much. [...] Vets – acquaintances and strangers – have said variations of this to me since I was a kid and didn't know what or where Nam was. [...] But the note, the way these men said it, told me it was important, someplace I ought to know. With the years, this statement took on new meanings, each flavored by the tone of the speaker. There was bitterness, and there was bewilderment. There was loss and rage and every shade of emotion in between. I heard declarations, accusations, boasts, demands, obligations, challenges, and curses in the four words: *I was in Nam*.

(Andrew, 1999, p.8)

บทตัดตอนข้างต้นจากหนังสือเรื่อง *Catfish and Mandala* (1999) ของ แอนดรูว์ เอ็กซ์เฟรม นำเสนอการใคร่ครวญของผู้เล่าที่มีต่อคำพูดของทหารผ่านศึกชาวอเมริกัน ในฐานะคนอเมริกันเชื้อสายเวียดนาม ผู้เล่าบอกให้ผู้อ่านทราบว่า ในช่วงวัยเด็ก ตัวเขาเองไม่รู้จักรว่า “Nam” ที่บรรดาทหารผ่านศึกชอบพูดกับเขาคืออะไร อยู่ที่ไหน เขาไม่เข้าใจความหมายที่ซ่อนอยู่ในประโยค “I was in Nam.” แต่ก็รับรู้ถึงความจริงจังและความทุกข์ที่ถูกส่งผ่านน้ำเสียง ประโยคนี้ถูกปรุงแต่งให้มีเนื้อหาและอารมณ์ที่แตกต่างกันไปตามความต้องการของผู้พูดแต่ละคน อดีตทหารบางคนเล่าถึงความสูญเสียและความขมขื่น บางคนคุยโวถึงวีรกรรมของตน บางคนก็แสดงความโกรธเกรี้ยวคำทอ และกล่าวโทษฝ่ายต่างๆ ที่ทำให้กองทัพอเมริกันพ่ายแพ้สงคราม ความหลากหลายและขัดแย้งในตัวเองของประโยคนี้ไม่ได้หยุดอยู่แค่เพียงบริบทของผู้พูดเท่านั้น เวลาที่เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ความหมายของประโยคนี้เปลี่ยนแปลงไป บาดแผลสงครามในอดีตที่ไม่ได้รับการเยียวยายังคงสร้างความหมายใหม่ขึ้นมาอยู่เรื่อยๆ

แม้มุมมองของทหารอเมริกันที่มีต่อสงครามเวียดนามจะมีความน่าสนใจในตัวเอง แต่ผู้วิจัยต้องการที่จะปรับจุดโฟกัสมาที่คนเวียดนามพลัดถิ่น คนกลุ่มน้อยในสังคมอเมริกันที่มีพื้นที่ใน

การส่งเสียงและแสดงออกไม่มากเท่าคนอเมริกันผิวขาว¹ ผู้วิจัยคิดว่าคนเวียดนามพลัดถิ่นสามารถพูดประโยค “I was in Nam.” ได้เช่นกัน และประโยคนี้ก็น่าจะมีความหมายที่รุ่มรวยทั้งในเชิงบริบทของผู้พูดและเชิงเวลา ไม่ต่างจากกรณีของทหารอเมริกัน เพราะคนเวียดนามพลัดถิ่นรุ่นที่หนึ่ง (คนที่ย้ายถิ่นฐานขณะที่ตนเป็นผู้ใหญ่ รู้เท่าทันสถานการณ์รอบตัวแล้ว) และรุ่นที่หนึ่งจุดห้า² (คนที่ย้ายถิ่นฐานพร้อมผู้ปกครองหรือครอบครัว เป็นเด็กที่ยังดูแลตัวเองไม่ได้ขณะอพยพ) ต่างก็เคยใช้ชีวิตช่วงหนึ่งที่ประเทศเวียดนาม เมื่อบ้านเกิดของพวกเขาไม่ใช่แผ่นดินที่สามารถยื่นเหยียบได้อีกต่อไป แต่กลายเป็นเพียงพื้นที่ในความทรงจำ พวกเขาจัดการความรู้สึกของตนเองอย่างไรต่อการพลัดถิ่นอันเนื่องมาจากภัยสงครามและการสูญเสียบ้าน ครอบครัว ทรัพย์สินเงินทอง และสถานะทางสังคม การใช้เรื่องเล่าถ่ายทอดบาดแผลสงครามที่ตนประสบหรือรับรู้มาก่อนให้เกิดผลลัพธ์ที่สร้างสรรค์ได้มากนักน้อยเพียงใด คำถามเหล่านี้เป็นตัวอย่างของอีกหลายคำถามที่วิทยานิพนธ์เล่มนี้ต้องการหาคำตอบ

ปัจจุบัน คนเวียดนามพลัดถิ่นทั่วโลกมีจำนวนทั้งสิ้นมากกว่า 3 ล้านคน³ โดยจำนวนมากกว่ากึ่งหนึ่งเป็นผู้พลัดถิ่นอันเนื่องมาจากสงครามเวียดนาม พวกเขาอาศัยอยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกาจำนวนมากที่สุด มากกว่า 1 ล้านคน⁴ แม้รายละเอียดของผู้พลัดถิ่นแต่ละประเทศจะ

¹ ดังที่ เหวียด ทัญ เหงวียน (Viet Thanh Nguyen) อาจารย์มหาวิทยาลัยและนักเขียนรางวัลพูลิตเซอร์ (Pulitzer) สาขาเรื่องแต่ง (fiction) ประจำ ค.ศ. 2016 ได้อธิบายไว้ว่า “Now we have no shortage of Vietnamese Americans writing in English, as well as translations of Vietnamese-language literature into English. But a lack of knowledge that this literature even exists continues. For most Americans and the world, “Vietnam” means the “Vietnam War”, and the Vietnam War means the American war, with novels written by American men about American soldiers.” (Viet Thanh Nguyen, 2018)

² ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยแบ่งรุ่นคนเวียดนามพลัดถิ่นให้มีรุ่นที่ 1.5 ตามแนวคิดของรูเบน จี รุมเบาท์ และเคน จี อิมะ (Rumbaut & Ima, 1987) ที่ให้นิยามว่าคนกลุ่มนี้คือคนอายุน้อยที่เกิดที่ประเทศบ้านเกิดแต่เติบโตและจบการศึกษาที่สหรัฐอเมริกา พวกเขาไม่ยึดติดกับบ้านเกิดเท่าคนรุ่นที่หนึ่งและต้องการใช้ชีวิตอย่างมีความสุขที่สหรัฐอเมริกา กระนั้น พวกเขามักเป็นคนนอกของทั้งบ้านเก่าและบ้านใหม่ รู้สึกแปลกแยกกับทั้งสองสังคม (p. 7) ในที่นี้ ผู้วิจัยจะเรียกคนพลัดถิ่นรุ่นที่ 1.5 ว่ารุ่นที่ “หนึ่งจุดห้า” ตามงานวิจัยล่าสุดของรูมเบาท์ปี ค.ศ. 2004 ที่แบ่งคนพลัดถิ่นเป็นรุ่นที่ 1.0, 1.25, 1.5, 1.75, 2.0 และ 2.5 (Rumbaut, 2004) ไม่ได้เรียกรุ่นที่ “หนึ่งครึ่ง” (one-and-a-half) ตามงานวิจัยปี ค.ศ. 1987 และผู้วิจัยจะแบ่งคนเวียดนามพลัดถิ่น ออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ คนพลัดถิ่นรุ่นที่ 1, 1.5 และ 2 ตามบริบทการพลัดถิ่นและลักษณะงานเขียนที่พวกเขาสร้างสรรค์

³ ตามข้อมูลของรองนายกรัฐมนตรีเวียดนาม ใน ค.ศ. 2007 (Vietnam News, 2007)

⁴ ประมาณ 1.3 ล้านคนใน ค.ศ. 2017 ตามข้อมูลของสถาบันนโยบายการอพยพของสหรัฐอเมริกา (Alperin & Batalova, 2018)

มีบริบทเฉพาะที่แตกต่างกันอยู่บ้าง แต่ในภาพรวม สหรัฐอเมริกายังคงเป็นพื้นที่ที่ครอบคลุมใจความหลักของคนเวียดนามพลัดถิ่นอันเนื่องมาจากสงครามเวียดนามไว้ ดังเห็นได้จากนวนิยายเรื่อง *The Other Shore* (2014) ของ ฮวา ฟาม (Hoa Pham) คนพลัดถิ่นในประเทศออสเตรเลียซึ่งสร้างตัวละครเอกให้มีญาณพิเศษสามารถติดต่อกับวิญญาณผู้เสียชีวิตในช่วงสงครามเวียดนามได้ การพยายามช่วยผีเร่ร่อนจากทุกฝั่งการเมืองกลับคืนสู่ครอบครัวของเธอส่งผลให้รัฐบาลคอมมิวนิสต์ไม่พอใจจนกระทั่งเธอต้องหนีภัยคุกคามของรัฐไปยังประเทศสหรัฐอเมริกาในเวลาต่อมา แม้หนังสือเล่มนี้จะไม่ได้ออกถึงชีวิตของคนเวียดนาม-ออสเตรเลีย แต่รัฐบาลออสเตรเลียและองค์กรเพื่อศิลปะหลายองค์กรในออสเตรเลียก็ออกตัวเป็นผู้สนับสนุนการสร้างสรรค์ตัวบทขึ้นนี้⁵ อีกตัวอย่างหนึ่งที่สะท้อนลักษณะนี้คือการอ้างถึงความฝันแบบอเมริกัน (American Dream) ในนวนิยายกึ่งอัตชีวประวัติเรื่อง *Ru* (ตีพิมพ์ครั้งแรก ค.ศ. 2009) ของ กิม ทวี (Kim Thuy) แม้เรื่องราวจะกล่าวถึงชีวิตของคนเวียดนาม-แคนาดา ในกลุ่มสังคมที่ใช้ภาษาฝรั่งเศส (หนังสือแต่งเป็นภาษาฝรั่งเศส ก่อนได้รับการแปลเป็นภาษาอังกฤษ) แต่มีการใช้คำว่า “*rêve américain*” (“American dream”) อย่างชัดเจนหลายแห่งในตัวบท เพื่อกล่าวถึงสภาพชีวิตที่มีปัจจัยพื้นฐานและทรัพย์สินต่างๆ สมบูรณ์พร้อม (Kim Thuy, 2012, p.71) และความกล้าทำทลายและทัศนคติที่เชื่อมั่นในความสามารถของตนเองแบบคนตะวันตก (Ibid., p.77) ความหมายทั้งเชิงรูปธรรมและนามธรรมของความฝันแบบอเมริกันสอดคล้องกับความต้องการและความเป็นไปในชีวิตของผู้อพยพในสังคมตะวันตก เราจึงอาจกล่าวได้ว่าสหรัฐอเมริกามีความสัมพันธ์กับคนเวียดนามพลัดถิ่นอันเนื่องมาจากสงครามเวียดนามโดยรวมทั้งในเชิงพื้นที่และวัฒนธรรม

ในเชิงประวัติศาสตร์ สงครามเวียดนามมีความสำคัญต่อสังคมอเมริกันเนื่องจากเป็นเหตุการณ์ที่สหรัฐอเมริกาเสียดำเนินต่อประชาคมโลก สงครามเวียดนามสะท้อนถึงความล้มเหลวของรัฐบาลอเมริกันทั้งในเชิงการเมืองระดับนานาชาติและในเชิงเศรษฐกิจและสังคมภายในประเทศ

ก่อนเกิดสงครามเวียดนาม ตั้งแต่ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา สหรัฐอเมริกาค่อยๆ ก้าวขึ้นเป็นประเทศมหาอำนาจของโลกแทนที่ประเทศต่างๆ ในทวีปยุโรปซึ่งเป็นเจ้าอาณานิคมเก่า ช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 20 และต้นคริสต์ศตวรรษที่ 21 สหรัฐอเมริกาสามารถแทรกแซงการเมืองประเทศอื่น (เช่น ประเทศต่างๆ ในดินแดนตะวันออกกลาง) และองค์กรระหว่างประเทศ (เช่น องค์การสหประชาชาติ) ได้เสมอมา ยิ่งไปกว่านั้น ความเคลื่อนไหวทั้ง

⁵ เช่น Australian Council for the Arts, Victorian Writers Centre และ University of Western Sydney เป็นต้น (Hoa Pham, 2017, p.193)

ภายในประเทศและระหว่างประเทศของสหรัฐอเมริกาที่ยังส่งผลกระทบต่อตลาดสินค้าหลากหลายชนิดทั่วโลก ความยิ่งใหญ่ของประเทศตนในโลกร่วมสมัยจึงอยู่ในสำนึกของพลเมืองอเมริกัน

อย่างไรก็ตาม สงครามเวียดนามซึ่งเกิดขึ้นช่วงประมาณ ค.ศ. 1955-1975 กลับเป็นหนามยอกอกของประเทศในมุมมองของคนอเมริกัน สงครามนี้เกิดขึ้นจากการที่สหรัฐอเมริกาพยายามแสดงอำนาจของตนบริเวณอินโดจีนแทนที่ฝรั่งเศส ทำให้ตนเองซึ่งเดิมไม่ได้เป็นผู้เกี่ยวข้องโดยตรง กลายมาเป็นคู่ต่อสู้หลักของกองทัพคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือ และเมื่อเห็นทีว่าไม่สามารถเอาชนะฝั่งคอมมิวนิสต์ซึ่งใช้กลยุทธ์ซุ่มโจมตีและแฝงตัวอยู่กับชาวบ้านเป็นหลักได้ ก็ถอนกำลังทหารที่ใช้ในสงครามนี้ลง ฝ่ายเวียดนามใต้ซึ่งพึ่งพาความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาอย่างมาก แทบทุกด้านจึงพ่ายแพ้ลงอย่างง่ายดายในเวลาต่อมา เราจึงอาจสรุปได้ว่าสหรัฐอเมริกาเป็นหนึ่งในผู้จุดชนวนให้สงครามนี้เกิดขึ้นแต่ก็ได้พ่ายแพ้ไปเองในที่สุด ในช่วงเวลานั้น โททท์ศน์เป็นเครื่องใช้ไฟฟ้าภายในบ้านชิ้นสำคัญที่ทำให้พลเมืองอเมริกันได้รับทราบความเคลื่อนไหวภายในประเทศเวียดนามและได้ชมภาพเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นจริง ช่วงแรก คนส่วนใหญ่ยังคงสนับสนุนสงคราม แต่เมื่อเกิดเหตุปราบปรามและบุกโจมตีหมู่บ้านต่างๆ หลายครั้งในเวลาต่อมา ภาพลักษณ์ของทหารอเมริกันและความหมายของสงครามเริ่มเปลี่ยนไป คนจำนวนมาก ออกมารวมตัวกันต่อต้านการทำสงครามของกองทัพโดยให้เหตุผลว่า สงครามเวียดนามเป็นเรื่องภายในประเทศของคนเวียดนาม สหรัฐอเมริกาไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยว การเข้าร่วมสงครามทำให้รัฐบาลต้องเสียงบประมาณโดยไม่จำเป็นและทหารอเมริกันจำนวนมากต้องเสียชีวิต ในพื้นที่อินโดจีนช่วง ค.ศ. 1964-1975 ทหารอเมริกันเสียชีวิตถึง 58,202 คน จากจำนวนทั้งสิ้น 9,087,000 คน (International World History Project, 1997) มหาวิทยาลัย

บาดแผลที่เกิดขึ้นต่อร่างกายและจิตใจของทหารผ่านศึกและบุคคลใกล้ชิดส่งผลให้เกิดวรรณกรรมบาดแผลขึ้น วรรณกรรมบาดแผลเป็นงานเขียนกระแสใหม่ที่ต่อต้านวรรณกรรมสนับสนุนสงครามเวียดนามซึ่งมีอยู่เดิมในสังคมอเมริกัน⁶ อย่างไรก็ดี วรรณกรรมบาดแผลสงคราม

⁶ เช่นนวนิยายเรื่อง *อเมริกันอันตรាយ* (*The Ugly American*) (1958) ของ วิลเลียม เลเดอร์เลอร์ (William Lederer) และ ยูจีน เบอร์ดิก (Eugene Burdick) และเรื่อง *The Green Berets* (1965) ของ โรบิน มัวร์ (Robin Moore) ซึ่งนำเสนอทหารอเมริกันเป็นวีรบุรุษรักชาติและเสียสละตน เป็นเสมือนเจ้าอาณานิคมที่เดินทางไปช่วยเหลือและปกป้องคนเวียดนามท้องถิ่นด้วยพัฒนาจากความชั่วร้ายของลัทธิคอมมิวนิสต์ เป็นต้น

เวียดนามในสงครามอเมริกันไม่ได้ถูกผลิตโดยทหารผ่านศึกและพลเมืองอเมริกันผิวขาวเท่านั้น⁷ หากยังพบว่าคนเวียดนามพลัดถิ่นเองก็เป็นหนึ่งในกลุ่มผู้ผลิตผลงานกระแสนี้ด้วย

น่าสังเกตว่า คนเวียดนามพลัดถิ่นจากทั่วทุกมุมโลกตีพิมพ์งานเขียนเกี่ยวกับบาดแผลสงครามเวียดนามอย่างต่อเนื่องโดยเลือกใช้ภาษาตะวันตกประจำท้องถิ่นที่พวกเขาย้ายไปตั้งบ้านเรือนใหม่ในการถ่ายทอดเรื่องราว ข้าพเจ้าคิดว่าวรรณกรรมกลุ่มนี้ไม่ได้เพียงบันทึกเหตุการณ์ในอดีตเท่านั้น แต่กำลังทำหน้าที่บางอย่างให้แก่กลุ่มคนพลัดถิ่นในสังคมใหม่ที่พวกเขาไปอาศัยอยู่ บาดแผลสงครามเวียดนามของคนเวียดนามพลัดถิ่นน่าจะมีความสัมพันธ์บางประการกับภาวะพลัดถิ่นของพวกเขา

บ่อยครั้ง ภาวะสงครามก่อให้เกิดบาดแผลและการพลัดถิ่นแบบควบคู่กันไป กล่าวคือสงครามได้สร้างระเบียบกติกาใหม่ให้แก่สังคม ลักษณะดั้งเดิมหลายอย่างซึ่งเคยเป็นเรื่องปกติทั่วไปถูกเปลี่ยนให้เป็นเรื่องต้องห้ามหรือชั่วร้าย ชีวิตของคนเวียดนามจำนวนหนึ่งจึงพลิกผันและมีปัญหาเกิดขึ้น ในช่วงสงครามเวียดนาม การแผ่ขยายของลัทธิคอมมิวนิสต์ได้ผนวกแนวคิดคอมมิวนิสต์เข้ากับความรักชาติ ส่งผลให้สิ่งใดก็ตามที่ขัดแย้งกับอุดมการณ์ของสองสิ่งนี้มีสถานะเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐ ผู้ที่ได้รับผลกระทบอย่างชัดเจนคือบรรดานายทุนและกลุ่มคนที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับทหารอเมริกัน ก่อนที่พวกเขาจะสามารถอพยพไปยังประเทศอื่นได้สำเร็จ พวกเขากลายเป็นคนพลัดถิ่นในบ้านเกิดตัวเอง มักอยู่ในสภาพกึ่งเร่ร่อน และโดนดูถูกเหยียดหยามจากสังคมรอบตัว งานเขียนของคนพลัดถิ่นรุ่นที่หนึ่งมักมีลักษณะเช่นนี้

บันทึกความทรงจำเรื่อง *When Heaven and Earth Changed Places* (1989) ของ เอละ ลี เฮย์สลลิป (Le Ly Hayslip) และ เจย์ เวิตส์ (Jay Wurts) กล่าวถึงผู้เล่าและครอบครัวซึ่งเป็นชาวนาอาศัยอยู่ในเมืองเล็ก ๆ บริเวณตอนกลางของประเทศเวียดนาม เมื่อมีการแบ่งประเทศออกเป็นฝั่งเหนือและฝั่งใต้ใน ค.ศ. 1954 ในเชิงภูมิศาสตร์ บ้านเกิดของผู้เล่าอยู่บริเวณเวียดนามใต้ แต่ผู้มีอิทธิพลในพื้นที่จริงคือกลุ่ม เวียดกงคอมมิวนิสต์ พื้นที่บ้านเกิดกลายเป็นพื้นที่อันตราย

⁷ เช่นนวนิยายและเรื่องสั้นของ ทิม โอไบรอัน (Tim O'Brien) เรื่อง *If I Die in a Combat Zone, Box Me Up and Ship Me Home* (1973), *Going After Cacciato* (1978), *The Things They Carried* (1990), *In the Lake of the Woods* (1994) ซึ่งนำเสนอความรุนแรงและความสูญเสียที่เกิดขึ้นระหว่างสู้รบและตั้งคำถามถึงเหตุผลและความจำเป็นในการเข้าร่วมสงคราม ภาพยนตร์เรื่อง *Platoon* (1986) ของ โอลิเวอร์ สโตน (Oliver Stone) ที่สะท้อนภาพความโหดร้ายป่าเถื่อนของทหารอเมริกันที่เข่นฆ่าพลเมืองเวียดนามที่ไร้ทางสู้ และเรื่อง *The Deer Hunter* (1978) ของ ไมเคิล ซิมิโน (Michael Cimino) ซึ่งนำเสนอชีวิตทหารผ่านศึกที่ถูกสังคมรังเกียจและผลักดันให้กลายเป็นคนนอกจนมีปัญหายุทธศาสตร์ เป็นต้น

เพราะทหารจากทั้งฝั่งเหนือและฝั่งใต้ต่างผลักดันเข้าบุกยึดครอง เป็นศูนย์กลางการรบที่ไม่สิ้นสุด ชาวบ้านส่วนใหญ่ต้องอพยพไปอยู่เมืองอื่น ในกรณีของผู้เล่า เธอมีความซับซ้อนมากกว่านั้น เนื่องจากเธอเป็นนักเคลื่อนไหวฝ่ายเวียดนามที่รอดพ้นจากเงื้อมมือศัตรูมาได้หลายครั้งหลายครา แม้เธอจะมีภาพแทนเป็นวีรสตรีคอมมิวนิสต์ แต่ความสามารถเอาตัวรอดกลับมาจากการจับกุมของ ทหารเวียดนามได้และความบังเอิญเกี่ยวข้องกับทหารอเมริกันทำให้ฝั่งเวียดนามเองไม่ไว้ใจและ วางแผนกำจัดเธอในฐานะผู้ทรยศ สงครามทำให้เธอต้องหนีจากอันตรายที่บ้านเกิด ไปหางานและ ชีวิตใหม่ที่เมืองอื่น สงครามทำให้ความเป็นเวียดนามในตัวเธอถูกสิ้นคลอน อุดมการณ์ของเธอถูกตั้ง คำถามและกลายเป็นภัยคุกคามของชุมชน บาดแผลนี้ติดตัวเธอไปตลอด แม้เธอจะย้ายถิ่นฐานไป อยู่สหรัฐอเมริกาแล้ว การกลับมาเยี่ยมบ้านเกิดของเธอก็ยังคงเป็นปัญหาของชุมชน

บันทึกความทรงจำเรื่อง *The Unwanted* (2001) ของ เกียน เห่งวียน (Kien Nguyen) นำเสนอชีวิตของผู้เล่าและครอบครัวซึ่งสงบสุขดีมาตลอด จนกระทั่งเมื่อสงครามเวียดนามจบลง สถานการณ์ทุกอย่างกลับพลิกผัน ในฐานะนายทุน ครอบครัวผู้เล่าถูกยึดคฤหาสน์และทรัพย์สิน จำนวนมาก พวกเขาต้องย้ายไปอยู่บ้านหลังเก่าอย่างยากจน ยิ่งไปกว่านั้น การมีเชื้อสายผสมทำให้ผู้เล่าถูกคนในสังคมเวียดนามดูถูกและเลือกปฏิบัติในหลายเรื่อง ผมสืบลอนด์ของเขา เป็น หลักฐานของการทรยศชาติและการฝึกไฟ้ตะวันตกของแม่ สงครามไม่เพียงบังคับให้พวกเขาต้อง จากบ้าน หากยังสร้างบาดแผลเรื่องตัวตนที่ผู้เล่าและแม่ไม่เคยมีมาก่อนอีกด้วย

ในเรื่อง *The Eaves of Heaven* (2008) แอนดรูว์ เอ็กซ์ ฝ่าม ผู้แต่ง เขียนตัวบทนี้ใน รูปแบบบันทึกความทรงจำ โดยกำหนดให้เป็นบันทึกความทรงจำของพ่อและพ่อเป็นผู้เล่าเรื่องเอง ผู้เล่านำเสนอว่าเกิดความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ภายในตระกูลทุกครั้งที่เกิดสงครามในประเทศ เวียดนาม สงครามอินโดจีนกับฝรั่งเศสและสงครามเวียดนามเป็นเหตุการณ์สำคัญที่ทำให้พ่อของผู้ เล่าและครอบครัวตัดสินใจจากบ้านเกิดเข้าสู่เมืองหลวงและอพยพจากเวียดนามเหนือลงมา เวียดนามใต้ เนื้อเรื่องแสดงให้เห็นว่าตระกูลของผู้เล่ามีภูมิหลังบางส่วนมาจากชนชั้นผู้ปกครอง เป็นเจ้าที่ดิน ก่อนค่อยๆ ปรับตัวเป็นชนชั้นนายทุน ประกอบธุรกิจโรงแรมและร้านอาหาร ลักษณะ เหล่านี้เป็นสิ่งไม่พึงปรารถนาของฝ่ายคอมมิวนิสต์ การพลัดถิ่นเพื่อหลบเลี่ยงปัญหาที่อาจเกิดขึ้น จึงเป็นตัวเลือกที่ดี เนื่องจากผู้เล่าไม่เห็นด้วยกับแนวคิดคอมมิวนิสต์และไม่ต้องการมีปัญหา กับกลุ่มเวียดนาม เขาจึงย้ายที่อยู่บ่อยครั้งก่อนตัดสินใจอพยพออกนอกประเทศในที่สุด บาดแผลที่เกิด ขึ้นกับพวกเขาคือการแตกสลายของตระกูล คนในเครือญาติติดต่อกันยากหรือขาดการติดต่อโดย ลิ่นเชิง อีกทั้งยังมีประสบการณ์ในค่ายกักกันและความยากจนขัดสนในหลายช่วงเวลาของชีวิต

สถานการณ์ความสับสนและไม่แน่นอนเหล่านี้ก่อตัวเป็นเค้าโครงของบาดแผลของลูกผู้เล่าในเวลาต่อมาดังปรากฏในบันทึกความทรงจำเรื่อง *Catfish and Mandala* ซึ่งจะกล่าวถึงต่อไป

ความสัมพันธ์อันเหนียวแน่นระหว่างบาดแผลสงครามและการพลัดถิ่นนี้เป็นลักษณะบริบทพื้นฐานของคนเวียดนามที่พลัดถิ่นออกนอกประเทศ น่าสังเกตว่าเรื่องเล่าส่วนหนึ่งจะเป็นเรื่องราวในอดีตช่วงที่คนพลัดถิ่นเคยอยู่ที่ประเทศเวียดนามเท่านั้น ไม่ได้ใส่ใจที่จะเล่าถึงเรื่องราวปัจจุบันในสังคมใหม่ที่ควร ดังเรื่อง *The Unwanted* ผู้เล่าไม่ได้กล่าวถึงชีวิตหลังอพยพไปยังสหรัฐอเมริกาเลย ถ้าอยากทราบ ผู้อ่านต้องค้นหาข้อมูลด้วยตนเอง เหวียด ทัญ เหงวียน ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับงานเขียนของคนอเมริกันเชื้อสายเวียดนามไว้ว่า

[...] Vietnamese Americans of the military and political elites are concerned with loss, exile, displacement, and homeland nostalgia – in short, they tend to look backward much more than they look forward. [...] In most examples of Vietnamese American literature, issues of racial discrimination and identity [...] are relatively muted; instead, the dominant issues are labor, family fragmentation or alienation, nostalgia, the problem of memory and historical reconstruction, exile, loss, postwar trauma, and so on.

(Viet Thanh Nguyen, 2001, p.73)

เราพบว่าภาวะหมกมุ่นกับอดีตในงานเขียนของคนเวียดนามพลัดถิ่นไม่ได้ปรากฏเฉพาะในหนังสือของอดีตทหารและนักการเมืองดังที่ เหวียด ทัญ เหงวียน ระบุไว้เท่านั้น ในหนังสือของประชาชนคนธรรมดาก็แสดงปรากฏการณ์นี้เช่นกัน คนเวียดนามพลัดถิ่นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะคนรุ่นที่หนึ่ง ไม่สามารถฟื้นฟูความสัมพันธ์กับคนเวียดนามในประเทศเวียดนามได้เพราะเคยถูกคนในประเทศกดขี่ข่มเหงมาอย่างสาหัส การเดินทางกลับบ้านเกิดสามารถเกิดขึ้นได้ในลักษณะการท่องเที่ยวเท่านั้น สังคมคอมมิวนิสต์ของเวียดนามปัจจุบันไม่ใช่สิ่งน่าพึงใจสำหรับพวกเขา นอกจากนี้ คนพลัดถิ่นบางส่วนยังคงไม่ไว้ใจรัฐบาลเวียดนามและกลัวว่าจะถูกจับกุมตัวอีกครั้ง พวกเขาจึงรู้สึกว่าการเดินทางกลับบ้านเกิดไม่ได้ เมื่อสถานการณ์ของคนเวียดนามพลัดถิ่นเป็นเช่นนี้ พวกเขาจึงไม่สามารถให้อภัยศัตรูและก้าวข้ามอดีตอันขื่นขมได้ ความเจ็บปวดในอดีตจำเป็นต้องได้รับการจดจำและถูกส่งต่อเพื่อแสดงต้นตอของการพลัดถิ่นและความจำเป็นในการเป็นชนกลุ่มน้อยในดินแดนใหม่

ในงานเขียนที่ผู้เล่าเป็นคนพลัดถิ่นรุ่นที่หนึ่งจุดห้า เราพบความสัมพันธ์ระหว่างบาดแผล สงครามและการพลัดถิ่นในลักษณะที่ซับซ้อนมากขึ้น กล่าวคือ ผู้เล่าไม่ได้กล่าวถึงเฉพาะเรื่องราว ของตน แต่นำเสนอบาดแผลของตนควบคู่ไปกับบาดแผลของคนในครอบครัว ลูกมักสนใจเรื่องราว ที่พ่อแม่ปกปิด สืบหา และนำมาผูกเข้ากับเรื่องราวของตนเอง บาดแผลของญาติพี่น้องในตระกูลก็ เป็นประเด็นที่ถูกหยิบยกขึ้นมา ผู้เล่าจะผสมผสานเรื่องราวของสมาชิกแต่ละคนเข้าด้วยกันจน กลายเป็นเนื้อเดียว นอกจากนี้ สังเกตได้ว่าปัญหาในชีวิตประจำวันในสังคมใหม่ก็เริ่มถูกกล่าวถึง เช่น การเหยียดเชื้อชาติ ความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสังคมใหม่ที่ไม่เท่ากันของคนพลัดถิ่น และอัตลักษณ์ของคนเวียดนาม-อเมริกัน

นวนิยายเรื่อง *Monkey Bridge* (1997) ของ ลาน กาว (Lan Cao) เสนอเรื่องราวของ ผู้หญิงคนหนึ่งที่ต้องการช่วยแม่ให้หายรู้สึกผิดจากการที่ไม่สามารถช่วยเหลือตาให้อพยพมายัง สหรัฐอเมริกาด้วยกันได้ แม่หลีกเลี่ยงที่จะพูดถึงเรื่องนี้แต่ผู้เล่าในฐานะลูกก็พยายามหาหนทางใน การหาข่าวและติดต่อตา เธอใส่ใจเรื่องนี้จนทำให้ผู้อ่านไม่สามารถเห็นตัวตนและบาดแผลของตัว เธอเองได้อย่างชัดเจนหากตัดแม่ออกไป แม้ผู้เล่าจะเอ่ยถึงประเด็นเรื่องการปรับตัวเข้ากับสังคม อเมริกันบ้าง แต่บาดแผลของแม่ก็กลบเสียงเรื่องอื่นหมด ภายหลัง ผู้เล่าและผู้่านจึงได้รู้ว่า บาดแผลของแม่ที่ผู้เล่าหมกมุ่นมาตลอดนั้นเป็นจินตนาการของเธอเอง แม้มีบาดแผลจริง แต่ไม่ได้ มีเนื้อหาและบริบทแบบที่ผู้เล่าเข้าใจ แม่เสียใจที่ดูแลศพของยายไม่ได้ ตกใจที่ได้รู้ว่าตาไม่ใช่พ่อที่ แท้จริงของตน และสะเทือนใจที่บังเอิญเห็นตากำลังฆ่าพ่อตัวจริงต่อหน้าเธอ สงครามทำให้แม่ไม่ สามารถอยู่กับพ่อตัวจริงได้ ทำให้พ่อตัวจริงและพ่อตัวปลอมขัดแย้งกัน ทำให้เธอต้องอพยพ และ ทำให้เธอได้รู้ความจริงเรื่องชาติกำเนิดของตน

ในบันทึกความทรงจำเรื่อง *A Sense of Duty* (2005) ของ กวาง ฝาม (Quang Pham) พ่อของผู้เล่าทำงานในกองทัพเวียดนามใต้ มีการติดต่อประสานงานกับชาวอเมริกันอย่างใกล้ชิด เมื่อรัฐบาลเวียดนามใต้มีท่าทีใกล้จะพ่ายแพ้ต่อกองทัพคอมมิวนิสต์ ผู้เล่าและครอบครัวจึงอพยพ หนีไปสหรัฐอเมริกา พ่อตัดสินใจอยู่ที่เวียดนามเพียงคนเดียว เขาถูกส่งเข้าสถานกักกันนักโทษ การเมืองเป็นเวลานาน ระหว่างนั้น ผู้เล่าเติบโตขึ้นและสมัครเป็นทหารอเมริกันเพื่อยืนยันความเป็น พลเมืองอเมริกันของตน กระนั้นผู้เล่าก็โดนดูถูกเรื่องเชื้อชาติอย่างมากภายในกองทัพ บาดแผล เรื่องตัวตนของผู้เล่าไปซ้อนทับกับบาดแผลสงครามเวียดนามเมื่อพ่อได้รับการปล่อยตัวจากสถาน กักกันและได้เดินทางมาอยู่กับครอบครัวอีกครั้งที่สหรัฐอเมริกา ผู้เล่าได้รู้ว่าสหรัฐอเมริกาหลงลืม ความกล้าหาญและวีรกรรมในอดีตของพ่อสมัยอยู่ในกองทัพเวียดนามใต้ เขายังรับรู้อีกว่าความ เจ็บปวดของพ่อที่ต้องใช้ชีวิตในค่ายกักกันเป็นเช่นไรเมื่อได้อ่านจดหมายในภายหลัง ตัวบทนี้จึง

แสดงการที่ผู้เล่ารับเอาความเจ็บปวดของพ่อเข้ามาไว้ในตัวเอง เรียกร้องความยุติธรรมที่ถูกละเลยไปให้แก่พ่อ และต่อสู้เพื่อสิทธิในการมีชีวิตที่เท่าเทียมกันในสังคมอเมริกัน

บันทึกความทรงจำเรื่อง *Catfish and Mandala* ของ แอนดรูว์ เอ็กซ์ ฝ่าม กล่าวถึงความขัดแย้งระหว่างพี่สาวของผู้เล่าและครอบครัวหลังจากอพยพไปยังสหรัฐอเมริกาแล้ว พี่สาวปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมตะวันตกได้อย่างรวดเร็ว เธอกลายเป็นคนที่เชื่อมั่นในตนเองและกล้าทำหลายสิ่งหลายอย่างโดยไม่ได้ติดอยู่ในกรอบการปฏิบัติตนของผู้หญิงตามแบบขงจื้ออีกต่อไป ในทางตรงกันข้าม สมาชิกในครอบครัวคนอื่นปรับตัวเข้ากับสังคมใหม่อย่างเชื่องช้า ในหลายเรื่อง ทุกคนในบ้านยึดถือวิถีแบบเวียดนามดั้งเดิมและปฏิเสธการเปลี่ยนแปลงเสียด้วยซ้ำ ความไม่เข้าใจกันระหว่างพี่สาวและครอบครัวถลาลึกมากขึ้นและไม่ได้รับการแก้ไขจนกระทั่งพี่สาวเสียชีวิต ความสูญเสียนี้ทำให้ผู้เล่ารู้สึกถึงความสัมพันธ์ระหว่างตนกับพี่สาวในสมัยสงครามเวียดนาม บาดแผลเก่าของการสูญเสียบ้านและเครือญาติจึงถูกทบทวนอีกครั้งเพื่อตามหาความรักความผูกพันที่หายไปพร้อมการอพยพ ยิ่งไปกว่านั้น ผู้เล่ายังสำรวจชีวิตของพ่อ คู่ขัดแย้งหลักของพี่สาวช่วงหลังอพยพ เพื่อหาเหตุผลของความแตกแยกภายในครอบครัว บาดแผลใหม่เรื่องการปรับตัวเข้ากับสังคมอเมริกันและบาดแผลสงครามดั้งเดิมจึงรวมเข้าด้วยกัน ผู้เล่าได้ใคร่ครวญสิ่งเหล่านี้พร้อมกับแสวงหาอัตลักษณ์ของตัวเองในฐานะคนเวียดนามพลัดถิ่น

เนื่องจากสงครามก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้คนหลายแง่มุม แต่ละคนได้รับประสบการณ์ที่แตกต่างกัน กระนั้น เหตุการณ์สำคัญบางส่วนก็ถูกส่งต่อกันอย่างแพร่หลายจนมีสถานะประหนึ่งเป็นประสบการณ์ร่วม แม้คนพลัดถิ่นบางส่วนจะไม่เคยพบเจอเรื่องเหล่านี้ด้วยตัวเอง แต่พวกเขาได้รับฟังและเรียนรู้รายละเอียดต่างๆ ของเหตุการณ์ผ่านสื่อสารมวลชนและบุคคลรอบข้าง กล่าวในอีกนัยหนึ่งคือ แม้คนเวียดนามพลัดถิ่นบางส่วนจะไม่มีประสบการณ์ที่เลวร้าย แต่พวกเขาก็ต้องเรียนรู้และยอมรับบาดแผลสงครามของเพื่อนร่วมชาติพันธุ์เข้าเป็นส่วนหนึ่งของตัวเองด้วย การเป็นคนเวียดนามพลัดถิ่นเหมือนกันทำให้เขาต้องสร้างแง่มุมนั้นขึ้นมาเพื่อแสดงความเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ลักษณะเช่นนี้พบในงานเขียนของคนรุ่นที่สองและคนรุ่นที่หนึ่งจุดห้าบางส่วน

ในหนังสือรวมเรื่องเล่าเรื่อง *We Should Never Meet* (2004) ของ เอมี ฟาน (Aimee Phan) ผู้แตงนำเสนอบริบทการอพยพเด็กเชื้อสายเวียดนาม (Operation Babylift) ของรัฐบาลอเมริกันในกรุงไซ่ง่อนช่วงเดือนเมษายน ค.ศ.1975 ผ่านตัวละครหลัก 8 ตัว แต่ละตัวละครมีเรื่องเล่าแยกเป็นของตัวเอง เรื่องเล่าแต่ละเรื่องถูกผูกเข้าด้วยกันเพื่อนำเสนอประสบการณ์ของประชาชนเวียดนามและอเมริกัน ตั้งแต่การทิ้งลูกที่สถานรับเลี้ยงเด็กกำพร้าซึ่งดำเนินการโดยกลุ่มแม่ชื่ออเมริกันชาวคริสต์ของหญิงเวียดนาม การเดินทางมาช่วยเหลือเด็กเวียดนามของแพทย์ชาว

อเมริกัน การขนส่งเด็กขึ้นเครื่องบินไปสหรัฐอเมริกา ชีวิตและการดิ้นรนของเด็กเชื้อสายเวียดนามแต่ละคนในบ้านใหม่ที่รับอุปถัมภ์ ไปจนถึงการกลับมาเยี่ยมบ้านเกิดของอดีตเด็กกำพร้าเวียดนามเหล่านั้น ผู้แต่งเกิดและเติบโตในสหรัฐอเมริกา ไม่ได้มีส่วนร่วมหรือเกี่ยวข้องกับปฏิบัติการอพยพเด็กครั้งนั้นเลย กระนั้น เรื่องเล่าที่เธอเขียนแสดงให้เห็นถึงความต้องการมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ เธอสำรวจปัญหาและบาดแผลของแต่ละตัวละคร โดยเฉพาะตัวละครผู้หญิงที่มีทั้งมิติของการเป็นแม่ การเป็นลูก การเป็นลูกเลี้ยง และการเป็นคนรัก บาดแผลทุกอย่างในตัวบทเป็นสิ่งที่ผู้แต่งจินตนาการขึ้น

นวนิยายเรื่อง *The Sympathizer* (2015) ของ เหวียด ทัณห์ เหงวียน เป็นบันทึกความทรงจำของสายลับคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือลูกครึ่งเวียดนาม-ฝรั่งเศส ที่แฝงตัวอยู่ในกองทัพเวียดนามใต้ และถูกจับตัวเข้าค่ายกักกันหลังจากอพยพไปสหรัฐอเมริกาและเดินทางกลับเข้ามาในประเทศเวียดนามอีกครั้ง ผู้เล่าถูกสั่งให้เขียนคำสารภาพผิดตามแบบที่พรรคคอมมิวนิสต์ต้องการอย่างไรก็ดี เขาไม่ได้เล่นตามเกม แต่กลับเลือกที่จะให้มุมมองเชิงลึกที่หลากหลายของผู้เกี่ยวข้องชี้ให้เห็นว่าทุกฝ่าย – เวียดนามหรืออเมริกัน เวียดนามเหนือหรือเวียดนามใต้ คอมมิวนิสต์หรือประชาธิปไตย – ล้วนมีทั้งด้านดีและด้านร้ายปะปนกันไป ศัตรูเป็นบุคคลน่ารังเกียจ แต่เขาก็สมควรได้รับความเห็นใจและความรักด้วยเช่นกัน ผู้แต่งสมมุติตัวละครผู้เล่าและเหตุการณ์ทั้งหมดขึ้น ผู้เล่าพยายามเขียนประวัติศาสตร์ใหม่ ๆ เกี่ยวกับบาดแผลสงครามเวียดนาม แต่ผู้คุมเรือนจำก็ไม่รับฟังและยืนยันให้เขียนประวัติศาสตร์บาดแผลแบบที่ฝั่งคอมมิวนิสต์รู้และอยากอ่านเท่านั้น ทำที่สุด ผู้เล่าไม่สามารถต่อเรื่องได้ จึงต้องยอมทำตามความต้องการของผู้คุม เขาถึงได้รับการปล่อยตัว และหาเรืออพยพออกนอกประเทศอีกครั้ง

ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาลักษณะและหน้าที่ของเรื่องเล่าบาดแผลสงครามเวียดนามและความสัมพันธ์ของเรื่องเล่าบาดแผลที่มีต่อตัวตนของคนเวียดนามพลัดถิ่น โดยการพิจารณาบริบทเรื่องรุ่นที่อพยพและประเภทของเรื่องเล่าไปพร้อมกัน

นอกจากนี้ การที่บาดแผลสงครามเวียดนามถูกส่งต่อรุ่นสู่รุ่นและถูกอ้างถึงแม้กระทั่งในปัจจุบันอาจชี้ให้เห็นว่า บาดแผลสงครามเวียดนามไม่ได้มีเพียงแง่ลบ ไม่ได้เป็นเพียงแผลเป็นในอดีตที่ลบไม่ออก หากยังเป็นแหล่งรวมพลัง เป็นชุมทรัพย์ที่คนเวียดนามพลัดถิ่นสามารถหยิบไปใช้ได้ทุกเมื่อเพื่อประโยชน์ของตนในปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงจะศึกษาว่าคนเวียดนามพลัดถิ่นปรับเปลี่ยนบาดแผลสงครามเวียดนามนำไปใช้สร้างสรรค์อะไรและอย่างไรด้วย

1.2 ทบทวนวรรณกรรม

งานวิจัยในประเทศไทยเกี่ยวกับวรรณกรรมของคนเวียดนามพลัดถิ่นยังมีไม่มาก เราจะพบการศึกษาวรรณกรรมของคนเวียดนามที่อยู่ในประเทศเวียดนามในปริมาณที่มากกว่า การค้นคว้าเกี่ยวกับคนเวียดนามพลัดถิ่นปรากฏมากที่ต่างประเทศ โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา ข้าพเจ้าขอเสนอตัวอย่างงานวิจัยที่มีคุณภาพต่อการทำความเข้าใจข้อเขียนของคนเวียดนามพลัดถิ่นในประเด็นของบาดแผลสงครามเวียดนามดังต่อไปนี้

- วิทยานิพนธ์สาขาประวัติศาสตร์เรื่อง *การเมืองในบันทึกความทรงจำของผู้นำคอมมิวนิสต์เวียดนามพลัดถิ่น ค.ศ.1975-1991* ของจันทิวา อนันต์นันท์ (2551)

จันทิวาศึกษานัยทางการเมืองของบันทึกความทรงจำของอดีตแกนนำคอมมิวนิสต์เวียดนามพลัดถิ่นที่เผยแพร่ในช่วงปี ค.ศ.1975-1991 โดยดูข้อเขียนของ บุษย์ ตีน (Bui Tin), ฮวงวัน ฮวน (Hoang Van Hoan) และ เจือง นู ถัง (Truong Nhu Tang) ผลการศึกษาพบว่าบรรดานักเขียนมีท่าทีผิดหวังกับสังคมคอมมิวนิสต์ช่วงหลังสิ้นสุดสงครามเวียดนาม เรื่องราวของปัจเจกบุคคลถูกเน้นเพื่อแสดงให้เห็นผลกระทบที่ประชาชนได้รับจากความล้มเหลวของรัฐบาล นอกจากนี้ นักเขียนยังพยายามนำเสนอประวัติศาสตร์ทางเลือกเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่างๆ ก่อนปี ค.ศ.1975 ที่ถูกหลงลืมไปจากประวัติศาสตร์ฉบับทางการ เช่น ความขัดแย้งภายในพรรคคอมมิวนิสต์ ขบวนการชาตินิยมภาคประชาชนที่ไม่ใช่พรรคคอมมิวนิสต์ เป็นต้น

ข้าพเจ้าคิดว่าจันทิวาได้วิเคราะห์แนวทางประวัติศาสตร์นิพนธ์ของคนเวียดนามพลัดถิ่นในประเด็นต่างๆ ได้เป็นอย่างดี เธอชี้ให้เห็นการประกอบสร้างของประวัติศาสตร์ฉบับทางการและได้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการเสริมเติมแต่งเรื่องราวในประวัติศาสตร์ทางเลือกกับการสร้างตัวตนของคนพลัดถิ่น แม้เธอจะมุ่งเน้นไปที่ผลงานของอดีตนักการเมือง แต่การศึกษาบันทึกความทรงจำของเธอก็เป็นตัวอย่างที่สามารถปรับใช้กับผลงานของประชาชนทั่วไปได้

- วิทยานิพนธ์สาขาวรรณคดีและวรรณคดีเปรียบเทียบเรื่อง *เรื่องเล่ากับสภาวะพลัดถิ่นในวรรณกรรมหลังยุคสงครามเย็นของนักเขียนเวียดนาม กัมพูชา และม้ง-ลาว ของจิราภรณ์ อัจฉริยะประสิทธิ์* (2557)

จิราภรณ์ศึกษาผลกระทบของสงครามเย็นที่มีต่อการสร้างอัตลักษณ์พลัดถิ่นในเรื่องเล่าของนักเขียนเวียดนาม กัมพูชา และม้ง-ลาว ในส่วนของนักเขียนเวียดนาม เธอเลือกศึกษานวนิยายเรื่อง *ปวดร้าวแห่งสงคราม* ของ บ่าว นิญ (Bao Ninh), *บันทึกของดั่ง ถ้วย เจิม* ของ ดั่ง ถ้วย เจิม (Dang Thuy Tram), และ *อัตชีวประวัติเรื่อง หลิวศักดิ์สิทธิ์* ของ เยือง เวิน มาย เอลเลียต (Duong

Van Mai Elliott) โดยวิเคราะห์ว่างานเขียนของ บ่าว นิญ และ ดั่ง ฤย เจ็ม เสนอการปะทะกันระหว่างอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ของรัฐและแนวคิดชาตินิยมของปัจเจกบุคคล เยื้อง เวิน มาย เอลเลียต พยายามบันทึกเหตุการณ์ในอดีตผ่านความทรงจำของเธอและครอบครัว นักเขียนทั้งสามคนถ่ายทอดประสบการณ์ของตนและครอบครัว เป็นมุมมองที่หลากหลายเกี่ยวกับสงครามเวียดนามและสงครามอื่นก่อนหน้านั้น บ้านมักถูกยึดโยงเข้ากับชาติและบรรพบุรุษ

ผลการศึกษางานชิ้นนี้เป็นพื้นฐานให้ข้าพเจ้าได้ทราบถึงบริบทอันหลากหลายของผู้แต่งซึ่งส่งผลต่อการสร้างเรื่องเล่าบาดแผลและบริบทการเผยแพร่ผลงาน กลุ่มนักเขียนที่พิจารณาเลือกศึกษามีทั้งที่อาศัยอยู่ในประเทศเวียดนามและที่อพยพออกนอกประเทศเวียดนาม แต่งานของข้าพเจ้าจะสนใจกลุ่มนักเขียนที่อพยพไปต่างประเทศเท่านั้น อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในรายละเอียด นักเขียนพลัดถิ่นบางคนก็มีมุมมองและจุดยืนทางการเมืองที่คล้ายคลึงกับนักเขียนในประเทศเวียดนามในบางประเด็น เช่นกรณีของ เหละ ลี เฮย์สลิป เป็นต้น

- วิทยานิพนธ์สาขาวรรณคดีเรื่อง *Bound by Water: Inquiry, Trauma, and Genre in Vietnamese American Literature* ของ เจด ทิฟฟานี ฮิดเดิล (Hidle, 2014)

ฮิดเดิลวิเคราะห์วรรณกรรมประเภท (genre) ต่างๆ ของคนเวียดนามพลัดถิ่นในสหรัฐอเมริกาผ่านแนวคิดบาดแผล เธอเสนอว่างานเขียนร่วมสมัยของคนกลุ่มนี้มีลักษณะตอบโต้ประวัติศาสตร์สงครามเวียดนามกระแสหลักและภาพจำการเป็นผู้อพยพเชื้อสายเอเชียที่สังคมอเมริกันมีต่อพวกเขา จากการศึกษาหนังสือการ์ตูน คู่มือการทำอาหาร บันทึกความทรงจำ และนวนิยาย รวมทั้งหมด 10 เรื่อง เธอพบว่างานเขียนเหล่านี้ล้วนส่งสารว่าบาดแผลสงครามเวียดนามไม่เคยจบลงหรือสูญหายไปตามกาลเวลา คนพลัดถิ่นรุ่นที่สองได้รับช่วงต่อประสบการณ์ความเจ็บปวดมาจากพ่อแม่ พวกเขาพยายามเสนอตนเองว่ามีภาพลักษณ์ที่หลากหลาย ไม่ได้เป็นชนกลุ่มน้อยตัวอย่าง (Model Minority) หรือผู้คุกคามผิวเหลือง (Yellow Peril) แบบที่สังคมอเมริกันมักประเมินค่าให้

งานวิจัยของฮิดเดิลใช้บาดแผลการอพยพอันเนื่องมาจากสงครามร้อยเรียงตัวบทต่างประเภทเข้าด้วยกัน เธอแสดงให้เห็นว่าบาดแผลสามารถกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์รูปแบบต่างๆ ได้ ผ่านการผสมผสานสัญลักษณ์หลายรูปแบบ

- วิทยานิพนธ์สาขาอเมริกาศึกษาเรื่อง *Identity Presentation in Stories of Past and Present: An Analysis of Memoirs by Authors of the 1.5 Generation of Vietnamese American* ของ ทัณ ฮาย กาว (T. H. Cao, 2009)

ทัณ ฮาย กาว วิเคราะห์ภาพแทนของคนเวียดนามพลัดถิ่นที่ปรากฏในบันทึกความทรงจำของผู้อพยพรุ่นที่หนึ่งจุดห้าในสหรัฐอเมริกา โดยใช้ตัวบท 3 เรื่อง ได้แก่ บันทึกความทรงจำเรื่อง *Song of Saigon* ของ อัญ วู ซอเยอร์ (Anh Vu Sawyer), นวนิยายเรื่อง *The Gangster We Are All Looking For* ของ เล ทิ เดียม ทวี (le thi diem thuy), และบันทึกความทรงจำเรื่อง *Stealing Buddha's Dinner* ของ บิก มิญ เหวงวียน (Bich Minh Nguyen) เธอพบว่าบริบทการอพยพของนักเขียนแต่ละคนส่งผลต่อการสร้างเรื่องเล่า ทั้งในเชิงโครงสร้างและเนื้อหาสาระ นักเขียนทั้งสามคนเสนอกระบวนการปรับตัวเข้ากับสังคมใหม่ของตนผ่านการเปลี่ยนผ่านตัวตนจากวัฒนธรรมหนึ่งไปสู่อีกวัฒนธรรมหนึ่ง การใช้พื้นที่สมมุติ และการบรรยายถึงอาหาร ตัวบทกลุ่มนี้ส่งสารว่าไม่ว่าคนเวียดนามพลัดถิ่นจะจัดการตนเองอย่างไร ยอมรับความจริง ปฏิเสธการสูญเสียในอดีต หรือตั้งใจยึดถือวัฒนธรรมอเมริกัน พวกเขาที่ไม่สามารถเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนคนเวียดนามท้องถิ่นหรือชุมชนคนอเมริกันท้องถิ่นได้ พวกเขาทั้งเป็นและไม่เป็นทั้งสองอย่างในเวลาเดียวกัน

จุดเด่นของงานวิจัยของ ทัณ ฮาย กาว คือการให้ตัวอย่างประกอบอย่างชัดเจนว่ากระบวนการปรับตัวของคนเวียดนามพลัดถิ่นมีอย่างหลากหลาย มีทั้งแบบกลืนตนเองเข้ากับวัฒนธรรมอเมริกันอย่างเต็มที่ แบบประนีประนอม และแบบหลีกเลี่ยง สิ่งนี้เป็นข้อมูลสำคัญที่ข้าพเจ้าจะนำไปใช้วิเคราะห์กลุ่มตัวบทที่เลือกสรรต่อไป

- วิทยานิพนธ์สาขามานุษยวิทยาเรื่อง *Disasters, Settlements and the Homeland: Vietnamese American Experiences of White Supremacy in New Orleans* ของ ฮวาง วู เหวงวียน (H. V. Nguyen, 2017)

ฮวาง วู เหวงวียน ศึกษาสถานะของคนเวียดนามพลัดถิ่นในเมืองนิวออร์ลีอันส์ ประเทศสหรัฐอเมริกา และการปรับตัวของพวกเขาในสังคมแห่งนี้ ผลการศึกษาพบว่าคนผิวดำเป็นประชากรส่วนใหญ่ของเมือง คนเวียดนามพลัดถิ่นเป็นเพียงคนส่วนน้อยของพื้นที่ กระนั้น ดูเหมือนว่าผู้มีอำนาจและได้รับผลประโยชน์จากรัฐบาลอเมริกันมากที่สุดกลับเป็นกลุ่มคนผิวขาว ความไม่เท่าเทียมกันทางชาติพันธุ์เกิดขึ้นในสังคมอเมริกันตลอดมา ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน คนผิวขาวเป็นผู้ครอบครองอำนาจและรักษาอภิสิทธิ์นี้ผ่านกฎหมายและข้อปฏิบัติต่างๆ ของรัฐ แม้คนเวียดนามพลัดถิ่นจะถูกกีดกันออกจากสิทธิต่างๆ เหมือนกับที่คนผิวดำพบเจอ แต่ในอีกมุมหนึ่ง

พวกเขาก็ขานรับค่านิยมการเหยียดสีผิวและกดขี่คนผิวดำด้วยเช่นกัน ความสำเร็จในการประกอบอาชีพของพวกเขาและการเป็นตัวอย่งของคนกลุ่มน้อยต้นแบบ (model minority) ทำให้สังคมประเมินว่าพวกเขามีลักษณะใกล้เคียงคนผิวดำมากกว่าคนผิวดำ เมื่อรัฐมีนโยบายช่วยเหลือเหยื่อภัยพิบัติ ภาพลักษณ์ของคนเวียดนามพลัดถิ่นช่วยให้พวกเขาได้รับความช่วยเหลือมากกว่าคนกลุ่มน้อยชาติพันธุ์อื่น ส่วนประเด็นเรื่องชุมชนคนพลัดถิ่น องค์กรต่างๆ ของคนเวียดนามพลัดถิ่นมีไว้เพื่อรวมผู้คนมากกว่าเป็นตัวแทนชุมชนในการแสดงออกทางการเมืองและเรียกร้องสิทธิต่างๆ ชุมชนยังไม่มีนโยบายเรียกร้องสิทธิของคนในกลุ่มให้เท่าเทียมกับคนผิวดำ แต่อาศัยมายาคติของสังคม ช่วงชิงโอกาสที่มาถึงในแต่ละกรณี และแม้ชุมชนจะมีท่าทีต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ แต่การส่งเงินกลับประเทศบ้านเกิดก็ถูกให้เหตุผลว่าเป็นการกระทำเพื่อช่วยเหลือญาติพี่น้องมากกว่าสนับสนุนรัฐบาลเวียดนาม

งานของ ฮวาง วู เหงวียน วิเคราะห์คนเวียดนามพลัดถิ่นในมุมมองที่สัมพันธ์กับโครงสร้างสังคมและคนกลุ่มชาติพันธุ์อื่นอย่างน่าสนใจ ทำให้คนเวียดนามพลัดถิ่นเป็นประเด็นที่มีความลึกลับด้าน และแสดงให้เห็นความเชื่อมโยงและการส่งผลกระทบต่อเนืองระหว่างประเด็นต่างๆ ในสังคม งานชิ้นนี้เป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นว่าสังคมใหม่ของคนพลัดถิ่นมีปัญหาในตัวเองอยู่ก่อนแล้ว เราควรรู้เท่าทันว่าคนเวียดนามพลัดถิ่นเข้าไปมีส่วนร่วมในสถานการณ์นั้นอย่างไร เพราะอะไร

นอกจากวิทยานิพนธ์ข้างต้นแล้ว งานวิจัยอื่นที่กล่าวถึงสงครามเวียดนามและบาดแผลมักศึกษาในเชิงประวัติศาสตร์และจิตวิทยาโดยมุ่งไปที่กลุ่มคนอเมริกันผิวดำเป็นหลัก งานวิชาการเรื่องคนเวียดนามพลัดถิ่นจำนวนมากก็เป็นการศึกษาเชิงตัวเลข สถิติ และสังคมศาสตร์พื้นฐาน (เช่น รายละเอียดเกี่ยวกับการอพยพ การกระจายตัวของประชากร รายได้ต่อปี จำนวนเงินที่ส่งกลับประเทศบ้านเกิด เป็นต้น) ในส่วนที่เป็นวรรณกรรมของคนเวียดนามพลัดถิ่น แม้จะมีการศึกษาอยู่เรื่อยๆ ในประเทศสหรัฐอเมริกา แต่งานส่วนใหญ่ออกมาในลักษณะการอภิปรายประเด็นร่วมที่ปรากฏในตัวบทจำนวนไม่มาก โดยการเลือกตัวบทนั้น อาจเป็นงานเขียนของคนเวียดนามพลัดถิ่นทั้งหมดหรือเป็นการจับคู่งานของคนเวียดนามพลัดถิ่นเข้ากับงานของคนพลัดถิ่นชาติพันธุ์อื่นเข้าด้วยกันก็ได้

ความตั้งใจหนึ่งของผู้วิจัยในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้คือการขยายกรอบความรู้เรื่องวรรณกรรมของคนเวียดนามพลัดถิ่นให้มากกว่างานเขียนของ เหละ ลี เฮย์สลิป ข้าพเจ้าไม่ได้คิดว่าเราไม่ควรอ่านหนังสือของเฮย์สลิป แต่คิดว่าเราควรอ่านงานของเธอพร้อมกับผลงานอื่นที่อยู่รอบเพราะวรรณกรรมของคนเวียดนามพลัดถิ่นยังมีอีกหลายเล่ม ผู้วิจัยมีความคิดเช่นนี้เพราะจาก

การค้นคว้างานวิจัยเกี่ยวกับวรรณกรรมบาดแผลสงครามเวียดนามที่เขียนโดยคนเวียดนาม รายชื่อ นักเขียนที่ปรากฏซ้ำบ่อยครั้งคือ บ่าว นิญ, เชื่อง ฑู เอื่อง (Duong Thu Huong) และ เหละ ลี เฮีย สลิป หนังสือของทั้งสามคน^๑กลายเป็นผลงานอมตะที่ติดตลาดทุกยุคสมัย แต่การรู้จักเฉพาะ ผลงานอมตะไม่ได้ทำให้ผู้อ่านเข้าใจความซับซ้อนหลากหลายของคนเวียดนามพลัดถิ่นที่แท้จริง ข้าพเจ้าต้องการให้คนทั่วไปได้รู้จักนักเขียนเวียดนามพลัดถิ่นคนอื่นที่มีความมุ่งมั่นในการ สร้างสรรค์ผลงานไม่แพ้กัน

ความตั้งใจอีกประการคือการพยายามสังเคราะห์ภาพรวมของบาดแผลสงคราม เวียดนามของคนเวียดนามพลัดถิ่น เนื่องจากสงครามก็ได้ผ่านมาสี่สิบกว่าปีแล้ว คนพลัดถิ่นรุ่นที่ หนึ่งจุดห้าได้เขียนหนังสือออกมาจำนวนมากเพื่อโต้ตอบกับภาพจำที่เกิดจากงานเขียนของคนรุ่นที่ หนึ่ง ผู้วิจัยต้องการสำรวจ วิเคราะห์ และอภิปรายปรากฏการณ์ภาพรวมที่เกิดขึ้น

ในส่วนของกรอบคิดเรื่องรุ่นที่พลัดถิ่นนั้น ผู้วิจัยคิดว่าคนพลัดถิ่นรุ่นเดียวกันน่าจะมีบริบท ร่วมกันบางประการ งานเขียนของคนรุ่นเดียวกันจึงน่าจะมีคล้ายคลึงกัน คนต่างรุ่นมาจาก ต่างบริบท การนำเสนอบาดแผลสงครามและการพลัดถิ่นจึงน่าจะให้มุมมองที่แตกต่างกันด้วย อย่างไรก็ดี กรอบคิดเรื่องรุ่นอาจเป็นกับดักที่ปิดกั้นการตีความในแนวทางอื่นได้เช่นกัน เพราะใน บางแง่มุม บาดแผลของคนต่างรุ่นอาจมีสาเหตุและลักษณะที่เหมือนกันได้ ประเด็นนี้จึงไม่ควรเป็น จุดตั้งต้นของการศึกษา แต่เป็นสิ่งที่ต้องระลึกไว้พร้อมๆกับพิจารณาถึงข้อจำกัดที่อาจเกิดขึ้น

จากที่ได้ไล่เรียงมาข้างต้น ข้าพเจ้าต้องการศึกษาเรื่องเล่าบาดแผลสงครามเวียดนามที่ ผลิตโดยคนเวียดนามพลัดถิ่นในสหรัฐอเมริกา โดยเลือกใช้ตัวบทที่สะท้อนให้เห็นความ หลากหลายของบาดแผลสงคราม

มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

^๑ บ่าว นิญ และ เชื่อง ฑู เอื่อง ไม่จัดเป็นนักเขียนพลัดถิ่นจากมุมมองของวิทยานิพนธ์เล่มนี้เพราะผู้วิจัยต้องการ การพลัดถิ่นที่เป็นรูปธรรม มีการเดินทางออกนอกประเทศเวียดนามและผลิตผลงานหลังจากย้ายถิ่นฐานแล้ว ใน กรณีของ บ่าว นิญ เขายังคงอาศัยอยู่ที่ประเทศเวียดนาม ส่วน เชื่อง ฑู เอื่อง ก็เพิ่งอพยพออกนอกประเทศ หลังจากเขียนหนังสือหลายเล่มจนมีชื่อเสียง

1.3 ขอบเขตข้อมูล

ข้าพเจ้าเลือกศึกษาเรื่องเล่าบาดแผลสงครามเวียดนามของคนเวียดนามพลัดถิ่นในสหรัฐอเมริกาที่แต่งเป็นภาษาอังกฤษจำนวนทั้งหมด 8 เรื่อง ดังนี้

1.3.1 งานเขียนของคนรุ่นที่หนึ่ง

(1) *When Heaven and Earth Changed Places* (1989) ของ เหลละ ลี เฮย์สลิป (Le Ly Hayslip) และ เจย์ เวิตส์ (Jay Wurts)

(2) *The Unwanted* (2001) ของ เกียน เหงวียน (Kien Nguyen)

1.3.2 งานเขียนของคนรุ่นที่หนึ่งจุดห้า

(3) *Monkey Bridge* (1997) ของ ลาน กาว (Lan Cao)

(4) *Catfish and Mandala* (1999) ของ แอนดรูว์ เอ็กซ์ ฝาม (Andrew X. Pham)

(5) *A Sense of Duty* (2005) ของ กวาง ฝาม (Quang Pham)

(6) *The Eaves of Heaven* (2008) ของ แอนดรูว์ เอ็กซ์ ฝาม (Andrew X. Pham)

(7) *The Sympathizer* (2015) ของ เหวียด ทัญ เหงวียน (Viet Thanh Nguyen)

1.3.3 งานเขียนของคนรุ่นที่สอง

(8) *We Should Never Meet* (2004) ของ เอมี ฟาน (Aimee Phan)

ผู้วิจัยเลือกตัวบทโดยพยายามกำหนดสัดส่วนของนักเขียนชายและนักเขียนหญิงให้ใกล้เคียงกัน หนังสือออกสู่ท้องตลาดในช่วงเวลาที่ต่างกัน และเนื้อหาภายในกล่าวถึงบาดแผลสงครามเวียดนามและการพลัดถิ่นเป็นประเด็นหลัก กระนั้น กลุ่มตัวบทนี้ก็ยังมีข้อจำกัด เนื่องจากข้อเขียนของคนเวียดนามพลัดถิ่นมักมีตลาดเฉพาะ แม้จะวางขายทั่วไป แต่ผู้อ่านเป็นคนกลุ่มเล็ก ๆ กลุ่มหนึ่งของสังคมเท่านั้น หนังสือบางเล่มจึงไม่ได้ถูกตีพิมพ์ซ้ำ แม้จะค้นหาพบในฐานข้อมูล แต่ก็ไม่สามารถครอบครองได้ ข้าพเจ้าจึงจำเป็นต้องเลือกหนังสือที่ยังมีวางขายอยู่ในตลาดเท่านั้น ข้อจำกัดอีกประการหนึ่งของกลุ่มข้อมูลนี้คือปริมาณของผลงานของคนพลัดถิ่นรุ่นที่สองที่มีเพียงหนึ่งเล่ม ข้าพเจ้าขอชี้แจงว่านักเขียนเวียดนามพลัดถิ่นที่มีผลงานออกสู่ตลาดในปัจจุบันจำนวนมากคือคนรุ่นที่หนึ่งจุดห้า คนรุ่นนี้ส่วนใหญ่อพยพในขณะที่ยังเป็นเด็กอยู่ กระนั้นคนจำนวนหนึ่ง เช่น บิก มิญ เหงวียน และ นาม เล (Nam Le) ก็ได้อพยพตั้งแต่ยังเป็นทารก ขอบเขตของกลุ่มนักเขียนรุ่นนี้จึงค่อนข้างกว้างและมีบางส่วนทับซ้อนกับคนรุ่นที่สอง ประกอบกับงานเขียนของคนรุ่นที่สองเองยังมีจำนวนน้อย เมื่อข้าพเจ้าจำกัดการศึกษาที่คนเวียดนามพลัดถิ่นในสหรัฐอเมริกาเท่านั้น จึงทำให้ไม่สามารถเลือกนักเขียนรุ่นที่สองในประเทศอื่น เช่น ฮวา ฝาม ใน

ออสเตรเลีย เข้ามาพิจารณาด้วยได้ เท่าที่ข้าพเจ้าทราบในขณะนี้ ยังไม่มีคนรุ่นที่สองในสหรัฐอเมริกาคนไหนที่มีผลงานแพร่หลายในท้องตลาดและเข้าถึงได้้นอกจาก เอมี ฟาน เพียงคนเดียว ข้าพเจ้าจึงพยายามชดเชยจุดด้อยนี้ด้วยการเลือกให้งานเขียนของคนรุ่นที่หนึ่งจุดห้าซึ่งเป็นตัวบทส่วนใหญ่ของกลุ่มข้อมูลมีความหลากหลายมากที่สุด

1.4 วัตถุประสงค์

- (1) เพื่อวิเคราะห์ลักษณะและหน้าที่ของเรื่องเล่าบาดแผล
- (2) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเรื่องเล่าบาดแผลสงครามเวียดนามและการสร้างอัตลักษณ์ของคนเวียดนามพลัดถิ่น

1.5 ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง

วิทยานิพนธ์นี้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการพลัดถิ่นและบาดแผลสงครามเวียดนามที่มีผลต่อการสร้างอัตลักษณ์ของคนเวียดนามพลัดถิ่นในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยเริ่มต้นจากนิยามชาติพันธุ์ของคนอเมริกัน ประวัติศาสตร์อเมริกันกระแสหลักเน้นย้ำว่าชาติของตนเกิดขึ้นจากการรวมตัวกันของกลุ่มผู้อพยพจากประเทศต่าง ๆ ของทวีปยุโรปตั้งแต่สมัยคริสต์ศตวรรษที่ 17 พื้นที่กว้างใหญ่ไพศาลของสหรัฐอเมริกาในปัจจุบันเป็นมรดกที่ได้รับจากกลุ่มผู้อพยพหลายรุ่นในอดีตที่เสาะแสวงหาที่อยู่อาศัยใหม่ การมีคนหลากหลายเชื้อชาติอยู่ร่วมกันจึงเป็นลักษณะปกติของสังคมอเมริกันตั้งแต่สมัยเริ่มต้นสร้างชาติ ประวัติของกลุ่มผู้อพยพหลอมรวมเป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์อเมริกัน ปัจจุบัน ในคริสต์ศตวรรษที่ 21 ภาพจำนี้ยังคงดำรงอยู่เหมือนเดิม รัฐบาลและสื่อต่างนำเสนอชาติว่าเป็นดินแดนแห่งเสรีภาพและโอกาส ต้อนรับผู้อพยพจากทั่วโลกที่ต้องการเริ่มต้นชีวิตใหม่และประสบความสำเร็จ ในบันทึกความทรงจำเรื่อง *A Promised Land* (2020) อดีตประธานาธิบดี บารัค โอบามา (Barack Obama) เล่าถึงความสำเร็จในอาชีพของเขาในฐานะผู้นำประเทศสหรัฐอเมริกา การเลือกใช้คำ “Promised Land” (“ดินแดนแห่งพันธสัญญา” แปลตามประวัติการใช้คำตามบริบทศาสนาคริสต์) แสดงการตอกย้ำว่าประเทศแห่งนี้เป็นดินแดนแห่งความหวัง ดังเช่นตัวโอบามาที่แม้จะไม่ได้มีผิวขาวแต่ก็ประสบความสำเร็จในการเรียน การงาน และชีวิต โอบามาคือตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมของความฝันแบบอเมริกัน (American Dream) ในงานประกาศผลรางวัลออสการ์ ครั้งที่ 95 เมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2566 (95th Academy Awards, on March 12, 2023) รางวัลภาพยนตร์ยอดเยี่ยม รางวัลผู้กำกับภาพยนตร์ยอดเยี่ยม รางวัลนักแสดงนำหญิงยอดเยี่ยม และรางวัลนักแสดงสมทบชายยอดเยี่ยมตกเป็นของภาพยนตร์เรื่อง *ชีอูเจ้ ทะลุมัลติเวิร์ส* (*Everything Everywhere All at Once*) และบรรดาศิลปินอเมริกันเชื้อสายเอเชีย

ราวกับต้องการเน้นให้เห็นว่าสังคมอเมริกันปัจจุบันยอมรับประเด็นเรื่องความหลากหลายทางชาติพันธุ์ไม่ต่างจากในอดีต และคนอเมริกันเชื้อสายเอเชีย (เช่น จีนและเวียดนาม ในกรณีนี้) มีความสามารถในการทำงานไม่น้อยไปกว่าคนอเมริกันผิวขาวหรือเชื้อสายอื่น เกี ฮวี กวาน (Ke Huy Kwan) หนึ่งในนักแสดงข้างต้น เป็นคนเวียดนามพลัดถิ่น ได้กล่าวขอบคุณขณะรับรางวัลเนือหาบางส่วนมีดังนี้

“My journey started on a boat. I spent a year in a refugee camp. And somehow, I ended up here on Hollywood's biggest stage. They say stories like these only happen in the movies. I cannot believe it's happening to me. This— this is the American dream. Thank you so much.

Thank you so much to the Academy for this honor of a lifetime.
Thank you to my mom for the sacrifices she made to get me here. [...]

(Yasharoff, *USA TODAY*, 2023)

น่าสังเกตว่า เกี ฮวี กวาน เลือกแสดงความขอบคุณต่อรางวัลด้วยจิตสำนึกแบบคนพลัดถิ่นรุ่นที่หนึ่งจุดห้า⁹ การแสดงความกตัญญูรู้คุณต่อครอบครัวและต่อแผ่นดินใหม่ที่ให้ออกัสเขาเจริญเติบโต แม้บางคนอาจต้องการสอบถามเพิ่มเติมว่าทำไมเขาต้องย้อนอดีตไปถึงสมัยอพยพทั้งที่เหตุผลที่เขาได้รับรางวัลน่าจะไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ ? ทำไมเขาไม่ปฏิเสธรางวัลเหมือนที่วงการภาพยนตร์อเมริกันเคยปฏิเสธตัวตนของเขามานานหลายปี ? (Young, 2003, BBC, 2023) ช่วงหนึ่งของชีวิต เขาไม่เคยได้รับบทคนเอเชียที่ดีและมีความสำคัญต่อหนังเลย บทที่มีในตลาดล้วนถูกคนเอเชียตามภาพจำเก่าในสังคม ทำไมเขาถึงแสดงทำที่เป็นผู้รับมอบรางวัลที่เชื่อและพิศอบพิเทาเช่นนี้? ผู้วิจัยตั้งคำถามต่อว่า “ภาพจำ” เกี่ยวกับคนเอเชียในสังคมอเมริกันที่ เกี ฮวี กวาน เผชิญเกี่ยวข้องกับ “ภาพจำ” ของประเทศสหรัฐอเมริกาอย่างไร ? ทำไมสังคมที่มีภาพจำว่ายอมรับความแตกต่างหลากหลายทางชาติพันธุ์ถึงสร้างภาพจำเรื่องการเหยียดคนเอเชียขึ้นมา ? การเรียกใช้จิตสำนึกแบบคนพลัดถิ่นในสังคมปัจจุบันสะท้อนตัวตนและการต่อรองของคนเวียดนามพลัดถิ่นอย่างไร ?

⁹ การนับรุ่นคนพลัดถิ่นเริ่มนับจากการอพยพ ผู้ใหญ่ที่ตัดสินใจอพยพเองคือคนรุ่นที่หนึ่ง เด็กที่อพยพมาพร้อมกับผู้ใหญ่ด้วยคือคนรุ่นที่หนึ่งจุดห้า ส่วนลูกของคนรุ่นที่หนึ่งหรือคนรุ่นที่หนึ่งจุดห้าที่เกิดที่ดินแดนใหม่หลังอพยพแล้วคือคนรุ่นที่สอง ในบริบทการพลัดถิ่นอันเนื่องมาจากสงครามเวียดนาม คนพลัดถิ่นรุ่นหลังอาจมีหลายรุ่นแล้ว แต่ตัวบทหนังสือในตลาดส่วนใหญ่ยังคงเป็นเรื่องของคนรุ่นที่หนึ่งจุดห้า คนพลัดถิ่นแต่ละรุ่นมีมุมมองต่อโลกและตัวเองแตกต่างกัน การทราบว่าคุณคณหนึ่งเป็นคนพลัดถิ่นรุ่นใดทำให้เราทราบบริบทชีวิตและทัศนคติเบื้องต้นของเขาหรือเธอได้

ปฏิเสธไม่ได้ว่าปัญหาการเหยียดสีผิวและชาติพันธุ์เกิดขึ้นอย่างแพร่หลายและฝังรากลึกอยู่ในสังคมอเมริกันตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ก่อนคนเชื้อสายเอเชียจะโดนเหยียด ชนพื้นเมืองอเมริกัน (Native Americans) และคนอเมริกันเชื้อสายแอฟริกัน (African Americans) ได้โดนมาแล้ว ในกลุ่มคนเชื้อสายเอเชียด้วยกัน ก่อนคนเชื้อสายเวียดนาม ก็มีกรณีคนเชื้อสายจีน ญี่ปุ่น เกาหลี และฟิลิปปินส์เกิดขึ้นมาแล้ว สถานการณ์การเมืองและเศรษฐกิจของประเทศและของโลกส่งผลต่อการเกลียดชังคนบางชาติพันธุ์ในแต่ละช่วงเวลา เช่น เหตุวินาศกรรมที่ตึกเวิลด์เทรดเซ็นเตอร์ใน ค.ศ. 2001 นำไปสู่กระแสต่อต้านคนเชื้อสายอาหรับและผู้นับถือศาสนาอิสลาม วิกฤตโรคระบาดโควิด-19 ตั้งแต่ ค.ศ. 2019 เป็นต้นมา ส่งผลให้ความเกลียดชังคนเชื้อสายเอเชียลุกลาม ขยายวงจากคนจีนเป็นคนเอเชียทุกชาติพันธุ์ เป็นต้น การเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องสม่าเสมอทำให้ปัญหาการเหยียดสีผิวและชาติพันธุ์กลายเป็นข้อเท็จจริงหนึ่งของสังคมอเมริกัน เป็นความจริงที่อาจแพร่หลายกว่าความเชื่อเรื่องความฝันแบบอเมริกันด้วยซ้ำ

แน่นอนว่าคนเชื้อสายเวียดนามเผชิญชะตากรรมหลายอย่างไม่ต่างจากคนอเมริกันที่ไม่ได้มีผิวขาวและไม่ได้มีเชื้อสายยุโรป แต่ลักษณะเฉพาะสำคัญที่ทำให้พวกเขาโดดเด่นแตกต่างจากคนชาติพันธุ์อื่นคือ การปรากฏตัวหรือการพูดถึงพวกเขาสามารถทำให้คนส่วนหนึ่งรู้สึกผิดหรือรู้สึกโกรธกริ้วขึ้นมาได้¹⁰ เพราะคนอเมริกันเชื้อสายเวียดนามคือหลักฐานของการก่อสงครามเวียดนามและการพ่ายแพ้ของประเทศต่อกลุ่มคอมมิวนิสต์โลกที่สามในอดีต รัฐบาลอเมริกันและคนอเมริกันบางส่วนเคยร่วมรบ เคยส่งลูกหลานไปรบ เคยต่อต้านสงคราม เคยเป็นครอบครัวอุปถัมภ์รับเลี้ยงดูคนเวียดนามพลัดถิ่น คนบางส่วนรู้สึกผิดที่ทหารอเมริกันเคยฆ่าชาวบ้านเวียดนามผู้บริสุทธิ์ตามข่าวที่ออกอากาศทางโทรทัศน์ คนบางส่วนก็เจ็บแค้นที่ชาติตนเคยพ่ายแพ้ให้แก่ศัตรูที่ยากจน เป็นความอับอายและเสียเกียรติของกองทัพ คนบางส่วนที่ไม่เกี่ยวข้องกับสงครามโดยตรง (เช่น คนผิวดำและคนอเมริกันกลุ่มน้อยชาติพันธุ์อื่น) ก็อาจรู้สึกอึดใจคนเชื้อสายเวียดนามที่ได้รับการต้อนรับและช่วยเหลือมากมายจากรัฐบาลในขณะที่พวกเขาต้องปากกัดตีนถีบเพราะถูกสังคมอเมริกันทิ้งขว้าง อย่างไรก็ตาม สิทธิพิเศษของคนเชื้อสายเวียดนามสามารถถูกยกเลิกเมื่อใดก็ได้ ดังที่อดีตประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ (Donald Trump) เคยมีนโยบายส่งคืนผู้ลี้

¹⁰ ความเกลียดชังคนเอเชียมีมาตั้งแต่กลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 แล้ว รัฐบาลอเมริกันมองผู้อพยพเชื้อสายเอเชียเป็นเพียงแรงงานราคาถูก จึงไม่ให้สิทธิความเป็นพลเมืองอยู่หลายวาระ ต่อมา เมื่อเปลี่ยนแปลงกฎหมาย คนเชื้อสายเอเชียสามารถเป็นพลเมืองได้แต่ก็ยังคงถูกผูกกับค่านิยมในแง่ลบ เช่น ภาพคนเชื้อสายฟิลิปปินส์เป็นคนในอาณานิคม ภาพคนเชื้อสายญี่ปุ่นเป็นศัตรูของชาติ เป็นต้น (Lowe, 1996, p.8) คนเชื้อสายเวียดนามเองก็พบสถานะพลเมืองชั้นสองนี้ และส่งผลให้คนอเมริกันเชื้อสายเวียดนามเกิดความขัดแย้งในจิตสำนึกตนเองว่าตนเป็นใคร เพราะทั้งสองฝ่ายเป็นศัตรูกัน

ภัยทางการเมืองที่มีประวัติอาชญากรรมกลับประเทศเวียดนามมาแล้ว (Dooling, NPR, 2019) ชีวิตคนเวียดนามพลัดถิ่นจึงอาจไม่ได้สวยงามตามสูตรคนกลุ่มน้อยต้นแบบเสมอไป

รากเหง้าของปัญหาการเหยียดสีผิวและเชื้อชาติน่าจะมาจากการยึดถือรายละเอียดในงานเขียนทางประวัติศาสตร์กระแสหลักมากกว่าแนวคิดเรื่องการหลอมรวมชาติพันธุ์ ใน ค.ศ.1782 หนังสือรวมจดหมายของนักเขียนอเมริกันเชื้อสายฝรั่งเศส จอห์น เฮกเตอร์ เซนต์ จอห์น เดอ แครฟ เกอร์ (Crèvecoeur, 1904, pp.48-118) ตัวยุโรปได้เสนอความหมายของคนอเมริกันว่าเป็นลูกหลานคนยุโรปพลัดถิ่นที่รวมตัวกันสร้างครอบครัวและชาติใหม่ขึ้นมา¹¹ หมายความว่าบรรพบุรุษของคนอเมริกันคือคนยุโรปเท่านั้น สิ่งนี้จะช่วยอธิบายได้ว่าการเหยียดคนชาติพันธุ์อื่นที่ไม่ได้มาจากยุโรปและไม่ได้มีผิวขาวเกิดขึ้นได้เพราะไม่ขัดกับภาพของการหลอมรวมชาติพันธุ์อเมริกันที่ปรากฏในงานเขียนของนักเขียนอเมริกันเชื้อสายยุโรปในยุคที่เริ่มมีความพยายามในการนิยามความหมายของความเป็นคนอเมริกันซึ่งมาจากรอบการมองแบบใช้คนผิวขาวเป็นศูนย์กลาง

ฉะนั้น เรากำลังบอกว่าสังคมอเมริกันไม่ได้เรียนรู้ที่จะปรับขอบเขตความหมายของ “บรรพบุรุษ” ของตนให้กว้างขวางเกินกว่าทวีปยุโรปแบบสมัยตั้งต้น แต่ยังคงยึดติดขอบเขตเดิมอยู่ แม้เวลาจะผ่านมาหลายร้อยปีแล้วหรือ? ผู้วิจัยคิดว่าคำตอบคือใช่ หากพิจารณาผ่านแนวคิดชาติพันธุ์ศึกษาและ(หลัง)อาณานิคมศึกษา (race/ethnic studies, (post-)colonial studies) เราจะพบว่ากรอบคิดเริ่มต้นมักอยู่ที่ชาติพันธุ์และวัฒนธรรมของเจ้าอาณานิคมที่เดินทางไปยึดดินแดนและเผยแพร่อารยธรรมของตนเอง มองว่าชาติพันธุ์ดั้งเดิมประจำท้องถิ่นและคนพื้นเมืองมีความล่าช้า ต้องการความช่วยเหลือจากเจ้าอาณานิคม จากนั้นดินแดนแห่งนั้นค่อย ๆ เกิดความเปลี่ยนแปลง หลอมรวมลักษณะของเจ้าอาณานิคมมาไว้ในตนเองมากขึ้น เช่น เกิดการเลียนแบบเจ้าอาณานิคม มีการผสมผสานสายเลือดเป็นลูกผสม และค่อย ๆ เกิดสังคมใหม่ที่ ไม่มีลักษณะดั้งเดิม/พื้นถิ่นใดปรากฏอยู่อย่างชัดเจน ทุกอย่างกลมกลืนกันในความหลากหลาย เซโรว์ โอ พินเดอร์ (Pinder, 2010) อธิบายสังคมอเมริกันตามกรอบนี้โดยเรียกว่า “สังคมเอกวัฒนธรรม – สังคมพหุวัฒนธรรม – สังคมหลังพหุวัฒนธรรม” (“monoculturalism – multiculturalism – postmulticulturalism”) กล่าวคือ บรรพบุรุษชาวยุโรปผิวขาวของคนอเมริกันได้สร้างสังคมเอกวัฒนธรรมขึ้นโดยให้สิทธิและอำนาจแก่คนผิวขาว (legacy of white culture) เหนือคนสีผิวและชาติพันธุ์อื่น เมื่อเวลาผ่านไป สังคมมีความผสมผสานและหลากหลายมากขึ้น จึงมีการผลักดัน

¹¹ “The next wish of this traveler will be to know whence came all these people? They are a mixture of English, Scotch, Irish, French, Dutch, Germans, and Swedes. From this promiscuous breed, that race now called Americans have arisen.” (Crèvecoeur, 1904, p.49); “What then is the American, this new man? He is either an European, or the descendant of an European, hence that strange mixture of blood, which you will find in no other country.” (Ibid., p.51)

แนวคิดพหุวัฒนธรรม กระนั้น พหุวัฒนธรรมไม่สามารถแก้ไขความขัดแย้งได้อย่างที่คิด ปัญหาเดิมยังคงอยู่และอาจเกิดซ้ำตรงข้ามรุนแรงมากขึ้น สังคมจึงจะพัฒนาต่อไปเป็นแบบหลังพหุวัฒนธรรม นั่นคือ ยังยอมรับความแตกต่างหลากหลายของชาติพันธุ์ ในขณะเดียวกัน ก็ยอมรับความไม่เท่าเทียมทางชาติพันธุ์ที่เกิดขึ้นในสังคม พร้อมทั้งค่อย ๆ ปรับตัวเป็นกลางทางชาติพันธุ์มากขึ้น สิทธิและอำนาจของคนผิวขาวยังคงอยู่แต่จะถูกปรับลดลงทีละน้อยจนอยู่ในระดับที่เท่าเทียมกันทุกชาติพันธุ์ เมื่อถึงจุดนั้น สังคมจะเป็นพหุวัฒนธรรมโดยที่ไม่มีคู่ตรงข้ามแห่งอำนาจ (binary opposition between Whites and Non-Whites) อีกต่อไป

หลังจากอธิบายในเชิงทฤษฎีแล้ว พินเดอร์หันกลับมาวิเคราะห์สภาพสังคมความเป็นอยู่จริงของคนอเมริกัน ในมุมมองของเขา สหรัฐอเมริกายังคงเป็นประเทศเอกวัฒนธรรม¹² เพราะแนวคิดพหุวัฒนธรรมทั้งหลายที่เกิดขึ้นล้วนไม่เคยเป็นรูปธรรมจริงในสังคม เกิดขึ้นเพียงครั้งคราวแบบฉาบฉวย¹³ นอกจากนี้ พินเดอร์เองไม่คิดว่าสังคมพหุวัฒนธรรมไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ เพราะการยึดมั่นในสารัตถะของชาติพันธุ์ยังมั่นคงและซ้ำตรงข้ามระหว่างคนขาวและคนชาติพันธุ์อื่นยังคงอยู่ ความขาวจึงตกอยู่ในภาวะวิกฤต ไม่มีที่ทางเหมาะสมของตนเองในสังคมที่เชื่อมั่นในความเท่าเทียมกัน กลายเป็นผู้ร้าย เพื่อแก้ไขปัญหา เขาเสนอให้สังคมมีลักษณะแบบหลังพหุวัฒนธรรม คือ สังคมพหุวัฒนธรรมที่ไม่มีศูนย์กลางที่แข็งแกร่งมั่นคงอีกต่อไป วัฒนธรรมของคนขาวยังคงมีบทบาทสำคัญในฐานะร่องรอยทางประวัติศาสตร์ของระเบียบสังคม แต่คนขาวจะไม่เป็นอภิสิทธิ์ชนหรือคนที่ควรดูถูก ความขาวแบบยุโรปกลายเป็นชาติพันธุ์หนึ่งที่มีเอกลักษณ์ของตัวเอง มีคุณค่าในตัวเอง เทียบเท่ากับชาติพันธุ์อื่นในสหรัฐอเมริกา จากตัวตนและสำนึกแบบคนขาว (white self) สู่ตัวตนและสำนึกแบบหลังความขาว (postwhite self)¹⁴ ทั้งนี้ การจะไปสู่สังคมหลังพหุวัฒนธรรมได้จำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนสังคมอเมริกันให้หลุดพ้นจากลักษณะเอกวัฒนธรรม

¹² พินเดอร์พิจารณาจากมุมมองวัฒนธรรมศึกษา ไม่ใช่มุมมองรัฐศาสตร์นิติศาสตร์ เพราะในทางกฎหมายการปกครองรัฐบาลอเมริกามีแผนรับผู้อพยพใหม่ตลอดมา ไม่เคยปิดกั้นหรือเลือกปฏิบัติอย่างจริงจัง แม้บางช่วงจะจำกัดจำนวนคนน้อยและมีเงื่อนไขมาก แต่หลัง ค.ศ. 1965 เป็นต้นมา ก็ได้ผ่อนคลายเป็นกว้างในหลายบริบท (Etans, 2004, pp.43-55) แนวคิดของพินเดอร์จึงแสดงให้เห็นว่ารัฐบาลและสังคมอเมริกันไม่เคยใส่ใจคุณภาพชีวิตทางวัฒนธรรม

¹³ รัถวรวิทย์ พูลศรี (2557) ศึกษาปรากฏการณ์นี้ในงานเขียนของนักเขียนสตรีสังคมนิยม ประเทศสังคมนิยมยุคก่อตั้งสร้างชาติ (ค.ศ. 1965-1988) เป็นสังคมเอกวัฒนธรรม ให้สิทธิและอำนาจแก่วัฒนธรรมจีน เมื่อเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ยุคพหุวัฒนธรรม ความเท่าเทียมกันในสังคมก็ยังคงไม่เกิดขึ้น ความเป็นจีนยังคงเป็นอำนาจนำและอภิสิทธิ์ในสังคม กัดเซาะชาติพันธุ์อื่นอยู่ ความเป็นสังคมนิยมที่หลากหลายเท่าเทียมจึงล้มเหลว (น.295)

¹⁴ "With the denormalization of whiteness, where whiteness is no longer the unmarked norm, whites would be repositioned within the territory of whiteness as privileged so that whites are now raced. The postwhite self, where whiteness would remain as the signifier, would be imagined differently. It would now be seen in a positive light." (Pinder, 2010, p.149)

กลายเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมเสียก่อน ฟินเดอร์คิดว่าสังคมต้องเปลี่ยนไปที่ละลำดับ ไม่สามารถสร้างสังคมหลังพหุวัฒนธรรมขึ้นมาได้ในทันที สังคมอเมริกันต้องเรียนรู้ว่าชาติพันธุ์ของตนไม่ได้มีความหมายหยุดนิ่งหมายถึงคนเชื้อสายยุโรปแบบในสมัยก่อตั้งชาติในอดีตเท่านั้น แต่มีความเปลี่ยนแปลงและผสมผสานใหม่ตลอดเวลา แนวคิดนี้สอดคล้องกับทฤษฎีการประกอบสร้างชาติพันธุ์ของไมเคิล เอ็ม เจ ฟิชเชอร์ ที่ศึกษาข้อเขียนเชิงชาติพันธุ์ร่วมสมัย

จากการศึกษาหนังสืออเมริกันประเภทอัตชีวประวัติและเรื่องแต่งอิงชีวประวัติทางชาติพันธุ์ในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 20 ฟิชเชอร์ (Fischer, 1986) ตั้งข้อสังเกตว่างานเขียนอัตชีวประวัติเชิงชาติพันธุ์เหล่านี้สะท้อนสังคมอเมริกันร่วมสมัยที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ชาติพันธุ์มีพลวัตในตัวเองและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา การส่งต่อชาติพันธุ์จากรุ่นสู่รุ่นทั้งโดยตั้งใจและโดยไม่ตั้งใจทำให้เกิดกระบวนการทบทวนชาติพันธุ์ เกิดเป็นลักษณะใหม่ของชาติพันธุ์ที่มาจากสำนึกทางจริยธรรมและการพิจารณาอนาคต เคารพในตัวตนของผู้เกี่ยวข้อง แต่ละบุคคลจะต้องลงมือทดลองค้นหาชาติพันธุ์ของตนด้วยตนเอง

“[...] ethnicity is something reinvented and reinterpreted in each generation by each individual [...].

[...] what is discovered and reinvented [...] is [...] something new: to be Chinese-American is not the same thing as being Chinese in America. In this sense there is no role model for becoming Chinese-American. It is a matter of finding a voice or style that does not violate one's several components of identity.”

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

(Ibid., pp.195-196)

“[...] that ethnicity is a process of inter-reference between two or more cultural traditions, and that these dynamics of intercultural knowledge provide reservoirs for renewing humane values. Ethnic memory is thus, or ought to be, future, not past, oriented.”

(Ibid., p.201)

ทฤษฎีของฟิชเชอร์เปิดโอกาสให้ปัจเจกบุคคลมีเสรีภาพในการสำรวจและทดลองหา “เสียง” หรือ “ลักษณะ” ชาติพันธุ์ที่ใช่ของตนเอง ไม่มีกฎเกณฑ์และวิธีการตายตัว ด้วยเหตุนี้ การอ่านตัวบทแบบละเอียดประกอบกับการอ้างอิงทฤษฎีอื่นที่เหมาะสมกับแต่ละบริบทจะช่วยให้เรา

สามารถวิเคราะห์ที่ได้ลึกซึ้งขึ้น ผู้วิจัยเห็นว่าคนพลัดถิ่นแต่ละรุ่นมักมีบริบทและบาดแผลเฉพาะตัว ตัวบทเหล่านี้มักนำเสนอบาดแผลออกมาใน 3 ลักษณะ คือ หมกมุ่นอยู่กับบาดแผลของตัวเอง สนใจทั้งบาดแผลของตัวเองและบาดแผลของบุคคลใกล้ชิด และสนใจบาดแผลของบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องกับสงครามเวียดนาม น่าสังเกตว่าบาดแผลแต่ละลักษณะที่ปรากฏในเรื่องเล่ามักมีความสัมพันธ์กับข้อมูลส่วนตัวของนักเขียนเรื่องรุ่นที่อพยพ กล่าวคือ คนรุ่นที่หนึ่งมักสนใจแต่บาดแผลตนเอง คนรุ่นที่หนึ่งจุดห้าจะให้ความสำคัญกับทั้งบาดแผลของตัวเองและบาดแผลของพ่อแม่ ส่วนคนรุ่นที่สอง พวกเขา มักสำรวจบาดแผลของผู้คนที่เคยมีประสบการณ์ตรงกับสงครามและการอพยพ ไม่ได้แสดงความคิดเห็นโดยตรงต่อบาดแผลของคนเวียดนามพลัดถิ่นในอดีตเนื่องจากพวกเขาขาดประสบการณ์

- บาดแผลและจิตวิทยาของคนพลัดถิ่นรุ่นแรก

บาดแผลที่เกิดขึ้นระหว่างสงครามไม่สามารถจางหายไปได้อย่างง่ายดาย แม้คนเวียดนามบางส่วนจะพลัดถิ่นออกมายังประเทศอื่น บาดแผลนี้ก็ติดตามมาด้วยเนื่องจากเป็นสิ่งที่ยังคงค้างอยู่ในใจ ในบทบรรณาธิการของหนังสือเรื่อง *Trauma: Explorations in Memory* (1995) และในหนังสือของเธอเองเรื่อง *Unclaimed Experience: Trauma, Narrative, and History* (1996) เคที แครูท (Cathy Caruth) เรียกสิ่งนี้ว่าประสบการณ์บาดแผล (trauma) เธอนำคำอธิบายจิตวิทยาของฟรอยด์มาต่อขยายในแง่มุมมองประวัติศาสตร์ว่า ประสบการณ์บาดแผลเป็นเหมือนภาพที่มาหลอกหลอนและกลืนกินผู้เกี่ยวข้อง เนื่องจากบุคคลผู้นั้นขาดประสบการณ์ไม่สามารถจัดการจิตใจของตนที่มีปฏิกิริยาต่อเหตุสะเทือนใจได้ เหตุการณ์นั้นจึงเข้ามาคุกคามและครอบงำตัวตนของผู้นั้น (“...the event is not assimilated or experienced fully at the time, but only belatedly, in its repeated possession of the one who experiences it. To be traumatized is precisely to be possessed by an image or event.” Caruth, 1995, pp.4-5) เหตุสะเทือนใจเป็นสิ่งที่หยุดความต่อเนื่องของกระแสสำนึกปกติ เปลี่ยนแปลงมุมมองและคุณค่าของสิ่งรอบตัว อารมณ์ของความสูญเสียทำให้เส้นแบ่งเวลาระหว่างอดีตกับปัจจุบันในจิตสำนึกพร่าเลือนและซ้อนทับกันอันเป็นเหตุให้ผู้นั้นไม่สามารถควบคุมชีวิตในปัจจุบันและจมอยู่กับอดีต

การเยียวยาบาดแผลจำเป็นต้องเปลี่ยนความรู้เข้าใจของบุคคลผู้นั้นเข้าสู่ระบบภาษา แม้บาดแผลจะเป็นสิ่งที่เล่าออกมาได้ยากเนื่องจากกลไกทางจิตจะกดทับความสูญเสียที่เคยเกิดขึ้นและพยายามหลงลืมสิ่งนี้เพื่อให้จิตสำนึกรู้สึกมั่นคง แต่การเล่าเรื่องเกี่ยวกับเหตุสะเทือนใจก็เป็นวิธีการเยียวยาที่เหมาะสมและแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ เรื่องเล่าจะทำให้ประสบการณ์บาดแผลเข้าสู่โครงสร้างภาษา ไวยากรณ์ของภาษาและบริบทการสื่อสาร ทำให้ผู้

สูญเสียเข้าใจตนเองมากขึ้นและหาทางแก้ไขปัญหาได้ต่อไป อย่างไรก็ตาม เรื่องเล่าบาดแผลสะท้อนสภาพจิตใจของผู้เล่า หลายกรณี เรื่องเล่าไม่ได้มีการลำดับเวลาจากอดีตมาปัจจุบันอย่างชัดเจน แต่จะซ้อนทับหรือกระโดดข้ามไปมา รายละเอียดบางอย่างในเนื้อหาก็กไม่ได้อ้างอิงหลักเหตุผลหรือความสมจริง เพราะผู้เล่าเล่าตามความรู้สึกของตน ไม่ได้เล่าตามข้อเท็จจริง ประเด็นที่ผู้เล่ายังคงไม่เข้าใจหรือยังหาวิธีการเล่าไม่ได้อาจถูกนำเสนอผ่านความเงิบหรือการปรากฏซ้ำในรูปแบบต่างๆ ทั้งนี้ ไม่ว่าตัวบทจะมีเนื้อหาซับซ้อนเพียงใด หลังจากเล่าจบหรือเขียนจบ ผู้เล่าจะสามารถเชื่อมโยงข้อมูลเข้าด้วยกัน เป็นสัญญาณของการเยียวยาได้สำเร็จ

เนื่องจากเศรษฐศึกษาด้วยมุมมองแบบหลังสมัยใหม่ เธอมองว่าประวัติศาสตร์ไม่ได้เกิดขึ้นจากการที่เรามีความสัมพันธ์แบบตรงไปตรงมากับอดีตเสมอไปเพราะเราอาจไม่มีโอกาสเข้าถึงอดีตที่แท้จริงดังหวัง เราไม่ได้เข้าใจทุกสิ่งที่เกิดขึ้นรอบตัวตลอดเวลา ประวัติศาสตร์จึงอาจเกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ทางอ้อมที่เรามีต่ออดีต

“...we can begin to recognize the possibility of a history that is no longer straightforwardly referential (that is, no longer based on simple models of experience and reference). Through the notion of trauma, I will argue, we can understand that a rethinking of reference is aimed not at eliminating history but at resituating it in our understanding...”

(Caruth, 1996, p.11)

อดีตที่เราเข้าใจนั้นเกิดจากการทบทวนในบริบทหนึ่ง ความคงที่และจริงแท้ของประวัติศาสตร์จึงไม่มีอยู่ ประสบการณ์บาดแผลเปิดโอกาสให้เราเรียบเรียงเหตุการณ์ในอดีตผ่านมุมมองและความเข้าใจของเราในขณะนั้น เราจึงอนุมานต่อได้ว่าผู้สูญเสียแต่ละคนสามารถดึงประสบการณ์ที่มีอยู่ออกมาสร้างเรื่องเล่าและตัวตนได้ตามแบบที่ตนเข้าใจหรือต้องการให้เป็น ประวัติศาสตร์จากมุมมองบาดแผลของปัจเจกบุคคลจึงอาจไม่สอดคล้องกับข้อเท็จจริงหรือประวัติศาสตร์แบบทางการ อีกทั้งสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามบริบทการสื่อสารที่เปลี่ยนไป โดยสรุป ทฤษฎีประสบการณ์บาดแผลของแครูทให้ความสนใจแง่มุมทางประวัติศาสตร์และการสร้างตัวตนโดยการถ่ายทอดประสบการณ์บาดแผลผ่านภาษา

คนพลัดถิ่นรุ่นที่หนึ่งและหนึ่งจุดห้าทุกคนมีประสบการณ์การอพยพและรับรู้ถึงความเปลี่ยนแปลงมากมายรอบตัว พวกเขาย่อมมีความรู้สึกตกค้างบางเรื่องซ่อนไว้ใใจ เมื่อเวลาผ่านไป บาดแผลนี้จึงกลับมาหลอกหลอน นักเขียนส่วนใหญ่เล่าถึงอดีตโดยไม่ได้ให้ข้อมูลอื่น

ประกอบ มีเพียงบางคนเท่านั้นที่อธิบายในคำนำหรือคำลงท้ายให้ผู้อ่านทราบว่าบริบทแวดล้อมที่ผลักดันให้เขาลงมือเริ่มเขียน เช่น เกียน ญเหวียน (Kien Nguyen, 2017, pp.341-343) เขาเริ่มฝันร้ายถึงเหตุการณ์ต่างๆ ที่กรุงไซ่ง่อนหลังจากอพยพมาอยู่ที่ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ 14 ปี ความทรงจำที่ถูกหลงลืมเหล่านี้กลับมาหาเขาโดยไม่ทันได้ตั้งตัว เขาฝันซ้ำไปมาว่าตนยังคงติดอยู่ในกรุงไซ่ง่อน เอกสารสำหรับการอพยพออกนอกประเทศถูกเจ้าหน้าที่ปฏิเสธ ฝันว่าเครื่องบินไปสหรัฐอเมริกาจากเวียดนามมาโดยไม่มีเขา ฝันว่าจมน้ำอยู่กลางมหาสมุทรแปซิฟิกระหว่างที่เขาพยายามหนีออกนอกประเทศ ฝันร้ายเหล่านี้หลอกหลอนเขาเสียจนไม่สามารถใช้ชีวิตปกติได้ เขาจึงตัดสินใจบันทึกเหตุผลสะท้อนใจเหล่านี้ และเมื่อเขียนหนังสือจบ เขาก็ไม่กลับมาฝันร้ายถึงเรื่องเหล่านี้อีก (“I completed *The Unwanted* on March 22, 2000... I don't have the nightmares anymore.” Ibid., p.343) ชีวิตของเขากลับมาสงบสุขอีกครั้งเพราะเขาสามารถเยียวยาบาดแผลและจัดการประสบการณ์นี้ให้เป็นส่วนหนึ่งของตัวเองได้แล้ว

บาดแผลอีกลักษณะหนึ่งซึ่งจิตวิทยาให้ความสนใจคือบาดแผลที่ปัจเจกบุคคลได้รับมาจากบุคคลอื่น แม้เขาไม่ใช่ผู้ที่ประสบความสูญเสียเอง แต่เขารับรู้ถึงบาดแผลของบุคคลใกล้ชิดและรับบาดแผลนั้นเข้ามาในตัว ในหนังสือ *The Shell and the Kernel, Volume I* (1994) นิโกลาส์ อับราฮัม (Nicolas Abraham) และ มาเรีย โทโรก (Maria Torok) ได้สร้างทฤษฎีผี (phantom) ขึ้นมาเพื่ออธิบายว่าในกลุ่มคนที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน บาดแผลที่ยังตกค้างของบุคคลหนึ่ง เมื่อเขาเสียชีวิตไป บาดแผลที่ตกค้างนี้สามารถถูกส่งต่อไปยังลูกหลานได้โดยไม่รู้ตัว (“the dead do not return, but their lives' unfinished business is unconsciously handed down to their descendants.” p.167) อับราฮัมและโทโรกคิดว่าปรากฏการณ์นี้เกิดขึ้นภายในครอบครัว จากพ่อแม่สู่ลูก จากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง

The phantom represents the interpersonal and trans-generational consequences of silence. The concept of the crypt designates a secret psychic configuration arising from an individual's own life experiences; the idea of the phantom concerns itself with the unwitting reception of someone else's secret. (p.168)

แท้จริงแล้ว สิ่งที่ทำให้เรารู้สึกหวาดหวั่นไม่ใช่ตัวผู้เสียชีวิตเอง แต่เป็นความเจ็บปวดที่เกิดจากการสื่อสารโดยไม่เข้าใจกันระหว่างเรากับผู้อื่นมากกว่า เราได้รับสารจากผู้อื่น แต่ไม่ทราบแน่ชัดว่าสารนี้หมายถึงอะไร อีกทั้งผู้ส่งสารก็ปฏิเสธที่จะให้คำอธิบาย สารนี้จึงเป็นเหมือนความลับที่เราว่ามีอยู่แต่ไม่เข้าใจเนื้อหาสาระ เป็นสิ่งที่สร้างความกังวลให้กับเรา อับราฮัมและโท

โรกอธิบายว่าคนไข้กรณีนี้จะรับเอาจิตใต้สำนึกของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง ลูกสามารถรับบาดแผลของพ่อแม่มาเป็นของตัวเองได้ จิตใต้สำนึกของเขาจึงถูกแทนที่ด้วยจิตใต้สำนึกของพ่อแม่ บาดแผลประเภทนี้ไม่ใช่สิ่งที่มีอยู่ในตัวลูกเองตั้งแต่ต้น แต่เป็นบาดแผลของพ่อแม่ซึ่งอาจเสียชีวิตแล้วและได้ส่งต่อมาสู่ลูก ดังนั้น ไม่ว่าจิตแพทย์จะสอบถามประวัติของลูกเพียงใด เขาก็จะไม่มีทางพบร่องรอยของบาดแผลนี้ แต่เขาจะพบมันได้ถ้าพอทราบข้อมูลเกี่ยวกับพ่อแม่ของคนไข้ (p.173) แม้พ่อแม่จะไม่เคยเล่าความทุกข์ของตนให้ลูกฟัง แต่ลูกก็ไม่สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุขเมื่อสามารถรับรู้ได้ว่าพ่อแม่เคยมีบาดแผลบางอย่างและบาดแผลนั้นยังคงอยู่ ลูกจึงรับบาดแผลของพ่อแม่เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของตัวเองและถูกหลอกหลอนราวกับว่าเป็นเรื่องราวความเจ็บปวดนั้นเป็นของตน

ใน *Monkey Bridge* แม่ของผู้เล่าไม่เคยกล่าวถึงความกังวลเกี่ยวกับตาที่ยังคงอาศัยอยู่ในประเทศเวียดนาม ผู้เล่ามารับรู้เรื่องนี้เมื่อแม่ประสบอุบัติเหตุ ระหว่างที่พักผ่อนไม่ได้สติ แม่ละเมอเกี่ยวกับตาขึ้นมา ผู้เล่าในฐานะลูกจึงพยายามสืบข่าวและหาหนทางพามาอยู่ด้วยกันที่สหรัฐอเมริกา เธอใช้กลวิธีมากมายในการหลอกลวงข้อมูลเรื่องนี้จากแม่ แต่แม่ก็ไม่เคยเล่าให้ฟัง บาดแผลของแม่กลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตเธอ ตลอดทั้งเรื่อง เธอมุ่งมั่นหาทางช่วยแม่เพราะเป็นเรื่องที่เธอต้องจัดการเพื่อให้ครอบครัวมีความสุข

ใน *A Sense of Duty* ผู้เล่าระบุไว้ว่าพ่อของเขาซึ่งเป็นทหารอากาศของกองทัพเวียดนามใต้ไม่ได้อพยพออกนอกประเทศเวียดนามมาพร้อมกับเขา หลังกรุงไซ่ง่อนถูกยึด พ่อยังคงอยู่ในเวียดนามโดยถูกทางการจับกุมให้อยู่ในสถานกักกันนักโทษการเมืองเป็นเวลานานหลายปี เมื่อได้รับการปล่อยตัว พ่อจึงได้เดินทางย้ายถิ่นฐานตามมาที่สหรัฐอเมริกา ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อลูกคู่นี้ไม่ได้เหนียวแน่นมาก มีการพูดคุยหรือเขียนจดหมายถึงกันบ้าง แต่พ่อก็ไม่เคยเล่าเกี่ยวกับประสบการณ์ช่วงสงครามเวียดนามให้ลูกได้ฟังเลยตลอดช่วงเวลาที่พ่อยังมีชีวิต

Several times I asked him what he did in the war. He kept his counsel, but in the notes I found years later, he had repeatedly scribbled: "Why do you want to know what I did in the war? Who wants to know?" He reached out to me from the grave, reasserting his right to silence.

(Quang X. Pham, 2017, p.37)

ผู้เล่าไม่ได้รู้สึกว่าคุณเองมีบาดแผลสงครามเวียดนามจนกระทั่งถึงวันที่พ่อของเขาเสียชีวิต เขาเริ่มรู้สึกว่าคุณต้องการคำตอบอีกมากมายหลายเรื่องจากปากของพ่อ (Ibid., p.257) เขาจึงหาข้อมูลจากผู้ที่เคยสัมภาษณ์พ่อของเขาและจากเทปบันทึกเสียงที่พ่อเก็บไว้ในกระเป๋าสัมภาระส่วนตัว เขาค้นพบว่าพ่อเคยร่วมรบกับทหารอเมริกันในเวียดนามได้อย่างกล้าหาญ ได้สร้างวีรกรรมและได้รับการยกย่องจากกองทัพอเมริกัน เขาไม่เคยรับรู้ข้อมูลเหล่านี้แม้จะทำงานในกองทัพอเมริกันมานานหลายปี เขาค้นคว้ามากขึ้นและใช้หนังสือเล่มนี้เป็นพื้นที่บันทึกวีรกรรมที่ถูกลืมของพ่อ หนังสือเล่มนี้ถ่ายทอดประสบการณ์บาดแผลเรื่องการสูญเสียพ่อของผู้เล่า อีกทั้งยังแสดงถึงการรับช่วงต่อบาดแผลสงครามเวียดนามของพ่อ เขาได้พยายามหาทางเยียวยาบาดแผลเรื่องตัวตนของพ่อในกองทัพผ่านการเขียนประวัติศาสตร์ทางเลือก ทำให้คุณงามความดีของพ่อได้รับการบันทึกและไม่สูญหายไป การสมัครเป็นทหารและพยายามพิสูจน์ตนเองในกองทัพอเมริกันของผู้เล่าจึงอาจเกิดจากการที่เขารับผิดชอบต่อความล้มเหลวในอดีตของพ่อมาไว้ในตัวเองและพยายามแก้ไขด้วยการกระทำที่เป็นรูปธรรมของตน

ใน *The Eaves of Heaven* แอนดรูว์ เอ็กซ์ ฝาม เขียนชีวประวัติของพ่อผ่านรูปแบบบันทึกความทรงจำที่มีพ่อเป็นผู้เล่าเอง ผู้เล่ากล่าวถึงประวัติและความเปลี่ยนแปลงของวงศ์ตระกูลของตนทั้งในช่วงรุ่งเรืองและช่วงตกต่ำ จากคนธรรมดา กลายเป็นขุนนางเศรษฐีที่ดินก่อนจะพลิกผันกลายเป็นเจ้าของกิจการต่างๆ และเป็นคนพลัดถิ่นในที่สุด เนื้อหาครึ่งหนึ่งของเล่มเป็นชีวิตของพ่อในช่วงสงครามเวียดนาม เมื่อพิจารณาวัตถุประสงค์ของผู้เล่า เราสามารถตีความได้ว่าเขากำลังบันทึกความถดถอยของวงศ์ตระกูลทั้งในมิติชื่อเสียงทางสังคมและในมิติฐานะทางเศรษฐกิจ ผู้เล่าอาจรู้สึกผิดที่ความตกต่ำนี้เกิดขึ้นในช่วงชีวิตของเขา ผู้แต่งในฐานะผู้สืบทอดตระกูลควรรับรู้เรื่องราวเหล่านี้เพื่อหาทางธำรงรักษาตระกูลต่อไป ข้าพเจ้าคิดว่าผู้แต่งรับรู้ถึงบาดแผลที่ตกค้างของพ่อ เขาจึงให้พ่อเป็นผู้เล่าและระบายความในใจออกมา ส่วนผู้แต่งเอง เขาเลือกใช้รูปแบบการประพันธ์แบบบันทึกความทรงจำ (สรรพนามบุรุษที่หนึ่ง) เพื่อสร้างความกำกวมของตัวตนระหว่างผู้แต่งและผู้เล่า เนื่องจากตามขนบการเขียนตัวบทรูปแบบนี้ ผู้แต่งและผู้เล่าอ้างอิงถึงคนเดียวกัน แต่ในที่นี้ ผู้แต่งและผู้เล่าอ้างอิงถึงคนละคน แอนดรูว์ (ผู้แต่ง) รับผิดชอบแผลจากพ่อ (ผู้เล่า) ผ่านการเล่นกับขนบนี้ ตัวบทจึงแสดงให้เห็นถึงการส่งต่อบาดแผลของตระกูลจากบรรพบุรุษสู่ผู้เล่า (ผ่านการย้อนอดีตของผู้เล่า) และจากผู้เล่าสู่ผู้แต่ง (ผ่านการใช้สรรพนามบุรุษที่หนึ่งในการเล่า)

ใน *Catfish and Mandala* บาดแผลที่ผู้เล่ารับเข้ามาไว้ในตัวไม่ใช่ของพ่อแม่ แต่เป็นของพี่สาว บุคคลที่เขารักและกลายเป็นคนนอกของครอบครัวหลังจากอพยพไปสหรัฐอเมริกา

การเสียชีวิตของพี่สาวทำให้ผู้เล่าไม่สามารถใช้ชีวิตแบบเดิมได้อีกต่อไป เหตุการณ์นี้กระตุ้นให้ผู้เล่าหวนกลับมานึกถึงบาดแผลสงครามเวียดนามและความล้มเหลวในการปรับตัวเข้ากับสังคมใหม่ของครอบครัวที่ถูกเก็บกดไว้ เขาลาออกจากงานที่มั่นคงในสหรัฐอเมริกา ออกเดินทางท่องเที่ยวหลายประเทศและไปสิ้นสุดที่ประเทศเวียดนาม การเดินทางทำให้ผู้เล่าได้ทบทวนตนเองและบันทึกความรู้สึกภายในใจ หลังสิ้นสุดการเดินทาง เขารับรู้ถึงความรักที่มีต่อพี่สาวอีกครั้ง และให้อภัยต่อความผิดพลาดต่างๆ อันเนื่องมาจากสงครามเวียดนาม บาดแผลที่ถูกเก็บกดไว้ได้รับการเยียวยาโดยการกลับมาทบทวนอดีต เขียนบันทึกบรรยายความรู้สึกของตนที่มีต่อแต่ละเหตุการณ์ และยอมรับความผิดพลาดและความสูญเสียในอดีต

- ความทรงจำเกี่ยวกับสงครามเวียดนามของคนพลัดถิ่นรุ่นหลัง

ในหนังสือ *Nothing Ever Dies* (2016) เหวียต ทัญ เหวียน ได้เสนอเรื่องความชอบธรรมในการการจดจำประสบการณ์คนอื่น เขาไม่ได้ปฏิเสธว่าการจดจำประสบการณ์ตัวเองและพวกพ้องเป็นเรื่องผิด แต่เขาเสนอเพิ่มเติมตามแนวคิดของริเกอร์ นักปรัชญาว่า เหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ไม่ได้มีแง่มุมเดียว มุมมองของคนอื่นก็มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่ามุมมองของเรา

If the ethics of remembering one's own operates in every society, the ethics of remembering others is the refinement of remembering one's own, at work only in those societies that see themselves as more inclusive, open, and tolerant.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

(Ibid., p. 69)

การให้ความสำคัญกับประสบการณ์ของคนอื่นในสังคมแสดงออกว่าสังคมนั้นใจกว้าง เปิดรับความแตกต่างหลากหลาย ไม่หมกมุ่นเฉพาะเรื่องราวของตัวเอง มีความใส่ใจในเพื่อนร่วมสังคม

ในกรณีคนเวียดนามพลัดถิ่น เราพบว่ามีความทรงจำที่เกี่ยวเนื่องปรากฏอยู่ในงานเขียนของคนพลัดถิ่นรุ่นที่หนึ่งจุดห้าและรุ่นที่สอง กล่าวคือ เหวียต ทัญ เหวียน และ เอมี ฟาน สร้างความทรงจำเกี่ยวกับสงครามเวียดนามในมุมมองที่หลากหลาย พวกเขาจึงได้บาดแผลที่มีความซับซ้อน ไม่เลือนล้างใดข้างหนึ่งอย่างชัดเจน แม้ เหวียต ทัญ เหวียน จะบอกในกิตติกรรมประกาศของ *The Sympathizer* ว่ารายละเอียดต่างๆ ในเนื้อเรื่องได้รับแรงบันดาลใจมาจากหนังสือและภาพยนตร์อเมริกัน ความทรงจำของเขาเกี่ยวกับประเทศเวียดนามส่วนมากก็มา

จากสื่อภาษาอังกฤษในสหรัฐอเมริกา (“How I remembered it (Vietnam) was through American movies and books, all of them in the English language that I had decided was mine at some unspoken, unconscious level.” Viet Thanh Nguyen, 2015, p.391) แต่ผู้เล่าก็พยายามเรียนรู้บาดแผลของคนหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับสงครามเวียดนาม ได้แก่ คนเชื้อสายผสมคนที่ฝึกไฟพรอคคอมมิวนิสต์ คนที่รักประเทศเวียดนามแต่ต่อต้านพรอคคอมมิวนิสต์ และคนอเมริกัน เนื่องจากทุกฝ่ายมีส่วนในการสร้างบาดแผล เขาจึงขมวดรวมบาดแผลเลือกจำจากหลายมุมมองที่เกี่ยวข้องเข้าด้วยกัน ทำให้ผู้เล่าไม่สามารถคิด รู้สึก และแสดงท่าทีต่อจุดยืนทางการเมืองใดได้อย่างสุดโต่ง ใน *We Should Never Meet* เอมี่ ฟาน กล่าวถึงปฏิบัติการอพยพเด็กเชื้อสายเวียดนามของรัฐบาลอเมริกันโดยนำเสนอบาดแผลเลือกจำทั้งจากมุมมองของตัวละครคนเวียดนามท้องถิ่น คนอเมริกันที่ลงพื้นที่ไปช่วยเหลือเด็กทารก และเด็กเวียดนามที่ได้อพยพไปยังสหรัฐอเมริกา เติบโต และใช้ชีวิตแปลกแยกจากสังคมกระแสหลักอยู่ที่นั่น มีการผูกเรื่องเพื่อนำเสนอว่าคนเวียดนามพลัดถิ่นรุ่นหลังรู้ว่าบาดแผลสงครามเวียดนามมีหลายมุมมอง แต่ละมุมมองมีเหตุผลและอุดมการณ์ของตัวเอง นักเขียนคัดสรรไม่สามารถเลือกมองเพียงมุมเดียวได้ เพราะพวกเขาตระหนักว่าเรื่องเล่าบาดแผลในสังคมมีหลายสำนวน พวกเขา รู้สึกแปลกแยกจากผู้มีประสบการณ์ตรงเพราะคนกลุ่มนี้ต้องการให้พวกเขาเลือกเพียงข้างใดข้างหนึ่ง ดังเช่นผู้คุมสถานกักกันเวียดนามที่ปฏิเสธคำสารภาพที่เห็นอกเห็นใจทุกฝ่ายของผู้เล่าและยอมรับเพียงคำสารภาพที่ผู้เล่าเขียนตาม “บท” ที่เขาอยากอ่านเท่านั้น (Ibid., pp.375-376, p.380)

นอกจากนี้ การยกบาดแผลในอดีตมาใช้เพื่อผลประโยชน์บางอย่างในปัจจุบันคือการนำบาดแผลมาใช้ประหนึ่งทุน ในกรณีนี้ เป็นทุนทางสังคมประวัติศาสตร์ที่คนเวียดนามพลัดถิ่นหยิบมาใช้เพื่อสื่อสารกับสังคมอเมริกัน เอียน เล เอสปริตู (Yen Le Espiritu) เรียกลักษณะเช่นนี้ว่าการเป็นผู้ประกอบการทางชาติพันธุ์ (panethnic entrepreneur) กล่าวคือ ใช้ชาติพันธุ์ตนเองในการหาเงินในสังคม (Espiritu, 1992, p.166) ดังที่เหวียต ทัญ เหวงเวียนได้วิเคราะห์ภาพลักษณ์เหยื่อและผู้ประสานความขัดแย้งของผู้เล่าในงานของเหละ ลี เฮย์สลีป (V. T. Nguyen, 2002, pp.107-124)

1.6 สมมุติฐาน

สงครามเวียดนามเป็นความทรงจำบาดแผลร่วมของคนเวียดนามพลัดถิ่น แม้แต่แต่ละคนจะมีประสบการณ์แตกต่างกัน แต่บาดแผลของคนรุ่นเดียวกันก็ยังคงมีความคล้ายคลึงกันอยู่ คนรุ่นที่หนึ่งนำเสนอประเด็นชายขอบของสังคมเวียดนามที่พวกเขาพบเจอ ได้แก่ เรื่องการถูกปฏิเสธจากฝ่ายคอมมิวนิสต์และเรื่องการมีเชื้อสายผสม คนรุ่นที่หนึ่งจุดห้าส่วนใหญ่เชื่อมโยงบาดแผลของตนและบาดแผลของสมาชิกในครอบครัวเข้าด้วยกัน ลูกมักแสดงท่าทีสนใจต่อบาดแผลของพ่อ

แม่และต้องการช่วยรักษา ตัวตนของผู้เล่าในฐานะลูกจึงมักถูกบดบังด้วยตัวตนของพ่อแม่และสมาชิกในครอบครัวคนอื่น ส่วนคนรุ่นที่สองและคนรุ่นที่หนึ่งจุดห้าบางส่วนนั้นจะจำลองบาดแผลสงครามเวียดนามขึ้นมาเนื่องจากพวกเขาไม่มีประสบการณ์ตรงกับเรื่องเหล่านั้น แต่ถูกหลอกหลอนโดยประสบการณ์รองที่ได้เรียนรู้มา แม้คนเหล่านี้จะเดินทางไปอยู่ดินแดนอื่นแล้ว แต่บาดแผลเกี่ยวกับสงครามในบ้านเกิดยังคงหลอกหลอนพวกเขาอยู่ เรื่องเล่าบาดแผลสงครามเวียดนามของคนเวียดนามพลัดถิ่นจึงกลายเป็นเครื่องมือในการเยียวยาบาดแผลและการสร้างอัตลักษณ์ของคนเวียดนามพลัดถิ่น

1.7 วิธีดำเนินการวิจัย

งานชิ้นนี้ใช้ระเบียบวิธีแบบการวิจัยเอกสารและนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์

1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) เพื่อให้เข้าใจเรื่องเล่าบาดแผลสงครามเวียดนามของคนเวียดนามพลัดถิ่น
- 2) เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาอัตลักษณ์คนเวียดนามพลัดถิ่นในวรรณกรรมอื่น

บทที่ 2

บริบทสงครามเวียดนามและภาพแทนของบาดแผลสงครามเวียดนาม

2.1 สงครามเวียดนาม: ร่องรอยของอาณานิคมตะวันตกและสงครามเย็น

ช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 20 สงครามเวียดนามเป็นเหตุการณ์สำคัญที่ส่งผลกระทบต่อประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประเทศสหรัฐอเมริกาและชาติพันธมิตร สาเหตุที่มาของสงครามนี้เกี่ยวข้องกับประเด็นทางประวัติศาสตร์โลกสองเรื่อง คือ ความล่มสลายของอาณานิคมฝรั่งเศสในเขตอินโดจีนและการลุกลามของสงครามเย็นในทวีปเอเชีย

ประเทศฝรั่งเศสมีความสัมพันธ์กับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มาเป็นระยะเวลายาวนาน ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 19 ฝรั่งเศสเริ่มมีท่าทีที่ต้องการมีอิทธิพลทางการเมืองและการค้าต่อประเทศแถบนี้มากขึ้น พวกเขาได้ส่งกองทัพมาบุกยึดพื้นที่ต่างๆ เริ่มจากบริเวณปากแม่น้ำโขงทางภาคใต้ของประเทศเวียดนามปัจจุบัน จากนั้นก็ค่อยๆ ยึดไล่ขึ้นไปทางเหนือ จนได้ครอบครองพื้นที่ที่จะกลายเป็นประเทศกัมพูชา ประเทศเวียดนาม และประเทศลาวได้ทั้งหมด สหพันธ์อินโดจีนของฝรั่งเศสก่อตั้งขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1887 และดำรงอยู่จนถึงปี ค.ศ. 1954 โคชินไชน่า (Cochinchina) หรือบริเวณภาคใต้ของประเทศเวียดนามเป็นศูนย์กลางการปกครองและวัฒนธรรมฝรั่งเศส เมื่ออำนาจของจักรวรรดิฝรั่งเศสล่มสลายในช่วงกลางคริสต์ศตวรรษที่ 20 โคชินไชน่าจึงเป็นพื้นที่สุดท้ายในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ฝรั่งเศสถอนทัพออกไป

เมื่อพิจารณาเจาะจงที่ประเทศเวียดนาม ฝรั่งเศสปกครองท้องถิ่นโดยไม่ได้หรือถนาระบบต่างๆ ที่มีอยู่เดิมในสังคมจารีต (สุด จอนเจดสิน, 2550, น.42) พวกเขาเพียงเพิ่มตนเองเข้าไปอยู่ในสถานะผู้ปกครองสูงสุดเท่านั้น จิตวิญญาณ ความเชื่อ และธรรมเนียมปฏิบัติหลายอย่างของคนเวียดนามจึงสืบทอดต่อกันมาได้¹⁵ ประเด็นที่ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศสและเวียดนามในอาณัติมากที่สุดจึงเป็นเรื่องเศรษฐกิจ ประชาชนต้องแบ่งผลผลิตทางการเกษตรและสินค้าต่างๆ ให้แก่ฝรั่งเศส เมื่อฝรั่งเศสยอมจำนนต่อกองทัพญี่ปุ่นที่มากบุกอินโดจีนในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง สถานการณ์ในประเทศเวียดนามยิ่งแยกลง ญี่ปุ่นกลายเป็นเจ้าอาณานิคมที่ซื่อหน้ากับการปกครองของฝรั่งเศสเข้าไปอีกชั้น เมื่อฝรั่งเศสได้รับส่วนแบ่งอาหารและทรัพยากรต่างๆ มาจากเวียดนาม พวกเขาต้องนำส่วนหนึ่งส่งต่อให้ญี่ปุ่นอีกทอด (เรื่องเดียวกัน, น.150) และเพื่อให้ฝรั่งเศสยังคงได้รับผลประโยชน์จากอาณานิคมในปริมาณที่ไม่ลดลงมากนัก พวกเขาจึงต้อง

¹⁵ ในประเด็นเรื่องการจัดการศึกษา การเข้ามาของโรงเรียนแบบฝรั่งเศส ภาษาฝรั่งเศส และอักษรก๊วกหงือ (quoc ngu) ได้เข้ามาแทนที่การศึกษาแบบเดิมที่อ้างอิงจากจีน (สุด จอนเจดสิน, 2550, น. 47-61) แต่การหายไปของสถาบันการศึกษาดั้งเดิมไม่ได้ส่งผลให้การส่งต่อความรู้ความเชื่อท้องถิ่นหยุดลง

ชุดรีดคนเวียดนามให้มากขึ้น ความอดอยากขาดแคลนที่เกิดขึ้นในประเทศเวียดนามช่วงระหว่างสงครามโลกครั้งที่สองไม่ได้เกิดจากปัจจัยธรรมชาติเป็นหลัก ส่วนหนึ่งเกิดจากการที่ชาวบ้านไม่สามารถบริโภคผลผลิตจำนวนมากของตนเองได้ แต่ต้องรวบรวมส่งให้กองทัพฝรั่งเศสและญี่ปุ่น ความรักประเทศตนเองและความเกลียดชังคนต่างชาติเริ่มมีขึ้นในความคิดคนเวียดนามตั้งแต่สมัยที่เวียดนามพยายามปลดแอกตนเองจากการครอบงำของจีนโบราณ ความยากลำบากในชีวิตอันเนื่องมาจากเจ้าอาณานิคมภายนอกเกิดขึ้นซ้ำๆ ในประวัติศาสตร์ เมื่อญี่ปุ่นเป็นฝ่ายพ่ายแพ้สงครามและอำนาจอาณานิคมของฝรั่งเศสอ่อนกำลังลง การก่อกำเนิดของคนเวียดนามจึงเกิดขึ้น ดังปรากฏเป็นสงครามอินโดจีน (ครั้งที่หนึ่ง) ช่วงปี ค.ศ.1945-1954 โดยมีฝรั่งเศสและเวียดนามห์ (Viet Minh) เป็นคู่ขัดแย้งสำคัญ

เวียดนามห์เป็นกลุ่มการเมืองหนึ่งซึ่งแตกออกมาจากพรรคคอมมิวนิสต์สาขาประเทศเวียดนาม (ไมเคิล ลีเฟอร์, 2548, น.524-525) ช่วงระหว่างสงครามอินโดจีน ได้เกิดกลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมืองจำนวนมากภายในประเทศเวียดนาม (สุด จอนเจดลิน, 2550, น. 84-124) เวียดนามห์เป็นกลุ่มหนึ่งที่มีรากฐานความคิดแบบคอมมิวนิสต์แต่ไม่ได้เคร่งครัดในเชิงปฏิบัติมากนัก การหาเสียงสนับสนุนและได้รับการยอมรับจากประชาชนส่วนใหญ่เป็นสิ่งที่สำคัญกว่า ภายหลังจากของเวียดนามห์จึงออกมาในลักษณะขบวนการชาตินิยมต่อต้านเจ้าอาณานิคมสำหรับคนเวียดนามโดยทั่วไป ชนชั้นทางสังคมไม่ใช่ประเด็นหลักที่พวกเขาสนใจ ด้วยเหตุนี้ การก่อกำเนิดของเวียดนามห์จึงได้สัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ทางชนชั้นของคนในสังคม แต่เป็นการเรียกร้องเอกราชของประเทศเวียดนามเท่านั้น แม้จะมีคู่แข่งทางการเมืองปรากฏอยู่บ้าง แต่เวียดนามห์ก็เป็นกลุ่มเคลื่อนไหวที่มีขนาดใหญ่ที่สุดและมีบทบาทสำคัญในการต่อรองกับฝรั่งเศส เมื่อฝรั่งเศสไม่สามารถเอาชนะเวียดนามได้ โฮ จี มินห์ (Ho Chi Minh) ผู้นำกลุ่มเวียดนามห์ในขณะนั้นได้ประกาศขอสงบศึกกับฝรั่งเศส อย่างไรก็ตาม ฝรั่งเศสไม่ต้องการเสียอิทธิพลของตนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไป จึงประชุมวางแผนกับชาติตะวันตกหลายประเทศและกำหนดให้ฝรั่งเศสและเวียดนามลงนามสงบศึกกันในข้อตกลงเจนีวา (Geneva Agreements) ค.ศ.1954 ภายใต้งื่อนไข่ว่า ฝรั่งเศสขอเวลาอพยพประชาชนฝรั่งเศสออกจากเวียดนามโดยจะให้รวมตัวกันที่บริเวณเวียดนามใต้ เพื่อความปลอดภัยของพลเมืองฝรั่งเศส ข้อตกลงนี้จึงได้แบ่งประเทศเวียดนามออกเป็นสองส่วนอย่างชั่วคราว ฝั่งเหนือเป็นดินแดนของเวียดนามห์ ฝั่งใต้เป็นพื้นที่รองรับคนฝรั่งเศสก่อนจะมีการเลือกตั้งเพื่อรวมประเทศเวียดนามในปี ค.ศ.1956

แม้เวียดนามห์จะไม่เห็นด้วยกับข้อเสนอนี้ แต่นี่ก็เป็นก้าวหนึ่งของการกู้คืนเอกราชของประเทศเวียดนาม นักวิชาการทั้งจากฝั่งตะวันตกและฝั่งเวียดนามต่างมีความเห็นตรงกันว่า

ข้อตกลงเจนีวาไม่ได้เกิดขึ้นเพื่อให้เอกราชแก่เวียดนามอย่างแท้จริง ฝรั่งเศสและชาติตะวันตก กำหนดให้รอเวลาถึงสองปีเพื่อรวมประเทศเพราะต้องการให้ความนิยมในเวียดนามที่เสื่อมถอยลง ก่อน หากจัดการเลือกตั้งหลังลงนามในข้อตกลงโดยทันที เวียดนามก็จะชนะและตะวันตกจะ สูญเสียแหล่งทรัพยากรและฐานกำลังของตนในภูมิภาคนี้ไป การแบ่งประเทศเวียดนามทำให้ ตะวันตกยังมีข้ออ้างในการเข้ามาในพื้นที่เวียดนามได้และสร้างอิทธิพลของตนต่อไป (Lee, 1995; Ngo, 1991)

ความขัดแย้งระหว่างฝรั่งเศสกับเวียดนามข้างต้นสอดคล้องกับสถานการณ์โลกในช่วงเวลานั้นที่กำลังเกิดสงครามเย็น สหภาพโซเวียตและสหรัฐอเมริกา มีความขัดแย้งกันเรื่อง นโยบายทางการเมืองและเศรษฐกิจ ฝ่ายแรกนิยมระบอบสังคมนิยมและคอมมิวนิสต์ ฝ่ายหลังขึ้น ชอบทุนนิยมเสรีประชาธิปไตย การแข่งขันกันเป็นมหาอำนาจในโลกของสองประเทศนี้เป็นไปอย่างดุเดือดผ่านการเผชิญหน้าทางอ้อม ประเทศขนาดเล็กจำนวนหนึ่งถูกใช้เป็นพื้นที่ก่อสงครามทาง อุดมการณ์ระหว่างสหภาพโซเวียตและสหรัฐอเมริกา สงครามเย็นจึงไม่ได้จำกัดขอบเขตความ ขัดแย้งไว้ที่ประเทศคู่กรณีหลัก แต่มีการดึงประเทศอื่นเข้ามาเกี่ยวข้องและใช้เป็นสถานที่แสดง แสนยานุภาพของแต่ละฝ่าย สงครามเวียดนามก็เป็นหนึ่งในสงครามตัวแทนที่เกิดขึ้นช่วงสงคราม เย็น การที่ประเทศเวียดนามถูกแบ่งออกเป็นฝั่งเหนือและฝั่งใต้ทำให้ความขัดแย้งระหว่างลัทธิ คอมมิวนิสต์และทุนนิยมเสรีประชาธิปไตยชัดเจนขึ้นและพัฒนากลายเป็นสงครามเวียดนาม (สงครามอินโดจีนครั้งที่สอง) ช่วงปี ค.ศ. 1955-1975 โดยมีสหรัฐอเมริกาและเวียดนามเป็นคู่ขัดแย้ง สำคัญ

สงครามเย็นไม่ได้เพิ่งเข้ามาบีบคั้นภายในประเทศเวียดนามช่วงสงครามเวียดนาม สหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นตัวการหลักของเหตุการณ์นี้ได้แสดงท่าทีอย่างเปิดเผยมานานแล้ว ในขณะที่ เวียดนามกำลังต่อสู้กับฝรั่งเศสช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง สงครามเย็นได้ปะทุขึ้นแล้ว เพื่อ ต่อต้านการขยายอาณาเขตของลัทธิคอมมิวนิสต์ สหรัฐอเมริกาได้ส่งกองทัพไปทำสงครามที่ คาบสมุทรมลายู สงครามเวียดนามดำเนินไปตามแบบแผนของสงครามเกาหลี กล่าวคือ มีการ แบ่งแยกประเทศ ส่วนหนึ่งฝักใฝ่ในลัทธิคอมมิวนิสต์ อีกส่วนหนึ่งเป็นทุนนิยมเสรีประชาธิปไตยโดย ความช่วยเหลือของชาติตะวันตก สิ่งนี้ไม่ใช่เรื่องบังเอิญ เมื่อเห็นที่ท่าว่าโฮ จี มินห์ เจริญ สัมพันธ์ไมตรีกับจีนและสหภาพโซเวียต สหรัฐอเมริกาก็ยิ่งกังวลเรื่องการขยายตัวของกลุ่ม คอมมิวนิสต์ในเอเชีย สหรัฐอเมริกาจึงสนับสนุนให้ฝรั่งเศสพยายามรักษาอิทธิพลในเวียดนามได้ไว้ หลังทำสัญญาสงบศึก (Stur, 2011, p.20; สุด จอนเจดลิน, 2550, น.179-180) เมื่อฝรั่งเศสและ

สหราชอาณาจักรไม่สามารถรักษาอำนาจของตนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้อีกต่อไป สหรัฐอเมริกาจึงแสดงตัวเป็นผู้สืบทอดอำนาจตะวันตกต่อในภูมิภาคนี้

สหรัฐอเมริกาได้สร้างจักรวรรดิของตนผ่านยุทธวิธีใหม่ที่แตกต่างจากเจ้าอาณานิคมยุโรปในอดีต พวกเขาใช้วิธีการโน้มน้าวใจชนชั้นนำของประเทศเป้าหมายให้เห็นดีเห็นงามในทุนนิยมและระบอบประชาธิปไตย พวกเขาต้องการรัฐบาลท้องถิ่นที่รักชาติของตน ต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ และมีความชื่นชอบในวัฒนธรรมตะวันตก รัฐบาลที่ดีต้องฟังฟังสหรัฐอเมริกาทั้งในทางการเมืองและเศรษฐกิจ เกาหลีใต้คือตัวอย่างความสำเร็จของอาณานิคมอเมริกัน เมื่อพิจารณาในบริบทของสงครามเวียดนาม เวียดนามใต้ก็คือรัฐที่สหรัฐอเมริกาพยายามสร้างขึ้น นักประวัติศาสตร์ทั้งจากอเมริกาและเวียดนามต่างคิดว่า การเสียกรุงไซ่ง่อนในปี ค.ศ.1975 เกิดจากปัญหาภายในเวียดนามใต้เองมากกว่าเกิดจากความสามารถที่เหนือกว่าของเวียดนามเหนือ หากไร้การแทรกแซงของสหรัฐอเมริกา เวียดนามใต้แทบจะไม่มีอยู่ในสภาพพร้อมรบเลย (Lee, 1995; Ngo, 1991) คนเวียดนามเองก็รู้ว่ารัฐบาลเวียดนามใต้เป็นเพียงหุ่นเชิดของชาติตะวันตกเท่านั้น เนื่องจากความรักชาติในมุมมองคนเวียดนามมีน้อยปฏิเสศคนต่างชาติ การจะทำให้คนส่วนใหญ่หันมาสนับสนุนสหรัฐอเมริกาพร้อมกับรู้สึกรักชาติไปในเวลาเดียวกันจึงเป็นไปได้ยาก อีกทั้งผู้นำเวียดนามใต้แต่ละคนก็มีท่าทีสนใจหาประโยชน์ส่วนตนมากกว่าต้องการพัฒนาประเทศ การเมืองในเวียดนามใต้จึงไม่เข้มแข็ง ไร้ระเบียบ พบการกระทำทุจริตจำนวนมาก การสูญเสียทหารและเงินจำนวนมากให้กับสงครามที่ไม่มีทีท่าว่าจะชนะ ประกอบกับกระแสต่อต้านสงครามในสังคมอเมริกันขณะนั้น ทำให้สหรัฐอเมริกาเริ่มถอยทัพและลดบทบาทลง ความล้มเหลวของสหรัฐอเมริกาในการสร้างรัฐเวียดนามใต้ส่งผลให้สงครามเวียดนามจบลงด้วยชัยชนะของฝั่งเวียดกง (Carter, 2008)

การสู้รบและการดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์ทางทหารของกองทัพฝ่ายต่างๆ ช่วงสงครามเวียดนามมีผลกระทบต่อชีวิตพลเรือนชาวเวียดนาม ความไม่มั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน ความอดอยากขาดแคลน และความยากจน ทำให้ผู้คนตัดสินใจย้ายถิ่นฐานไปหาที่อยู่ใหม่ที่ดีกว่า บ้างก็อพยพชั่วคราวแล้วหวนกลับมาบ้านเกิดอีกครั้ง บ้างก็จำต้องละทิ้งบ้านเกิดไปอย่างเด็ดขาด ไม่สามารถเดินทางกลับได้ด้วยเหตุผลต่างๆ ในที่นี้ ผู้วิจัยประสงค์ที่จะศึกษาภาพรวมของการพลัดถิ่นอันเนื่องมาจากสงครามเวียดนาม โดยพิจารณาตั้งแต่ประเด็นปลีกย่อยช่วงก่อนและระหว่างอพยพ ไปจนถึงลักษณะชีวิตของคนกลุ่มนี้หลังจากอพยพแล้ว

2.2 การพลัดถิ่นของคนเวียดนามและนักเขียนกวี

การพลัดถิ่นอาจแบ่งออกได้เป็นสองประเภท คือ การพลัดถิ่นอยู่ภายในประเทศและการพลัดถิ่นออกนอกประเทศ ในปี ค.ศ.1954 ก่อนเกิดสงครามเวียดนาม การแบ่งแยกประเทศเวียดนามออกเป็นฝั่งเหนือและฝั่งใต้ตามข้อตกลงเจนีวาทำให้ผู้คนจำนวนหนึ่งที่อาศัยอยู่บริเวณเวียดนามเหนือตัดสินใจอพยพลงใต้ พวกเขาไม่เห็นด้วยกับความเชื่อแบบคอมมิวนิสต์และคิดว่าธุรกิจการงานอาจได้รับผลกระทบอย่างมหาศาลจากการเข้ามาแทรกแซงของพรรคคอมมิวนิสต์ การไปเริ่มชีวิตใหม่ทางภาคใต้ซึ่งเปิดโอกาสให้เอกชนสะสมทุนจึงเป็นทางเลือกที่มีอนาคตมากกว่าเมื่อเข้าสู่ช่วงสงคราม การพลัดถิ่นภายในประเทศอาจเกิดขึ้นเป็นครั้งคราว เช่น การหนีการต่อสู้กันจากหมู่บ้านหนึ่งไปอีกหมู่บ้านหนึ่ง การย้ายถิ่นฐานตามคำสั่งของทหารในพื้นที่ เป็นต้น

เนื่องจากสงครามเวียดนามกินระยะเวลาประมาณ 20 ปี โดยเริ่มจากภาคกลางไล่ลงไปสู่ภาคใต้ ผู้คนแต่ละพื้นที่จึงได้รับผลกระทบในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน การอพยพออกนอกประเทศของบางคนจึงเกิดขึ้นก่อนคนอื่นเป็นเวลาหลายปี การเดินทางออกนอกประเทศสามารถทำได้หลายวิธี กรณีที่ต้องการอพยพไปประเทศห่างไกล ไม่ได้มีพรมแดนติดกับประเทศเวียดนาม คนที่พอมิทรัพย์สินเงินทองจะเก็บหอมรอมริบเงินก้อนหนึ่งไว้สำหรับใช้เป็นค่าเดินทางออกนอกประเทศเมื่อมีโอกาส การอพยพแบบนี้พบมากช่วงก่อนเสียกรุงไซ่ง่อนในปี ค.ศ.1975 คนกลุ่มนี้จะว่าจ้างเรือเพื่อพาตนเองและครอบครัวออกไปยังประเทศใกล้เคียงในภูมิภาค เช่น ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย เนื่องจากประเทศในแถบนี้ไม่มีนโยบายรับผู้อพยพ คนกลุ่มนี้จึงถูกส่งต่อไปยังประเทศที่สาม สหรัฐอเมริกาได้รับผู้คนจำนวนมาก ประเทศอื่นที่เป็นพันธมิตรกัน เช่น ออสเตรเลีย แคนาดา ก็ดูแลรับผู้คนที่เหลือไปคนละส่วน ส่วนผู้หญิงที่ไม่มีเงินมากพอ พวกเขาอาจใช้วิธีการหาคู่เป็นคนอเมริกันที่มาทำงานในเวียดนามใต้ ไม่ว่าจะเป็ันทหารหรือทำอาชีพอื่น เพราะรัฐบาลอเมริกันยอมรับบุคคลสัญชาติอื่นที่มีความสัมพันธ์อันครอบครัวกับพลเมืองอเมริกันให้มาอาศัยที่ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ การอพยพไปประเทศข้างเคียง เช่น ลาวและกัมพูชา สามารถพบได้บ้าง แต่ก็ไม่ใช่ทางเลือกของคนส่วนใหญ่ เนื่องจากสถานการณ์การเมืองภายในประเทศเหล่านี้ไม่ได้ดีกว่าประเทศเวียดนามมากนัก

หลังสงครามเวียดนามสิ้นสุดลง พรรคคอมมิวนิสต์มีนโยบายจัดการพื้นที่ใหม่ ให้พลเมืองเวียดนามทุกคนกลับบ้านเกิด แต่ละชุมชนถูกกำหนดให้มีผู้นำกลุ่มตามลำดับชั้น ผู้ที่พลัดถิ่นจากหมู่บ้านจากเมืองของตนเองมาและผู้ที่ยังคงติดค้างภายในประเทศ ไม่สามารถเดินทางออกนอกประเทศได้ตั้งใจหวัง จึงต้องกลับบ้านตามคำสั่งรัฐ สำหรับการอพยพออกนอกประเทศก็ยังคงมีอยู่ แต่เป็นไปในลักษณะที่อยู่ในการควบคุมดูแลของรัฐบาลเวียดนามมากขึ้น มีการกวาดค้น

นานน้ำไม่ให้นักคนออกนอกประเทศ และอนุญาตให้เฉพาะผู้ที่มีเอกสารยืนยันความสัมพันธ์กับพลเมืองอเมริกันหรือมีหนังสือยินยอมให้เข้าประเทศที่ออกโดยสหรัฐอเมริกาสามารถอพยพออกไปได้เท่านั้น คนเชื้อสายผสมอเมริกันสามารถออกนอกประเทศได้ง่ายกว่าคนเวียดนามแท้และคนเชื้อสายผสมชาติอื่น

ผู้อพยพหนีภัยคอมมิวนิสต์ทางเรืออันเนื่องมาจากสงครามเวียดนาม (“boat people”) สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ระลอกหลัก (Zhao & Park, 2014, pp.147-149) ระลอกแรกคือช่วงประมาณเดือนเมษายนถึงพฤษภาคม ค.ศ.1975 ช่วงก่อนและหลังกรุงไซ่ง่อนแตก ระลอกที่สองช่วงปี ค.ศ.1978-1982 เกิดจากการจัดระเบียบอย่างเข้มงวดของรัฐบาลเวียดนามคอมมิวนิสต์อันส่งผลให้คนหลายกลุ่ม โดยเฉพาะคนเชื้อสายจีน ไม่สามารถดำรงชีวิตอย่างปกติสุขได้ จึงตัดสินใจอพยพ และระลอกที่สามเกิดขึ้นในปี ค.ศ.1988 ไม่สามารถหาสาเหตุการอพยพได้อย่างแน่ชัดโดยรวม มีจำนวนผู้อพยพทั้งหมด 1.5-2 ล้านคน การอพยพระลอกแรก รัฐบาลสหรัฐอเมริกาเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือหลัก การอพยพระลอกที่สอง องค์การสหประชาชาติและชาติพันธมิตรได้ยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือ ส่วนการอพยพระลอกสุดท้าย เนื่องจากไม่พบเหตุปัจจัยชัดเจน จึงถูกจัดเป็นการอพยพทางเศรษฐกิจ ไม่ใช่การลี้ภัยการเมือง ส่งผลให้คนจำนวนมากถูกปฏิเสธจากประเทศปลายทางและก่อให้เกิดการทุจริตในกระบวนการตรวจคนเข้าเมืองต่างๆ ตามมา

- ประวัติการพลัดถิ่นของนักเขียนคัตสรร

ในการศึกษาเรื่องเล่าส่วนตัว รายละเอียดเกี่ยวกับชีวิตของผู้แต่งถือเป็นข้อมูลที่มีประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจตัวบท แม้ผู้อ่านจะไม่สามารถมั่นใจได้ว่าผู้แต่งได้หยิบใช้เหตุการณ์ในชีวิตจริงของตนมาเป็นองค์ประกอบหนึ่งในงานเขียนหรือไม่ แต่การได้ทราบพื้นฐานครอบครัว การศึกษา และความคิดอ่านของผู้แต่งในเรื่องต่างๆ ก็อาจช่วยให้ผู้อ่านสามารถเชื่อมโยงและคาดเดาความหมายของสัญลักษณ์ต่างๆ ที่ปรากฏในเนื้อเรื่องได้มากขึ้น ชีวิตประวัติขนาดสั้นของนักเขียนที่ผู้วิจัยเลือกศึกษามีดังต่อไปนี้

เหละ ลี เฮย์สลิป (ชื่อภาษาเวียดนามคือฟุง ติ เหละ ลี (Phung Thi Le Ly)) เกิดในปี ค.ศ. 1949 ในครอบครัวชาวนาที่เมืองกี ลา (Ky La) บริเวณภาคกลางของประเทศเวียดนาม ทหารเวียดนามและกองทัพเวียดนามได้ผลักดันกันบุกเข้ายึดเมืองแห่งนี้เพื่อใช้เป็นจุดยุทธศาสตร์ในการต่อสู้ เธอไม่ได้รับความไว้วางใจทั้งจากฝั่งเวียดกงและรัฐบาลเวียดนามใต้ จึงไปเริ่มต้นชีวิตใหม่ที่เมืองอื่นทางตอนใต้ หลังจากเปลี่ยนอาชีพมากมาย เธอได้คบหาคนอเมริกันหลายคน จนกระทั่งได้แต่งงานและย้ายถิ่นฐานไปที่ประเทศสหรัฐอเมริกาในปี ค.ศ.1970 เธอมีลูกสามคน หนึ่งในคนจากการถูกข่มขืน สองคนจากการแต่งงานสองครั้ง ในปี ค.ศ.1986 เธอได้กลับไปเยี่ยมบ้านเกิดและครอบครัว

หลังจากนั้น จึงเขียนหนังสือ *When Heaven and Earth Changed Places* ในปี ค.ศ.1979 โดยมี เจย์ เวิร์ทซ์ เป็นผู้ช่วยเรียบเรียงภาษา และ *Child of War, Woman of Peace* ในปี ค.ศ.1993 ร่วมกับเจมส์ เฮย์สลลิป (James Hayslip) ต่อมา เธอได้ตั้งกองทุนตะวันออกพบตะวันตก (East Meets West Foundation) เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนเวียดนามจากบาดแผลที่สงครามทิ้งไว้

เกียน เหงวียน เกิดในครอบครัวที่ร่ำรวยเมื่อปี ค.ศ.1967 ที่เมืองญา จาง (Nha Trang) ทางตอนใต้ของประเทศเวียดนาม แม่เป็นคนเวียดนาม ส่วนพ่อเป็นคนอเมริกัน เมื่อพ่อที่ครอบครัวไปและสงครามสิ้นสุดลง ชีวิตของเขาและแม่พลิกผัน พวกเขาถูกยึดทรัพย์สิน กลายเป็นคนยากจน อีกทั้งยังถูกรังเกียจจากคนในชุมชนเนื่องจากเกียนมีเชื้อสายผสม ต่อมา พวกเขาสามารถทำเรื่องขอย้ายไปยังประเทศสหรัฐอเมริกาได้ในปี ค.ศ.1985 ปัจจุบัน เกียนเป็นหมอฟัน เขาได้เขียนหนังสือ *The Unwanted* ขึ้นในปี ค.ศ.2001 เล่าถึงชีวิตในอดีตก่อนที่เขาจะสามารถออกนอกประเทศเวียดนาม

แอนดรูว์ เอ็กซ์ ฝาม (ชื่อภาษาเวียดนามคือ ฝาม เซวิน อาน (Pham Xuan An)) เกิดเมื่อปี ค.ศ.1967 ที่เมืองฟาน เทียต (Phan Thiet) บริเวณตอนใต้ของประเทศเวียดนาม พ่อของเขาเคยถูกส่งตัวเข้าค่ายกักกันนักโทษการเมือง (reeducation camp) ช่วงหลังเสียกรุงไซ่ง่อน เมื่อพ่อได้รับอิสรภาพ ครอบครัวของเขาจึงว่าจ้างเรือหนีออกนอกประเทศ หลังจากอยู่ในค่ายผู้ลี้ภัยที่ประเทศอินโดนีเซีย พวกเขาก็สามารถเข้าประเทศสหรัฐอเมริกาได้ในปี ค.ศ.1977 เขาจบการศึกษาด้านวิศวกรรมศาสตร์การบิน เคยทำงานเป็นวิศวกรระยะหนึ่งก่อนที่จะหันมาเขียนหนังสือ เขาเคยเดินทางกลับประเทศเวียดนามเพื่อเยี่ยมญาติและท่องเที่ยว เขาเขียนหนังสือหลากหลายแนว โดยผลงานที่เป็นเรื่องเล่าบาดแผลสงครามเวียดนามโดยตรง ได้แก่ *Catfish and Mandala* (1999) และ *The Eaves of Heaven* (2008)

กวาง ฝาม เกิดในปี ค.ศ.1964 ที่เมืองไซ่ง่อน บริเวณเวียดนามใต้ พ่อของเขาเป็นนักบินของกองทัพเวียดนามใต้ เขา แม่ และพี่น้อง ได้อพยพไปยังประเทศสหรัฐอเมริกาเมื่อปี ค.ศ.1975 เหลือเพียงพ่อที่ยังคงอยู่ในประเทศเวียดนามเพื่อดูแลญาติผู้ใหญ่ ต่อมา พ่อถูกส่งตัวเข้าสถานกักขังนักโทษการเมืองเป็นเวลา 12 ปี เมื่อได้รับอิสรภาพ พ่อจึงหาหนทางอพยพและได้พบครอบครัวอีกครั้งในเวลาต่อมา ที่สหรัฐอเมริกา กวางทำงานเป็นทหารเรือในกองทัพอเมริกัน หนังสือ *A Sense of Duty* (2005) เสนอวีรกรรมการรบของพ่อคู่ขนานไปกับการที่เขาไปออกรบในสงครามอ่าวเปอร์เซีย ปัจจุบัน เขาเป็นนักธุรกิจและนักการเมือง

ลาน กาว เกิดในปี ค.ศ.1961 ที่เมืองไซ่ง่อน ทางภาคใต้ของประเทศเวียดนาม เธออพยพมายังประเทศสหรัฐอเมริกาในปี ค.ศ.1975 เธอได้เรียนต่อทางด้านรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ ปัจจุบันเป็นอาจารย์อยู่ที่โรงเรียนกฎหมายแห่งมหาวิทยาลัยแชปแมน (Chapman University School of Law) เธอเขียนหนังสือสองเล่ม คือ *Monkey Bridge (1997)* และ *The Lotus and the Storm (2014)*

เหวียต ทัญ เหงวียน เกิดเมื่อปี ค.ศ.1971 ที่เมืองบวน มา ถวด (Buon Ma Thuot) ทางตอนใต้ของประเทศเวียดนาม พ่อของเธอเป็นคนเวียดนามเหนือที่ย้ายถิ่นมาภาคใต้หลังการแบ่งแยกประเทศ ครอบครัวของเธออพยพไปประเทศสหรัฐอเมริกาในปี ค.ศ.1975 เธอจบการศึกษาระดับปริญญาเอกสาขาภาษาอังกฤษ และเป็นอาจารย์สอนภาษาอังกฤษ อเมริกันศึกษา และชาติพันธุ์ศึกษา อยู่ที่มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย เบิร์กลีย์ (University of California, Berkeley) เธอแต่งนวนิยายเรื่อง *The Sympathizer* ในปี ค.ศ.2015

เอมี ฟาน เกิดที่รัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา เรียนจบปริญญาตรีสาขาภาษาอังกฤษ และเป็นอาจารย์สอนวรรณคดีและการเขียนที่วิทยาลัยศิลปศาสตร์แห่งแคลิฟอร์เนีย (California College of Arts) เธอมีงานเขียน 2 เรื่อง ได้แก่ รวมเรื่องสั้น *We Should Never Meet (2004)* และ *The Reeducation of Cherry Truong (2012)*

- บ้านและการโยกย้ายบ้าน

บ้านเป็นพื้นที่พิเศษของคนที่เกิดจากความคุ้นเคยและความผูกพันที่เขามีต่อพื้นที่หนึ่ง แจน วิลเลม ดุยเวนดัก (Duyvendak, 2011, pp.108-110) ตั้งข้อสังเกตว่าประเทศที่มีโครงสร้างประชากรและบริบททางวัฒนธรรมแตกต่างกันจะให้นิยามของบ้านแตกต่างกันไปด้วย ในประเทศที่ประชากรส่วนใหญ่เป็นคนกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันและมีวัฒนธรรมหลักรูปแบบเดียว เช่น เนเธอร์แลนด์ ความหมายของบ้านจะแผ่ออก หมายถึง “ประเทศ” เพราะทุกคนในสังคมมีลักษณะคล้ายคลึงกัน บ้านจึงเป็นสวรรค์ (home as heaven) ที่คนสามารถอยู่ได้อย่างสบายใจ ในทางตรงข้าม สำหรับประเทศที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์สูง จำนวนประชากรจากชาติพันธุ์ต่างๆ มีสัดส่วนใกล้เคียงกัน และวัฒนธรรมของแต่ละชาติพันธุ์มีความแตกต่างกันมาก เช่น สหรัฐอเมริกา ความหมายของบ้านจะจำกัดเพียง “ที่พักอาศัยส่วนบุคคล” เท่านั้น สังคมเป็นพื้นที่ให้คนแต่ละกลุ่มที่มีอัตลักษณ์แตกต่างกันออกมาปะทะสังสรรค์ พื้นที่ปลอดภัยของคนกลุ่มเดียวกันจึงเหลือเพียงในบ้านเท่านั้น บ้านเป็นที่หลบภัย (home as haven)

ประเทศเวียดนามมีคนเชื้อสายเวียดนามเป็นส่วนใหญ่ วัฒนธรรมหลักของประเทศได้รับอิทธิพลจากลัทธิขงจื้อและพุทธศาสนา ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาติค่อนข้างชัดเจน คน

เวียดนามจึงสามารถขยายความหมายของบ้านออกไปในระดับประเทศได้ เมื่อเกิดสงครามเวียดนาม เกิดความแตกแยกภายในประเทศ แต่พอสงครามสิ้นสุด ฝ่ายคอมมิวนิสต์ก็เป็นผู้ชนะ และกุมอำนาจรัฐไว้ อุดมการณ์คอมมิวนิสต์จึงครอบคลุมชาติไปด้วย ฝ่ายต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์จึงเริ่มรู้สึกกลายเป็นคนนอก บ้านของพวกเขาไม่ใช่พื้นที่ที่คุ้นเคยและปลอดภัยอีกต่อไป หลายล้านคนต้องอพยพออกนอกประเทศไปหาที่อยู่อาศัยใหม่ คนเวียดนามพลัดถิ่นอันเนื่องมาจากสงครามเวียดนามจึงเสีย “บ้าน” ตั้งแต่ก่อนอพยพ ครั้นอพยพสำเร็จแล้ว ความผูกพันที่มีต่อบ้านเกิดยังคงอยู่ เรื่องเล่าบาดแผลของพวกเขาจึงเป็นพื้นที่ความทรงจำที่รักษาบ้านเกิดไว้กับพวกเขาตลอดไป ดังที่ ปีแยร์ นอรา (Nora, 1989) กล่าวว่า พื้นที่ความทรงจำเกิดจากการที่อดีตไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของปัจจุบันอีกต่อไป (“There are *lieux de mémoire*, sites of memory, because there are no longer *milieux de mémoire*, real environments of memory.” p.7) ในโลกสมัยใหม่ อดีตไม่สามารถเรียกกลับคืนมาได้ พื้นที่ความทรงจำเกิดขึ้นเพื่อมาแทนที่อดีตและรักษาอดีตนั้นไว้ไม่ให้สูญหาย คนพลัดถิ่นรุ่นที่หนึ่งส่วนใหญ่ซึ่งเกรงกลัวรัฐบาลคอมมิวนิสต์และไม่กล้าเดินทางกลับประเทศเวียดนามจึงเขียนเรื่องเล่าบาดแผลเพื่อเดินทางกลับบ้านเกิดในเชิงสัญลักษณ์ เมื่อคนเวียดนามพลัดถิ่นอาศัยอยู่ในสหรัฐอเมริกา พวกเขาพบปัญหาการเหยียดเชื้อชาติอย่างหนัก ในสังคมพหุวัฒนธรรมที่มีการเลือกปฏิบัติเช่นนี้ บ้านใหม่ของคนเวียดนามพลัดถิ่นไม่แตกต่างจากคนอเมริกันทั่วไป คือเป็นที่พักอาศัยส่วนตัวเท่านั้น

ความรู้สึกอยากกลับบ้านเกิด (nostalgia) เป็นอาการที่พบได้ในคนพลัดถิ่นส่วนใหญ่ สเวตลานา บอยม์ (Boym, 2001) เสนอว่าความรู้สึกนี้มีทั้งมิติของอดีตและปัจจุบัน การโหยหาที่เน้นอดีตจะแสดงความพยายามในการกลับไปครอบครองสิ่งที่สูญหายไปอีกครั้ง (restorative) งานเขียนของคนเวียดนามพลัดถิ่นรุ่นที่หนึ่งและรุ่นที่หนึ่งจุดห้ามักเล่าย้อนเวลากลับไปในช่วงก่อนสงคราม เมื่อนักเขียนแต่ละคนยังคงดำเนินชีวิตอย่างสงบสุขที่ดินแดนบ้านเกิดในช่วงวัยเด็กและวัยรุ่นตอนต้น ดังปรากฏในเรื่อง *When Heaven and Earth Changed Places*, *The Unwanted*, *Catfish and Mandala* และ *The Eaves of Heaven* ส่วนการโหยหาที่สนใจปัจจุบันจะมองว่าอดีตเป็นบทเรียนที่เราต้องใคร่ครวญเพื่อนำข้อมูลมาไว้รับมือปัจจุบัน (reflective) คนเวียดนามพลัดถิ่นรุ่นที่หนึ่งจุดห้าและรุ่นที่สองมักนำประสบการณ์ที่เลวร้ายของคนรุ่นก่อนมาทบทวนและพยายามเยียวยาบาดแผล ดังการหวนคิดถึงเหตุการณ์ความอดอยากและความวุ่นวายช่วงสงครามในเวียดนามใน *The Eaves of Heaven* ปฏิบัติการอพยพเด็กเล็กเชื้อสายเวียดนามไปยังสหรัฐอเมริกาใน *We Should Never Meet* และชีวิตในค่ายกักกันของรัฐบาลคอมมิวนิสต์ใน *The Sympathizer* และ *A Sense of Duty*

2.3 ชุมชนคนเวียดนามพลัดถิ่นในฐานะชุมชนบาดแผล

คำว่าชุมชนคนพลัดถิ่น (diaspora) มีใช้มานานแล้วเพื่อเรียกกลุ่มคนที่อยู่นอกประเทศบ้านเกิดตัวเองในลักษณะต่างๆ วิลเลียม ซาฟราน (Safran, 1991, pp.83-84) ได้ลองตั้งข้อสังเกตที่เฉพาะเจาะจงมากขึ้น โดยระบุว่าชุมชนคนพลัดถิ่นควรมีลักษณะดังต่อไปนี้ (1) คนกลุ่มนั้นหรือบรรพบุรุษของพวกเขาต้องมาจากต้นกำเนิดเดียวกัน จากนั้นจึงแยกย้ายกันไปอยู่หลายสถานที่ (2) พวกเขามีความทรงจำร่วมของกลุ่ม (3) พวกเขารู้สึกแปลกแยกในสังคมใหม่และคิดว่าพวกเขาไม่สามารถเป็นส่วนหนึ่งของสังคมนั้นได้อย่างแท้จริง (4) พวกเขาคิดว่าประเทศบ้านเกิดเป็นดินแดนอุดมคติที่ควรกลับไปตั้งถิ่นฐานหากมีโอกาส (5) แม้อยู่ไกลบ้านเกิด พวกเขาก็ยังมีส่วนร่วมในการทำนุบำรุงและรักษาดินแดนนั้น และ (6) พวกเขามีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับบ้านเกิดผ่านกิจกรรมบางอย่าง การให้นิยามชุมชนพลัดถิ่นเช่นนี้แสดงให้เห็นถึงจิตสำนึกของคนพลัดถิ่น (diaspora consciousness) ที่ถูกครอบงำโดยคนอื่นตลอดเวลา กล่าวคือ คนพลัดถิ่นเป็นคนกลางระหว่างประเทศบ้านเกิด (homeland) และประเทศที่พำนักอาศัยในปัจจุบัน (host) ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของทั้งสองดินแดนส่งผลโดยตรงต่อตัวตนและการกระทำของคนพลัดถิ่น คนพลัดถิ่นสามารถรู้สึกแปลกแยกต่อบ้านเกิดได้หากประเทศบ้านเกิดในขณะนั้นไม่ใช่สถานที่ปลอดภัยสำหรับพวกเขา อย่างไรก็ตาม ความรักบ้านเกิดยังคงมีอยู่ บ้านเกิดจึงค่อยๆ ถูกเปลี่ยนแปลงให้มีลักษณะเหมือนตำนานมากขึ้น การเดินทางกลับบ้านเกิดในเชิงสัญลักษณ์จึงสามารถเกิดขึ้นได้ (เพราะอาจไม่สามารถเดินทางกลับจริงๆ ได้อีกต่อไป) (pp.91-94)

เมื่อมองชุมชนคนเวียดนามพลัดถิ่นตามทฤษฎีของซาฟราน เราจะเห็นได้ว่าบาดแผลสงครามเวียดนามคือเหตุผลของการย้ายถิ่นฐาน (เงื่อนไขข้อ 1, 2) พวกเขาต้องอพยพออกนอกประเทศเวียดนามเพราะต้องการหลีกเลี่ยงอำนาจของกองทัพและรัฐบาลคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือ พวกเขาคิดว่าตนและครอบครัวไม่สามารถดำรงชีวิตอย่างปลอดภัยและสงบสุขภายใต้สภาพแวดล้อมนี้ได้ แม้ชีวิตพวกเขาจะดีขึ้นหลังจากย้ายถิ่นฐานไปสหรัฐอเมริกา แต่พวกเขาก็ยังคงรู้สึกแปลกแยก ไม่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมอย่างเต็มที่เพราะสังคมนอเมริกันมีธรรมเนียมการเหยียดเชื้อชาติและสีผิว (เงื่อนไขข้อที่ 3) คนพลัดถิ่นบางส่วน โดยเฉพาะคนพลัดถิ่นรุ่นที่หนึ่ง รู้สึกผูกพันกับบ้านเกิดมาก เมื่อสถานการณ์ดีขึ้นในเวลาต่อมา บางคนตัดสินใจกลับประเทศเวียดนามเพราะต้องการผังร่างตนเองไว้ที่บ้านเกิด (เงื่อนไขข้อที่ 4) นอกจากนี้ การจากมายังดินแดนอื่นไม่ได้ทำให้สายสัมพันธ์ของคนในตระกูลขาดสะบั้นลง คนพลัดถิ่นยังคงมีญาติพี่น้องอาศัยอยู่ในประเทศเวียดนาม และพวกเขาก็เต็มใจส่งเงินช่วยเหลือครอบครัวเดียวกัน ไม่ว่าจะเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตหรือเพื่อเป็นทุนสำรองสำหรับการเตรียมตัวอพยพออกนอกประเทศในอนาคตก็ตาม

(เงื่อนไขข้อ 6) เงื่อนไขข้อเดียวของชาฟรานที่เกิดขึ้นได้ยากในกลุ่มคนเวียดนามพลัดถิ่นคือ ข้อ 5 พวกเขาเกลียดชังและไม่สามารถร่วมมือกับฝ่ายคอมมิวนิสต์ได้ สิ่งที่ทำได้มากที่สุดคือการตั้งองค์กรรักษาวัฒนธรรมเวียดนามไว้ในประเทศที่กำลังอาศัยอยู่ เพราะพวกเขาเชื่อว่าพรรคคอมมิวนิสต์ได้ทำลายวัฒนธรรมเวียดนามดั้งเดิมหมดแล้ว (Dorais, 2001, p.18)

จิตสำนึกของคนพลัดถิ่นแบบชาฟรานปรากฏชัดเจนในหนังสือเรื่อง *When Heaven and Earth Changed Places* และ *Catfish and Mandala* ผู้เล่าของทั้งสองเรื่องเดินทางกลับไปประเทศเวียดนาม เฮย์สลลิปถูกแม่และญาติพี่น้องส่งถึงวัตถุประสงค์ในการกลับมาบ้าน (Hayslip & Wurts, 2003, p.218, p.229, p.232) นอกจากนี้ ทั้งเฮย์สลลิปและฟามต่างก็ถูกมองว่าเป็นว่าเป็นแหล่งเงินทองที่คนเวียดนามท้องถิ่น (เจ้าหน้าที่รัฐในกรณีของเฮย์สลลิป (Ibid., p.240) / เพื่อนบ้านเก่าในกรณีของฟาม (Andrew, 1999, pp.101-102) สามารถเรียกร้องและชูตริตได้ เพราะคนเวียดนามในประเทศมีฐานะยากจนกว่าคนเวียดนามพลัดถิ่นและการช่วยเหลือประเทศและสังคมเป็นหน้าที่ของพลเมืองที่ดี

อย่างไรก็ตาม หลุยส์-ฌักส์ ดอแรส (Louis-Jacques Dorais) นักมานุษยวิทยาชาวแคนาดาซึ่งศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มคนเวียดนามพลัดถิ่นทั่วโลก เห็นว่าทฤษฎีของคาซิก โทโลเลียน (Khachig Tololyan) และเจมส์ คลิฟฟอร์ด (James Clifford) สามารถอธิบายลักษณะชุมชนคนเวียดนามพลัดถิ่นได้ดีกว่าทฤษฎีของชาฟราน โทโลเลียนพยายามแยกคำว่า “diaspora” ออกจากคำใกล้เคียงอื่นที่มักใช้ปะปนกันเช่น “expatriate”, “exile”, “refugee” เขาเสนอว่าชุมชนคนพลัดถิ่นต้องมีลักษณะดังนี้ (1) คนพลัดถิ่นถูกบังคับให้ออกจากบ้านเกิดผ่านการกดดันทางการเมือง เศรษฐกิจ และปัจจัยอื่น (2) ก่อนอพยพ พวกเขามีอัตลักษณ์ร่วมที่ชัดเจนในระดับหนึ่งแล้ว (3) กลุ่มชุมชนคนพลัดถิ่นเป็นผู้รักษาหรือสร้างความทรงจำร่วมซึ่งเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของตัวตนคนพลัดถิ่น (4) กลุ่มชุมชนเหล่านี้มีการควบคุมขอบเขตทางชาติพันธุ์ (ethnic boundaries) (5) ชุมชนคนพลัดถิ่นแต่ละแห่งติดต่อซึ่งกันและกันและมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และ (6) กลุ่มชุมชนคนพลัดถิ่นปรารถนาที่จะติดต่อกับประเทศบ้านเกิดหากประเทศนั้นยังคงอยู่ (Tololyan cited in Dorais, 2001, pp.5-6)

เราสังเกตได้ว่าทฤษฎีของโทโลเลียนคล้ายคลึงกับทฤษฎีของชาฟรานมาก แต่มีการเพิ่มความเฉพาะเจาะจงมากขึ้นในประเด็นเรื่องชาติพันธุ์และความขัดแย้งระหว่างคนพลัดถิ่นกับคนในประเทศบ้านเกิด กล่าวคือ เงื่อนไขข้อ 1 และ 2 ของชาฟรานเปิดรับข้อมูลกว้างๆ ในขณะที่โทโลเลียนกำหนดให้ปัญหาหรือบาดแผลบางอย่างเป็นรายละเอียดของเงื่อนไขข้อ 1 ของตน ในแง่นี้ทฤษฎีของโทโลเลียนจึงตรงประเด็นและตอบโจทย์ชุมชนคนเวียดนามพลัดถิ่นซึ่งมีพื้นฐานเป็น

ชุมชนบาดแผล นอกจากนี้ ทฤษฎีของโทโลเลียนไม่ได้เอ่ยถึงประเด็นความรู้สึกแปลกแยกในสังคมใหม่ของคนพลัดถิ่น แต่เน้นไปที่โครงสร้างชุมชนและการบริหารงานผ่านองค์กรต่างๆ ของกลุ่มคนพลัดถิ่นที่ต้องร่วมมือกันอย่างแข็งขัน

แม้คอแรสจะเห็นว่าชุมชนคนเวียดนามพลัดถิ่นสอดคล้องกับทฤษฎีของโทโลเลียนทุกประการ แต่ในรายละเอียดเชิงลึก เขากลับพบว่าชุมชนคนเวียดนามพลัดถิ่นไม่มีความเข้มแข็ง แม้จะมีองค์กรของคนเวียดนามพลัดถิ่นทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติ แต่พวกเขาแทบไม่ได้รับรู้ถึงการมีอยู่ขององค์กรเหล่านั้น ผู้ดำเนินการและเข้าร่วมองค์กรต่างๆ มักเป็นคนกลุ่มเดิม (เช่น คนพลัดถิ่นรุ่นที่หนึ่ง, กลุ่มทหารและชนชั้นนำในอดีตเวียดนามใต้) ที่เข้าร่วมในหลายองค์กร คนเวียดนามพลัดถิ่นทั่วไปไม่ได้สนใจกิจกรรมการเมืองในลักษณะกลุ่ม แต่ละคนมักสนใจเฉพาะครอบครัวของตัวเองเท่านั้น (Ibid., pp.15-23) คอแรสจึงตัดสินใจตัดสินว่าชุมชนคนเวียดนามพลัดถิ่นไม่จัดว่าเป็น “diaspora” (p.23)

คอแรสจึงหันไปหาทฤษฎีของคิลฟฟอร์ดที่ปฏิเสธการนิยามชุมชนคนพลัดถิ่นแบบถาวร (diaspora) แต่เลือกที่จะมองว่าการพลัดถิ่นเป็นมิติหนึ่งหรือช่วงเวลาหนึ่ง (diasporic dimension / diasporic moment) ที่เกิดขึ้นได้ในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ คิลฟฟอร์ดคิดว่าการสร้างตำนานบ้านเกิดแบบ ชาฟรานอาจไม่เกิดขึ้นจริงเพราะหลายครั้งชนกลุ่มน้อยไม่ได้มาจาก “บ้านเกิด” เดียวกัน และการนิยามชุมชนควรคำนึงถึงบริบทในขณะนั้นเป็นหลัก ชุมชนชนกลุ่มน้อยหนึ่งจึงสามารถเปลี่ยนแปลงสถานะได้เมื่อเวลาเปลี่ยนไป การอ้างว่าชุมชนหนึ่งมีลักษณะพลัดถิ่นจึงเป็นเพียงมิติเดียวของช่วงเวลาเดียวเท่านั้น เป็นการนำความหมายของการพลัดถิ่นมาใช้เพื่อผลประโยชน์บางอย่างของชนกลุ่มน้อยนั้นในช่วงเวลานั้น (Ibid., pp.6-7) ในกรณีของกลุ่มคนเชื้อสายเวียดนาม คอแรสคิดว่าชุมชนแบบพลัดถิ่นเกิดขึ้นในช่วง ค.ศ.1975-1990 เพราะหลังจากนั้นนโยบายโด้ยเม้ย (Doi Moi) ได้เข้ามาปั่นป่วนและเปลี่ยนแปลงสภาวะของชุมชนคนเวียดนามพลัดถิ่นไปอย่างมากแล้ว

ข้อมูลเชิงลึกของคอแรสช่วยให้เราเห็นโครงข่าย ขององค์กรและชุมชนคนเวียดนามพลัดถิ่น กระนั้น คอแรสเองก็พูดไม่ได้เต็มปากว่ากลุ่มคนเวียดนามพลัดถิ่นไม่ได้อยู่กับแบบ “diaspora” แม้การมีส่วนร่วมในองค์กรต่างๆ โดยเฉพาะองค์กรการเมือง อาจเป็นเกณฑ์หนึ่งในการแสดงออกถึงความสัมพันธ์อันแนบแน่นภายในชุมชนและความขัดแย้งกับบ้านเกิด แต่คนเวียดนามพลัดถิ่นเองก็มีหนทางอื่นในสร้างสำนึกเหล่านี้ ข้าพเจ้าคิดว่าเรื่องเล่าบาดแผลสงครามเวียดนามคือเครื่องมือหนึ่ง โดยอาจเริ่มต้นแบบมุขปาฐะระหว่างคนใกล้ชิดหรือคนในครอบครัวก่อน เมื่อมีการเขียนและตีพิมพ์ หนังสือเหล่านี้ก็ถูกวางขายในตลาดทั่วไป สำนึกทางการเมืองเกิดจากการเรียนรู้

บาดแผลของคนร่วมชุมชน ย่ำบาดแผลนี้ และเผยแพร่ให้คนนอกรับรู้เพื่อเรียกร้องความเข้าใจและการสนับสนุนในแง่ต่างๆ ข้าพเจ้าจึงไม่เห็นด้วยกับดอแรสในประเด็นนี้

แม้เราจะเข้าใจกลุ่มคนเวียดนามนอกประเทศในแง่คนพลัดถิ่น (diaspora) แล้ว แต่ความซับซ้อนของพวกเขายังมีมากกว่านี้ ดังที่ดอแรสได้ตั้งข้อสังเกตเรื่องนโยบายโดยเมย์ของรัฐบาลเวียดนามไว้ เราสามารถเข้าใจท่าทีนี้ของรัฐได้ผ่านแนวคิดเรื่องการข้ามชาติ (transnationalism)

นินา กลิก ซิลเลอร์ (Nina Glick Schiller), ลินดา บัช (Linda Basch) และคริสตินา บลอง-แซนตัน (Cristina Blanc-Szanton) ได้เสนอว่าการศึกษาคอนพลัดถิ่นควรพิจารณาถึงบทบาทของทุนนิยมด้วย พวกเขาเสนอว่าการข้ามชาติมีลักษณะต่อไปนี้ (1) แนวคิดเรื่องชาติ ชาติพันธุ์ วัฒนธรรม ชนชั้น ฯลฯ แบบดั้งเดิมอาจเป็นอุปสรรคต่อการศึกษา (2) ระบบทุนนิยมโลก (global capitalism) ผูกพันกับทุกประเด็น (3) ชีวิตประจำวันและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นเรื่องสำคัญ (4) กระบวนการทบทวนตัวตนเป็นเรื่องสำคัญ (5) แนวคิดเรื่องชาติ ชาติพันธุ์ วัฒนธรรม ชนชั้น ฯลฯ ควรถูกทบทวนใหม่อยู่เสมอ และ (6) การข้ามชาติต้องต่อรองกับอำนาจนำในสังคมแต่ละท้องถิ่น (hegemonic context) (Glick Schiller, Basch, & Blanc-Szanton, 1992, p.5) กลิก ซิลเลอร์และคณะมองว่าคนกลุ่มหนึ่ง (transmigrants) ในสังคมปัจจุบันย้ายถิ่นฐานข้ามประเทศบ่อยครั้ง พวกเขาต้องเดินทางในรูปแบบนี้เพื่อทำงานหาเงิน ในหลายกรณี การข้ามชาติเกิดจากการที่กลุ่มคนจากประเทศโลกที่สามเดินทางไปทำงานในประเทศโลกที่หนึ่งและตั้งถิ่นฐานอยู่ที่นั่น การลงหลักปักฐานในดินแดนใหม่ไม่ได้แปลว่าพวกเขาทิ้งบ้านเกิด พวกเขาเดินทางกลับไปมาระหว่างประเทศและแสดงออกว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมอย่างเต็มที่ทั้งในประเทศบ้านเกิดและในประเทศที่ไปทำงาน พวกเขาจึงมีความสัมพันธ์ที่ต่อเนื่องกับบ้านเกิดและในขณะเดียวกัน ก็ไม่ได้รู้สึกว่าเป็นคนนอกของสังคมใด การเดินทางไปทำงานเช่นนี้เป็นเรื่องปกติของสังคมโลกที่ใช้ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมโดยไม่ได้กระจายโอกาสทางเศรษฐกิจให้เท่าเทียมกันทุกพื้นที่ การเดินทางไปหาเงินในพื้นที่ที่ได้เงินดีจึงเป็นโอกาสในการหาเงินมาพัฒนาตนเองของประเทศยากจน พวกเขาแยกตัวอย่างรัฐบาลฟิลิปปินส์ที่พยายามติดต่อคนพลัดถิ่นให้ช่วยสนับสนุนเศรษฐกิจของประเทศ มีการลดภาษีบางประเภทและเชิญชวนให้คนพลัดถิ่นมาลงทุนและจับจ่ายใช้สอยภายในประเทศฟิลิปปินส์ (Ibid., p.4) เราสังเกตได้ว่าการพลัดถิ่นตามนิยามนี้เป็นเรื่องของเงินทองเป็นหลัก ประเด็นทางการเมืองและสังคมมาทีหลังหรือถูกมองข้ามไป กระทั่งเรื่องความแปลกแยกในสังคม ก็เกิดขึ้นได้ยาก เพราะคนข้ามชาติเหล่านี้จะมีส่วนร่วมทางการเมืองและสังคมเสมอและสังคมก็ยอมรับพวกเขาเป็นอย่างดี เราอาจอนุมานได้ว่าความ

เติบโตทางเศรษฐกิจที่เกิดจากคนกลุ่มนี้ส่งผลให้พวกเขามีอำนาจต่อรองทางการเมืองและสังคม จนไม่รู้สึกรู้สีกแปลกแยก ข้าพเจ้าคิดว่า กลิก ซิลเลอร์และคณะมองโลกในแง่ดีเกินไปเรื่องความแปลกแยกเพราะคนทำงานข้ามชาติทุกคนไม่ได้รวย อย่างไรก็ตาม แนวคิดนี้สามารถอธิบายบริบทสังคมเวียดนามร่วมสมัยได้

หลังสงครามเวียดนาม รัฐบาลเวียดนามคอมมิวนิสต์ดำเนินนโยบายเศรษฐกิจของประเทศล้มเหลวหลายปีต่อเนื่อง ระบบปันส่วนงานและผลตอบแทนไม่มีความยุติธรรม ผลผลิตย่ำแย่ กระทั่งพรรคคอมมิวนิสต์ต้องทบทวนนโยบายของประเทศและตัดสินใจเปลี่ยนรูปแบบการค้าและการประกอบธุรกิจของเอกชนมาเป็นแบบตลาดเสรีใน ค.ศ.1986 เปิดประเทศสานสัมพันธ์กับชาติต่างๆ ในโลกมากขึ้น โดยเน้นการแลกเปลี่ยนทางการค้าและผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ กระบวนการปฏิรูปสังคมและเศรษฐกิจนี้เรียกรวมว่านโยบายโด้ยเม้ย กระบวนการนี้ประสบความสำเร็จมาก ประเทศเวียดนามไม่เกิดภาวะอดอยากอีกต่อไปและสามารถส่งออกข้าวได้ ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product) เติบโตต่อเนื่องทุกปี หนึ่งในกลยุทธ์ของนโยบายนี้คือการชักชวนคนเวียดนามพลัดถิ่นกลับมาลงทุนภายในประเทศเวียดนามและนำความรู้วิทยาการสมัยใหม่ของตะวันตกมาให้คนในประเทศ นอกจากนี้ รัฐบาลยังสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาฝีมือแรงงานของตนและเดินทางออกไปทำงานที่ต่างประเทศอีกด้วย (Dorais, 2003, pp.13-14) ตั้งแต่ปลายคริสต์ศตวรรษที่ 20 ประชากรในประเทศเวียดนามเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจนเกิดปัญหาพื้นที่แออัดและภาวะตกงาน การส่งออกแรงงานเวียดนามจึงแก้ปัญหาภายในประเทศและเพิ่มความร่ำรวยให้กับประเทศ เมื่อคนกลุ่มนี้ไปตั้งถิ่นฐานในประเทศใหม่ พวกเขาก็จะส่งเงินกลับมาช่วยเหลือคนในประเทศ เป็นการเพิ่มรายได้ของคนในประเทศและกระตุ้นเศรษฐกิจด้วย

นโยบายโด้ยเม้ยส่งผลต่อชุมชนคนเวียดนามพลัดถิ่นสองประการหลัก ประการแรก ประเทศเวียดนามกลายเป็นดินแดนบ้านเกิดที่สามารถเดินทางกลับได้แล้ว สำหรับคนพลัดถิ่นรุ่นที่หนึ่งจำนวนมาก พวกเขาไม่กล้าที่จะเสี่ยงเดินทางกลับบ้านเกิดเพราะทั้งช่วงระหว่างและหลังสงครามเวียดนาม คนเวียดนามพลัดถิ่นถูกคนในประเทศมองว่าเป็นคนทรยศ ทั้งพวกพ้อง ตัดช่องน้อยแต่พอดตัว ไม่สนใจประเทศที่มีแต่ซากปรักหักพัง ดังเรื่อง *When Heaven and Earth Changed Places* ผู้เล่ากลับบ้านเกิดใน ค.ศ.1972 มีข่าวลือในชุมชนคนเวียดนามพลัดถิ่นว่าการเดินทางกลับประเทศเวียดนามอาจทำให้เธอถูกจับกุมตัวและลักพาตัวได้ เมื่อรัฐบาลคอมมิวนิสต์เปลี่ยนท่าทีเช่นนี้ การเดินทางย่อมปลอดภัยขึ้นเพราะคนพลัดถิ่นเป็นแหล่งเงินทองของคนในประเทศ ตำนานบ้านเกิดที่โรแมนติกที่เคยมีอยู่ในชุมชนคนพลัดถิ่นจึงสลายไปและถูกแทนที่ด้วย

เรื่องเล่าบ้านเกิดมากมายของคนที่ได้เดินทางไปเยี่ยมเยียนมา เมื่อบ้านเกิดเป็นสิ่งที่ติดต่อเข้าถึงได้ ความห่างบ้านซึ่งเป็นนัยหนึ่งของการพลัดถิ่นจึงถูกทำลาย ผู้เล่าในเรื่อง *Catfish and Mandala* และเรื่อง *We Should Never Meet* ก็เดินทางมาในฐานะนักท่องเที่ยวหลังเวียดนามเปิดประเทศแล้ว

ประการที่สอง การที่รัฐบาลเวียดนามส่งคนออกมาเป็นแรงงานต่างประเทศและประโคมข่าวการมีส่วนร่วมของคนพลัดถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจเวียดนามทำให้เกิดลักษณะใหม่ของ “คนเวียดนามพลัดถิ่น” และ “ชุมชนคนเวียดนามพลัดถิ่น” ขึ้น ลักษณะใหม่เหล่านี้คือ (1) คนเวียดนามพลัดถิ่นเป็นคนที่ย้ายถิ่นฐานเพื่อไปทำงานหาเงินและส่งเงินกลับไปดูแลคนที่บ้านเกิด และ (2) ชุมชนคนเวียดนามพลัดถิ่นมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อรัฐบาลเวียดนามคอมมิวนิสต์ แม้ลักษณะใหม่เหล่านี้จะยังคงเป็นเพียงส่วนน้อยของกลุ่มคนเวียดนามพลัดถิ่นทั้งหมด แต่ปัจจุบันก็ทำให้ชุมชนคนเวียดนามพลัดถิ่นที่ไม่ค่อยเข้มแข็งในตัวเองอยู่แล้วมีความแตกแยกและไร้เอกภาพมากยิ่งขึ้น เช่น ในชุมชนคนเวียดนามพลัดถิ่นที่ประเทศแคนาดา เราจะพบทั้งองค์กรที่สนับสนุนรัฐบาลคอมมิวนิสต์ชุดปัจจุบันและองค์กรเรียกร้องประชาธิปไตยจากรัฐบาลเวียดนาม (องค์กร “General Union of Vietnamese in Canada” และองค์กร “Free Vietnam Alliance” Dorais, 2001, p.17)

บาดแผลสงครามเวียดนามที่เคยเป็นหัวใจของชุมชนคนเวียดนามพลัดถิ่นจึงถูกลดทอนอำนาจลง จากเดิมที่บาดแผลสงครามและการพลัดถิ่นผูกพันกันอย่างใกล้ชิด กลายเป็นมีระยะห่างมากขึ้นและถูกบดบังด้วยปัญหาปากท้องตามแนวคิดทุนนิยม ในแวดวงวรรณกรรม เราพบว่างานเขียนของคนเวียดนามพลัดถิ่นแนวใหม่ๆ เริ่มแพร่หลายขึ้น แต่งานเขียนที่เกี่ยวข้องกับบาดแผลสงครามเวียดนามก็ยังทยอยออกสู่ท้องตลาดเรื่อยๆ เราจึงอาจกล่าวได้ว่าบาดแผลสงครามเวียดนามสำหรับคนเวียดนามพลัดถิ่นในปัจจุบันไม่เป็นแผลเปิดเช่นเดิมแล้ว แต่กลายเป็นแผลเป็นที่ยังพอมองเห็นอยู่

แม้หลังนโยบายโดยเมื่อยถูกประกาศใช้ คนพลัดถิ่นสามารถเดินทางกลับประเทศเวียดนามได้อย่างสะดวกและปลอดภัยมากขึ้น แต่คนพลัดถิ่นที่นำเงินทองจากประเทศตะวันตกกลับไปพัฒนาประเทศเวียดนามมักยังคงเป็นกลุ่มคนพลัดถิ่นที่ไม่ได้มีบาดแผลสงครามเวียดนาม กลุ่มคนพลัดถิ่นรุ่นที่หนึ่งที่มีบาดแผลสงครามยังคงไม่ไว้วางใจรัฐบาลคอมมิวนิสต์ มีเพียงจำนวนน้อยเท่านั้นที่เลือกเดินทางกลับบ้านเกิดหรือกลับไปเยี่ยมเยียน ส่วนใหญ่ยังคงเว้นระยะห่างอยู่ในขณะเดียวกัน คนพลัดถิ่นรุ่นที่หนึ่งจุดห้าและรุ่นที่สองไม่ได้รู้สึกหวาดระแวงต่อรัฐบาลคอมมิวนิสต์เวียดนามดังเช่นคนรุ่นที่หนึ่ง พวกเขา มักเดินทางไปยังประเทศเวียดนามในฐานะนักท่องเที่ยว คนรุ่นที่หนึ่งจุดห้ารับรู้ได้ว่าเขาแปลกแยกจากคนเวียดนามท้องถิ่นและไม่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม

เวียดนามอีกแล้ว ส่วนคนรุ่นที่สอง ความสัมพันธ์กับบ้านเกิดยิ่งห่างออกไป คนรุ่นนี้เกิดและเติบโตที่ประเทศสหรัฐอเมริกาและมีที่นี้เป็นบ้าน ประเทศเวียดนามจึงเป็นเพียงชื่อที่มีไว้อ้างอิงและบอกรากเหง้าของบรรพบุรุษเท่านั้น พวกเขาอาจถูกอดีตหลอกหลอนบ้างบางครั้งแต่ก็ไม่ได้มีความผูกพันที่แน่นแฟ้นกับประเทศบ้านเกิดดังเช่นคนรุ่นก่อน

2.4 บาดแผลสงครามเวียดนามจากมุมมองเวียดนาม

ในมุมมองของประเทศเวียดนาม สงครามเวียดนาม (หรือ “สงครามอเมริกัน” ตามมุมมองเวียดนาม) เป็นอีกหนึ่งสงครามที่ต่อเนื่องมาจากสงครามต่อต้านฝรั่งเศส กล่าวคือ เป็นสงครามที่คนในประเทศร่วมกันต่อสู้เพื่อขับไล่เจ้าอาณานิคมตะวันตกออกไป สงครามเวียดนามจึงเป็นสงครามที่แสดงสำนึกรักบ้านเกิด ด้วยเหตุนี้ กลุ่มคอมมิวนิสต์ซึ่งเป็นผู้นำพาประเทศชนะสงครามจึงครอบครองความหมายของชาติไว้ แนวคิดและบรรยากาศของสังคมนิยมคอมมิวนิสต์จึงกลายเป็นเรื่องธรรมดาและชอบธรรมในสังคม หลังสิ้นสุดสงครามเวียดนาม ประเทศต้องเดินหน้าต่อ รัฐบาลเวียดนามปกครองจัดการดูแลประชาชนมาจนถึงปัจจุบัน ผ่านการลงมือทดลอง การปฏิรูป และเผชิญความท้าทายของสังคมสมัยใหม่มากมาย ประเทศมีเรื่องราวใหม่ให้คิดถึง สงครามเวียดนามกลายเป็นเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์หนึ่งในอดีตเท่านั้น ปัจจุบันมีเรื่องอื่นมากมายที่อยู่ในความสนใจมากกว่า (มนิธา ราโท, 2553, น.234-235)

ความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสงครามเวียดนามเกิดขึ้นในสองลักษณะ ลักษณะแรกคือวรรณกรรมรับใช้อุดมการณ์รัฐในช่วงสงคราม ลักษณะนี้ปรากฏตั้งแต่เริ่มมีแนวคิดมาร์กซิสต์ในสังคมเวียดนามแล้ว พรรคคอมมิวนิสต์เห็นว่าไม่ควรปล่อยวรรณกรรมให้มีอิสระ เน้นอารมณ์ความรู้สึก แต่ควรควบคุมวรรณกรรมให้มีเหตุผล โดยเฉพาะเหตุผลแบบสังคมนิยมสังคมนิยมที่รับใช้ประชาชน วรรณกรรมต้องรับใช้การเมือง (เรื่องเดียวกัน, น. 12-15) ในแง่นี้ บาดแผลสงครามเวียดนามจึงไม่มี เพราะการทำสงครามเป็นเรื่องดีงาม ทำเพื่อปกป้องประเทศ ไม่มีเหตุผลต้องร้องไห้เสียใจ วรรณกรรมปลุกใจให้รักชาติและเสียสละ ลักษณะที่สองคือวรรณกรรมที่แสดงอารมณ์ความรู้สึกของปัจเจกบุคคลช่วงหลังได้ขมขื่น การปฏิรูปเศรษฐกิจและสังคมในปี ค.ศ. 1986 (โดยเมย์) เป็นช่วงเวลาสำคัญที่พรรคคอมมิวนิสต์ลดบทบาทการควบคุมสิ่งต่าง ๆ ในสังคมลง ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพมากขึ้น ในวงวรรณกรรม เราพบกลุ่มงานเขียนที่แสดงบาดแผลสงครามเวียดนาม เป็นตัวบทที่พยายามไต่ถามถึงความสูญเสียต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เช่น งานของบัววนญ และเซื่องทูเฮื่อง

อย่างไรก็ดี สงครามเวียดนามในประเทศเวียดนามได้กลายเป็นอดีตไปแล้ว และบาดแผลสงครามเวียดนามก็เป็นเพียงหนึ่งในหลายประเด็นของอดีต บาดแผลสงครามเวียดนามจึงไม่ใช่

เรื่องที่ประเทศเวียดนามในปัจจุบันสนใจ และหากสนใจ ก็เป็นในเชิงสงครามทั่วไปที่ไม่มีลักษณะเฉพาะเจาะจงพิเศษ เป็นเพียงเหตุรบรากันที่สร้างความเสียหายให้สังคมในวงกว้าง

2.5 บาดแผลสงครามเวียดนามจากมุมมองอเมริกัน

สงครามเวียดนามในมุมมองอเมริกันเป็นเพียงหนึ่งในสงครามตัวแทนช่วงสงครามเย็นที่ต่อเนื่องมาจากสมรภูมิที่ประเทศเกาหลี สหรัฐอเมริกาได้พยายามผลักดันตัวเองให้กลายเป็นผู้นำใหม่ของโลกแทนที่บรรดาประเทศยุโรปตั้งแต่ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา เนื่องจากสงครามเวียดนามกินระยะเวลายาวนาน จึงมีประธานาธิบดีอเมริกันหลายคนรับช่วงดูแลเรื่องนี้ โดยที่แต่ละคนก็มีนโยบายที่แตกต่างกัน ในช่วงแรก สหรัฐอเมริกาส่งเพียงหน่วยรบพิเศษมาลงพื้นที่เฉพาะกิจ จากนั้นจึงเริ่มมีนโยบายส่งกำลังพลเข้ามาประจำการมากขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่งเมื่อกระแสต่อต้านสงครามเริ่มแพร่หลาย และประเทศไม่เห็นประโยชน์จากการทำสงครามแล้วจึงค่อย ๆ ชะลอ และถอนกำลังทั้งหมดออกจากพื้นที่ในที่สุด

สื่อมีอิทธิพลต่อการรับรู้ข่าวสารและภาพลักษณ์ของสงครามมาก สงครามเวียดนามถูกถ่ายทอดสดออกโทรทัศน์และถูกนำมาสร้างเป็นภาพยนตร์และละครหลายเรื่อง (Doherty, 2010; Miller, 1991; Vartanian, 1991) ในวงการภาพยนตร์ ด้วบทพยายามสร้างและนำเสนอสงครามเวียดนามแบบสงครามโลกครั้งที่สอง กล่าวคือ แสดงความอำนาจอันยิ่งใหญ่ ภารกิจอันสูงส่ง และวิทยาการอันก้าวหน้าของทหารอเมริกัน แม้ภาพยนตร์บางเรื่องจะสามารถนำเสนอสารนี้ได้ แต่ภาพยนตร์ส่วนใหญ่กลับล้มเหลวในด้านนี้ เพราะข้อมูลข่าวสารที่แพร่หลายในสังคมอย่างรวดเร็วทำให้ประชาชนอเมริกันรู้ว่าสงครามเวียดนามไม่ได้มีเพียงด้านที่สวยงาม ด้วบทหลายเรื่องจึงปรับท่าที นำเสนอแง่ลบของสงครามและบาดแผลด้วย (Dittmar & Michaud, 2000, pp.4-11) ในวงวรรณกรรม เราพบทั้งวรรณกรรมสนับสนุนสงครามที่นำเสนอภาพทหารอเมริกันเป็นวีรบุรุษผู้เก่งกล้าสามารถ (Taylor, 2003, pp.33-57) และวรรณกรรมบาดแผลที่นำเสนอความสูญเสียของสงครามและการต่อต้านการใช้ความรุนแรง นำสังเกตว่าวรรณกรรมบาดแผลของทหารผ่านศึกอเมริกันปรากฏในสังคมตั้งแต่ช่วงระหว่างสงครามและกินระยะเวลาไปถึงหลังสงครามสิ้นสุด (เช่น งานของทิม โอบไรอัน) (O’Nan, 1998, pp. vii-x) ยิ่งไปกว่านั้น ยังมีบันทึกความทรงจำและวรรณกรรมจากนักเขียนเชื้อสายเวียดนามออกมาอีกจำนวนหนึ่ง มีทั้งที่ผลิตเป็นภาษาอังกฤษและที่แปลมาจากภาษาเวียดนาม (Ryan, 2010, pp.223-225)

วรรณกรรมบาดแผลสงครามเวียดนามมีที่ทางและฐานผู้อ่านของตัวเองในสังคมอเมริกัน เนื่องจากสังคมอเมริกันยังคงรู้สึกว่สงครามเวียดนามเป็นประวัติศาสตร์บาดแผลของชาติ เป็นการกระทำผิดพลาดของรัฐบาลอเมริกันที่เข้าไปแทรกแซงการเมืองของประเทศอื่น ส่งผลให้เกิด

เหยื่อสงครามจำนวนมากทั้งประชาชนเวียดนามและทหารอเมริกัน สงครามเวียดนามเป็นหมุดหมายของประวัติศาสตร์บาดแผลร่วมสมัยที่ยังคงหาทางเยียวยากันอยู่ในปัจจุบัน รองลงมาจากเหตุก่อการร้าย 9/11

บทที่ 3

บาดแผลสงครามเวียดนามของผู้อพยพรุ่นแรก

แม้แต่ละคนจะมีประสบการณ์ชีวิตช่วงสงครามและอพยพที่แตกต่างกัน แต่บาดแผลของ
คนรุ่นเดียวกันก็ยังคงมีความคล้ายคลึงกันอยู่ ในบทนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาคนเวียดนามที่พลัดถิ่นไปอยู่
ประเทศสหรัฐอเมริกาหรือคนเวียดนามพลัดถิ่นรุ่นที่หนึ่ง โดยสังเกตและวิเคราะห์ว่าเรื่องเล่า
บาดแผลของพวกเขาถูกสร้างขึ้นมาในบริบทใด มีลักษณะอย่างไร และนำเสนอประเด็นใดบ้าง
เรื่องเล่ามีหน้าที่อย่างไรต่อผู้แต่งและต่อชุมชนคนเวียดนามพลัดถิ่น กลุ่มข้อมูลตัวอย่างที่เลือกมา
ศึกษาคือบันทึกความทรงจำเรื่อง *When Heaven and Earth Changed Places* ของ เหละ ลี เฮย์
สลิป (Le Ly Hayslip) และเรื่อง *The Unwanted* ของ เกียน เหงวียน (Kien Nguyen) ในส่วนแรก
จะกล่าวถึงลักษณะเฉพาะของบาดแผลของคนพลัดถิ่นรุ่นที่หนึ่งและทฤษฎีประสบการณ์บาดแผล
(trauma) ของเคที แครูท (Cathy Caruth) ซึ่งผู้วิจัยเลือกใช้ จากนั้นจึงเจาะลึกตัวบทแต่ละเรื่อง
ตามลำดับ

3.1 บาดแผลและความจริงในบันทึกความทรงจำของคนพลัดถิ่นรุ่นที่หนึ่ง

ระหว่างช่วงสงครามเวียดนามและหลังสงครามสิ้นสุดลง บรรยากาศทางการเมืองของ
สังคมเวียดนามหมกมุ่นอยู่กับความจงรักภักดีต่อชาติ อุดมการณ์ชาตินิยมถูกฝ่ายคอมมิวนิสต์ซึ่ง
เป็นผู้นำทางการเมืองในช่วงสมัยนั้นนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างความชอบธรรมในการรวม
ประเทศและปกครองประชาชน ความเป็นชาติของเวียดนามจึงถูกหลอมรวมเข้ากับความเป็น
คอมมิวนิสต์ กล่าวคือ ผู้ที่รักชาติจะต้องยอมรับวิถีการปกครองแบบคอมมิวนิสต์ด้วย หากปฏิเสธ
มีท่าทีขัดแย้ง หรือมีลักษณะบางประการขัดแย้งกับหลักคอมมิวนิสต์ ผู้นั้นย่อมกลายเป็นคนทรยศ
ชาติ การจำกัดขอบเขตของความรักชาติเช่นนี้ส่งผลให้คนหลายกลุ่มซึ่งเกิดและเติบโตในเวียดนาม
แต่ไม่ได้มีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับแนวทางคอมมิวนิสต์ถูกรัฐบาลและสังคมโดยรวมตัดสินว่าเป็นคน
ไม่รักชาติและอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติ การกดขี่ข่มเหงกลุ่มคนที่อยู่ในสถานะต้องสงสัย
นี้เกิดขึ้นอย่างแพร่หลาย ไม่ว่าจะการกระทำนั้นจะมีกฎหมายรองรับหรือไม่ก็ตาม ชีวิตของคนเหล่านี้
จึงไม่สงบสุขและตกอยู่ในความเสี่ยงที่คาดเดาไม่ได้

ภาวะที่บุคคลอาศัยอยู่ในพื้นที่เดิมของตัวเองแต่รู้สึกถึงความแตกต่าง แปลกแยก ไม่
มั่นคง ถูกคุกคามทั้งทางกายและทางใจ ไม่เป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่บริเวณนั้น ผู้วิจัยขอเรียกภาวะนี้
ว่าการพลัดถิ่นทางใจ กล่าวคือ การพลัดถิ่นทางใจพิจารณาจากความสัมพันธ์ระหว่างตัวตนของ
บุคคลและภาวะแวดล้อมในพื้นที่นั้นเป็นหลัก ไม่ได้ให้ความสำคัญการเดินทางทางกาย แม้บุคคล

หนึ่งจะอยู่กับที่ ไม่ได้เดินทางไปไหน เขาก็สามารถเกิดภาวะพลัดถิ่นทางใจได้หากตัวตนของเขาถูกคุมคามโดยสภาพแวดล้อม การพลัดถิ่นทางใจจึงไม่จำเป็นต้องสัมพันธ์กับการพลัดถิ่นทางกาย แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าในหลายกรณีการพลัดถิ่นทางใจเป็นมูลเหตุเบื้องต้นที่นำไปสู่การพลัดถิ่นทางกายในเวลาต่อมา

ตัวอย่างของกลุ่มคนในเวียดนามที่รู้สึกไม่มั่นคงปลอดภัยในบ้านเกิดของตัวเองช่วงระหว่างและหลังสงครามเวียดนาม ได้แก่ กลุ่มนายทุนหรือผู้ที่มีฐานะร่ำรวย กลุ่มคนต่างชาติหรือคนที่มีเชื้อสายผสม กลุ่มศาสนิกชนของลัทธิความเชื่อต่างๆ เป็นต้น การที่สังคมในประเทศเวียดนามสนับสนุนกระชาตินิยมและเห็นดีเห็นงามกับความเป็นคอมมิวนิสต์ส่งผลให้พวกเขาใช้ชีวิตได้ยากลำบากขึ้น คนจำนวนหนึ่งจึงตัดสินใจย้ายถิ่นฐานไปอยู่พื้นที่อื่นที่เป็นมิตรกับพวกเขา มากกว่า เช่น ย้ายไปเวียดนามใต้ในช่วงระหว่างสงคราม หรือเดินทางออกนอกประเทศ ไปหาที่อยู่ใหม่ในประเทศอื่น ประสบการณ์บาดแผลของบางคนจึงเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ภายในประเทศเท่านั้น ในขณะที่ประสบการณ์บาดแผลของอีกคนอาจมีทั้งเรื่องราวในเวียดนาม การอพยพ และชีวิตใหม่ในประเทศอื่น

งานเขียนประเภทหนึ่งที่ใช้ในการถ่ายทอดประสบการณ์บาดแผลและคนพลัดถิ่นรุ่นที่หนึ่งนิยมผลิตออกมาคือบันทึกความทรงจำ จุดเด่นของบันทึกความทรงจำคือการที่ผู้เล่าสามารถนำเสนอเฉพาะประเด็นหลักในชีวิตและเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องให้ผู้อ่านได้รับทราบ ไม่จำเป็นต้องเล่าทุกช่วงชีวิตหรือประเด็นอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับประเด็นหลักแบบงานเขียนประเภทอัตชีวประวัติ นอกจากนี้ ขนบการเขียนบันทึกความทรงจำที่อนุญาตให้ผู้แต่งสามารถทาบทับตัวตนลงไปให้ผู้เล่าได้ส่งผลให้เส้นแบ่งระหว่างผู้แต่งและผู้เล่าพร่าเลือน ไม่ว่าจะผ่านสรรพนามบุรุษที่หนึ่งหรือบุรุษที่สาม (ซึ่งมีชื่อเหมือนผู้แต่ง) ผู้เล่าก็สามารถนำเสนอมุมมองของตนออกมาได้โดยไม่ต้องกังวลเรื่องความถูกต้องของข้อมูลในเชิงวิทยาศาสตร์และประวัติศาสตร์ เนื่องจากบันทึกความทรงจำไม่จำเป็นต้องบันทึกข้อเท็จจริงที่พิสูจน์ได้ บันทึกความทรงจำมีหน้าที่ถ่ายทอดเรื่องราวในอดีตของผู้แต่งตามที่เขาจดจำได้ ไม่ว่าจะความทรงจำนั้นจะเที่ยงตรงมากน้อยแค่ไหนก็ตาม ข้อมูลทุกอย่างในบันทึกความทรงจำถือว่าเป็นเรื่องจริงและไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ความถูกต้องของข้อมูลนี้ ส่วนหนึ่งเพราะเป็นเรื่องพันวิสัย อีกส่วนหนึ่งเพราะไม่เกิดประโยชน์อะไรขึ้นจากการสืบหา

นอกจากนี้ การไม่จำเป็นต้องใส่ใจในความจริงแท้ของข้อมูลเกิดจากความซับซ้อนของงานเขียนประเภทบันทึกความทรงจำเองด้วย ในงานเขียนประเภทนี้ เส้นแบ่งระหว่างเรื่องส่วนตัวและเรื่องส่วนรวมไม่มีความชัดเจน บันทึกความทรงจำของคนเวียดนามพลัดถิ่นเกิดขึ้นช่วงกลาง

คริสต์ทศวรรษ 1980 และเติบโตในบริบทของการสร้างการรับรู้เกี่ยวกับประสบการณ์ร่วม (collective experience) ของคนกลุ่มน้อยชาติพันธุ์หนึ่งในสหรัฐอเมริกา ผลงานของคนเวียดนามพลัดถิ่นดำเนินรอยตามขนบวรรณกรรมประจักษ์พยานของเหยื่อนาซีสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง แม้ตัวบทแต่ละเรื่องจะเกี่ยวข้องกับปัจเจกบุคคลไม่กี่คน แต่ตัวบทเหล่านี้มักถูกส่งคมจัดกลุ่มให้มีเป้าหมายปลายทางที่การสร้างความทรงจำร่วมของกลุ่มคนตามแนวคิดภาพแทนโดยรวม (emblematic) กล่าวคือ บุคคลตัวอย่างที่ถูกเลือกมานำเสนอ (represented) มีสถานะเทียบเคียงเป็นตัวแทน (representative) ของกลุ่มสังคมที่บุคคลนั้นสังกัดไปโดยปริยาย ไม่ว่าจะต้องการสิ่งนี้หรือไม่ นักเขียนเวียดนามพลัดถิ่นทุกคนก็ตระหนักถึงสถานะนี้ซึ่งเป็นวิถีปฏิบัติที่คนอเมริกันทั่วไปคุ้นชินและกระทำต่อคนกลุ่มน้อย นักเขียนบางคน เช่น เกียน เหวงเวียน บอกเจตจำนงว่า แม้ตอนแรกเขาจะเขียนหนังสือเพื่อตนเอง แต่ในท้ายที่สุด เขาก็ยังต้องการให้ผลงานของตนเป็นอนุสรณ์รำลึกถึงความทุกข์ยากของเหยื่อคนอื่นในยุคร่วมสมัย ดังข้อความต่อไปนี้

My reason for writing this book at first was purely personal. [...] But, as the story progressed, I thought more and more about the other Amerasians I had encountered. [...] I kept writing in hopes that these innocent victims' lost childhoods might finally be mourned, and their buried secrets at last revealed."

(K. Nguyen, 2001, pp.342-343)

ในทางตรงข้าม นักเขียนบางคน เช่น บิก มิญ เหวงเวียน แสดงทำนองว่าเรื่องเล่าของเธอเป็นเรื่องส่วนตัว แม้เนื้อหาบางส่วนจะได้ข้อมูลมาจากคนในครอบครัว แต่เธอก็ได้ปรับให้เป็นสำนวนของเธอเองแล้ว เธอไม่ต้องการและไม่สมารถทำให้ตัวบทของเธอนำเสนอชีวิตของคนอื่นได้ (B. M. Nguyen, 2008, p.193) ในฐานะผู้รับสารปลายทาง ผู้อ่านทำได้เพียงสังเกตการโต้ตอบและเกี่ยวพันกันระหว่างเรื่องส่วนตัวของผู้แต่งและเรื่องส่วนรวมของกลุ่มคนเวียดนามพลัดถิ่น

ยิ่งไปกว่านั้น ข้อมูลในบันทึกความทรงจำที่บิดเบือนไม่ตรงกับหลักฐานทางประวัติศาสตร์อาจเป็นผลมาจากการปะทะกันระหว่างจิตสำนึกและจิตไร้สำนึกของผู้แต่ง เนื่องจากเนื้อหาในบันทึกความทรงจำที่ศึกษาเป็นเรื่องเล่าบาดแผล จิตของผู้แต่งจึงอาจกดทับข้อมูลบางส่วนและเปิดเผยข้อมูลบางส่วนโดยที่ตัวผู้แต่งไม่สามารถควบคุมได้ จิตสำนึกอาจไม่รู้เท่าทันทุกคำที่ถูกเขียน ตัวบทบางช่วงบางตอนจึงกลายเป็นพื้นที่ให้เรื่องที่เคยถูกเก็บกดได้ระบายออกมาก การที่เจ้าของประสบการณ์ทราบข้อเท็จจริงแต่ไม่สามารถเล่าออกมาให้เหมือนเดิมทุกครั้งเป็นเรื่องธรรมดาที่สามารถเกิดขึ้นได้ และความผิดพลาดของข้อมูลเช่นนี้ก็เป็นหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่า

เจ้าของประสบการณ์รับรู้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในระดับที่มากกว่าข้อเท็จจริง เขามีจินตนาการและความรู้สึกเกิดขึ้นพร้อมกับเหตุการณ์นั้นด้วย ความขัดแย้งในตัวเอง (paradox) ของประสบการณ์บาดแผลเช่นนี้อาจทำให้เกิดข้อสงสัยถึงความถูกต้องของข้อมูล (“traumatic events can and do result in the very amnesias and mistakes in memory that are generally considered [...] to undermine their claim to veracity.” (Walker, 2006, p.107)) แต่ความขัดแย้งนี้ก็ไม่ได้พิสูจน์ว่าเรื่องเล่าจากความทรงจำเป็นเรื่องแต่งที่ไม่เคยเกิดขึ้นจริง

แม้ข้อมูลในบันทึกความทรงจำอาจไม่ใช่ความจริงที่น่าเชื่อถือทั้งหมด แต่บันทึกความทรงจำก็ยังคงเป็นแหล่งอ้างอิงข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญเนื่องจากเป็นหลักฐานชั้นต้นของพยานในเหตุการณ์ เจมส์ อี. ยัง (Young, 2003) กล่าวถึงความสำคัญของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มาจากปัจเจกบุคคลในกรณีการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ชาวยิว เอกสารเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ผูกพันอยู่กับบริบทและมุมมองของเจ้าของประสบการณ์

Instead of disqualifying competing accounts, therefore, we can accept that every Holocaust writer has a different story to tell, not because what happened to so many others was intrinsically “different”, but because *how* victims and survivors have grasped and related their experiences comprises the core of their story. [...] For in the final analysis, no document can be more historically authentic than that embodying the victims’ grasp of events at the time. Nothing can be more authentic than the ways in which the diarists’ interpretations of experiences gathered the weight and force of agency in their lives.

(p. 282)

เรื่องเล่าประจักษ์พยานมีความหลากหลายเพราะแต่ละบุคคลรับรู้และเข้าใจเหตุการณ์นั้นไม่เหมือนกัน การศึกษาเอกสารชิ้นหนึ่งทำให้เราเข้าใจว่าผู้แต่งมีตัวตนเป็นเช่นไร ให้ความสำคัญกับประเด็นใดบ้าง บริบทที่หลากหลายของผู้จดบันทึกนี้ทำให้ประวัติศาสตร์มีหลายสำนวนและข้อมูลหลายส่วนคลาดเคลื่อนไม่ตรงกัน สิ่งนี้เป็นลักษณะตามธรรมชาติของประวัติศาสตร์เพราะประวัติศาสตร์อ้างอิงอยู่กับประสบการณ์และความทรงจำของคน

นักวิชาการคนหนึ่งซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าแนวคิดของเขามีประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจประสบการณ์ของคนพลัดถิ่นรุ่นที่หนึ่งและรุ่นที่หนึ่งจุดห้าคือ เคที แครูท เธอเชื่อว่าประสบการณ์บาดแผลเกิดจากการที่บุคคลหนึ่งเผชิญหน้ากับเหตุวิกฤตที่เขาไม่พร้อมและไม่เคยรับมือมาก่อน

เหตุการณ์นั้นจึงกลายเป็นภาพหลอนที่ปรากฏซ้ำๆ ในจิตของบุคคลผู้นั้นจนกว่าเขาจะสร้าง ความหมายและจัดการความทรงจำเรื่องนั้นได้ ระบบภาษาเป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำหน้าที่สร้าง ความหมายและความตระหนักรู้ให้แก่เจ้าของประสบการณ์ การเยียวยาที่สำเร็จจึงมักเกิดขึ้นผ่าน ภาษา เช่น โดยการพูดบอกเล่าหรือโดยการเขียน การนำเสนอสิ่งที่จิตสำนักพยายามกดทับและ ปฏิเสธไม่ใช่เรื่องง่าย เรื่องเล่าที่ได้มาจึงอาจมีเนื้อหาสับสน วกวน และนำเสนอหลายประเด็นไม่ ชัดเจน อย่างไรก็ตาม เมื่อเรานำตัวบทนั้นมาวิเคราะห์อย่างละเอียด จะพบความเชื่อมโยงระหว่าง ประเด็นต่างๆ แครูทมีทัศนะเรื่องความสัมพันธ์อันแนบชิดระหว่างประวัติศาสตร์กับมุมมองของ เจ้าของประสบการณ์คล้ายคลึงกับเจมส์ อี. ยังก์

“...we can begin to recognize the possibility of a history that is no longer straightforwardly referential (that is, no longer based on simple models of experience and reference). Through the notion of trauma, I will argue, we can understand that a rethinking of reference is aimed not at eliminating history but at resituating it in our understanding...”

(Caruth, 1996, p.11)

ความคงที่และจริงแท้ของประวัติศาสตร์อาจไม่มีอยู่ ประสบการณ์บาดแผลเปิดโอกาสให้ เราเรียบเรียงเหตุการณ์ในอดีตผ่านมุมมองและความเข้าใจใหม่ในขณะนั้น ผู้สูญเสียแต่ละคนจึง สามารถดึงประสบการณ์ที่มีอยู่ออกมาสร้างเรื่องเล่าและตัวตนได้ตามแบบที่ตนเข้าใจหรือต้องการ ให้เป็นตามบริบทปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไป แม้ข้อเท็จจริงในอดีตจะยังคงเดิม แต่ความเข้าใจที่ เกิดขึ้นจากอดีตสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามบริบทของการทบทวนในปัจจุบัน

3.2 ภาวะคนนอกของหญิงใช้แรงงานจากภาคกลางใน *When Heaven and Earth Changed Places*

หนังสือเรื่อง *When Heaven and Earth Changed Places* เป็นอัตชีวประวัติของ เหละ ลี เฮย์สลลิป (Le Ly Hayslip) เธอเกิดเมื่อ ค.ศ.1949 ในครอบครัวชาวนาที่เมืองกีลา (Ky La - ปัจจุบันคือเมือง หว่า กี้ (Hoa Quy) ทางตอนใต้ของนครดานัง (Da Nang)) ทางตอนกลางของ ประเทศเวียดนาม เธอเป็นลูกสาวคนสุดท้องจากบรรดาพี่น้องทั้งหมด 7 คน หนังสือบันทึกเรื่องราว ชีวิตของเธอช่วงที่อาศัยอยู่ในประเทศเวียดนาม 2 ช่วงเวลา คือ ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งอพยพไปยัง สหรัฐอเมริกาช่วง ค.ศ.1949-1970 และเมื่อเธอเดินทางกลับมาเยี่ยมครอบครัวและทำกิจกรรมสา ธารณกุศลใน ค.ศ.1986 เฮย์สลลิปในฐานะผู้เล่าทบทวนความทรงจำบาดแผลเรื่องต่างๆ ที่ได้

ประสบ และเรียกร้องให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับสงครามให้อภัยซึ่งกันและกันเพื่อตัดวงจรความบาดหมางและสร้างสรรค์อนาคตที่ดีกว่า

เหละ ลี เฮย์สลิป เป็นคนเวียดนามพลัดถิ่นรุ่นที่หนึ่ง กล่าวคือ เธออพยพออกนอกประเทศเวียดนามเมื่อมีอายุ 20 ปี เป็นผู้ใหญ่ที่ทำงานรับผิดชอบตัวเองและมีลูกแล้ว การย้ายไปอาศัยที่ประเทศสหรัฐอเมริกาส่งผลให้ลูกของเธอกลายเป็นคนเวียดนามพลัดถิ่นไปด้วย หุง (Hung) หรือ จิมมี่ (Jimmy) ลูกชายคนโตของเธอเกิดที่เวียดนามและได้อพยพไปสหรัฐอเมริกาพร้อมแม่เมื่อมีอายุประมาณ 5 ปี เขาจึงกลายเป็นคนพลัดถิ่นรุ่นที่หนึ่งจุดห้า มีสายสัมพันธ์ในวัยเด็กที่ชัดเจนกับประเทศเวียดนามบ้านเกิดแต่ไปเติบโตเรียนรู้ชีวิตใหม่อีกครั้งที่ประเทศสหรัฐอเมริกา ส่วนลูกชายคนสุดท้อง อลัน (Alan) ก็กลายเป็นคนเวียดนามพลัดถิ่นรุ่นที่สอง เพราะเขาเกิดที่สหรัฐอเมริกา มีความเกี่ยวข้องกับประเทศเวียดนามในเชิงประวัติของครอบครัวและบรรพบุรุษเท่านั้น ตัวเขาเองเป็นคนอเมริกันและคุ้นชินกับวิถีคิดและวัฒนธรรมอเมริกัน

ผู้วิจัยจะสำรวจบาดแผลของเฮย์สลิปที่ปรากฏในเรื่องเล่า จากนั้นจะวิเคราะห์โครงสร้างและหน้าที่ของเรื่องเล่าบาดแผล อัตลักษณ์ของผู้เล่า/ผู้แต่ง วาทกรรมที่สอดแทรกอยู่ และการใช้อารมณ์ในเรื่องเล่า

3.2.1 ลักษณะบาดแผล: ตัวตนที่แปลกแยกของเฮย์สลิป

ตั้งแต่เด็ก เฮย์สลิปพยายามดำเนินชีวิตตามวิถีที่คนเวียดนามทั่วไปพึงกระทำ ในกรณีนี้ พื้นฐานที่สำคัญของชีวิตเฮย์สลิปคือการเป็นคนเวียดนามกลางและการอยู่ในสังคมชาวนาช่วงสงครามเวียดนาม ประเทศถูกแบ่งออกเป็นสองส่วนและแบ่งแยกการปกครองอย่างชัดเจน เวียดนามเหนือใช้แนวทางคอมมิวนิสต์ในการปกครองและจัดการระบบเศรษฐกิจ ส่วนเวียดนามใต้สนับสนุนการปกครองแบบประชาธิปไตยและเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเสรี พื้นที่เวียดนามกลางเป็นบริเวณที่อำนาจของทั้งสองฝั่งมาถึงอย่างไม่เต็มที่และไม่สม่ำเสมอ ทั้งสองฝั่งผลักดันเข้ายึดครองพื้นที่ ชาวบ้านเวียดนามกลางส่วนใหญ่ซึ่งไม่สามารถต่อต้านกำลังทหารของทุกฝั่งได้จึงต้องปรับตัวเข้ากับผู้ปกครองที่หมุนเวียนกันมา อย่างไรก็ดี การที่เฮย์สลิปเกิดในครอบครัวชาวนาทำให้เธอคุ้นเคยกับกลุ่มเวียดกงมากกว่าเพราะชาวนาเป็นกลุ่มคนสำคัญในอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ กลุ่มเวียดกงแทรกซึมเข้ามาอยู่ในหมู่บ้านและสอดส่องชีวิตประจำวันของแต่ละคน การเป็นสมาชิกเวียดกงเพราะเป็นชาวนาจึงเป็นเรื่องปกติ เฮย์สลิปเองก็เคยสร้างวีรกรรมจนได้รับการยกย่องจากกลุ่มเวียดกง (Hayslip & Wurts, 2003, p.45, p.75)

อย่างไรก็ตาม ในเวลาต่อมา เกิดสถานการณ์จำนวนมากที่ทำให้เฮย์สลิปถูกกลุ่มเวียดกงและคนในหมู่บ้านเข้าใจผิด ไม่ไว้ใจเธอ เริ่มต้นตั้งแต่การที่เธอสามารถออกจากคุกของ

เวียดนามใต้ได้อย่างรวดเร็วจนผิดวิสัยปกติ เฮย์สลิปไม่สามารถชี้แจงเหตุผลของเรื่องนี้ว่าเธอได้รับความช่วยเหลือจากญาติคนหนึ่งซึ่งทำงานในกองทัพเวียดนามใต้ให้คนในหมู่บ้านทราบได้เพราะทุกคนที่นั่นอยู่ฝั่งเวียดกง การบอกเหตุผลดังกล่าวจะยิ่งทำให้ครอบครัวเธอเดือดร้อน ครอบครัวเธอก็เริ่มถูกคนในสังคมนี้ออกห่าง ฝ่ายเวียดนามใต้เห็นสถานการณ์นี้จึงใช้ประโยชน์และปกป้องบ้านของเฮย์สลิปในขณะที่ส่งทหารเข้าไปบุกกรุกบ้านหลังอื่น (Ibid., p. 86) ความเข้าใจผิดยังคงมีอยู่ต่อไปและขยายตัวมากขึ้นเมื่อเฮย์สลิปบังเอิญถูกทหารเวียดนามใต้เดินตาม เธอพยายามเตือนชาวบ้านแล้วแต่ไม่ทันท่วงที การพยายามส่งสัญญาณเตือนให้กลุ่มเวียดกงของเธอจึงกลายเป็นการชี้เป้าให้ทหารเวียดนามใต้รู้ว่าทหารเวียดกงซ่อนตัวอยู่ที่ไหนบ้าง บรรดาทหารเวียดกงจึงต้องถอยไปซ่อนตัว มีผู้เสียชีวิตหนึ่งคน และถูกจับเป็นเชลยหนึ่งคน เหตุการณ์นี้ทำให้ความสัมพันธ์ของเฮย์สลิปกับกลุ่มเวียดกงสะบั้นลง ไม่สามารถฟื้นฟูให้ดีขึ้น (Ibid., p. 87) เธอถูกนำตัวไปพิจารณาความผิดในสภาหมู่บ้านและถูกตัดสินประหารชีวิต (Ibid., p. 89) แต่เพชรฆาตสองคนของเธอกลับเลือกที่จะข่มขืนและปล่อยตัวเธอไปแทน พวกเขาขับไล่เธอออกจากหมู่บ้าน เฮย์สลิปอธิบายสภาพจิตใจของเธอดังนี้

I have been raped – I now know the horror that every woman dread.

What had been saved a lifetime for my husband had been ripped away in less time than it takes to tell. Most horrible of all was that the act of making life itself had left me feeling dead. The force of Loi's twisted soul had entered me and killed me as surely as his knife, He could shoot me now – I wouldn't even feel the bullet. (Ibid., p. 93)

เฮย์สลิปถูกพ่อแม่เลี้ยงดูตามขนบธรรมเนียมเวียดนาม สังคมเวียดนามให้คุณค่าแก่พรหมจรรย์ของผู้หญิงที่ยังไม่ได้แต่งงานมาก หากทราบหลังแต่งงานว่าไม่มีพรหมจรรย์แล้ว หญิงผู้นั้นจะถูกประณาม ทำให้ครอบครัวเสื่อมเสียชื่อเสียง และหากผู้ชายหรือคนในสังคมนั้นทราบก่อนว่าผู้หญิงคนนั้นเสียความบริสุทธิ์แล้ว จะไม่มีผู้ชายเวียดนามคนใดต้องการเธอเพื่อแต่งงาน การข่มขืนของเหล่าจึงเป็นการทำลายชีวิตคู่ในอนาคตของเฮย์สลิป เธอรู้สึกเหมือนถูกฆ่า เหมือนเป็นคนตายที่แม้จะยังกระสุนเพื่อฆ่าเธอตอนนี้ เธอก็ไม่รู้สึกรู้เจ็บปวดแล้ว การข่มขืนไม่เพียงทำลายโอกาสการเป็นผู้หญิงที่ดีในสังคมเวียดนาม แต่ยังทำลายคุณค่าของชีวิตเฮย์สลิปอีกด้วย ดังเห็นได้จากบทบรรยายการถูกเพชรฆาตอีกคนเรียกตัวไปข่มขืนซ้ำหลังจากปล่อยตัวไปแล้ว

Drugged by too much hate and fear and confusion, I just lay back and let Mau do what he had to do. Unlike Loi, he did not spit on me and curse my womanness when he finished. Rather, he seemed like a sad little boy who, believing he was not a man, settled for the imitation of manhood Loi had shown him. That I was the stage for his poor show made no difference; for by now I knew I was no more than the dirt on which we lay. The war – these men – had finally grounded me down to oneness with the soil, from which I could no longer be distinguished as a person. Dishonored, raped, and ruined for any decent man, my soiled little body had become its own grave. (Ibid., pp. 96-97)

แม้เหตุการณ์ครั้งนี้จะไม่ดูต้นกักร้าวเช่นครั้งแรก แต่การข่มขืนก็ยังคงเป็นการข่มขืนเฮย์สลีปส์บสนกับสิ่งที่เกิดขึ้นและทำตัวไม่ถูกว่าควรป้องกันตัวหรือต่อต้านอย่างไร เธอเลือกที่จะนิ่งเฉยและสังเกตสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับร่างกายเธอ ร่างกายของเธอกลายเป็นเวทีที่เมาได้แสดงความเป็นชายออกมา เธอรู้สึกว่เนื้อหนังของเธอไม่แตกต่างจากฝุ่นดินที่อยู่บนพื้น เธอถูกผู้ชายกดลงกับพื้นจนร่างหลอมรวมเป็นหนึ่งเดียวกับฝุ่นดิน เธอไม่ใช่คนอีกต่อไป การผสมระหว่างร่างกายของเฮย์สลีปส์และพื้นดินเห็นถูกถ่ายถอดออกมาจากการใช้คำ บรรยายว่าดินเป็นส่วนหนึ่งของตัวเธอ (“my soiled little body”) และหลุมศพของเธอซึ่งควรจะอยู่ในดินกลับอยู่ที่ร่างกายเธอแล้ว (“becomes its own grave”) การข่มขืนทำลายความเป็นคนของเฮย์สลีปส์จนหมดสิ้น

การถูกกลุ่มเวียดกงเข้าใจผิดทำให้เธอไม่มีสวัสดิภาพในบ้านเกิดอีกต่อไป เธอถูกข่มขืนและต้องอพยพออกไปอาศัยที่เมืองอื่น กระนั้น ชีวิตของเธอที่เมืองอื่นก็ไม่ได้สงบสุข การถูกข่มขืนทำให้เธอไม่เป็นที่ปรารถนาของผู้ชายเวียดนามอีกแล้ว เธอจึงหาคนรักเป็นคนต่างชาติ การกระทำเช่นนี้ทำให้คนเวียดนามตีความว่าเธอกำลังทรยศประเทศเวียดนามเพราะมีความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งกับประเทศมหาอำนาจชาติอื่นมากเกินไป เธอบรรยายปฏิกิริยาของคนในสังคมเมื่อรับรู้ว่เธอแต่งงานกับคนอเมริกันดังนี้

[...] I was no longer completely Vietnamese, but I was not quite American either. Apparently, I was something much worse. Even people I had expected to understand me [...] looked down on me and called me names – not

always to my back: *Di lay My! Theo de quoc Ve My! Gai choi boi!* Bitch! Traitor! American whore! [...] I found myself on the receiving end of dirty glances from Vietnamese clerks, secretaries, errand boys, and janitors. [...] Teenagers and a few Republican soldiers [...] gave me cat-calls and sang derisive songs when I passed and, on two occasions, threw stones at me when I appeared on the street alone. In one instance our home was broken into, burglarized (which was understandable), and vandalized (which was not). (Ibid., p. 353)

เมื่อเฮย์สลิปแต่งงานกับคนอเมริกัน เธอถูกคนในสังคมปฏิเสธความเป็นเวียดนาม เธอถูกดูถูกต่อหน้าผ่านคำพูดที่ไม่สุภาพและกริยาท่าทางดูถูก เช่น การใช้สายตาเหยียดหยามและการขว้างปาก้อนหิน เธอเชื่อว่าการที่บ้านของเธอถูกปล้นและถูกทำลายข้าวของก็เกิดจากความไม่พอใจนี้เช่นกัน การอพยพไปอยู่ที่ประเทศสหรัฐอเมริกาจึงเป็นหนทางที่เฮย์สลิปคิดว่าดีกว่า ไม่ต้องอดทนกับการดูถูกและการคุกคามของสังคมเวียดนาม

เมื่อย้ายถิ่นฐานไปยังประเทศสหรัฐอเมริกาแล้ว หนังสือ *Child of War, Woman of Peace* นำเสนอว่าเฮย์สลิปต้องปรับตัวเข้ากับสังคมใหม่อย่างมาก เธอพบปัญหาหลายอย่างในชีวิต อย่างไรก็ตาม เรื่องราวถ่ายทอดออกมาว่าเฮย์สลิปเป็นคนที่สร้างตัวเอง ขยันทำงานและดูแลสมาชิกในครอบครัวอย่างสม่ำเสมอ ปัญหาเรื่องตัวตนของเธอกลับมาเป็นประเด็นอีกครั้งเมื่อเธอตีพิมพ์หนังสือ *When Heaven and Earth Changed Places* สารในหนังสือที่แสดงความเห็นใจและให้อภัยกลุ่มเวียดกงทำให้เธอถูกประท้วงจากชุมชนคนเวียดนามพลัดถิ่นในสหรัฐอเมริกา (Hayslip, 2004, p. 343) เนื่องจากคนเวียดนามพลัดถิ่นในสหรัฐอเมริกาส่วนใหญ่เป็นคนเวียดนามใต้หรือคนเวียดนามที่ต่อต้านระบอบคอมมิวนิสต์ หนังสือของเฮย์สลิปซึ่งแสดงท่าทีเข้าอกเข้าใจฝ่ายเวียดกงจึงมีท่าทีทรยศชาติ (เวียดนามใต้) กล่าวคือ แม้คนพลัดถิ่นกลุ่มนี้จะจากประเทศบ้านเกิดมาแล้ว แต่พวกเขายังคงมีความคิดเรื่องชาติ/ชาติพันธุ์อยู่ และความเป็นชาติเวียดนามของคนพลัดถิ่นแตกต่างจากความเป็นชาติเวียดนามของคนเวียดนามในประเทศเวียดนาม คนพลัดถิ่นปฏิเสธลัทธิคอมมิวนิสต์ หนังสือของเฮย์สลิปไม่ได้ผลิตซ้ำอุดมการณ์นี้ เฮย์สลิปจึงถูกตัดสินให้เป็นคนนอกอีกครั้งแม้เธอจะย้ายไปอยู่ที่ประเทศสหรัฐอเมริกาแล้วก็ตาม

อย่างไรก็ดี ไม่ว่าจะหนังสือของเฮย์สลิปจะถูกต่อว่าจากคนเวียดนามพลัดถิ่นมากมายขนาดไหน นี่ก็ยังคงเป็นหนังสือเล่มแรกๆ ของคนเวียดนามพลัดถิ่นที่ออกสู่สายตาคนอเมริกัน หลังจากสงครามเวียดนามสิ้นสุดลง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเวียดนามและประเทศ

สหรัฐอเมริกาอยู่ในภาวะความตึงเครียดเพราะเวียดนามประกาศว่าตนเองเป็นคอมมิวนิสต์และสหรัฐอเมริกาที่พ่ายแพ้ในสงครามที่ผ่านมา ความอับอายจากการเสียท่าให้แก่ประเทศโลกที่สาม ในครั้งนี้กลายเป็นประวัติศาสตร์บาดแผลของสหรัฐอเมริกา เรื่องเล่าบาดแผลสงครามเวียดนามที่แพร่หลายในสังคมอเมริกันจึงเป็นเรื่องราวของทหารอเมริกันผ่านศึกเป็นส่วนใหญ่ นักเขียนที่มีภูมิหลังแบบอื่นแทบไม่มีพื้นที่อยู่ในตลาดเลย ในบรรดาเรื่องเล่าบาดแผลสงครามเวียดนามของคนเวียดนามพลัดถิ่นรุ่นแรก หนังสือเรื่อง *When Heaven and Earth Changed Places* ของเฮย์สลีย์ ได้รับความนิยมนับเป็นอย่างมากเนื่องจากเฮย์สลีย์ไม่เพียงนำเสนอมุมมองของเวียดนามซึ่งคนเวียดนามพลัดถิ่นในสหรัฐอเมริกาคนอื่นไม่ได้พูดถึงแล้ว เธอยังส่งสารอย่างชัดเจนว่าเธอให้อภัยแก่ผู้ที่เคยทำร้ายเธอทุกคนในช่วงสงคราม เธอเชื่อว่าภาวะกดดันที่เกิดขึ้นระหว่างสงครามผลักดันให้คู่ขัดแย้งแต่ละฝ่ายทำร้ายกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เธอจึงต้องการให้ทุกคนไต่หาสันติภาพและให้อภัยผู้อื่นเพื่อที่เราทุกคนจะได้สามารถสร้างสรรค์อนาคตที่ดีกว่าเดิม คนอเมริกันชื่นชอบหนังสือเล่มนี้มาก หนังสือกลายเป็นตัวบทอมตะที่ถูกต้องที่พิมพ์ซ้ำจนถึงปัจจุบันและถูกอ้างอิงถึงในฐานะตัวแทนหนังสือของคนเวียดนามพลัดถิ่น

การที่ผู้อ่านชาวอเมริกัน ไม่ว่าจะเป็นผู้อ่านทั่วไปหรือผู้อ่านกลุ่มย่อยในวงการศึกษาเรื่องสงครามเวียดนาม มักกำหนดให้บันทึกความทรงจำของเฮย์สลีย์มีสถานะเป็นเหมือนตัวแทนของคนเวียดนามพลัดถิ่นเช่นนี้สร้างปัญหาให้แก่กลุ่มคนเวียดนามพลัดถิ่นอย่างมากเนื่องจากสารหลักของเฮย์สลีย์ขัดแย้งกับสิ่งที่คนเวียดนามพลัดถิ่นส่วนใหญ่คิดเห็นและรู้สึก คนเวียดนามพลัดถิ่นในสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะคนรุ่นที่หนึ่ง ส่วนใหญ่รังเกียจฝ่ายคอมมิวนิสต์ ไม่ลืมอดีต ไม่พร้อมที่จะให้อภัย และไม่มีความคิดที่จะปรับความเข้าใจหรือฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างตนกับกลุ่มคอมมิวนิสต์ในประเทศเวียดนามปัจจุบันเลย ผู้วิจัยต้องการย้ำว่าไม่ใช่เรื่องผิดที่ตัวบทของเฮย์สลีย์จะนำเสนอประสบการณ์ที่แตกต่างจากคนเวียดนามพลัดถิ่นส่วนใหญ่ แต่การที่สังคมอเมริกันนำประสบการณ์และเรื่องเล่าของเฮย์สลีย์ไปใช้แทนคนเวียดนามพลัดถิ่นทั้งกลุ่มนำไปใช้ในฐานประสบการณ์ร่วม ไม่ใช่ประสบการณ์เฉพาะของปัจเจกบุคคล ทำให้คนอเมริกันเข้าใจคนเวียดนามพลัดถิ่นในสหรัฐอเมริกาจำนวนมากผิดไป และความผิดพลาดนี้อาจถูกคนเวียดนามพลัดถิ่นตีความเป็นการดูถูกพวกเขาได้เพราะความสูญเสียทั้งทางร่างกาย ทรัพย์สิน และสถานะทางสังคมของกลุ่มคนพลัดถิ่นถูกมองข้าม กลายเป็นสิ่งไม่ควรค่าแก่การกล่าวถึงและไว้อาลัย การปฏิเสธการให้อภัยของพวกเขาถูกเมินเฉยและพลิกผันมาเป็นการให้อภัยด้วยความเต็มใจเพียงเพราะคนอเมริกันสนใจแต่เรื่องเล่าของเฮย์สลีย์และไม่สนใจเรื่องเล่าของคนเวียดนามพลัดถิ่นคนอื่น

เฮย์สลีปเองก็ตระหนักถึงความขัดแย้งระหว่างตัวเธอและกลุ่มคนเวียดนามพลัดถิ่นส่วนใหญ่ในสหรัฐอเมริกา กระนั้น เธอก็ยังยืนยันในความจริงใจและความถูกต้องของสารในตัวบทของเธอ ใน *When Heaven and Earth Changed Places* เทเวียต ทัญ เหงวียน (V. T. Nguyen, 1997, p.612; 2001; 2002, pp.111-112) ซึ่งว่าตัวละครของเฮย์สลีปเองมีลักษณะที่พยายามจะเป็นภาพแทนของประเทศเวียดนามหรือคนเวียดนามทั้งหมด (emblematic victim) กล่าวคือ ประสบการณ์บาดเจ็บของเธอเปรียบเหมือนวิบากกรรมที่เกิดขึ้นกับประเทศเวียดนามและการที่เธอ ในฐานะผู้เล่า ให้อภัยทหารคนอเมริกันที่เคยไปรบก็เหมือนตัวเธอกำลังพูดให้อภัยแทนคนเวียดนามทุกคน

ในฐานะคนเวียดนามพลัดถิ่น สังคมอเมริกันคิดว่าเฮย์สลีปมีความชอบธรรมที่จะเล่าถึงประสบการณ์บาดเจ็บช่วงสงคราม คำให้อภัยของเธอเป็นเหมือนตัวแทนของคำให้อภัยของคนเวียดนามในภาพรวมที่ทหารอเมริกันผ่านศึกและผู้เกี่ยวข้องต้องการได้ยิน ประสบการณ์และเรื่องเล่าของเฮย์สลีปจึงมีคุณค่าโดดเด่น แตกต่างจากเรื่องเล่าบาดเจ็บของนักเขียนเวียดนามพลัดถิ่นคนอื่น

สรุปได้ว่า ภาพรวมของบาดเจ็บของเฮย์สลีปที่เรื่องเล่านำเสนอไว้ตอนต้นก่อนเกิดกระบวนการเยียวยาผ่านการเขียนบันทึกความทรงจำคือ การที่เฮย์สลีปถูกคนในประเทศเวียดนามตัดสินว่าเป็นคนทรยศชาติ ส่งผลให้เธอกลายเป็นเหยื่อของความรุนแรงและการกดขี่ในสังคม เธอจึงรู้สึกถึงภาวะพลัดถิ่นทางใจก่อนจะย้ายถิ่นฐานไปยังประเทศสหรัฐอเมริกาในเวลาต่อมา

3.2.2 ลักษณะเรื่องเล่าบาดเจ็บ

โครงสร้างตัวบทของ *When Heaven and Earth Changed Places* มีความซับซ้อนเราพบลักษณะคู่เปรียบ (binary opposition) ในโครงสร้างของเรื่องเล่าส่งผลให้เนื้อหาภาพรวมไม่เป็นเอกภาพเท่าที่ควร เนื่องจากนำเสนอประเด็นขัดแย้งตรงข้ามกันตลอดเวลา เพื่อความเข้าใจที่ชัดเจน ผู้วิจัยขอนำเสนอตารางที่ 1 และตารางที่ 2 สำหรับวิเคราะห์รายละเอียดโครงสร้างของเรื่องเล่าดังนี้

ตารางที่ 1 โครงสร้างเรื่องเล่าตั้งแต่ต้นจนจบของเรื่อง When Heaven and Earth Changed Places

ส่วนประกอบ	ตัวบท						ส่วนประกอบ
ตัวบท	บทที่ 1		บทที่ 2		บทที่ n (3, 4, ..., 14)		บทส่งท้าย
บทนำ	เส้นเรื่อง ที่ 1	เส้นเรื่อง ที่ 2	เส้นเรื่อง ที่ 1	เส้นเรื่อง ที่ 2	เส้นเรื่อง ที่ 1	เส้นเรื่อง ที่ 2	

ตารางที่ 2 คู่เปรียบเทียบที่ปรากฏในระดับโครงเรื่องของเรื่อง When Heaven and Earth Changed Places

	สารที่นำเสนอ	จุดเน้น	อารมณ์ที่นำเสนอ
ตัวบท (text)	ผู้เล่าในฐานะตัวละครในเนื้อเรื่อง กระอักกระอ่วนกับภาวะครึ่งๆ กลางๆ ของตนเองในทุกพื้นที่	ภาวะคนนอกและภารกิจ ของคนกลาง	สับสน หลายอารมณ์สลับกัน ไปมา
คู่เปรียบเทียบ ที่ 1 (paratext) (บทนำและบทส่ง ท้าย)	ผู้เล่าในฐานะผู้เล่านอกเนื้อเรื่อง มองย้อนอดีตเพื่อทำความเข้าใจ ผู้เกี่ยวข้องกับสงครามทุกฝ่าย	การให้อภัย	ปลง เมตตา
คู่เปรียบเทียบ ที่ 2 (ภายใน text)	เส้นเรื่องที่ 1 ชีวิตของเฮย์สลิปในอดีตที่ประเทศ เวียดนามตั้งแต่เกิดจนถึงอพยพ	การเอาตัวรอดจากภัย สงคราม	เศร้า โกรธ เกลียด
	เส้นเรื่องที่ 2 เหตุการณ์ในปัจจุบันช่วงที่เฮย์สลิป กำลังเดินทางจากประเทศ สหรัฐอเมริกากลับมาทำกิจกรรม ด้านมนุษยธรรมและเยี่ยม ครอบครัวที่ประเทศเวียดนาม	การให้อภัย	ปลง เมตตา

ตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าตัวบท (text) นั้นไม่ได้ปรากฏอย่างโดดเดี่ยว แต่มีส่วนประกอบตัวบท (paratext) อยู่ด้วยทั้งด้านหน้าและด้านหลัง ในส่วนของตัวบทเองสามารถแบ่งย่อยได้เป็น 14 บท แต่ละบทประกอบด้วย 2 เส้นเรื่อง ปรากฏคู่ขนานสลับกันไปตั้งแต่ต้นจนจบเรื่อง

ตารางที่ 2 นำเสนอรายละเอียดในแต่ละส่วนของตัวบทผ่านมุมมองคู่เปรียบ คู่เปรียบแรกคือระหว่างตัวบทกับส่วนประกอบตัวบท ตัวบทนำเสนอเรื่องราวของผู้เล่าในฐานะตัวละครในเนื้อเรื่องที่ชีวิตยุ่งเหยิง อารมณ์และความคิดเปลี่ยนแปลงไปมา สะท้อนให้เห็นภาวะคนนอกและภาวะคนกลางของตัวละคร ในขณะที่ส่วนประกอบตัวบทส่งสารอย่างชัดเจนว่าผู้เล่าซึ่งอยู่นอกเนื้อเรื่องเข้าใจและให้อภัยผู้เกี่ยวข้องกับสงครามที่เคยทำร้ายตนทุกฝ่ายในอดีต ผู้เล่าต้องการเห็นความสงบสุขในสังคมมากกว่าความบาดหมางขัดแย้ง คู่เปรียบที่สองเป็นคู่เปรียบภายในตัวบทระหว่างเส้นเรื่องที่ 1 และเส้นเรื่องที่ 2 โดยเส้นเรื่องที่ 1 นำเสนอประสบการณ์บาดแผลและการเอาตัวรอดของผู้เล่าในฐานะตัวละครที่ต้องผ่านมรสุมอะไรมาบ้างในอดีต เธอรู้สึกโกรธ เกลียด หรือเศร้าอย่างไร ส่วนเส้นเรื่องที่ 2 กล่าวถึงการเดินทางกลับของผู้เล่าจากสหรัฐอเมริกามาเวียดนาม ผู้เล่าเน้นการให้อภัยและสนใจปัจจุบันและอนาคต

จากตารางทั้งสองข้างต้น เราจะเห็นว่าสารที่ตัวบทสื่อไม่ได้ตรงไปตรงมา แต่มีความยกย่อนลิ้นไหลระหว่างความเศร้าและโกรธแค้นในอดีตกับการปล่อยวางและแผ่เมตตาในปัจจุบัน ทิวทัศน์ของตัวบทหลัก (text) ถูกนำเสนอผ่าน 2 เส้นเรื่องที่ปรากฏแนบชิดกันตั้งแต่ต้นจนจบ แต่ละเส้นเรื่องต่างนำเสนอประเด็นของตน ไม่สนใจว่าสารของตนจะขัดแย้งและตัดขาดจากสารที่อีกเส้นเรื่องหนึ่งนำเสนอมากนักเพียงใด เนื้อหาของตัวบทหลักโดยภาพรวมจึงสับสน เสียงหนึ่ง (เส้นเรื่องที่ 1) ผู้เล่าเจ็บแค้นกับการถูกกดขี่ อีกเสียงหนึ่ง (เส้นเรื่องที่ 2) ผู้เล่าใจเย็นไม่เดือดร้อนกับความทุกข์ในอดีต ผู้วิจัยเห็นว่าผู้แต่งตั้งใจวางโครงเรื่องให้มีลักษณะแบบนี้เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้อ่านที่มีความรู้สึกสูญเสียร่วมไปกับผู้เล่า (ในฐานะตัวละคร) จมอยู่กับอารมณ์ด้านลบ เพราะประเด็นเรื่องการให้อภัยซึ่งเส้นเรื่องที่สองนำเสนอถูกเน้นย้ำอีกครั้งในส่วนประกอบตัวบท (paratext) (บทนำ (prologue) และบทส่งท้าย (epilogue)) ผู้อ่านจึงไม่สามารถอ่านหนังสือเล่มนี้โดยมองข้ามเรื่องการให้อภัยซึ่งกระจายอยู่ทุกที่ในตัวบทได้ การให้อภัยนี้แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับปัจจุบันมากกว่าอดีต เสียงคร่ำครวญของอดีตจึงไม่ได้เด่นชัด เราพบว่าเมื่อผู้เล่าเผชิญหน้ากับเหตุการณ์รุนแรงหรือการล่วงละเมิดใดใด ตัวบทอธิบายเพียงว่าเธอเป็นเหยื่อของการกระทำต่างๆ จากนั้นเนื้อเรื่องก็ดำเนินต่อไป ผู้อ่านไม่ได้ยินเสียงตอบโต้ของเธอ ผู้เล่าในเนื้อเรื่องถูกนำเสนอให้หนึ่งเงียบก้มหน้ารับชะตากรรมที่เกิดขึ้น และผู้ชีวิตต่อโดยไม่หันหลังกลับไปคร่ำครวญถึงอดีต อารมณ์เศร้า

และอารมณ์โกรธถูกใช้ในการบรรยายตัวตนที่แน่นิ่ง ไม่ได้ถูกใช้ในการผลักดันให้ผู้เล่าลุกขึ้นมาต่อสู้กับทหารคอมมิวนิสต์ ทหารเวียดนามใต้ หรือคนในสังคมเวียดนามท้องถิ่นเลย โครงเรื่องชี้ให้เห็นว่าผู้แต่งต้องการให้อภัยและก้าวข้ามบาดแผลในอดีต

ในส่วนของความเปรียบเกี่ยวกับร่างกาย เหวียด ทัญ เหวียน (V. T. Nguyen, 1997, pp.617-623; 2002, p.113) ได้วิเคราะห์ถ้อยคำที่ใช้ในการบรรยายเรือนร่างของทหารอเมริกันและคนเวียดนามไว้ว่า ทหารอเมริกันถูกเปรียบเทียบกับเครื่องจักรกลในขณะที่คนเวียดนามถูกกล่าวถึงในลักษณะที่ไม่ใช่คน กล่าวคือ เทคโนโลยีและวิทยาการทันสมัยต่างๆ ปรากฏพร้อมกับคนอเมริกัน และเป็นส่วนหนึ่งของพวกเขา ส่วนคนเวียดนามถูกเชื่อมโยงร่างกายเข้ากับธรรมชาติ โดยเฉพาะเฮย์สลีย์ซึ่งเป็นผู้หญิงและถูกเชื่อมโยงเข้ากับผืนดิน นอกจากนี้ กวาน มัญ ห่า (Ha, 2013a, 2013b) ยังสังเกตเพิ่มเติมว่าผู้เล่าเปรียบเทียบกองทัพอเมริกันและอาวุธสมัยใหม่เข้ากับสัตว์ป่าหรือยักษ์ที่ดุร้าย มีท่าทีคุกคามคนท้องถิ่น

ผู้วิจัยเห็นด้วยกับข้อสังเกตของเหงเวียนและห่า ทั้งหมดนี้ชี้ให้เห็นว่า อำนาจ เพศ และเรือนร่างมีความสัมพันธ์กัน

3.2.3 หน้าที่ของเรื่องเล่าบาดแผล

เรื่องเล่าของเฮย์สลีย์ทำหน้าที่สามประการ คือ (1) เยียวยาบาดแผลในอดีตของเธอเอง (2) แก่ต่างให้เธอว่าเธอไม่ใช่คนทรยศชาติ และ (3) เป็นสื่อสำหรับการระดมทุนเข้ามูลนิธิการกุศล East Meets West เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตคนเวียดนามยุคหลังสงคราม

ประการแรก เรื่องการเยียวยา ในบทนำ บทส่งท้าย และเนื้อหาเส้นเรื่องที่สองในตัวตน เฮย์สลีย์แสดงออกอย่างชัดเจนว่าเธอต้องการปล่อยวางอดีตอันทุกข์ทรมาน เธอให้อภัยทุกคนที่เคยทำร้ายเธอ ไม่ว่าจะผู้นั้นจะมาจากฝั่งการเมืองไหนก็ตาม (Ibid., p. 366) เฮย์สลีย์ก้าวข้ามความสูญเสียในอดีต จนสามารถแผ่เมตตาไปยังอดีตศัตรูของเธอได้ เธอต้องการให้ผู้อ่านได้ลองเปิดใจและปล่อยวางอดีตเพื่อตัดวงจรการแก้แค้นที่ไม่รู้จบเช่นกัน

ประการที่สอง การแก้ต่างคำสบประมาท เฮย์สลีย์ใช้หนังสือของเธอตอบโต้คำกล่าวหาทรยศชาติและความเข้าใจผิดที่คนเวียดนามส่วนใหญ่มีต่อเธอ เธออธิบายว่าเธอสามารถออกจากคุกของทหารเวียดนามใต้ได้หลายครั้งในเวลาอันรวดเร็วเพราะมีญาติช่วยเหลือ ส่วนการแต่งงานของเธอกับคนอเมริกันนั้นก็เกิดจากการที่เธอไม่สามารถแต่งงานกับคนเวียดนามได้แล้ว เพราะเธอเคยถูกข่มขืนมาก่อน เฮย์สลีย์พยายามอธิบายว่าคนเวียดนามท้องถิ่นกำลังเข้าใจผิดเธอผิดอยู่

ประการที่สาม การเป็นสื่อระดมทุน หนังสือ *When Heaven and Earth Changed Places* ถูกเขียนขึ้นและตีพิมพ์ซ้ำหลายครั้งเพื่อหาเงินเข้ามูลนิธิ East Meets West องค์การกุศลของเฮย์สลิปที่ทำงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนเวียดนามยุคหลังสงครามในด้านต่างๆ เช่น การศึกษา การแพทย์ สาธารณสุข เป็นต้น เธอขอความช่วยเหลือจากชาวอเมริกัน ผู้อ่านหลักตามเป้าหมายของเธอ ช่วยบริจาคเงินหลังจากอ่านเรื่องราวชีวิตของเธอจบแล้วเพราะในขณะนี้ คนเวียดนามจำนวนมากยังคงได้รับผลกระทบจากสงครามอยู่ (“Right now, though, there are millions of other poor people around the world – girls, boys, men, and women – who live their lives the way I did in order to survive. [...] / [...] I founded an agency in 1987 [...] The East Meets West Foundation [...]” Ibid., pp. 366-367) หนังสือของเฮย์สลิปเรียกร้องให้ผู้อ่านทำหน้าที่ทางมนุษยธรรมแก่เพื่อนร่วมโลกและหยุดส่งต่อความเกลียดชังให้กัน

3.2.4 อัตลักษณ์ลูกผสมของเฮย์สลิป

เรื่องเล่าของเฮย์สลิปยังช่วยสร้างอัตลักษณ์ใหม่ให้แก่เธอ จากเดิมที่คนเวียดนามมองเธอว่าเป็นคนหักหลังชาติ หนังสือของเธอได้นำเสนอตัวตนใหม่ให้ผู้อ่านเห็นว่า ในสายตาคนเวียดนาม ผู้เล่าประพุดิตตนเหมือนผู้หญิงเวียดนามที่ดีตามปรัชญาขงจื้อแบบเดียวกับที่คนเวียดนามต้องถีนยัตถือ เหวียด ทัญ เหงวียน (V. T. Nguyen, 1997, pp.630-633; 2002, p.121) วิเคราะห์ว่าเรื่องเล่าของเฮย์สลิปมีกลิ่นอายของ *เรื่องของเกี้ยว* (*The Tale of Kieu; Truyen Kieu*) อยู่ วรรณกรรมอมตะของเวียดนามเรื่องนี้เกิดขึ้นในสมัยคริสต์ศตวรรษที่ 19 เล่าถึงชีวิตของผู้หญิงคนหนึ่งที่เกิดในครอบครัวที่ดี ได้รับการศึกษาอย่างดี แต่ตกกระกำลำบาก ต้องขายตัวช่วยเหลือพ่อ และซำร้ายถูกหลอกขายตัวอีกหลายครั้ง ก่อนที่ท้ายเรื่อง เธอจะได้อลับมาพบครอบครัวและใช้ชีวิตด้วยกันอีกครั้ง เรื่องนี้นำเสนอชะตากรรมของผู้หญิงที่ต้องเสียสละ ทำตามหน้าที่ที่มีต่อครอบครัว เป็นลูกที่ดีของพ่อ ช่วยเหลือเมื่อพ่อลำบาก แม้การช่วยเหลือนี้จะทำให้ตัวเองต้องแปดเปื้อน กลายเป็นคนที่สังคมไม่ต้องการก็ตาม เหวียด ทัญ เหงวียน อธิบายว่าเฮย์สลิปเองก็นำเสนอตัวตนเป็นผู้เสียสละ ทำตามหน้าที่ของตัวเองในฐานะลูกและภรรยาให้ดีที่สุด แม้นั้นจะเสียพรหมจรรย์ และโดนสังคมตราหน้าว่าเป็นคนไม่ดีและปฏิบัติด้วยอย่างดูถูกเหยียดหยามก็ตาม การกลับมาเยี่ยมครอบครัวและตั้งมูลนิธิการกุศลก็เป็นรูปธรรมหนึ่งของการพยายามอุทิศตนเพื่อคนอื่น

ผู้เล่าเป็นลูกที่เชื่อฟังคำสอนของพ่อ ทำหน้าที่ของผู้หญิงในการเป็นภรรยาและเป็นมารดาตามที่ประเพณีคาดหวัง แม้ท้ายที่สุด เธอจะไม่สามารถยึดถืออุดมคติแบบเวียดนามไว้ได้ตลอด กล่าวคือ เธอเลือกที่จะละทิ้งคำสอนของขงจื้อเมื่อเธอมีคนรักเป็นชาวอเมริกันและเลือกที่จะใช้ชีวิตโดยเชื่อมั่นและพึ่งพาตนเองแบบผู้หญิงตะวันตกเมื่ออยู่ในสังคมอเมริกัน แต่ผู้แต่งก็ยัง

พยายามใช้เรื่องเล่านำเสนอตัวเธอเองให้มีภาพลักษณ์สอดคล้องกับผู้หญิงในอุดมคติของสังคมเวียดนามเพื่อให้ผู้อ่านชาวเวียดนามเปิดใจยอมรับเธอและมองเธออย่างเป็นมิตรมากขึ้น เธอต้องการการยอมรับจากคนเวียดนามท้องถิ่น ต้องการให้พวกเขาเห็นว่าคนเวียดนามพลัดถิ่นอย่างเธอก็มีลักษณะบางประการคล้ายคลึงกับคนในพื้นที่ ไม่ใช่คนสร้างปัญหาให้แก่สังคม

สำหรับคนอเมริกัน เดิมพวกเขามองคนเวียดนามว่าเป็นเหยื่อสงครามเวียดนามที่ไม่มีทางให้อภัยทหารอเมริกันซึ่งรุกรานเข้าไปในประเทศบ้านเกิดของพวกเขา แต่ในเรื่องเล่านี้ เฮย์สลิปนำเสนอว่าเธอเป็นเหยื่อสงครามที่สามารถให้อภัยแก่คนอเมริกันได้ ประเทศสหรัฐอเมริกา มอบโอกาสให้เธอได้เริ่มต้นชีวิตใหม่ คนอเมริกันไม่จำเป็นต้องรู้สึกผิดอีกต่อไป และเธอเองก็กำลังมีชีวิตที่ดีในสหรัฐอเมริกา เธอรู้สึกเป็นเกียรติที่ตนและลูกได้เป็นพลเมืองของประเทศนี้ เธอสำนึกในบุญคุณของประเทศสหรัฐอเมริกาและตั้งใจจะเป็นพลเมืองที่ดี ดังข้อความต่อไปนี้

Today, I am very honored to live in the United States and proud to be a U.S. citizen. I do my best to honor the American flag, which I have seen not only raised in battle against me but flying proudly over the schools where my wonderful boys have learned to be Americans.

(Hayslip, 2003, pp. 365-366)

อัตลักษณ์ใหม่อีกหนึ่งแง่มุมหนึ่งที่เฮย์สลิปสร้างขึ้นเพื่อต่อรองกับภาวะครึ่งๆ กลางๆ ของตน ในฐานะคนเวียดนาม-อเมริกันคือการเป็นทูตเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเวียดนามและประเทศสหรัฐอเมริกา เวลาปัจจุบันตามเนื้อเรื่องของตัวบทคือ ค.ศ.1986 ขณะนั้นเวียดนามได้เปิดประเทศฟื้นฟูความสัมพันธ์กับต่างชาติ และสนับสนุนการลงทุนค้าขายตามแนวทางตลาดเสรีแล้ว แม้เวียดนามและสหรัฐอเมริกายังไม่ได้ฟื้นฟูความสัมพันธ์กันอย่างเป็นทางการ แต่เฮย์สลิปก็ใช้โอกาสนี้ในการเดินทางกลับไปเยี่ยมเยียนครอบครัวของตนในเวียดนาม เธอไม่ได้กลับไปในฐานะคนธรรมดา แต่ไปในฐานะตัวแทนขององค์การสหประชาชาติและพลเมืองอเมริกัน (Ibid., p. 103) เธอกลับมาเวียดนามเพื่อมาเยี่ยมครอบครัวและดูช่องทางในการช่วยเหลือผู้คนและพัฒนาสังคมเวียดนามให้เจริญก้าวหน้าขึ้น รัฐบาลเวียดนามทราบในจุดนี้และส่งเจ้าหน้าที่มาเจรจากับเธอโดยแจ้งข้อมูลความต้องการของประเทศ ทั้งสองฝ่ายปรับความเข้าใจกันเรื่องสงครามเวียดนาม ผลกระทบจากสงครามในประเทศเวียดนาม และทัศนคติของคนเวียดนามพลัดถิ่นที่มีต่อประเทศเวียดนาม (Ibid., pp. 265-270) ส่วนการติดต่อกับสมาชิกใน

ครอบครัวนั้น เราเห็นว่าทุกคนไม่กล้าพูดหรือแสดงออกในที่สาธารณะอย่างเต็มที่เพราะในสังคมเวียดนามช่วงคริสต์ทศวรรษที่ 1980 ผลกระทบจากสงครามเวียดนามยังคงชัดเจน ผู้คนจำนวนมากยังคงอยู่กับบาดแผลสงคราม ไม่ได้รู้สึกว่างครามสิ้นสุดลงแล้ว (“You must understand, Bay Ly: the war is still going on for us. We can't turn on and off like a light switch-” Ibid., p. 232) เฮย์สลีย์ไม่สามารถคุยกับพี่สาวที่ตลาดได้ เธอต้องนัดเจอสมาชิกในครอบครัวที่บ้านหรือห้องที่ปิดมิดชิดเท่านั้น และแม้จะอยู่ในห้องมิดชิดแล้ว ทุกคนยังคงต้องระวังในการพูดและไม่ทิ้งหลักฐานในการพบกันไว้ เช่น เศษกระดาษห่ออาหารจากสหรัฐอเมริกา เป็นต้น การต้องสื่อสารกับครอบครัวและคนรู้จักภายใต้เงื่อนไขเหล่านี้สร้างความอึดอัดใจแก่เฮย์สลีย์มาก เธอต้องพูดแสดงเจตนาอารมณ์หลายครั้งว่าเธอไม่ได้มาถกประเด็นการเมืองหรือศีลธรรม เธอเพียงต้องการมาพบญาติพี่น้องในประเทศเวียดนาม (Ibid., p. 143) แม้หลังจากสนทนากันแล้ว เจ้าหน้าที่รัฐและครอบครัวเธอจะเห็นว่าเธอกลับมาเยี่ยมบ้านเกิดจริงๆ แต่พวกเขาก็ยังคงไม่สามารถปฏิบัติตัวกับเธอเหมือนกับคนเวียดนามปกติเพราะตอนนี้เฮย์สลีย์ถือหนังสือเดินทางสัญชาติอเมริกันและมีสถานะเป็นคนเวียดนามพลัดถิ่น เฮย์สลีย์บรรยายความรู้สึกของเธอที่มีต่อประเทศบ้านเกิดดังนี้

Home! Home is a place you find in your heart, not on a map. People are raised to think their native country is their home, but that's not always true. Coming back a changed person to a place whose people live differently from the way you knew is another kind of homecoming. American vets coming back from Vietnam war knew this only too well. Now, their feeling are mine and I don't like those feeling one bit. (p. 64)

สำหรับเฮย์สลีย์แล้ว บ้านเป็นเรื่องของความผูกพันทางจิตใจมากกว่าเป็นสถานที่ทางภูมิศาสตร์ ข้อความข้างต้นปรากฏในเนื้อหาบทที่ 3 ก่อนที่ผู้อ่านจะทราบประสบการณ์อันเลวร้ายที่เธอได้พบในประเทศเวียดนาม ประเทศบ้านเกิดของเธอ หากพิจารณาในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างตำแหน่งของเนื้อหาในต้วบท 2-3 ประโยคแรกของบทตัดตอนนี้จึงเป็นการเกริ่นการณ์ (foreshadowing) ส่งสัญญาณให้ผู้อ่านสังเกตล่วงหน้าว่าเฮย์สลีย์ไม่ได้มีชีวิตที่มีความสุขในประเทศบ้านเกิด อย่างไรก็ตาม หากอ่านทั้งย่อหน้าและพิจารณาบริบทว่าข้อความนี้เกิดขึ้นขณะที่เธอกำลังจะกลับเข้าไปที่ประเทศเวียดนามอีกครั้ง หลังจากจากมาเป็นเวลาหลายสิบปี เราจะเห็นว่าในกรณีนี้ เฮย์สลีย์รู้สึกแปลกแยกกับประเทศและคนเวียดนามเพราะตัวตนของเธอเปลี่ยนไปแล้ว

(“coming back a changed person”) เธอไม่ใช่คนเวียดนามอีกต่อไป แต่เป็นคนอเมริกัน การเปรียบเทียบการเดินทางกลับเวียดนามของตนเองกับการเดินทางกลับสหรัฐอเมริกาของทหารอเมริกันที่ไปทำศึกในสงครามเวียดนามแสดงให้เห็นว่าเฮย์สลีพยายามเชื่อมโยงว่าตนเองไม่แตกต่างจากคนอเมริกันบางส่วนที่รู้สึกแปลกแยกในบ้านเกิดตัวเอง ประเทศเวียดนามไม่ใช่บ้านของเธออีกต่อไปแล้ว

นอกจากเฮย์สลีจะถือพาสปอร์ตสัญชาติอเมริกันและมีการเปรียบเทียบตนเองกับทหารอเมริกัน การที่เธอให้ เจย์ เวิตส์ (Jay Wurts) ผู้ชายอเมริกันผิวขาว เป็นผู้ช่วยตรวจสอบและแก้ไขต้นฉบับของเธออย่างละเอียด แต่อ้างอิงชื่อของเขาเพียงบนหน้าปกในฐานะนักเขียนร่วมเท่านั้นก็แสดงให้เห็นว่าเฮย์สลีไม่ได้มองว่าตนเองอยู่ในสถานะที่แตกต่างจากเวิตส์ ทั้งเธอและเวิตส์ต่างถ่ายทอดเรื่องราวด้วยน้ำเสียงคนอเมริกันเหมือนกัน เสียงของเธอและเวิตส์จึงประสานเข้าด้วยกัน ไม่สามารถแบ่งแยกได้ว่าเนื้อหาส่วนใดเป็นของใคร ความเป็นพลเมืองอเมริกันของทั้งสองคนรวมกันเป็นเนื้อเดียว

นอกจากนี้ เฮย์สลียังได้ก่อตั้งมูลนิธิ East Meets West องค์กรการกุศลที่ต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้แก่คนในประเทศเวียดนาม เป้าหมายหนึ่งของการเขียนหนังสือเล่มนี้คือการระดมทุนและรับบริจาคเงินเพื่อนำไปใช้ในกิจกรรมของมูลนิธิ เช่น การสร้างโรงเรียน โรงพยาบาล และสถานที่จำเป็นอื่นๆ เพื่อให้ประเทศเวียดนามไม่จมอยู่กับซากปรักหักพังต่างๆ มีสิ่งใหม่ขึ้นมาทดแทนได้ ชีวิตของประชากรเวียดนามจะได้สะดวกสบายมากขึ้น องค์กรนี้ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลสหรัฐอเมริกา รัฐบาลเวียดนาม ประชาชนชาวอเมริกัน ประชาชนชาวเวียดนาม บริษัทมูลนิธิการกุศล องค์กรทางศาสนา และบุคคลทั่วไป (Ibid., p. 367) การจัดตั้งมูลนิธิเช่นนี้เป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการนำเสนอตัวเองเป็นทูตเชื่อมสัมพันธ์มิตรระหว่างประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศเวียดนาม เฮย์สลีสามารถทำเช่นนี้ได้เนื่องจากเธอมาจาก ชนชั้นล่างและเคยอยู่ฝ่ายคอมมิวนิสต์มาก่อน รัฐบาลเวียดนามจึงยอมรับในตัวเธอ นอกจากนี้ การที่เธอสามารถเดินทางกลับประเทศได้สำเร็จยังอาจเกิดจากการที่เธอไม่เคยโดนส่งตัวเข้าค่ายกักกันของฝ่ายคอมมิวนิสต์มาก่อน แตกต่างจากผู้ชายเวียดนามใต้พลัดถิ่นส่วนใหญ่ที่เคยผ่านการเข้าค่ายกักกัน อยู่ในห้องขัง แออัดคับแคบ ถูกทรมานทางกาย และต้องเสี่ยงภัยถูกระเบิดตกค้างด้วยวิธีการต่างๆ ผู้ชายเวียดนามใต้พลัดถิ่นส่วนใหญ่จึงไม่คิดกลับบ้านเกิดจนกว่าฝ่ายคอมมิวนิสต์จะล่มสลาย คนเวียดนามพลัดถิ่นจำนวนมากไม่สามารถทำแบบเดียวกับเฮย์สลีได้เพราะพวกเขาปฏิเสธลัทธิคอมมิวนิสต์อย่างเต็มที่ การที่เฮย์สลีมีตัวตนทั้งในแง่เป็นเวียดนามและเป็นคนพลัดถิ่นทำให้เธอสามารถเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศเข้าด้วยกันได้

การก่อตั้งมูลนิธิเพื่อให้ความช่วยเหลือทางด้านสังคมและมนุษยธรรมของเฮย์สลีย์ยังคงดีใจที่ได้ว่าเฮย์สลีย์กำลังทำตัวช่วยรอยคนอเมริกันในอดีตช่วงสงครามเวียดนาม ที่วางตัวเป็นเสมือนเจ้าอาณานิคม ยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือประเทศด้อยพัฒนาอย่างเวียดนาม ผู้วิจัยคิดเช่นนี้เพราะตลอดทั้งเรื่อง ผู้เล่าวางตัวเป็นคนอเมริกัน (คนเวียดนามพลัดถิ่นในสหรัฐอเมริกา) และมุ่งสื่อสารกับผู้อ่านชาวอเมริกันเป็นหลัก การสื่อสารทั้งหมดที่เกิดขึ้นระหว่างผู้แต่งและผู้อ่านอยู่ในโลกของคนอเมริกันเป็นหลัก การพยายามยืนยันว่าตัวเองก็เป็นคนอเมริกันเช่นกัน ไม่ใช่ผู้อพยพไร้ที่อยู่ อาจทำให้เฮย์สลีย์ผลิตซ้ำวาทกรรมอาณานิคมออกมาโดยไม่รู้ตัว

การแก้ไขภาพลักษณ์ที่ไม่ดีในอดีตเป็นหนทางหนึ่งในการสร้างตัวตนใหม่ของเฮย์สลีย์ การเขียนหนังสือทำให้เธอสามารถนำบาดแผลในอดีตมาใช้ประโยชน์ในปัจจุบัน ต่อบอกกับภาพจำที่คนอื่นเคยตัดสินเธอ และแสดงตัวตนแบบที่เธอต้องการเป็นออกมาให้คนในสังคมได้รับทราบ

3.2.5 การปล່อยวางความเศร้าเพื่อเป็นชนกลุ่มน้อยตัวอย่าง

เรื่องเล่าของเฮย์สลีย์อ้างอิงแนวคิดชนกลุ่มน้อยตัวอย่าง (model minority) ซึ่งนำเสนอว่าชนกลุ่มน้อยสามารถเป็นส่วนหนึ่งของสังคมได้ผ่านการพัฒนาตัวเอง ในหนังสือเล่มที่สองของเธอ เฮย์สลีย์เล่าว่าเธอต้องทำงานต่างๆ หลากหลายอาชีพ จนกระทั่งสามารถเก็บเงินเริ่มลงทุนเป็นหุ้นส่วนกิจการร้านอาหารต่างๆ ได้ และมีฐานะร่ำรวยขึ้น การที่เธอสามารถเป็นตัวแทนขององค์ระดับนานาชาติเดินทางเข้าไปในประเทศเวียดนามและจัดตั้งมูลนิธิเพื่อการกุศลสำหรับช่วยเหลือคนในประเทศเวียดนามได้แสดงให้เห็นว่าชีวิตของเธอมีพัฒนาการที่ดีขึ้นตั้งแต่ออกจากเวียดนามมาสู่สหรัฐอเมริกา การกลับไปเยี่ยมและช่วยเหลือบ้านเกิดดังที่ปรากฏใน *When Heaven and Earth Changed Places* จึงเป็นการแสดงให้เห็นว่าเธอเป็นชนกลุ่มน้อยตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จ

ในส่วนของอารมณ์ เรื่องเล่าบาดแผลของเฮย์สลีย์เลือกนำเสนอความเศร้าเป็นหลัก การเน้นย้ำความแตกต่างระหว่างอดีตที่ยากลำบากในเวียดนามและปัจจุบันที่ปลอดภัยและร่ำรวยในสหรัฐอเมริกาเชื่อมโยงกลับไปหาแนวคิดชนกลุ่มน้อยตัวอย่างและแนวคิดความฝันอเมริกัน (American Dream) ของฝ่ายทุนนิยมเสรี กล่าวคือ คนเวียดนามพลัดถิ่นสามารถประสบความสำเร็จในชีวิต มีทรัพย์สินเงินทองและสถานะทางสังคมที่ดีขึ้นได้หากตั้งใจทำงานและมีความอดทน สักคนอเมริกันเปิดโอกาสให้คนที่มีความสามารถขั้นต้นสามารถขยับสถานะทางการเงินและสถานะทางสังคมของตัวเอง การเล่าถึงอดีตที่เศร้าสร้อยและปล່อยวางในปัจจุบันเพื่อหาทางลงมือกระทำสิ่งสร้างสรรค์สำหรับพัฒนาชีวิตจึงสอดคล้องกับฐานคิดของคนอเมริกัน ผู้อ่าน

กลุ่มเป้าหมายที่ผู้แต่งกำหนดไว้ อารมณ์เศร้าของเรื่องราวบาดแผลในอดีตในประเทศเวียดนามทำให้ผู้อ่านอเมริกันรู้สึกว่ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นพื้นที่ที่เปิดรับและพร้อมช่วยเหลือผู้ที่มีความทุกข์และเผชิญกับความอยุติธรรมในชีวิต ประเทศสหรัฐอเมริกาต้อนรับคนจากที่อื่นและให้โอกาสพวกเขาในการพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สหรัฐอเมริกาจึงเป็นพื้นที่แห่งความสุขเมื่อเทียบกับเวียดนามซึ่งเป็นพื้นที่แห่งความทุกข์

เฮย์สลีปกำหนดกลุ่มผู้อ่านของตนชัดเจนว่าเป็นอเมริกัน เธอใช้มุมมองและจุดยืนของคนเวียดนามพลัดถิ่นในประเทศสหรัฐอเมริกา เนื่องจากสถานที่อยู่ปัจจุบันของเฮย์สลีปคือประเทศสหรัฐอเมริกาและเธอก็วางแผนที่จะใช้ชีวิตที่นั่นต่อไป เธอจึงใส่ใจในรายละเอียดที่เป็นบริบทพื้นฐานของคนอเมริกันเป็นอย่างมาก ผู้แต่งแสดงตนชัดเจนในบทนำและบทส่งท้ายว่าเธอกำลังสื่อสารกับผู้อ่านชาวอเมริกันเป็นหลัก มีการเอ่ยถึงทหารผ่านศึกและคนอเมริกันโดยตรง ในคำตาม (afterword) ของหนังสือฉบับตีพิมพ์ ค.ศ. 2003 มีการระบุอ้างอิงถึงข้อมูลที่อยู่ในสหรัฐอเมริกาของมูลนิธิ East Meets West เพื่อให้ผู้อ่านที่สนใจร่วมทำบุญกับเธอสามารถติดต่อกับมูลนิธิได้สะดวก

หากเฮย์สลีปกำหนดผู้อ่านเป้าหมายเป็นคนเวียดนามทั้งถิ่นและตีพิมพ์หนังสือด้วยภาษาเวียดนามที่ประเทศเวียดนาม เธอไม่สามารถเขียนหนังสือด้วยน้ำเสียงเจ็บปวดเศร้าเช่นนี้ได้และอาจต้องตัดทอนบางประเด็นออกเพราะสำหรับรัฐบาลเวียดนามแล้ว ประเทศเวียดนามเป็นฝ่ายชนะสงครามเมื่อ ค.ศ. 1975 รัฐบาลคอมมิวนิสต์สามารถขับไล่ศัตรูภายนอก (ทหารอเมริกัน) ออกไปได้ การกล่าวถึงชัยชนะควรที่จะเฉลิมฉลอง ไม่ใช่โศกเศร้า ตัวบทของเธออาจถูกเซ็นเซอร์หรือห้ามตีพิมพ์ถ้าเธอยังคงยืนยันที่จะกล่าวถึงการตกเป็นเหยื่อความรุนแรงของทหารเวียดกง แม้ในระยะเวลาต่อมา คนในประเทศเวียดนามเองจะเริ่มแสดงท่าทีว่าแท้จริงแล้วสงครามครั้งนี้ไม่มีผู้ชนะ ทุกฝ่ายล้วนสูญเสีย แต่ท่าทีนี้ก็เกิดจากกระแสต่อต้านสงครามโดยภาพรวม เป็นการหันมามองสงครามเวียดนามว่าเป็นความรุนแรงที่ไม่ควรเกิดขึ้น ประเทศเวียดนามไม่ควรต้องสูญเสียประชากรและทรัพยากรไปกับสิ่งนี้ พุดอีกอย่างได้ว่า ความเศร้าที่เกิดขึ้นจากมุมมองคนเวียดนามโจมตีการทำสงครามเป็นหลัก ไม่ได้โจมตีฝ่ายคอมมิวนิสต์ แม้เรื่องเล่าของเฮย์สลีปจะเน้นย้ำใจความเรื่องความรุนแรงของสงครามและการให้อภัย แต่ตัวบทของเธอก็เลือกใช้ภาษาอังกฤษในการแต่ง ให้เจย์ เวตส์ นักเขียนมืออาชีพชาวอเมริกัน มีส่วนช่วยในการถ่ายทอดประสบการณ์ของเธอออกมาเป็นภาษาอังกฤษ และสอดแทรกเนื้อหาที่อ้างถึงความโหดร้ายของทหารเวียด กง ตัวบทของเธอจึงไม่ได้เขียนขึ้นจากความใส่ใจในคนเวียดนาม

3.3 การถูกกดขี่ของอดีตนายทุนเลือดผสมท่ามกลางกระแสชาตินิยมคอมมิวนิสต์ใน *The Unwanted*

บันทึกความทรงจำเรื่อง *The Unwanted: A Memoir of Childhood* ของ เกียน เหงวียน (Kien Nguyen) นำเสนอเรื่องราวช่วงวัยเด็กของเหงวียนและประวัติครอบครัวตั้งแต่อ่อนเขาเกิดประมาณหนึ่งปี (ค.ศ. 1966) จนถึงปีที่เขาได้รับอนุญาตให้อพยพออกนอกประเทศเวียดนาม (ค.ศ. 1985) ในฐานะผู้ลี้ภัย เหงวียนบรรยายเหตุการณ์สำคัญต่างๆ เมื่อเขามีอายุ 5-18 ปี เนื้อหาส่วนก่อนที่ผู้เล่าจำความได้เล่าถึงช่วงก่อนการยึดกรุงไซ่ง่อน แม่เป็นผู้หญิงเวียดนามมีการศึกษาจากครอบครัวชนชั้นกลาง พ่อเป็นนักธุรกิจชาวอเมริกันที่มาทำงานในกรุงไซ่ง่อน เมื่อแม่ตั้ง ครรภ์ พ่อได้เดินทางกลับประเทศสหรัฐอเมริกาโดยมอบเงินจำนวนมากไว้ให้กับแม่เพื่อใช้ในการเลี้ยงดูลูก ต่อมาแม่คบหากับผู้ชายอเมริกันคนใหม่และมีลูกหนึ่งคนคือ จิมมี เหตุการณ์ดำเนินไปในลักษณะเดิม คนอเมริกันคนนี้เดินทางกลับประเทศและมอบเงินจำนวนมากให้แก่แม่เพื่อใช้ในการเลี้ยงดู แม่นำเงินมาลงทุนเป็นหุ้นส่วนธนาคาร เธอจึงมีฐานะร่ำรวยและคบค้าสมาคมกับผู้มีอำนาจในรัฐบาลเวียดนามได้และคนต่างชาติ เมื่อกรุงไซ่ง่อนใกล้แตก แม่กำลังคบหากับผู้ชายเวียดนามที่ไม่ได้ประกอบอาชีพชัดเจนและตั้งครุภักอยู่ ครอบครัวของผู้เล่าเรื่องประกอบด้วยตา ยาย แม่ คนรักของแม่ ตัวเขา น้องชาย น้องสาวที่กำลังจะล้มตายดูโลก และคนรับใช้ที่ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง ผู้เล่าจึงเป็นลูกชายคนโตของครอบครัวชนชั้นกลาง เมื่อเวียดนามได้พ่ายแพ้ สังคมเวียดนามกลายเป็นระบอบคอมมิวนิสต์เต็มรูปแบบ ครอบครัวของเหงวียนถูกคลื่นแกล้งหลายครั้ง เนื่องจากเป็นชนชั้นนายทุนเก่าและเขากับน้องมีเชื้อสายผสม ความทุกข์ยากที่เขาและครอบครัวประสบทำให้เขาพยายามหาทางหนีออกนอกประเทศจนกระทั่งสามารถอพยพไปประเทศสหรัฐอเมริกาได้

เหงวียนเป็นผู้ดำเนินการติดต่อสถานทูตและหน่วยงานภาครัฐต่างๆ เขาจัดการเอกสารประกอบการทำเรื่องขออพยพไปยังสหรัฐอเมริกาของทั้งครอบครัว ยิ่งไปกว่านั้น ขณะนั้น เขาทำงานหาเลี้ยงดูตัวเองแล้ว บริบทในการโยกย้ายถิ่นฐานเช่นนี้ทำให้เหงวียนเป็นคนพลัดถิ่นรุ่นที่หนึ่ง กล่าวคือ แม้เขาจะยังมีอายุไม่มาก แต่ในขณะที่เดินทางอพยพ เขารู้เท่าทันสถานการณ์รอบตัว และดูแลตัวเองได้ ไม่อยู่ในภาวะพึ่งพิงครอบครัวหรือบุคคลอื่น มีวุฒิภาวะความเป็นผู้ใหญ่อย่างครบถ้วน ในขณะที่น้องสองคนของเขาซึ่งมีอายุน้อยกว่าน่าจะเป็นคนพลัดถิ่นรุ่นที่หนึ่งจุดห้าเพราะยังอยู่ในความดูแลของครอบครัวอย่างใกล้ชิด

หนังสือของเหงวียนมีลักษณะเด่นที่เป็นการถ่ายทอดประสบการณ์ตรงของคนเชื้อสายผสม ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะวิเคราะห์ว่าบาดแผลของเหงวียนมีลักษณะเช่นใด เรื่องเล่าถูกนำเสนอและ

ประกอบสร้างอย่างไร และที่สำคัญที่สุด เรื่องเล่าของเขาสัมพันธ์กับอัตลักษณ์คนเวียดนามพลัดถิ่นในสหรัฐอเมริกาอย่างไร

3.3.1 บาดแผลของคนเชื้อสายผสมชนชั้นนายทุน

ตัวตนของเหงวียนผูกพันอยู่กับการมีเลือดผสมในตัวเองและการเคยเป็นชนชั้นนายทุนอย่างมาก ตลอดเรื่อง ผู้อ่านสังเกตเห็นได้ว่าผู้เล่านำเสนอประเด็นนี้อย่างเสมอต้นเสมอปลาย กล่าวคือ ชีวิตของเหงวียนและครอบครัวจะสงบสุขเมื่อพวกเขามีเงินและมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับคนตะวันตกซึ่งมีอำนาจเหนือกว่าคนเวียดนาม ในทางตรงกันข้าม เมื่อพวกเขายากจนและถูกรายล้อมด้วยคนเวียดนามจำนวนมาก ไม่ได้ใกล้ชิดกับคนตะวันตก ชีวิตของพวกเขาจะตกต่ำ ถูกเอารัดเอาเปรียบและถูกกลั่นแกล้ง สถานการณ์นี้ไม่เคยเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะ เป็นสมัยระหว่างสงครามเวียดนามหรือสมัยรวมประเทศแล้ว สังคมเวียดนามยังคงแบ่งแยกเชื้อชาติและเลือกปฏิบัติเสมอ

เราสามารถทำความเข้าใจความรังเกียจคนต่างชาติของคนเวียดนามได้จากมุมมองประวัติศาสตร์ ตั้งแต่สมัยโบราณ เวียดนามต้องต่อสู้กับมหาอำนาจจากต่างแดนที่ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันเข้ามายึดพื้นที่ การเคยตกเป็นอาณานิคมของประเทศจีน ประเทศฝรั่งเศส และประเทศญี่ปุ่น ทำให้รัฐบาลเวียดนามมีแนวโน้มที่จะมองประเทศสหรัฐอเมริกาที่เข้ามารบในช่วงสงครามเวียดนามไม่แตกต่างจากประเทศก่อนหน้า ความเกลียดกลัวคนต่างชาติและความรักในเอกราชของประเทศตนค่อยๆ ก่อตัวเป็นอุดมการณ์ชาตินิยมและแพร่หลายในสังคม สิ่งนี้ไม่ใช่สิ่งใหม่ในประเทศเวียดนาม มันเคยเป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้ประเทศได้รับเอกราชจากประเทศฝรั่งเศสมาแล้วเมื่อช่วงกลางคริสต์ศตวรรษที่ 20 สงครามเวียดนามซึ่งเกิดหลังจากช่วงเวลานั้นได้สร้างความแตกแยกในสังคม การแบ่งประเทศเวียดนามเป็นส่วนเหนือและส่วนใต้ตามอิทธิพลกำลังทหารของเวียดนามและตะวันตกถูกหลายฝ่ายแทรกแซงและกลายเป็นการแบ่งแยกประเทศตามระบอบการปกครองและเศรษฐกิจไป อุดมการณ์ชาตินิยมซึ่งเคยเป็นหนึ่งเดียวจึงต้องเลือกข้างและปิดอีกฝ่ายออกเป็นศัตรู ในกรณีนี้ ฝ่ายคอมมิวนิสต์รับอุดมการณ์ชาตินิยมไปใช้ ฝ่ายเสรีนิยมประชาธิปไตยซึ่งมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับตะวันตกจึงมีสถานะเหมือนกบฏ

แม้คนต่างชาติและคนเวียดนามได้จะถูกฝ่ายคอมมิวนิสต์รังเกียจ แต่สถานะของคนเชื้อสายผสมร้ายแรงกว่านั้น ภาวะเลือดผสมเกิดขึ้นที่ระดับร่างกาย คนเลือดผสมไม่สามารถปิดบังซ่อนเร้นลักษณะทางกายภาพของตัวเองได้ ใครพบเห็นก็ดูออกในทันทีว่าบุคคลนั้นไม่ได้เกิดจากพ่อและแม่คนเวียดนาม เช่น ทหารอเมริกันคนหนึ่งเห็นผมของเหงวียนแล้วนึกถึงน้องชายของตนที่สหรัฐอเมริกา (K. Nguyen, 2001, p.69) เป็นต้น ร่างกายของคนเลือดผสมคือหลักฐานของการทรยศชาติสำหรับคนเวียดนามชาตินิยม สังคมเวียดนามไม่เปิดโอกาสให้คนเลือดผสมและคนที่มี

ความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับคนต่างชาติได้แก่ตัว ชี้แจงเหตุผล หรือนำเสนอมุมมองอื่น แม่ของเหงเวียน จำเป็นต้องยอมรับต่อหน้าที่ประชุมหมู่บ้านว่าตัวเองเป็นโสเภณี ชายตัวให้แก่ศัตรู เพราะที่ประชุม ไม่สามารถยอมรับได้ว่าคนเวียดนามและคนต่างชาติสามารถรักกันได้ (Ibid., p. 111) เหงเวียนในวัยเด็กก็ถูกกดขี่กั้นแกล้งจากญาติและคนรอบข้างเพียงเพราะเขามีเชื้อสายอเมริกันผสมอยู่ในสายเลือด (Ibid., p. 97, pp. 115-116, pp. 160-161)

ในเรื่อง *The Unwanted* ผู้เล่านำเสนอว่าบาดแผลเรื่องการมีเชื้อสายผสมของเขา ปรากฏขึ้นหลังจากเวียดนามได้รวมประเทศเป็นหนึ่งเดียวแล้ว ก่อนหน้านั้น สมัยที่สหรัฐอเมริกา ยังคงมีอิทธิพลในพื้นที่เวียดนามใต้อยู่ ครอบครัวของผู้เล่ามีความสุขปกติดี อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาในรายละเอียด เราจะเห็นว่าความสุขสงบนั้นเกิดจากการที่แม่สร้างกำแพงขนาดใหญ่ ล้อมรอบบ้านไว้และไม่ปล่อยให้ลูกๆ ออกไปนอกบ้านตามลำพัง เหงเวียนจึงมักเห็นเด็กเวียดนามคนอื่นผ่านรั้วบ้านเสมอ ไม่ได้เข้าไปเล่นด้วยและทำความรู้จักกัน (Ibid., p. 6) กำแพงนี้เป็นเพราะที่แม่ใช้ป้องกันตัวเองและครอบครัวไม่ให้ตกเป็นเป้าสายตาและถูกวิพากษ์วิจารณ์ในสังคม เราอาจกล่าวได้ว่าในช่วงที่สหรัฐอเมริกาและชาติตะวันตกยังคงมีอำนาจในเวียดนามใต้ การก่อสร้างสร้างตัวของแม่จนกระทั่งตัวเองได้อยู่ในชนชั้นนายทุนช่วยปกป้องเธอและครอบครัวจากอุดมการณ์ชาตินิยมและอคติเรื่องชาติพันธุ์ในประเทศเวียดนาม ครั้นฝ่ายคอมมิวนิสต์ได้รับชัยชนะและตะวันตกถอยไปในเวลาต่อมา กำแพงของแม่จึงถูกทำลายไป ผู้เล่าจึงเริ่มโดนคนดูถูกเรื่องการมีเลือดผสมอย่างหนักหน่วงและกลายเป็นบาดแผลฝังใจ

การดูถูกคนเลือดผสมมีมิติที่ซับซ้อน การสังเกตคนเลือดผสมโดยทั่วไปมักดูจากลักษณะผมหยิกหรือสีตาที่ไม่ปรากฏในคนเวียดนามแต่คล้ายคลึงคนตะวันตก ไม่ได้ดูจากสีผิว เนื่องจากคนเวียดนามส่วนใหญ่มีผิวสีขาว (หรือสีเหลือง) คล้ายคลึงกับคนยุโรปและคนอเมริกันผิวขาว อย่างไรก็ตาม ทหารตะวันตกที่เข้ามารบในเวียดนามบางส่วนเป็นคนที่เชื้อสายแอฟริกัน ไม่ใช่เรื่องแปลกในประเทศเวียดนามหากเราจะพบทหารโมร็อกโกสมัยสงครามอินโดจีนครั้งที่หนึ่งและทหารแอฟริกันอเมริกันสมัยสงครามเวียดนาม ทหารเหล่านี้ได้ให้กำเนิดคนเวียดนามเลือดผสมผิวดำ ลูกของพวกเขาผิวสีดำนแบบที่ไม่สามารถพบได้ในคนเวียดนามทั่วไป คนเลือดผสมผิวดำเหล่านี้จึงตกเป็นเป้าของการเลือกปฏิบัติได้ง่ายกว่าคนเลือดผสมผิวขาว

เหงเวียนผู้เล่าเป็นคนผิวขาว เขาบรรยายสภาพชีวิตที่ยากลำบากของคนเลือดผสมผิวดำว่าอยู่ในสภาวะเหยื่อของสังคม/อาชญากรรมตลอดเวลา ฮิดเดิล (Hidle, 2014, pp.166-169) วิเคราะห์ว่าภาวะของชนกลุ่มนี้สอดคล้องกับแนวคิดสภาวะยกเว้น (state of exception) และชีวิตที่เปลือยเปล่า (bare life) ของ จอร์โจ อะกัมเบน (Giorgio Agamben) ซึ่งเสนอว่าชีวิตของคนที่ถูก

สังคมตัดสินให้เป็นคนนอกนั้นไม่มีคุณค่าเท่าเทียมกับชีวิตของคนอื่นในสังคม คนประเภทนี้สามารถถูกฆ่าได้โดยผู้ลงมือสังหารไม่ต้องรับผิดชอบ ในตัวบท ผู้หญิงชาวเวียดนามคนหนึ่งประกาศขายลูกเลือดผสมผิวดำของตนเองให้แก่ใครก็ตามที่สนใจซื้อไปใช้แรงงาน หากเด็กคนนั้นไม่ยอมปฏิบัติตาม ผู้ที่ซื้อไปสามารถลงโทษหรือทำร้ายร่างกายจนตายได้โดยไม่มีผิด ไม่มีใครในเวียดนามสนใจการมีอยู่ของพวกเขา เจ้าหน้าที่รัฐเองก็ไม่ได้ให้คุณค่ากับชีวิตเหล่านี้ กฎหมายบ้านเมืองไม่มีประโยชน์ต่อกลุ่มคนเลือดผสมเพราะพวกเขาไม่ได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพใดใดทั้งสิ้น

ขณะที่แม่ของเหงเวียนกำลังเลี้ยงอาหารผู้เฒ่าและน้องซึ่งหิวโซที่ร้านอาหารแห่งหนึ่ง เหงเวียนเห็นเด็กเลือดผสมผิวดำนอกร้านกำลังมองเข้ามา พวกเขาเป็นลูกของโสเภณีที่ถูกทิ้งไว้ข้างถนน ในเชิงสัญลักษณ์ เหตุการณ์นี้สะท้อนให้เห็นความเหมือนกันระหว่างคนในร้านกับคนนอกร้าน ทั้งสองฝั่งล้วนมีเด็กเลือดผสมและโสเภณี ฝั่งหนึ่งคือเหงเวียนเด็กเลือดผสมผิวขาวและแม่ซึ่งถูกกล่าวหาว่าเป็นโสเภณี อีกฝั่งหนึ่งคือเด็กเลือดผสมผิวดำและแม่โสเภณีซึ่งไม่ได้ปรากฏตัวโดยตรง (K. Nguyen, 2001, pp.178-179) ในกรณีนี้ สถานการณ์ของผู้เฒ่าดีกว่าอีกฝั่งตรงที่ตัวเองมีผิวขาวและแม่ของตนในขณะนั้นมีเงินเลี้ยงดูพวกเขา หากแม่ไม่มีเงิน เธอก็อาจปล่อยให้ลูกอดอยากหรือทอดทิ้งลูกเช่นกัน

สภาวะยากแค้นไม่ได้เกิดกับคนเลือดผสมผิวดำเท่านั้น ผู้เฒ่าและน้องซึ่งเป็นคนเลือดผสมผิวขาวก็ประสบภาวะนี้เช่นกัน ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดที่สุดคือเมื่อแม่ออกไปทำงานหาเงินหลายวันไม่กลับบ้าน ผู้เฒ่าและน้องอยู่กันตามลำพัง ไม่ได้กินข้าวมาหลายมื้อ เหงเวียนไปขอแบ่งอาหารจากญาติซึ่งอยู่บ้านติดกัน เนื่องจากไม่มีคนอยู่แถวนั้น เขาจึงแอบหยิบมันฝรั่งออกมาเองและเขียนข้อความสั้นใส่กระดาษบอกไว้ว่าขอแบ่งมันฝรั่งไปสามลูกและจะชดใช้คืนให้เมื่อแม่กลับถึงบ้าน เมื่อเหงเวียนเดินออกมาจากครัว ลูกพี่ลูกน้องเข้าใจผิดว่าเขามาขโมยอาหารจึงวิ่งไปหยิบค้อนในบ้านและออกมาทำร้ายร่างกายสังสอนเขา

“I[Tin] am going to teach this half-breed a lesson today about stealing from my sister.”

I[Kien] saw him lunge at me, the weapon aimed at my face. All I could do was wrap my head in between my arms before he got too close. Jimmy [Kien's little brother] jumped in to grab Tin's legs, pulling him away. I was aware of my brother's dog above me as it leaped out to bite Tin on the side of his abdomen. Tin let out another frustrated scream, but only for a second. He shook

the dog off and kicked my brother in the groin. Jimmy fell down, gasping and holding his privates in agony. However, the dog did not give up. It bared its fangs and launched itself again at my cousin. Fully prepared this time, Tin swung the hammer and whacked it across Lou's face. His strength sent the dog into the air to land a few feet away, howling wildly. He then dove on top of me, pounding on my exposed back with his fist, which was still wrapped around the head of the hammer. Lying on the ground, I lost count of his punches and passed out.

(Ibid., pp. 160-161)

เหงเวียน น้องชาย และสุนัขถูกทำร้ายร่างกายจนบาดเจ็บสาหัส เหงเวียนถูกต่อยและทุบด้วยค้อนจนหมดสติ น้องถูกเตะที่บริเวณอวัยวะเพศ สุนัขถูกค้อนทุบหัวอย่างแรง ความรุนแรงเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าดิน ญาติข้างบ้าน พยายามฆ่าพวกเขา การทำร้ายอวัยวะเพศอาจสื่อถึงความพยายามของคนเวียดนามเชื้อสายบริสุทธ์ในการควบคุมประชากรคนเชื้อสายผสม ทำให้คนกลุ่มนี้ไม่สามารถสร้างทายาทและสูญพันธุ์ไป แม้ภายหลังญาติเหล่านี้จะขอความช่วยเหลือเพื่อขอแบ่งอาหาร พวกเขาก็ไม่รับผิดชอบและต่อว่าเกียนที่ไม่บอกให้พวกเขาทราบว่าเกียนไม่ได้มาขโมยอาหาร พวกเขาไม่ช่วยปฐมพยาบาลเกียน น้อง และสุนัขที่นอนบาดเจ็บอยู่ พวกเขาเินดูและปล่อยให้ผู้เล่าและน้องค่อยๆ พยุงตัวเองเดินออกจากที่เกิดเหตุ การเป็นคนเชื้อสายผสมทำให้พวกเขาเป็นคนนอกในสังคมเวียดนาม นอกจากนี้ ผู้อ่านยังสังเกตเห็นว่าญาติของผู้เล่ายังหาโอกาสยึดทรัพย์สินของครอบครัวเหงเวียนไปที่ละเล็กทีละน้อยอีกด้วย เช่น การบุกมายึดที่นอนทั้งหมดไปจากบ้านและการอ้างกรรมสิทธิ์เหนือที่ดินของบ้านเหงเวียนจนทำให้ครอบครัวผู้เล่าไม่สามารถขายบ้านเพื่อหาเงินมาใช้ในการเดินทางออกนอกประเทศได้ ตัวอย่างเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า คนเวียดนามจะอย่างไรกับร่างกายและทรัพย์สินของคนเลือดผสมก็ได้เพราะสังคมเวียดนามไม่คิดว่าคนเลือดผสมมีตัวตน มีคุณค่า และมีศักดิ์ศรี กฎหมายในขณะนั้นไม่ได้คุ้มครองและสนใจสวัสดิภาพของคนเลือดผสม

หากวิเคราะห์ต่อในระดับที่กว้างขึ้น ผู้อ่านจะพบว่าความหมกมุ่นในความจงรักภักดีต่อชาติของคนเวียดนามไม่เพียงปรากฏผ่านการกดขี่ข่มเหงและทำร้ายคนเลือดผสมเท่านั้น แต่ยังปรากฏผ่านการลงโทษคนเวียดนามในเรื่องอื่นอีกด้วย อดีตคนสวนของบ้านผู้เล่าได้รับการแต่งตั้งให้เป็นหัวหน้าหมู่บ้านเมื่อฝ่ายคอมมิวนิสต์รวมประเทศได้สำเร็จ เขายึดคฤหาสน์เก่าของบ้านเหงเวียนและไล่ครอบครัวเหงเวียนไปอยู่บ้านเก่าที่ต่างเมือง แม้เขาจะเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงานของกลุ่มคอมมิวนิสต์แต่เขาก็ถูกตั้งข้อสงสัยที่อาศัยอยู่ในคฤหาสน์ใหญ่โตกว่าคนทั่วไป ภรรยาของ

เขาซึ่งเป็นอดีตพี่เลี้ยงของผู้เล่าก็เคยเป็นเยาวชนตัวอย่างของกลุ่มคอมมิวนิสต์มาก่อน ในเวลาต่อมา ทั้งสองคนถูกทางการจับกุมจากข้อกล่าวหาว่าสะสมทุนและมีพฤติกรรมทรยศชาติ พวกเขาถูกตัดสินจำคุกต่อหน้าสาธารณชนที่ลานกลางเมือง (Ibid., pp. 287-291) เราจึงเห็นได้ว่าคนเวียดนามที่เอาใจออกห่างวิถีคอมมิวนิสต์สามารถถูกผลักดันออกเป็นคนนอก อยู่ในสถานะเดียวกับคนเลือดผสมได้

หนังสือของเหงวียนจบลงที่การได้ขึ้นเครื่องบินออกจากประเทศเวียดนามไปยังประเทศสหรัฐอเมริกา ฮิดิล (Hidle, 2014, p.162) ตั้งข้อสังเกตว่าบันทึกความทรงจำของเหงวียนนำเสนอประเด็นการเหยียดเชื้อชาติในประเทศเวียดนามอย่างลึกซึ้งแต่กลับไม่ได้สำรวจประเด็นเดียวกันนี้ในประเทศสหรัฐอเมริกาเลย ผู้เล่าเป็นคนไร้เดียงสาที่วาดฝันว่าชีวิตของเขาในสหรัฐอเมริกาจะแตกต่างและดีกว่าชีวิตในเวียดนาม คิดไปเองว่าสหรัฐอเมริกาซึ่งเชิดชูนโยบายพหุวัฒนธรรม (multiculturalism) เป็นดินแดนที่คนเลือดผสมสามารถดำรงชีวิตอยู่อย่างสงบสุข ฮิดิลพยายามชี้ให้เห็นว่าเหงวียนกำลังเสนอความฝันอเมริกันให้แก่ผู้อ่าน ผู้วิจัยเห็นด้วยกับข้อสังเกตของฮิดิลและคิดว่าผู้เล่ากำลัง “ผลิตซ้ำ” ความฝันอเมริกันอย่างตั้งใจ เนื่องจากผู้แต่งเขียนหนังสือเล่มนี้เสร็จเมื่อมีอายุ 33 ปี ห่างจากช่วงอพยพหลายสิบปี ผู้แต่งในปัจจุบันไม่ได้ไร้เดียงสาและขาดประสบการณ์ชีวิตในสหรัฐอเมริกาแบบผู้เล่าในเรื่อง การที่ผู้แต่งเลือกส่งสารเช่นนี้น่าจะแสดงให้เห็นว่าชีวิตในสหรัฐอเมริกาของเขาอาจไม่มั่นคงตามที่เคยจินตนาการไว้และเขาจำเป็นต้องยึดโยงอยู่กับความฝันอเมริกันเพื่อให้ชีวิตของเขามีความหวัง

3.3.2 ลักษณะเรื่องเล่าบาดแผล

หนังสือ *The Unwanted* เป็นบันทึกความทรงจำของ เกียน เหงวียน ผู้เล่ามีชื่อและนามสกุลเดียวกันกับผู้แต่ง เล่าเรื่องโดยใช้สรรพนามบุรุษที่หนึ่ง แม้จะมีความทับซ้อนกันระหว่างผู้เล่าและผู้แต่ง แต่ผู้วิจัยคิดว่าผู้เล่าเป็นผู้บรรยายเหตุการณ์ต่างๆ ตั้งแต่ต้นจนจบ ผู้แต่งมาปรากฏตัวในบทส่งท้าย (epilogue) และบทสัมภาษณ์แนบท้ายเรื่องเท่านั้น ระหว่างที่เนื้อเรื่องหลักดำเนินอยู่ ผู้อ่านไม่เห็นน้ำเสียงของผู้แต่งที่แทรกเข้ามาเลย ลักษณะนี้แตกต่างจากหนังสือ *When Heaven and Earth Changed Places* ของ เหละ ลี เฮย์สลีย์ ซึ่งน้ำเสียงของผู้เล่าในเนื้อหาหลักหลายช่วง (ในเส้นเรื่องที่ 2) ประสานแนบสนิทไปกับน้ำเสียงของผู้แต่งในบทนำและบทส่งท้าย

โครงเรื่องเกิดจากการเน้นสถานที่อันได้แก่ภูเขาสันตระกูลเหงวียนและบ้านหลังเก่าที่ต่างเมือง จากนั้นจึงอธิบายถึงเหตุการณ์สำคัญในแต่ละที่ ผู้แต่งเล่าเรื่องโดยกล่าวถึงอดีตทั้งหมดไม่ได้ระบุว่าปัจจุบันขณะเล่าคือเมื่อใด มีการเรียงลำดับเวลาจากอดีตที่ห่างไกลมาสู่ช่วงเวลาใกล้ปัจจุบัน กล่าวคือจากเนื้อหาทั้งหมด 51 บท มีการเล่าถึงปี ค.ศ.1972, 1975, 1978, 1980, 1981,

1984 และ 1985 อย่างไรก็ดี ผู้วิจัยมองว่าผู้เล่าเพียงแค่พรรณนาแจ่มแจ้งรายละเอียดเหตุการณ์สำคัญที่ตนเล็อกไว้ เล่าไปเรื่อย ๆ สารที่ได้จากเรื่องเกิดจากการรวบรวมประเด็นจากเนื้อหาทั้งหมดเท่านั้น ไม่ได้เกิดจากการใช้โครงสร้างพิเศษใดในการเล่า

ในส่วนของประสบการณ์ตรง ผู้แต่งระบุไว้ในบทส่งท้ายว่าเขาเขียนบันทึกความทรงจำเล่มนี้ขึ้นเพื่อกำจัดฝันร้ายเกี่ยวกับการอพยพออกนอกประเทศเวียดนามที่ยังคงหลอกหลอนเขา แม้เวลาจะผ่านมาแล้วถึง 14 ปี ฝันร้ายนี้รบกวนจิตใจเขาจนไม่สามารถใช้ชีวิตได้อย่างปกติ เป้าหมายประการแรกของหนังสือเล่มนี้คือการเยียวยาจิตใจผู้แต่งเอง (K. Nguyen, 2001, pp.341-342) ลักษณะนี้สอดคล้องกับทฤษฎีประสบการณ์บาดแผลของแคโรลที่กล่าวว่า ประสบการณ์บาดแผลที่ยังไม่ได้รับการเยียวยาสามารถปรากฏออกมาในลักษณะภาพหลอนและรบกวนจิตใจของเจ้าของประสบการณ์ได้ไม่ว่าเวลาจะผ่านไปนานสักเท่าไร วิธีการจัดการภาพหลอนนี้คือการพยายามถ่ายทอดความทรงจำบาดแผลนั้นออกมาผ่านภาษา ภาษาจะได้สร้างความหมาย ทำให้บุคคลผู้นั้นเข้าใจสิ่งที่เกิดขึ้นและสามารถหาหนทางรับมือต่อไป การเขียนเล่าเรื่องเป็นกลวิธีหนึ่งที่ใช้ภาษาในการถ่ายทอดประสบการณ์ที่น่าเสนาใจได้ยาก ผู้อ่านจะสังเกตเห็นว่าแม้บาดแผลเรื่องการเป็นคนเลือดผสมจะเป็นประเด็นหลักที่ถูกเน้นย้ำตลอดเรื่อง แต่เรื่องนี้ก็ไปสัมพันธ์กับบาดแผลอื่นด้วย เช่น การถูกพ่อเลี้ยงข่มขืน ประสบการณ์เอาชีวิตรอดจากกลางทะเล และค่ายกักกันคอมมิวนิสต์ เป็นต้น บาดแผลย่อยเหล่านี้ช่วยขบเน้นให้บาดแผลหลักชัดเจนยิ่งขึ้น

นอกจากประสบการณ์ตรงแล้ว ข้อมูลบางอย่างที่ถูกเล่าก็เกิดจากการหาข้อมูลเพิ่มเติมในภายหลังของผู้แต่งเอง กล่าวคือ ในบางครั้ง แม้ผู้เล่าจะบรรยายเหตุการณ์จากมุมมองของตน แต่ขอบเขตความรู้ที่เขาเล่าไม่น่าจะเป็นของเขาเอง แต่เป็นของผู้แต่งมากกว่า เช่น เมื่อกล่าวถึงการบุกยึดกรุงไซ่ง่อนของกองทัพเวียดนามเหนือในปี ค.ศ.1975 ขณะนั้น เหววียนมีอายุ 8 ปี เขาสามารถเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ระบุวัน เดือน และเวลาที่กรุงไซ่ง่อนถูกยึดได้ (“Saigon was claimed at 11:30 A.M., April 30, 1975” (Ibid., p. 42)) รายละเอียดปลีกย่อยเหล่านี้ไม่น่าจะเป็นสิ่งที่เด็กสามารถจำได้ ผู้แต่งน่าจะพยายามเขียนหรือรวบรวมประวัติศาสตร์ช่วงนี้ขึ้นมาใหม่มากกว่า ผู้วิจัยคิดว่าผู้แต่งต้องการทำให้หนังสือของเขาเป็นบันทึกรวบรวมข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับทุกอย่างในวัยเด็กของเขาที่ประเทศเวียดนาม สิ่งใดที่จำไม่ได้ ก็ไปหามาใส่เพิ่ม สิ่งใดมีความหมายพิเศษ ก็อธิบายขยายความออกไป ในที่นี้ ข้อมูลเกี่ยวกับการบุกยึดกรุงไซ่ง่อนของฝ่ายคอมมิวนิสต์เป็นหมุดหมายสำคัญที่เปลี่ยนแปลงชีวิตของเขา เหววียนจึงอาจต้องการรวบรวมข้อมูลเหล่านี้ไว้ใกล้ตัว เพื่อจำเป็นต้องนำกลับมาใช้ในการสร้างความหมายของตัวตนใหม่ในอนาคตต่อไป

อีกเรื่องหนึ่งที่ควรพูดถึงเมื่อกล่าวถึงลักษณะของเรื่องเล่าคือการเลือกใช้อุปสรรคในเนื้อเรื่อง ผู้เล่าใช้อุปสรรคที่สำคัญสองอย่าง คือ ความยากลำบากที่แม่สร้างขึ้นและสุนัข ความยากลำบากเปรียบเทียบกับความร้ายแรงของครอบครัวผู้เล่า กำแพงสูงและรั้วกันซึ่งผู้เล่าไม่เคยได้ออกไปเล่นกับเด็กเวียดนามท้องถิ่นคนอื่นแสดงถึงการแบ่งแยกสังคมระหว่างชนชั้นแรงงานและชนชั้นนายทุน ในสมัยที่เวียดนามไต้ยังสนับสนุนทุนนิยม การมีเงินจำนวนมากทำให้แม่สามารถช้อนจุดอ่อนของตัวเองและครอบครัวเรื่องความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับคนต่างชาติได้ แต่เมื่อสังคมไม่สนับสนุนทุนนิยมอีกต่อไป นายทุนหมดอำนาจ ถูกเปิดเผยจุดอ่อนและถูกโจมตีเนื่องจากเคยเป็นนายทุนด้วยกระทั้งตัวคุณพ่อน้อง เมื่อถูกทางการยึดไปแล้ว มันก็ยังคงเป็นสัญลักษณ์ของนายทุน เป็นสิ่งที่สังคมคอมมิวนิสต์รังเกียจ อดีตคนรับใช้ของครอบครัวเหงวียนซึ่งอาศัยอยู่ในคุณพ่อน้องนั้นต่อจึงถูกตั้งข้อหาเอาใจออกห่างแนวคิดคอมมิวนิสต์

ส่วนสุนัขนั้น ตามเนื้อเรื่อง พบสุนัขปรากฏอยู่สองตัว เป็นสุนัขของผู้เล่าและน้อง ตัวแรกชื่อ Lulu เป็นลูกสุนัขพิการ ขาข้างหนึ่งไม่สมประกอบ หลังจาก Lulu ตาย น้องผู้เล่าได้เลี้ยงสุนัขพันธุ์เยอรมันเชพเพิร์ดหนึ่งตัวชื่อ Lou สุนัขทั้งสองตัวเป็นภาพแทนของคนเลือดผสม เราอาจสังเกตได้ตั้งแต่ชื่อของพวกมัน ผู้เล่าและน้องไม่เลือกใช้ภาษาเวียดนามในการตั้งชื่อ ชื่อ Lulu มาจากชื่อของดารานักร้องชาวสก๊อตแลนด์ซึ่งโด่งดังในยุคสมัยนั้น (Lulu Kennedy-Cairns) ผู้เล่ารู้จักเธอผ่านโทรทัศน์ในช่วงที่สหรัฐอเมริกาทำอำนาจเหนือเวียดนามไต้ ในเชิงภาษาศาสตร์ ทั้ง Lulu และ Lou เป็นคำกร่อนมาจากชื่อภาษาฝรั่งเศสเช่น Louise และ Lucie อีกทั้งเมื่อใช้ในฐานะคำสแลง (slang) แบบอเมริกัน lulu มีความหมายว่าสิ่งของหรือบุคคลที่มีลักษณะประหลาด โดยมากใช้ในทางที่ไม่ดี (MacMillan Dictionary, 2019) ด้วยเหตุนี้ หากสุนัขคือคนเลือดผสม เราจะตีความได้ว่าคนเลือดผสมไม่เป็นที่ต้องการของสังคมเวียดนามเนื่องจากตัวตนของคนเลือดผสมเองมีความเกี่ยวข้องกับคนตะวันตก (ในกรณีชื่อสุนัข ชื่อเป็นสิ่งที่โยงตัวสุนัขไปหาสหราชอาณาจักร ฝรั่งเศส และสหรัฐอเมริกา ซึ่งประเทศเหล่านี้มีส่วนเกี่ยวข้องกับอาณานิคมตะวันตกในเวียดนาม เมื่อเปรียบเทียบกับมาเป็นคนเลือดผสม ร่างกายและสายเลือดของพวกเขาเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงไปหาคนตะวันตก ซึ่งโดยมากเป็นการเชื่อมโยงไปหาพ่อ) การกลั่นแกล้งและทำร้ายคนเลือดผสมเป็นเรื่องปกติสำหรับคนเวียดนามดัง เหตุการณ์การทรมาณลูกสุนัขพิการถูกบรรยายในลักษณะที่เป็นความเปรียบดังนี้

I heard my aunt's soar voice raised to her children. "I don't understand you boys. Why did you insist on getting that lame mutt? It doesn't even walk straight."

Tin answered his mother, “We are using it for football, Mother.”

From the window, I could hear his every word, cutting through me like a sharp knife.

“Get rid of it.” His mother laughed.

[...]

From outside, the sound of Lulu’s body being kicked back and forth became duller and further away, until it disintegrated among the laughter of my cousins. I fell on the floor, exhausted.

(Nguyen, K., 2001, pp. 116-117)

บทตัดตอนชี้ให้เห็นว่าญาติของเกียนไม่ได้แย่งสุนัขของเขาไปเพราะความรักหรือความอิจฉา แต่พวกเขาต้องการกำจัดสิ่งที่มีลักษณะแปลกประหลาดนี้ให้พ้นจากสายตา เสี่ยงหัวเราะของพวกเราแสดงถึงการดูถูกเหยียดหยามในความแปลกผิดจากธรรมชาติที่คุ้นเคย เหวงเวียนในวัยเด็กไม่สามารถสู้กับลูกพี่ลูกน้องที่มีอายุและพลังกำลังมากกว่าได้ เมื่อแม่ไม่ช่วยเขา เขาก็ไม่สามารถทำอะไรได้ ต้องปล่อยให้ญาติค่อยๆ ฆ่าสัตว์เลี้ยงของเขา ชีวิตของคนเลือดผสมไม่มีคุณค่าในสังคมเวียดนามชาตินิยม

3.3.3 หน้าที่ของเรื่องเล่าบาดแผล

ดังระบุในบทส่งท้าย หน้าที่ประการแรกของบันทึกความทรงจำเล่มนี้เมื่อเขียนร่างต้นฉบับเสร็จสิ้นคือการเยียวยาจิตใจของผู้แต่งเองให้หลุดพ้นจากฝันร้าย ต่อมา เหวงเวียนเริ่มคิดว่าผลงานของเขาน่าจะมีประโยชน์สำหรับคนเวียดนามพลัดถิ่นคนอื่นที่เคยประสบสถานการณ์บีบคั้นและความทุกข์ยากต่างๆ ไกล่เคียงกัน เขาหวังว่าการตีพิมพ์งานเขียนของเขาจะช่วยให้คนเวียดนามพลัดถิ่นส่วนหนึ่งสามารถไว้อาลัยต่อบาดแผลในช่วงวัยเด็กของตนเองและก้าวข้ามบาดแผลนี้ (Ibid., pp. 342-343) หนังสือของเขาจึงมีหน้าที่ช่วยคนเวียดนามพลัดถิ่นคนอื่นเยียวยาบาดแผลของตนด้วย

หน้าที่อีกประการที่เรื่องเล่าของเหงเวียนแทรกไว้คือการแก้ต่างให้ตนเองว่าเขาไม่ใช่คนทรยศต่อประเทศเวียดนาม การมีเชื้อสายผสมทำให้เขาเผชิญกับคำดูถูกตำหนิเรื่องการทรยศชาติตั้งแต่เด็ก เรื่องเล่าของเขาช่วยอธิบายว่าแม้เขาจะไม่ได้แสดงออกว่าตัวเองสนับสนุนฝ่ายคอมมิวนิสต์ แต่เขาก็ไม่เคยมีความคิดที่จะทำร้ายประเทศเวียดนามและคนเวียดนามเลย เขาและครอบครัวใช้ชีวิตอยู่เฉยๆ คนเวียดนามต่างหากที่เข้าไปคุกคามร่างกายและทรัพย์สินของพวกเขา ไม่ปฏิบัติต่อพวกเขาเหมือนคนเวียดนามทั่วไป การที่ผู้เล่าจะไม่ชอบสังคมคอมมิวนิสต์จึงไม่ใช่

เรื่องแปลก เรื่องเล่าแสดงเหตุผลที่เหงวยินรังเกียจสังคมคอมมิวนิสต์ไว้อย่างละเอียดแล้ว เขาไม่ได้ตั้งใจทรยศต่อเวียดนาม ตรงกันข้าม สังคมเวียดนามไม่เคยปฏิบัติต่อเขาอย่างเป็นทางการเป็นมิตร เขาจึงไม่มีเหตุผลที่จะต้องรักชาติและไม่จำเป็นต้องสนใจเรื่องการทรยศชาติอีกต่อไป

ผู้แต่งไม่เพียงแสดงความทุกข์จากการถูกเหยียดเชื้อชาติในสังคมเวียดนาม เขายังมีท่าทีชื่นชมสหรัฐอเมริกาที่เปิดรับความหลากหลายของเชื้อชาติด้วย เนื่องจากหนังสือเล่มนี้ถูกเขียนขึ้นขณะที่เขาอาศัยอยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกา เราจึงสามารถตีความว่าเหงวยินกำลังสนับสนุนนโยบายพหุวัฒนธรรมซึ่งมีจุดยืนอยู่ที่การให้เกียรติคนทุกเชื้อชาติอย่างเท่าเทียมกัน การมีเลือดผสมจึงเป็นการเฉลิมฉลองที่มีศักดิ์ศรีและคุณค่าในตัวเอง ไม่ตกเป็นเป้าของการดูถูกกดขี่ข้ามเหงวยินในประเทศเวียดนาม

3.3.4 เหงวยินในฐานะผู้ชายเวียดนามแบบขงจื้อ

เนื่องจากตัวบทนำเสนอเรื่องราวที่เกิดขึ้นเฉพาะในประเทศเวียดนาม ไม่ได้เล่าถึงเหตุการณ์หลังจากผู้เล่าและครอบครัวได้ตั้งถิ่นฐานใหม่ที่สหรัฐอเมริกาแล้ว ตัวตนของผู้เล่าที่ถูกนำเสนอส่วนใหญ่จึงผูกโยงกับค่านิยมแบบเวียดนาม กระนั้น การที่เขาเป็นคนนอกในสังคมทำให้เขาไม่ได้นำค่านิยมทุกอย่างของเวียดนามมาใช้ แน่แน่นอนว่าเขาไม่รับเอาแนวคิดชาตินิยมของเวียดนามซึ่งดูถูกคนเลือดผสมเข้ามาไว้ในตัวเอง แนวคิดที่เหงวยินเลื่อมใสและปรากฏอย่างสม่ำเสมอตลอดเนื้อเรื่องคือชายเป็นใหญ่แบบขงจื้อ

ครอบครัวของเหงวยินนั้นปกติแล้วมีแม่เป็นหัวหน้าครอบครัว พ่อของเหงวยินและพ่อของน้องเป็นคนอเมริกัน เดินทางกลับประเทศไปแล้ว ทิ้งเพียงเงินก้อนใหญ่ไว้ให้แม่ใช้ในการดูแลลูกซึ่งยังเล็ก แม่จึงเป็นคนจัดการและตัดสินใจหลายๆ อย่างภายในบ้าน อย่างไรก็ดี ในบางสถานการณ์ที่ต้องติดต่อกับราชการ ตา (พ่อของแม่) จะกลายเป็นหัวหน้าครอบครัวแทนเพื่อติดต่อกับเจ้าหน้าที่ภาครัฐคนเวียดนาม แม่จะกล่าวเช่นนี้ แต่ตาก็ไม่ใช่หัวหน้าครอบครัวที่แท้จริงเพราะเนื้อเรื่องนำเสนอว่าตาและยายไม่ได้อยู่บ้านเดียวกับครอบครัวของผู้เล่าตลอดเวลา อีกทั้งในบางสถานการณ์ แม้ตาจะอยู่ด้วย แต่แม่ก็เป็นผู้ตัดสินใจและออกคำสั่งทุกอย่างด้วยตนเอง ภาวะผู้นำครอบครัวจึงผลัดเปลี่ยนกันไปมาตามบริบทระหว่างแม่และตา ผู้เล่าจะเริ่มมีบทบาทเป็นผู้นำครอบครัวบ้างก็ในช่วงท้ายเรื่อง เมื่อเขาเรียนจบและทำงานแล้ว เขาเป็นผู้ดำเนินการทางด้านเอกสาร อำนวยความสะดวกให้สมาชิกในครอบครัวทุกคนที่ต้องการไปสหรัฐอเมริกาสามารถออกเดินทางได้ ในช่วงท้ายนี้ ผู้อ่านจะสังเกตเห็นว่าผู้เล่าเริ่มเคารพแม่ในฐานะผู้นำครอบครัวน้อยลง เริ่มออกคำสั่งและทำตามใจตัวเองมากขึ้น

ภาวะชายเป็นใหญ่ในเรื่องปรากฏผ่านหลายตัวละคร เช่น ยายที่ไม่ยอมตัดสินใจเรื่องการอพยพด้วยตนเองแต่รอให้ตาเป็นคนตัดสินใจแทน พี่เลี้ยงผู้หญิงของผู้เล่าที่ปฏิเสธการช่วยเหลือผู้เล่าและน้องช่วงอดอยากเพราะไม่ต้องการขัดใจสามี แม่ซึ่งไม่สามารถต่อรองเชิงอำนาจกับญาติผู้ชายเรื่องกรรมสิทธิ์ในที่ดินได้ หรือโสเภณีและเด็กผู้หญิงเร่ร่อนในเมืองซึ่งถูกผู้ชายท้องถิ่นทำร้ายร่างกายเป็นปกติ เป็นต้น ผู้เล่าเองก็แสดงท่าทีของเพศชายที่กดขี่เพศหญิงกับคนรักของตัวเอง เขาข่มขืนคนรักก่อนเดินทางไปสหรัฐอเมริกาโดยไม่สนใจท่าทีที่เป็นทุกข์ของเธอ เธอกังวลว่าหากเธอตั้งครรภ์ ลูกจะเป็นเด็กมีปัญหาเพราะพ่อของเด็กมีเชื้อสายผสม แต่เหงวยินคิดว่าการมีเพศสัมพันธ์ครั้งนั้นเป็นการเอาคืนสังคมเวียดนามที่รุมทำร้ายเขามาตั้งแต่เด็กมากกว่าเป็นการแสดงความรักระหว่างคนสองคน กล่าวคือ เขามองคนรักเป็นตัวแทนของประเทศเวียดนามที่ยอมสยบอยู่ในอุ้งมือของเขา เมื่อเขากำลังจะจากดินแดนแห่งนี้ไปแล้ว เขาก็ต้องการแก้แค้นเป็นครั้งสุดท้าย เขาทำร้ายร่างกายคนรักก่อนจากลา (Ibid., pp. 315-316) การข่มขืนและทำร้ายร่างกายของผู้เล่าในที่นี้แสดงให้เห็นว่าเขาใช้ประโยชน์จากการที่ตนมีเพศชายและยังอาศัยอยู่ในประเทศเวียดนาม อำนาจของผู้ชายเหนือผู้หญิงในเวียดนามเป็นสิ่งที่ทุกคนยอมรับโดยไม่มีที่ตั้งคำถาม หากเหงวยินย้ายไปอยู่สหรัฐอเมริกาแล้ว เขาไม่สามารถกระทำเช่นนี้ได้เพราะสังคมอเมริกันเชื่อในความเท่าเทียมกันทางเพศและการทำร้ายร่างกายผู้อื่นก็เป็นสิ่งผิดกฎหมาย ดังนั้นถึงแม้เหงวยินจะเกลียดประเทศไทยเวียดนามและอุดมการณ์รักชาติเพียงใด เขาก็ยังคงนำเอาค่านิยมชายเป็นใหญ่ของเวียดนามมาใช้หาผลประโยชน์ให้แก่ตัวเอง

3.3.5 ความฝันอเมริกันที่กำกวม

ความหวังและความชื่นชมในสหรัฐอเมริกาของผู้เล่าสอดคล้องกับแนวคิดภารกิจของคนขาว (white man's burden) เหงวยินมองว่าตัวเองไม่สามารถมีความสุขในชีวิตได้หากสหรัฐอเมริกาไม่ยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือ เขาก็เขียนจดหมายจำนวนมากไปยังสถานทูตอเมริกันเพื่อสอบถามเรื่องความเป็นไปได้ในการอพยพ เขาขอความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาทุกวิถีทางที่เขาสามารถทำได้ เหงวยินไม่เคยคิดที่จะหาทางรับมือกับสังคมเวียดนามและเปลี่ยนแปลงสถานะของตัวเองให้ดีขึ้น ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะเขาไม่เห็นหนทางที่จะชนะศึกครั้งนี้เพราะแม่ของเขา ก็พยายามต่อสู้มาหลายวิธีแล้วแต่ก็ล้มเหลวทุกครั้ง อีกส่วนหนึ่งอาจเกิดจากความเชื่อมั่นไว้วางใจในอำนาจและอิทธิพลของสหรัฐอเมริกาที่สามารถกดดันเวียดนามได้ เขาก็เลือกที่จะรอความช่วยเหลือจากประเทศห่างไกลมากกว่าใช้วิธีการอื่นในการช่วยเหลือตัวเอง

ข้อมูลบนปกหลังหนังสือแนะนำผู้แต่งว่าปัจจุบันเหงวยินทำงานเป็นทันตแพทย์ในมหานครนิวยอร์ก ผู้อ่านอาจตั้งคำถามต่อว่าทำไมผู้แต่งหรือบรรณาธิการต้องบอกสิ่งนี้ให้ทราบ

เรื่องราวในต้วบทหลายร้อยหน้าไม่มีการเล่าถึงชีวิตของผู้แต่งในสหรัฐอเมริกาเลย ครั้นพอบอก ก็บอกเพียงสั้นๆ ประหนึ่งต้องการให้รับรู้เพียงเท่านี้ การที่ผู้อ่านรับรู้ชีวิตของผู้แต่งที่สหรัฐอเมริกาในปัจจุบันประสบความสำเร็จดีจึงน่าจะมึนัยทางการเมือง ผู้แต่งต้องการให้ผู้อ่านเน้นศึกษาการฝ่าฟันและก้าวข้ามอดีตอันรันทดที่เวียดนามมาสู่ความสำเร็จและความสุขในสหรัฐอเมริกามากกว่า จากคนชายขอบในสังคมเวียดนาม กลายมาเป็นผู้อพยพเข้าประเทศ และพัฒนาตนเองจนจบการศึกษาระดับสูงและมีหน้าที่การงานที่ดี แนวคิดเรื่องชนกลุ่มน้อยตัวอย่างจึงถูกผลิตซ้ำอีกครั้ง เหวียนเลือกตีพิมพ์หนังสือเมื่อตนเองประสบความสำเร็จแล้ว รวาก็จะอวดและบอกกับคนเวียดนามพลัดถิ่นคนอื่นว่าพวกเขาสามารถก้าวข้ามบาดแผลในอดีตและประสบความสำเร็จได้เช่นกันเพราะสหรัฐอเมริกาเป็นดินแดนเสรีที่ให้โอกาสแก่ทุกคนอย่างเท่าเทียม เรื่องเล่าบาดแผลของเขาซ่อนนัยการเป็นกระบอกเสียงให้แก่รัฐบาลอเมริกัน

ในส่วนของอารมณ์ ต้วบทขบขันเน้นความเศร้าเป็นหลัก ชีวิตของครอบครัวผู้เล่าในเวียดนามที่ปราศจากความสัมพันธ์กับตะวันตกเป็นชีวิตที่ทหดหู่ไม่มีความสุข บ้านไม่น่าอยู่และไม่ปลอดภัย สหรัฐอเมริกาเป็นดินแดนแห่งความหวังที่จะนำความสุขกลับคืนมาสู่ผู้เล่าอีกครั้ง ผู้อ่านน่าตั้งคำถามต่อว่า ผู้แต่งจงใจจบเรื่องเล่าแค่ภายในเวียดนาม ไม่พูดถึงชีวิตที่สหรัฐอเมริกา ทั้งที่ถ้าจะเล่า ก็เล่าได้ ผู้แต่งกำลังซ่อนข้อมูลบางอย่างอยู่หรือไม่ เขากำลังปกปิดว่าตัวเองไม่ได้มีความสุขเหมือนที่วาดฝันไว้หรือเปล่า แต่ที่จริงแล้ว การเขียนขึ้นชมสหรัฐอเมริกาเกิดจากการไม่มีความสุขในถิ่นนั้นและพยายามเรียกร้องให้สังคมอเมริกันปราณีกับตนเองบ้างหรือเปล่า

นอกจากนี้ เหตุใดงานเขียนที่เชิดชูแนวคิดความฝันแบบอเมริกันจึงไม่มีคนอเมริกันหรือสัญลักษณ์ตัวแทนประเทศสหรัฐอเมริกาปรากฏในเรื่อง สิ่งที่เป็นอเมริกันที่ชัดเจนที่สุดซึ่งผู้อ่านสังเกตเห็นคือสถานทูตสหรัฐอเมริกาในกรุงไซ่ง่อนที่ถูกบุกยึดเท่านั้น ที่นั่นเป็นสถานที่แห่งความพ่ายแพ้ ความโกลาหล และความสิ้นหวัง พ่อของผู้เล่าถูกกล่าวถึงแต่กลับไม่ปรากฏตัว ไม่ได้ติดต่อกลับไปหาครอบครัว และไม่ได้รับจดหมายที่เหงวยินพยายามเขียนส่งไปถึง ความเป็นอเมริกันที่พึ่งพาได้กลับมาจากนอกประเทศเวียดนาม เช่น การช่วยเหลือของสถานทูตสหรัฐอเมริกาประจำประเทศไทย เจ้าหน้าที่ประจำประเทศไทยเป็นผู้แจ้งเหงวยินให้ทราบถึงนโยบายการรับผู้อพยพชาวเวียดนามเชื้อสายอเมริกันและแจ้งข่าวสารสำคัญให้ สภาพการณ์เช่นนี้ทำให้ผู้อ่านคิดว่าที่จริงแล้วรัฐบาลอเมริกันเองก็อาจจะไม่ได้กระตือรือร้นที่จะช่วยเหลือคนเลือดผสมที่ตกค้างในประเทศเวียดนามเท่าใดนัก เขาอาจให้คำแนะนำแก่เหงวยินตามหน้าที่เท่านั้น

เนื่องจากเรื่องราวในบันทึกความทรงจำเล่มนี้จบลงตอนที่เขาได้ขึ้นเครื่องบินเดินทางไปสู่ประเทศสหรัฐอเมริกา เราไม่อาจแน่ใจได้ว่าสหรัฐอเมริกาได้สร้างชีวิตใหม่ที่ดีให้แก่เขาจริง

หรือไม่ หลักฐานที่พออ้างอิงได้คือบทสัมภาษณ์แบบทำหนังสือ แม้เนื้อความส่วนใหญ่จะสนับสนุนแนวคิดความฝันอเมริกัน แต่ถ้อยคำบางส่วนก็คลุมเครือและอาจตีความได้ว่าชีวิตในสหรัฐอเมริกาไม่ได้สวยงามแบบที่เขาเคยจินตนาการ ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าความเงิบและการไร้ตัวตนของสหรัฐอเมริกาในเรื่องเรื่องแสดงให้เห็นว่า ในสังคมอเมริกัน ผู้เขียนในฐานะคนเวียดนามพลัดถิ่นก็ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของสังคมอย่างที่คาดหวังไว้ แม้สหรัฐอเมริกาจะเปิดรับผู้คนอพยพ แต่ก็ไม่ใช่ทุกคนในสังคมที่สามารถปฏิบัติตามสิ่งที่ความฝันอเมริกันนำเสนอได้

กระนั้น หากเหงเวียนถูกปฏิบัติอย่างดูถูกแบ่งแยกในสังคมอเมริกันจริง แต่เขาก็เริ่มเขียนหนังสือหลังจากอยู่ในดินแดนใหม่นี้ได้สิบกว่าปีแล้ว เขามีความจำเป็นอะไรที่จะต้องคงความฝันแบบอเมริกันไว้ในตัวบทของเขาทั้งที่เขารู้ว่าสิ่งนี้ไม่ใช่เรื่องที่เป็นไปได้ ผู้วิจัยคิดว่าผู้แต่งอาจจำเป็นต้องนำเสนอใจความแบบนี้เพื่อให้สังคมอเมริกันยอมรับเขาในฐานะคนอเมริกัน เป็นการต่อรองกับสังคมโดยยืนยันภาพลักษณ์ของสหรัฐอเมริกาในฐานะประเทศแห่งเสรีภาพและสิทธิมนุษยชน

โดยสรุป ในฐานะคนเวียดนามพลัดถิ่นรุ่นที่หนึ่ง เหละ ลี เฮย์สลิป นำประสบการณ์ตรงของตนช่วงสงครามเวียดนามในฐานะผู้หญิงเวียดนามกลางชนชั้นแรงงานมาใช้ในการสร้างอัตลักษณ์ใหม่และหาประโยชน์ในปัจจุบัน การที่เธอเคยทำงานในกลุ่มเวียดนามทำให้เธอเป็นคนพลัดถิ่นที่มีลักษณะพิเศษ แตกต่างจากคนเวียดนามพลัดถิ่นส่วนใหญ่ เธอเข้าอกเข้าใจฝ่ายคอมมิวนิสต์ซึ่งเป็นรัฐบาลปัจจุบันของประเทศเวียดนาม เธอเป็นสื่อกลางในการฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของเวียดนามและสหรัฐอเมริกาในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 20 เรื่องเล่าบาดแผลของเธอแสดงออกถึงจิตสำนึกคนพลัดถิ่นที่ให้ความสำคัญกับที่อยู่อาศัยปัจจุบัน ผู้เล่าจึงใส่ใจผู้อ่านชาวอเมริกันและแสดงความภาคภูมิใจในสหรัฐอเมริกา ในฐานะคนเวียดนามพลัดถิ่นในสหรัฐอเมริกา เฮย์สลิปยืนยันการเป็นพลเมืองอเมริกันของตนพร้อมกับหาทางพัฒนาสังคมเวียดนามจากความสูญเสียอันเนื่องมาจากสงครามผ่านกิจกรรมของมูลนิธิการกุศล เรื่องเล่าช่วยแก้ต่างภาพลักษณ์ที่ไม่ดีในอดีตซึ่งคนเวียดนามท้องถิ่นเข้าใจเธอผิดและสร้างตัวตนใหม่ให้แก่เธอ เรื่องเล่าเป็นเครื่องมือที่เธอใช้ในการเยียวยาบาดแผลจนกระทั่งประสบผลสำเร็จ หลังจากอ่านจบ ผู้อ่านไม่เพียงเห็นภาพลักษณ์ของเฮย์สลิปที่พลิกกลับจากตอนต้นเรื่องเท่านั้น หากยังรับรู้อย่างชัดเจนว่าเฮย์สลิปก้าวข้ามความทุกข์ในอดีตได้แล้วและเรียกร้องให้ผู้มีบาดแผลคนอื่นปล่อยวาง ตัดวงจรความบาดหมางนี้ลง

ส่วน เกียน เหงเวียน นำเสนอบาดแผลของการเป็นคนเชื้อสายผสมชนชั้นนายทุนที่ถูกสังคมเวียดนามกดขี่หมิ่นเหม่งอย่างแสนสาหัส เรื่องเล่าของเขาสะท้อนให้เห็นความเชื่อของผู้เล่าว่า

สหรัฐอเมริกาเป็นผู้ช่วยเหลือเดียวที่จะพาเขาออกจากชีวิตที่ทุกข์ยากในเวียดนามได้ อีกทั้งยังแสดงภาพลักษณ์ของประเทศสหรัฐอเมริกาในฐานะดินแดนเสรีที่เปิดรับความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ไม่มีการเหยียดเชื้อชาติและเลือกปฏิบัติ เห่งเวียนพยายามคิดแบบคนอเมริกันแต่ในขณะเดียวกันเขาก็ยังคงเชื่อในค่านิยมชายเป็นใหญ่ของคนเวียดนาม ผู้อ่านสังเกตได้ว่าเรื่องเล่าของห่งเวียนพยายามเยยวยาห่งเวียนให้ถอยตัวออกมาจากอดีต อย่างไรก็ตาม ดูเหมือนว่าความสัมพันธ์ระหว่างห่งเวียนและบาดแผลไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปเลยเมื่อเรื่องเล่าจบลง เขายังคงเกลียดชังสังคมนิยมเวียดนาม ไม่ได้ก้าวข้ามไปสู่สิ่งอื่น ตรงกันข้าม มีเรื่องกังวลใจใหม่เกี่ยวกับชีวิตในสหรัฐอเมริกาเพิ่มเข้ามาในตอนท้ายเรื่องด้วย กระบวนการเยยวยาของห่งเวียนจึงไม่ได้ประสบความสำเร็จอย่างเต็มที่ แม้เขาจะไม่ฝันร้ายถึงประสบการณ์บาดแผลในเวียดนามอีกต่อไปดังที่เขาระบุในบทส่งท้าย แต่เขายังคงเก็บบาดแผลนี้ไว้ ไม่สามารถให้อภัยและปล่อยวางได้

ผู้วิจัยคิดว่าการเน้นย้ำแนวคิดความฝันอเมริกันและชนกลุ่มน้อยตัวอย่างของคนพลัดถิ่นรุ่นที่หนึ่งไม่ใช่เรื่องบังเอิญ พวกเขาไม่สามารถกลับไปดำเนินชีวิตแบบเก่าที่ประเทศเวียดนามได้ พวกเขาเริ่มต้นชีวิตใหม่ที่ประเทศสหรัฐอเมริกาแล้ว การกล่าวถึงสองแนวคิดข้างต้นอาจแสดงถึงความขอบคุณที่สหรัฐอเมริกาต้อนรับพวกเขา แต่ในอีกนัยหนึ่ง การยังคงกล่าวถึงสิ่งเหล่านี้แม้จะอพยพมาหลายปีแล้วก็อาจแสดงถึงความไม่มั่นคงในสถานะพลเมืองอเมริกันของคนพลัดถิ่นรุ่นที่หนึ่งเอง แม้เวลาจะผ่านไปสักใหญ่ แต่สถานะทางสังคมของพวกเขาอาจไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปเท่าที่ควร ยังคงเป็นชนกลุ่มน้อยที่ต้องพึ่งพาความฝันแบบอเมริกันอยู่ เรื่องเล่าบาดแผลสงครามเวียดนามก็เป็นเครื่องมือหนึ่งที่พวกเขาใช้ในการต่อรองกับสังคมนอเมริกัน

การเล่าถึงอดีตของคนรุ่นที่หนึ่งเป็นการแก้ต่างว่าตนไม่ได้เป็นคนชั่วร้ายที่หักหลังประเทศเวียดนาม แผ่นดินเกิดของตัวเอง การอพยพออกนอกประเทศเกิดจากความจำเป็น สังคมนิยมเวียดนามไม่ต้อนรับพวกเขา นอกจากนี้ การเชื่อมโยงประเทศเวียดนาม ผู้หญิง และโสเภณีเข้าด้วยกันก็ปรากฏอย่างเด่นชัด ผู้วิจัยคิดว่าประเด็นเหล่านี้อาจปรากฏซ้ำในผลงานของคนรุ่นที่หนึ่งจุดห้าและคนรุ่นที่สองโดยมีการปรับเปลี่ยนแง่มุมให้แตกต่างออกไปบ้าง ผู้วิจัยจะอภิปรายประเด็นเหล่านี้อีกครั้งในเนื้อหาส่วนที่ปรากฏและในบทสรุปภาพรวม

บทที่ 4

การส่งต่อบาดแผลภายในครอบครัวผู้อพยพ

คนเวียดนามมีธรรมเนียมเรื่องการให้ความสำคัญกับครอบครัวและบรรพบุรุษและยึดมั่นกับวิถีปฏิบัติแบบขงจื้อเรื่องการจัดลำดับและหน้าที่ให้แก่สมาชิกภายในครอบครัว ครอบครัวจึงถือเป็นหน่วยทางสังคมที่มีบทบาทสำคัญและอยู่ใกล้ชิดกับคนเวียดนามมาก แม้จะอพยพไปยังประเทศสหรัฐอเมริกาแล้ว คนพลัดถิ่นจำนวนมากก็ไม่ได้เปลี่ยนแปลงตัวเองอย่างรวดเร็ว ไม่ได้ละทิ้งวิถีเดิมแล้วหันไปเชื่อและดำเนินชีวิตแบบปัจเจกนิยม (individualism) ดังเช่นคนอเมริกัน ความคิดแบบเวียดนามยังคงฝังแน่นอยู่ในตัวพวกเขา ความใกล้ชิดภายในครอบครัวทำให้ลูกรับรู้ถึงความทุกข์และความเศร้าของพ่อแม่ เพื่อแสดงความรักและความกตัญญู ลูกจึงพยายามหาทางสื่อสารและจัดการกับความรู้สึกเจ็บปวดนี้ด้วยวิธีการของตน อย่างไรก็ตาม ลูกก็มีบริบทเรื่องราว และบาดแผลของตัวเองด้วย ในเรื่องเล่าของลูกของคนพลัดถิ่นรุ่นแรก ผู้อ่านจึงสังเกตเห็นการผสมผสานเรื่องราวและบาดแผลระหว่างของพ่อแม่และของลูก อีกทั้งยังเห็นวิธีการสร้างสรรค์เรื่องเล่าในรูปแบบที่หลากหลาย แปรผันไปตามบริบทและวัตถุประสงค์ของผู้แต่ง

การส่งต่อบาดแผลภายในครอบครัวสามารถเกิดขึ้นได้ทั้งแบบตั้งใจและไม่ตั้งใจ คนพลัดถิ่นบางคนไม่ต้องการให้เรื่องราวของตัวเองเป็นความลับ จึงตั้งใจเล่าและเผยแพร่เรื่องเล่าของตนเองให้ผู้อื่นรับทราบ ดังเช่น เหลละ ลี เฮย์สลิป ผู้แต่งเรื่อง *When Heaven and Earth Changed Places* ซึ่งเราศึกษาไปในบทที่ 3 เธอใช้ลูกคนหนึ่งเป็นผู้ช่วยพิมพ์ตัวบทต้นฉบับก่อนส่งสำนักพิมพ์ ลูกของเธอจึงรับทราบประสบการณ์บาดแผลของแม่อย่างกระจ่างแจ้ง ในทางตรงกันข้าม พ่อแม่บางคนไม่มีความคิดที่จะส่งต่อบาดแผลของตนไปให้กับใคร พวกเขาเก็บบาดแผลไว้เป็นเรื่องส่วนตัวเท่านั้น กระนั้น การไม่เอ่ยถึงบาดแผลไม่สามารถหยุดยั้งกระบวนการสื่อสารได้เพราะอวัจนภาษาของบาดแผล (เช่น ความเงียบ พฤติกรรม ฯลฯ) ยังคงทำงานอยู่ พ่อแม่ของผู้เล่าเรื่อง *A Sense of Duty* และเรื่อง *Monkey Bridge* ซึ่งผู้วิจัยจะวิเคราะห์ต่อไป มีลักษณะเช่นนี้ เมื่อพ่อแม่หนึ่งเงียบ ลูกจึงต้องสืบหาบาดแผลที่ถูกซ่อนไว้ด้วยตนเอง ไม่ว่าจะอาศัยวิธีการเก็บข้อมูลทางประวัติศาสตร์หรืออาศัยการเงินธนาคารเติมเต็มสิ่งที่ขาดหายก็ตาม

ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่และลูกจึงสำคัญ การส่งต่อบาดแผลสงครามเวียดนามภายในครอบครัวคนเวียดนามพลัดถิ่นจึงเกิดขึ้นอย่างเข้มข้นระหว่างคนพลัดถิ่นรุ่นที่หนึ่งและคนพลัดถิ่นรุ่นที่หนึ่งจุดห้า เพื่อความเข้าใจที่ชัดเจน ผู้วิจัยขอทบทวนนิยามของคนพลัดถิ่นสองรุ่นข้างต้นดังนี้

คนเวียดนามพลัดถิ่นรุ่นที่หนึ่งหมายถึงคนที่เกิด เติบโต และใช้ชีวิตในฐานะผู้ใหญ่ที่ดูแลตัวเองได้แล้วที่ประเทศเวียดนาม ต่อมา คนกลุ่มนี้ประสบปัญหาบางประการอันเนื่องมาจากสงครามเวียดนามทำให้ไม่สามารถใช้ชีวิตอย่างสงบสุขได้อีกต่อไป พวกเขาจึงตัดสินใจอพยพออกนอกประเทศบ้านเกิดและไปหาที่อยู่ใหม่ที่ประเทศสหรัฐอเมริกา ส่วนคนเวียดนามพลัดถิ่นรุ่นที่หนึ่งจุดห้าหมายถึงคนที่เกิดที่ประเทศเวียดนามช่วงระหว่างสงครามเวียดนาม ขณะที่ยังเป็นเด็กและไม่สามารถดูแลตัวเองได้ พวกเขาติดตามพ่อแม่หนีภัยสงครามออกจากบ้านเกิดไปยังประเทศสหรัฐอเมริกา คนรุ่นที่หนึ่งจุดห้าจึงเติบโตที่สหรัฐอเมริกา บางคนอาจมีประสบการณ์ตรงบางช่วงเวลาเกี่ยวกับประเทศเวียดนาม แต่บางคนก็อาจแทบไม่มีความทรงจำใดเกี่ยวกับประเทศเวียดนามเลย

เนื้อหาบทนี้จะสำรวจและวิเคราะห์การส่งต่อบาดแผลภายในครอบครัวของคนเวียดนามพลัดถิ่น ผ่านตัวบท 4 เรื่อง ได้แก่ *Catfish and Mandala* และ *The Eaves of Heaven* ของแอนดรูว์ เอ็กซ์ ฝ่าม, *A Sense of Duty* ของกวาง ฝ่าม และ *Monkey Bridge* ของลาน กาว ผู้วิจัยต้องการหาว่าบาดแผลภายในครอบครัวส่งผลต่ออัตลักษณ์ของคนพลัดถิ่นรุ่นที่หนึ่งจุดห้าอย่างไร ในช่วงแรกจะเป็นการศึกษาเชิงเปรียบเทียบระหว่างคนรุ่นที่หนึ่งและคนรุ่นที่หนึ่งจุดห้าเกี่ยวกับสำนึกเรื่องบ้านและวิกฤตความเป็นอเมริกัน/ความเป็นเวียดนาม จากนั้นจะวิเคราะห์การประกอบสร้างเรื่องเล่าและตัวตนของคนพลัดถิ่นรุ่นที่หนึ่งจุดห้า

4.1 สำนึกเรื่องบ้านและสถานะของบ้านเกิด

สำหรับคนพลัดถิ่นรุ่นที่หนึ่งซึ่งเกิดและเติบโตที่เวียดนาม บ้านและบ้านเกิดเป็นสิ่งเดียวกัน กล่าวคือ การมีโอกาสได้ใช้ชีวิตในประเทศเวียดนามเป็นระยะเวลาอันพอสมควรทำให้พวกเขาผูกพันและยึดโยงตัวตนกับพื้นที่นั้น นอกจากเป็นสถานที่เกิด เวียดนามจึงเป็นบ้าน พวกเขา รู้สึกว่าตัวเองเป็นพลเมืองเวียดนาม เป็นส่วนหนึ่งของประเทศนี้ แต่เนื่องจากคนพลัดถิ่นรุ่นที่หนึ่งมีความแตกแยกภายในกลุ่มอย่างชัดเจน การทำความเข้าใจคนพลัดถิ่นรุ่นที่หนึ่งจึงจำเป็นต้องย้อนประวัติศาสตร์ไปช่วงก่อนเกิดสงครามเวียดนาม

หลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สอง เวียดนามสู้รบกับฝรั่งเศสเพื่อเรียกร้องอิสรภาพของประเทศตน กลุ่มการเมืองจำนวนมากรวมตัวกันเพื่อปลดปล่อยประเทศจากเจ้าอาณานิคม เวียดนามินท์ กลุ่มคอมมิวนิสต์รูปแบบหนึ่ง ได้ต่อสู้ทางการทูตกับนานาชาติจนกระทั่งเวียดนามได้รับอิสรภาพในปี ค.ศ. 1954 อย่างไรก็ตาม ฝรั่งเศสไม่ต้องการเสียอิทธิพลทางการเมืองของตนในพื้นที่อินโดจีนจึงใช้ลูกเล่นในการถอนกำลังทหารออกจากเวียดนามโดยการเสนอให้แบ่งประเทศเวียดนามเป็นฝั่งเหนือและฝั่งใต้ชั่วคราวเพื่อความปลอดภัยของทหารฝรั่งเศส การแบ่งประเทศเช่นนี้ก็กลับ

กลายเป็นการสร้างสำนึกเรื่องชาติที่แตกต่างกันของคนเวียดนามท้องถิ่นในเวลาถัดมา นั่นคือ คนเวียดนามเหนือซึ่งอยู่ในความดูแลของพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามเริ่มเชื่อมโยงแนวคิดชาตินิยมกับแนวคิดคอมมิวนิสต์เข้าด้วยกัน ผู้เล่าในเรื่อง *When Heaven and Earth Changed Places*, เรื่อง *The Unwanted* และพ่อของผู้เล่าในเรื่อง *The Eaves of Heaven* แสดงให้เห็นว่าพวกเขาพยายามปรับตัวเองให้สอดคล้องกับสภาพสังคมคอมมิวนิสต์อย่างเต็มที่แล้ว แต่ยังคงพบปัญหาและต้องย้ายถิ่นในเวลาต่อมา ในทางตรงข้าม คนเวียดนามใต้ซึ่งอยู่นอกอิทธิพลของพรรคคอมมิวนิสต์ยังคงแยกแนวคิดชาตินิยมกับแนวคิดคอมมิวนิสต์เป็นคนละสิ่งกัน พวกเขาสามารถรักชาติได้โดยไม่จำเป็นต้องยึดโยงกับหลักคิดแบบคอมมิวนิสต์ พ่อแม่ของผู้เล่าเรื่อง *Catfish and Mandala*, *A Sense of Duty*, *Monkey Bridge* และตัวผู้เล่าเรื่อง *The Eaves of Heaven* เองไม่ได้ใส่ใจที่จะพยายามพิสูจน์ความเป็นคอมมิวนิสต์ในตัวเองเพื่อเอาตัวรอดในสังคม แต่กลับเน้นย้ำให้ผู้อ่านเห็นว่าฝ่ายคอมมิวนิสต์ไม่ยอมรับคนเห็นต่างและใช้ความรุนแรงทำร้ายทรัพย์สินร่างกาย และจิตใจของผู้อื่นจนกระทั่งคนเหล่านี้ต้องอพยพออกนอกประเทศ

สงครามเวียดนามจึงไม่เพียงก่อให้เกิดคนพลัดถิ่นรุ่นที่หนึ่ง หากยังแบ่งคนกลุ่มนี้ออกเป็นสองกลุ่มย่อยตามสำนึกเรื่องชาติอีกด้วย เนื่องจากบ้านและบ้านเกิดสำหรับคนพลัดถิ่นรุ่นที่หนึ่งเป็นสิ่งเดียวกัน สำนึกเรื่องบ้านและสำนึกเรื่องชาติจึงเชื่อมโยงกันโดยอัตโนมัติ คนพลัดถิ่นรุ่นที่หนึ่งกลุ่มแรกเคยอยู่ใต้อิทธิพลคอมมิวนิสต์ แต่ไม่ว่าจะพยายามปรับตัวเท่าใด พวกเขาก็ยังคงถูกกดขี่ข่มเหงทั้งจากคนในสังคมและจากรัฐ พวกเขาจึงรู้สึกว่าเป็นคนนอกของสังคม เป็นความแตกต่างที่สังคมในประเทศบ้านเกิดไม่ต้องการ เมื่อต้องอพยพไปยังสหรัฐอเมริกา พวกเขาจึงชวนขวายที่จะสร้างบ้านใหม่อย่างเต็มที่ การอพยพออกจากบ้านเกิดเป็นสิ่งถูกต้องชอบธรรมเพราะสังคมที่บ้านเกิดไม่ต้อนรับพวกเขา พวกเขาพยายามเป็นส่วนหนึ่งของสังคมใหม่ คนกลุ่มนี้เองที่มักผลิตเรื่องเล่าการพลัดถิ่นของตัวเองเผยแพร่ให้ผู้อื่นรับทราบ เพราะพวกเขาต้องการมีตัวตนและได้รับการยอมรับจากสังคมใหม่ พวกเขาจึงใช้เรื่องเล่าในการสร้างความหมายนี้สื่อสารไปยังคนอเมริกัน ดังเช่นเรื่อง *When Heaven and Earth Changed Places* และเรื่อง *The Unwanted* ที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ไปในบทที่ 3

ส่วนคนพลัดถิ่นรุ่นที่หนึ่งกลุ่มที่สอง พวกเขาไม่ยอมรับว่าความเป็นคอมมิวนิสต์คือความเป็นชาติเวียดนาม ชาติสำหรับพวกเขาหมายถึงประเทศเวียดนามใต้ที่ดำรงอยู่ในประวัติศาสตร์และความทรงจำเท่านั้น ไม่ใช่ประเทศเวียดนามปัจจุบันที่ผ่านการรวมฝั่งเหนือและฝั่งใต้แล้ว พวกเขา รู้สึกไม่ถูกต้องที่ตนต้องอพยพออกจากบ้านเกิดเพราะถูกกลุ่มคอมมิวนิสต์ใช้ความรุนแรงคุกคาม คนกลุ่มนี้จึงมักบรรยายสภาพเมืองไซ่ง่อนเมื่อถูกยึดว่าเป็นการเสียกรุง (Fall of Saigon)

เป็นการเสียบ้านให้แก่กลุ่มคนป่าเถื่อน การย้ายถิ่นฐานของคนพลัดถิ่นรุ่นที่หนึ่งกลุ่มนี้เป็นไปอย่างกะทันหันกว่าคนกลุ่มแรก เริ่มอพยพกันก็เมื่อสงครามไกล์สิ้นสุดแล้ว สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าพวกเขาไว้ใจว่าทหารอเมริกาจะช่วยเหลือเวียดนามใต้ให้รอดพ้นจากเงื้อมมือของกลุ่มคอมมิวนิสต์ แม้สหรัฐอเมริกาจะทยอยถอนกำลังทหารและลดบทบาทในสงครามลงเรื่อยๆ แต่คนเวียดนามใต้ก็ยังคงเชื่อว่าตนจะไม่ถูกทอดทิ้ง พวกเขาจึงแทบไม่มีความคิดที่จะจากบ้านเกิดเลย เมื่อถึงคราวอพยพ จึงไม่พร้อมและทำใจไม่ได้ แม้คนจำนวนมากจะย้ายถิ่นฐานได้สำเร็จ แต่พวกเขาก็ไม่ได้มีชีวิตอยู่กับปัจจุบัน จิตใจยังคงยึดติดกับบ้านในอดีตที่จากมา การสร้างบ้านใหม่ของพวกเขาในสหรัฐอเมริกาจึงเป็นไปอย่างเชื่องช้า บางคนแทบไม่ปรับตัวเข้าสู่สังคมใหม่เลยเพราะพวกเขาไม่ได้รู้สึกว่าสหรัฐอเมริกาเป็นบ้านใหม่ของตน พวกเขาเป็นเพียงผู้อพยพที่มาขอความช่วยเหลือจากคนอเมริกันเท่านั้น การอยู่ในภาวะชะงักงันยังหาที่ทางของตัวเองไม่เจอเช่นนี้ทำให้คนกลุ่มนี้รู้สึกไม่ค่อยผลิตเรื่องเล่าการพลัดถิ่นของตัวเอง ดังเช่นพ่อแม่ของผู้เล่าเรื่อง *A Sense of Duty* และเรื่อง *Monkey Bridge*

นอกจากคนพลัดถิ่นรุ่นที่หนึ่งแล้ว ผู้อ่านยังพบคนพลัดถิ่นรุ่นที่หนึ่งจุดห้าซึ่งเป็นลูกของคนพลัดถิ่นรุ่นที่หนึ่ง แม้จะเกิดที่ประเทศเวียดนาม แต่คนกลุ่มนี้ก็เติบโตที่ประเทศสหรัฐอเมริกา การใช้ชีวิตในปัจจุบัน (และในอนาคต) ที่สหรัฐอเมริกาทำให้พวกเขาคิดว่าตนเป็นพลเมืองอเมริกัน ไม่ใช่พลเมืองเวียดนาม เวียดนามเป็นเพียงบ้านเกิด เป็นรากเหง้าทางวัฒนธรรมของครอบครัวและบรรพบุรุษที่ต้องรู้จักเท่านั้น แต่ไม่ใช่บ้านของพวกเขาอีกต่อไป สหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นบ้านในปัจจุบันจึงสำคัญที่สุด คนพลัดถิ่นรุ่นที่หนึ่งจุดห้าจึงพยายามปรับตัวอย่างเต็มที่ หลายคนใช้ภาษาอังกฤษได้ดีไว้ที่ตีและมีความคิดอ่านแบบอเมริกัน กระนั้น การมีเชื้อสายเอเชียภายในตัวทำให้คนอเมริกันท้องถิ่นดูถูกและเลือกปฏิบัติต่อคนเวียดนามพลัดถิ่น เรื่องเล่าของคนรุ่นที่หนึ่งจุดห้าจึงพยายามยืนยันความเป็นอเมริกันของตนเองไปพร้อมกับต่อรองบาดแผลสงครามเวียดนามที่ตนมีหรือได้รับมาจากพ่อแม่ พวกเขาต้องทบทวนความเป็นอเมริกันและความเป็นเวียดนามของตน

4.2 วิกฤตความเป็นอเมริกันและความเป็นเวียดนามของคนพลัดถิ่นรุ่นที่หนึ่งจุดห้า

คนเวียดนามพลัดถิ่นในสหรัฐอเมริกามีความเป็นอเมริกันและความเป็นเวียดนามผสมผสานอยู่ในตัวเอง กระนั้น ลักษณะเหล่านี้ไม่เหมือนกับสิ่งที่คนเวียดนามในประเทศเวียดนามและคนอเมริกันในประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นทุกประการ หากมีความแตกต่างออกไป แต่ละบุคคลอาจมีลักษณะเฉพาะตัวที่มีรายละเอียดแยกย่อยลงไป เพื่อทำความเข้าใจวิกฤตอัตลักษณ์ของคนพลัดถิ่นรุ่นที่หนึ่งจุดห้าในกลุ่มตัวบทที่ศึกษาอย่างรอบด้าน ในหัวข้อนี้และหัวข้อ

ถัดไป ผู้วิจัยจะขอแยกการวิเคราะห์เป็นรายกรณี จากนั้นจะขมวดรวมทั้งหมดและศึกษาในเชิงเปรียบเทียบในหัวข้อสุดท้าย

4.2.1 วิกฤตอัตลักษณ์ของ แอนดรูว์ เอ็กซ์ ฝาม ผู้เล่าเรื่อง *Catfish and Mandala* และผู้แต่งเรื่อง *The Eaves of Heaven*

แอนดรูว์ เอ็กซ์ ฝาม (ชื่อภาษาเวียดนามคือ อาน) เขียนหนังสือ *Catfish and Mandala* และ *The Eaves of Heaven* เพื่อนำเสนอเนื้อหาที่แตกต่างกัน เล่มแรกกล่าวถึงการเสียชีวิตของพี่ เรื่องราวการอพยพของครอบครัวจากเวียดนามมาสู่สหรัฐอเมริกา และการเดินทางกลับไปยังเวียดนามของเขา ส่วนเล่มที่สองเล่าถึงประวัติของบรรพบุรุษตระกูลฝาม โดยเน้นที่เรื่องราวชีวิตของปู่และพ่อของเขา เล่มแรกจึงนำเสนอชีวิตทั้งในประเทศเวียดนามและประเทศสหรัฐอเมริกา ในขณะที่เล่มที่สองจะนำเสนอเฉพาะเหตุการณ์ในเวียดนามเท่านั้น

- วิกฤตความเป็นอเมริกัน

ใน *Catfish and Mandala* แอนดรูว์ เอ็กซ์ ฝาม กำหนดให้ตัวเองเป็นผู้เล่าเรื่อง โดยใช้ชื่อภาษาเวียดนามของตน “อาน” (An) ผู้อ่านรับทราบตั้งแต่ต้นเรื่องว่าปัญหาสำคัญที่รบกวนจิตใจผู้เล่าจะต้องออกเดินทางและก่อให้เกิดเรื่องเล่านี้คือการเสียชีวิตของพี่ อย่างไรก็ตามเมื่อวิเคราะห์ปัญหานี้อย่างละเอียด ผู้วิจัยพบว่าการเสียชีวิตของพี่ของผู้เล่าเป็นเพียงปัจจัยกระตุ้นเท่านั้น ต้นเหตุของปัญหาที่แท้จริงของผู้เล่าเรื่องแรกคือการที่เขาถูกปฏิเสธความเป็นอเมริกันโดยการถูกการปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมในที่ทำงาน

ที่สหรัฐอเมริกา อานเรียนจบปริญญาตรีด้านวิศวกรรมศาสตร์และได้งานทำเป็นวิศวกรในบริษัทการบิน การเรียนจบการศึกษาในระดับสูงและได้งานทำที่มั่นคง โดยเฉพาะงานทางด้านวิทยาศาสตร์ เป็นการกระทำของวัยรุ่นเวียดนามพลัดถิ่นจำนวนมากที่ต้องการทำให้พ่อแม่ภาคภูมิใจเนื่องจากคนเวียดนามให้คุณค่ากับการศึกษา ยิ่งอานเป็นลูกชายคนโตของบ้าน เขายังจำเป็นต้องมีความรู้และการทำงานที่ดีเพราะเขาจะเป็นหัวหน้าครอบครัวต่อไป นอกจากนี้ สิ่งเหล่านี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดความฝันอเมริกัน (American dream) ที่เชื่อว่าคนทุกคนในสหรัฐอเมริกาสามารถประสบความสำเร็จทางวัตถุได้หากมีความพยายามและต่อสู้ไม่ย่อท้อ ในฐานะคนเวียดนามพลัดถิ่น อานจึงเป็นตัวอย่างที่ดีของชนกลุ่มน้อยตัวอย่าง (model minority) ในสหรัฐอเมริกา

อานเชื่อมั่นว่าตนเองทำหน้าที่ได้สมบูรณ์พร้อมทั้งต่อครอบครัวและต่อสังคมอเมริกัน แต่เมื่อเขาเริ่มทำงานจริง เขากลับพบว่าคนอเมริกันไม่ได้มองว่าเขาเป็นพลเมืองที่มีสิทธิเท่าเทียมกับคนอเมริกันคนอื่น เขาไม่พอใจหัวหน้างานที่ไม่ขึ้นค่าจ้างให้เขาอย่างเป็นทางการเพียง

เพราะเขามีเชื้อสายเอเชีย และการมีเชื้อสายเอเชียในสหรัฐอเมริกาในมุมมองของหัวหน้างานหมายความว่าหัวหน้างานจะปฏิบัติต่อเขาอย่างไรก็ได้เพราะคนเอเชียอดทนสู้งานและมักไม่มีปากมีเสียง น่าเสียดายที่อานไม่ใช้คนเอเชียตามชนบแบบนั้น เขาไม่พอใจกับความไม่ชอบธรรมที่เกิดขึ้น เขาจึงลาออกพร้อมกับส่งเอกสารร้องเรียนพฤติกรรมไม่เหมาะสมของหัวหน้างานให้บริษัทพิจารณาตัดสินลงโทษ (A. X. Pham, 1999, p.25) แม้อานจะสามารถเปิดโปงความไม่ยุติธรรมในที่ทำงานได้สำเร็จ แต่เขาก็สูญเสียงานและไม่ได้รับอะไรตอบแทน ผู้อ่านจึงเห็นได้ว่าความเป็นอเมริกันในตัวของผู้เล่ามีปัญหาแล้ว หัวหน้างานไม่ยอมรับความเป็นอเมริกันของเขา จึงกดขี่และหาผลประโยชน์จากเขา การลาออกของผู้เล่าแสดงการปฏิเสธความพ่ายแพ้ แม้เขาจะไม่สามารถหาทางเอาชนะหัวหน้างานได้โดยที่เขาไม่ต้องเสียงาน แต่เขาก็พยายามต่อสู้แล้ว การเดินทางออกนอกสหรัฐอเมริกาหลังจากนั้นจึงเป็นการเดินทางหาทางยืนยันความเป็นอเมริกันของตนเอง ผู้เล่าต้องการให้ตัวเองมีความเป็นอเมริกันที่ชัดเจนและมั่นคงมากขึ้น

- วิกฤตความเป็นเวียดนาม

ส่วนวิกฤตความเป็นเวียดนามของ แอนดรูว์ เอ็กซ์ ฝ่าม นั้น ประกอบด้วยเรื่องความใช้รุนแรงทางกายภายในครอบครัว การดูถูกตนเองและความเชื่อเรื่องเหนือธรรมชาติ ปัญหาเรื่องการเป็นลูกชายคนโต และบาดแผลสงครามเวียดนามเกี่ยวกับพ่อ

ประการแรก ผู้ชายตระกูลฝ่ามนิยมใช้ความรุนแรงทางกายกับสมาชิกคนอื่นในครอบครัวเพื่อยืนยันอำนาจของตนเอง ใน *Catfish and Mandala* พ่อเล่าให้อันฟังว่าปู่ใช้ความรุนแรงในการอบรมสั่งสอนลูกจนเป็นปกติ การใช้ความรุนแรงแบบนี้เป็นเรื่องปกติในประเทศเวียดนามเพราะหัวหน้าครอบครัวสามารถควบคุมและตัดสินใจหลายสิ่งหลายอย่างแทนสมาชิกในครอบครัวได้ เมื่อลูกทำตัวไม่เหมาะสม พ่อจึงสามารถเขี่ยนตีลูกได้ (“It is the Vietnamese way. You beat your children if you love them. You beat them to show the right way to live. You beat them to let them know how they are important to you.” Ibid., p. 320) ปู่เคยล่ำมโซ่น้องคนหนึ่งของพ่อไว้เหมือนสุนัขเพื่อทำโทษ (A. X. Pham, 1999, p.321) พ่อเรียนรู้อันการใช้ความรุนแรงทางกายเพื่อแสดงความรักลูกมาจากปู่ ด้วยเหตุนี้ เมื่อพี่ของอานประพฤติดัวไม่ถูกใจพ่อ พ่อก็เขี่ยนตีเธอ ครั้งยังอยู่ประเทศเวียดนาม พ่อสามารถทำได้ปกติ ไม่มีใครกล้ามาทำทนายอำนาจพ่อ แต่เมื่ออพยพมายังประเทศสหรัฐอเมริกาแล้ว การเขี่ยนตีของพ่อกลายเป็นสิ่งผิดกฎหมาย เป็นการทารุณเด็ก พ่อจึงถูกตำรวจอเมริกันจับกุมและตั้งข้อหา เหตุการณ์นี้ทำให้พ่ออับอายและทำให้ครอบครัวสูญเสียหัวหน้าครอบครัวผู้หาเงินเลี้ยงดูสมาชิกคนอื่น เนื่องจากกฎหมายอเมริกันไม่อนุญาตให้ผู้ใช้ความรุนแรงและเหยื่อพักอาศัยในสถานที่เดียวกัน พี่จึงตัดสินใจหนีออกจากบ้าน

เพื่อให้พ่อสามารถกลับมาดูแลครอบครัวได้อีกครั้ง เราจึงกล่าวได้ว่าการใช้ความรุนแรงแบบคนเวียดนามของพ่อทำให้พี่ต้องหนีออกจากบ้าน และเมื่อออกจากบ้านไปแล้ว พี่ก็ยิ่งกลายเป็นคนนอกของครอบครัวมากขึ้นเรื่อยๆ คนในครอบครัวกอบกู้ศักดิ์ศรีของพ่อโดยการปลุกความผิดและความอับอายจากการถูกตำรวจจับไปที่พี่แทน แม้พี่จะกลับมาอยู่ที่บ้านในอีกหลายสิบปีต่อมา แต่พี่ก็กลายเป็นคนนอกไปแล้ว กระทั่งหลังจากพี่ฆ่าตัวตาย ย่ายังบอกว่าการฆ่าตัวตายของพี่เป็นดวงชะตาที่ถูกกำหนดไว้แล้วและไม่ได้แสดงความเห็นใจสงสารแต่อย่างใด (Ibid., p. 3) อานไม่เห็นด้วยกับท่าทีเย็นชาของครอบครัวที่ผลักพี่ให้กลายเป็นคนนอกเช่นนี้ การใช้ความรุนแรงและการแสดงความเย็นชาจึงเป็นปัญหา

กระนั้น สิ่งที่อานเกลียดเหล่านี้ไม่ได้เป็นสิ่งที่สมาชิกในครอบครัวคนอื่นกระทำต่อพี่เพียงอย่างเดียว อานเองก็เคยกระทำแบบนี้กับพี่ เขาเองก็มีลักษณะที่ไม่น่าพึงใจในตัวเอง ผู้อ่านสังเกตจากการเล่าเรื่องของอานได้ว่าเขาเล่าถึงพี่บ่อยและแสดงความสนิทสนมกันเมื่อสมัยยังอยู่ที่ประเทศเวียดนาม แต่เมื่ออพยพมาประเทศสหรัฐอเมริกาแล้ว เขาเล่าถึงพี่น้อยมาก แต่ครั้งหนึ่งที่เล่าก็มีความยาวไม่กี่ปีก่อน แตกต่างจากช่วงก่อนอพยพที่เล่าเป็นบท การเล่าชีวิตที่สหรัฐอเมริกาของเขาเปลี่ยนมาใช้มุมมองคนนอกในการมองพี่ ไม่เป็นหนึ่งเดียวกับพี่เหมือนแต่ก่อนแล้ว อานจึงเย็นชากับพี่ไม่แตกต่างจากสมาชิกคนอื่น นอกจากนี้ ผู้อ่านยังรับทราบว่าการใช้ความรุนแรงในครอบครัวแบบเวียดนามที่เป็นสาเหตุให้พี่ออกจากบ้านและกลายเป็นคนนอกนั้น อานเองก็รับสิ่งนี้เข้ามาในตัวด้วย เขาเคยแสดงท่าทางมุ่งร้ายต่อพ่อเมื่อพ่อเขียนดี (Ibid., p. 169) และเขาก็เคยเขียนดีน้องเพื่อบังคับให้น้องอยู่ในโอวาทด้วย (Ibid., p. 238) น้องชายเรียนรู้อะไรและซึมซับสิ่งนี้ เขาจึงเริ่มแสดงท่าทีรุนแรงโต้กลับในเวลาต่อมา (Ibid., p. 170) ผู้ชายตระกูลฝ่อมจึงเรียนรู้อการใช้ความรุนแรงภายในครอบครัวและส่งต่อกันจากรุ่นสู่รุ่น ตั้งแต่ปู่มาจนถึงอานและน้อง การไม่พอใจการใช้ความรุนแรงภายในครอบครัวของอานจึงหมายถึงการไม่พอใจตัวเองด้วยเพราะนิสัยนี้ของเขาเป็นต้นตอของปัญหาเรื่องพี่

ประการที่สอง การดูถูกตนเองและความเชื่อเรื่องเหนือธรรมชาติ ก่อให้เกิดการเดินทาง แม้แต่อานว่าดวงของเขาปีนี้ไม่ดี ไม่เหมาะกับการเดินทาง ควรเลื่อนออกไปก่อน ยิ่งไปกว่านั้น การออกเดินทางเตร็ดเตร่ของอานยังมีลักษณะแบบคนอเมริกันมากเกินไป อานซึ่งมีเชื้อสายเวียดนามไม่สามารถทำเช่นนั้นได้ (“You’re not American, you hear me? You’re Vietnamese. You are not immune to the gods.” Ibid., p. 242) ใจความนี้ถูกย้ำอีกครั้งโดยญาติของเขาที่ประเทศเวียดนาม เมื่ออานสอบถามเส้นทางการบินจักรยานไปยังเมืองต่างๆ ญาติทุกคนต่างทักท้วงและแนะนำให้เขาล้มเลิกความคิดเพราะคนเวียดนามไม่สามารถทำแบบคน

อเมริกันได้ (“Vietnamese just don’t have that sort of physical endurance and mental stamina. We are weak. Only Westerners can do it. They are stronger and better than us.” Pham, A. X., 1999, p.77) อานไม่ชอบใจความคิดนี้อย่างมาก คนเชื้อสายเวียดนามดูถูกตัวเอง อานจึงต้องการพิสูจน์ให้ทุกคนเห็นว่าเขาสามารถปั่นจักรยานตัวคนเดียวไปทั่วโลกได้ ความเชื่อของคนเวียดนามอีกอย่างหนึ่งที่อานต้องการทำลายคือการเชื่อว่าดวงชะตากำหนดชีวิตไว้แล้ว มนุษย์ไม่สามารถต่อสู้หรือเปลี่ยนแปลงชีวิตของตนเองได้ เมื่อย่ำเรื่องดวงชะตาของพี่ให้อานฟัง เขาก็ไม่ชอบใจนัก (Ibid., p. 189)

ประการที่สาม ปัญหาเรื่องการเป็นลูกชายคนโต วัฒนธรรมเวียดนามได้รับอิทธิพลจากปรัชญาขงจื้อของจีนอย่างมาก การเป็นลูกชายคนโตจึงเป็นสิ่งสำคัญเพราะลูกคนนี้จะเป็นผู้สืบตระกูลต่อไป เป็นผู้ทำพิธีกรรมเชื่อมต่อครอบครัวในปัจจุบันกับบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว อานเป็นลูกชายคนโตของครอบครัวแต่เขากลับรู้สึกว่าเขาถูกทำร้ายจากพี่ตลอดเวลา แม้พี่จะเป็นผู้หญิง แต่ภายหลังเธอก็แปลงเพศเป็นผู้ชายและใช้ชีวิตแบบผู้ชายที่สหรัฐอเมริกา มีการเปลี่ยนชื่อสำหรับเรียกพี่ (จาก “จี” (Chi) เป็น “มิงห์” (Minh)) น้องสาวคนเล็กของครอบครัวซึ่งเกิดที่สหรัฐอเมริกา ก็ไม่รู้ว่ามิงห์เคยเป็นผู้หญิงมาก่อน ยิ่งไปกว่านั้น เมื่อครั้งยังอยู่ที่ประเทศเวียดนาม พี่ทำหน้าที่ดูแลน้องๆ อย่างดี เธอไม่ใช่ผู้หญิงตามขนบ เธอเคยแข่งยี่นบัสสาวะกับอานและชนะ เพราะสามารถบัสสาวะได้ไกลกว่า (Ibid., p. 216) อานจึงรู้สึกเหมือนว่าเขามีพี่ชายและการที่อานเป็นลูกชายคนโตทำให้เขารู้สึกผิดต่อพี่ที่ไปแย่งเกียรติยศที่พี่ควรได้ (“I instinctively looked to her as my older brother. Perhaps I even resented it as a child because I was the first son. While I reaped the prodigal privileges, I suspected they should have been her honor.” Ibid., p. 189) การเป็นลูกชายคนโตแต่รู้สึกว่าตัวเองไม่คู่ควรกับตำแหน่งนี้รบกวนจิตใจเขามาก

ประการที่สี่ บาดแผลสงครามเวียดนามเกี่ยวกับพ่อ ในสมัยที่อานยังเป็นเด็กก่อนอพยพ พ่อเคยถูกกักตัวในค่ายกักกันที่คูมิงห์เลื่อง (Minh Luong) เพราะพ่อเคยทำงานในกองทัพเวียดนามใต้ ต่อต้านการรวมประเทศของฝั่งคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือ อานและแม่เคยไปแอบเฝ้าดูพ่อถูกบังคับใช้แรงงานจากนอกค่ายกักกันหลายครั้ง ครั้งละหลายสัปดาห์ ทั้งสองคนเฝ้าดูพ่อ เพราะกลัวว่าหากพ่อไม่อยู่ในสายตาแล้ว พ่อจะได้รับอันตราย (Pham, A. X., 1999, p.11) ต่อมาเมื่อพ่อได้รับอิสรภาพและครอบครัวจึงอพยพออกนอกประเทศเวียดนามได้ เนื่องจากระหว่างการอพยพมายังประเทศสหรัฐอเมริกา ครอบครัวของอานไม่ได้ประสบกับหายนะอะไร ประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับสงครามเวียดนามที่อานจำได้จึงเป็นเรื่องของพ่อและการสูญเสียบ้านเป็นหลัก แม้ *Catfish and Mandala* จะสำรวจและอภิปรายบาดแผลนี้เพียงบางส่วน เพราะตัวบทให้น้ำหนักกับ

การตายของพี่มากกว่า แต่ผู้อ่านก็สามารถเห็นบาดแผลนี้ได้อย่างชัดเจนตอนที่อ่านเรื่องครูชาวอเมริกันในห้องเรียนเรื่องสงครามเวียดนาม (Pham, A. X., 1999, p.11) เขายังเจ็บปวดกับการสูญเสียบ้านและเห็นพ่อต้องถูกทรมานในค่ายกักกันอยู่

The Eaves of Heaven เล่าถึงบาดแผลสงครามเวียดนามของพ่ออย่างละเอียดมากกว่า ปัญหาชีวิตของพ่อเกิดขึ้นตั้งแต่ช่วงเริ่มสงครามที่ถูกเรียกตัวไปเป็นทหาร ประสบการณ์การหนีจากวงล้อมกับดักรั้วใจมิตี การประคับประคองครอบครัวที่มีภรรยาและลูกเล็กในช่วงที่การเมืองและเศรษฐกิจจะส่ำระสาย และการถูกกักขังในค่ายกักกันสำหรับนักโทษการเมือง เหตุผลหนึ่งที่ แอนดรูว์ เอ็กซ์ ฝาม เขียนหนังสือ *Catfish and Mandala* และ *The Eaves of Heaven* จึงเป็นเรื่องการพยายามกระชับความสัมพันธ์ระหว่างตัวเองกับพ่อให้แน่นแฟ้น เพราะพ่อลูกคู่นี้ไม่เคยทำกิจกรรมอื่นร่วมกันเพื่อสานสัมพันธ์ ต่างคนต่างไม่รู้ว่าจะแสดงออกความรักของตนออกมาอย่างไร (Ibid., p. 319) ครอบครัวฝามไม่ได้ค่อยแสดงความรักต่อกัน แอนดรูว์ เอ็กซ์ ฝาม จึงมีปัญหารื่องความสัมพันธ์กับพ่อ เขาต้องการสื่อสารกับพ่อและเข้าใจพ่อกว่านี้

ลักษณะนิสัยและความเชื่อแบบเวียดนามเหล่านี้ก่อปัญหาให้แก่ แอนดรูว์ เอ็กซ์ ฝาม เขาไม่พอใจความเป็นเวียดนามในตัวเอง เขาจึงออกเดินทางเพื่อหนีออกจากบ้านในสหรัฐอเมริกาซึ่งมีแต่ปัญหาและใช้เวลาท่องเที่ยวพบปะผู้คนเพื่อใคร่ครวญถึงตัวตนของตนเอง

4.2.2 วิกฤตอัตลักษณ์ของมาย ผู้เล่าเรื่อง *Monkey Bridge*

Monkey Bridge เป็นนวนิยายที่เล่าถึงชีวิตและความสัมพันธ์ระหว่างมาย (Mai) ผู้เล่า และแม่ของเธอหลังจากอพยพหนีสงครามเวียดนามไปยังประเทศสหรัฐอเมริกาแล้ว ผู้เล่าอพยพมาก่อน เธออยู่กับพ่อแม่บุญธรรมชาวอเมริกัน พ่อบุญธรรมเป็นทหารผ่านศึกสงครามเวียดนาม เขาได้ผูกมิตรกับครอบครัวของมายขณะไปรบที่เวียดนาม แม่อพยพตามมาภายหลังการแยกจากกันช่วงย้ายถิ่นฐานทำให้แม่ลูกคู่นี้มีระยะห่างระหว่างกัน ไม่สนิทสนมเหมือนเดิม มายเปลี่ยนแปลงตัวเองไปมาก เมื่อพบกับแม่อีกครั้ง ตัวตนของเธอจึงเกิดวิกฤตขึ้น

- วิกฤตความเป็นอเมริกัน

หลังจากอพยพมาอยู่ที่ประเทศสหรัฐอเมริกาแล้ว ในช่วงแรก มายต้องใช้ชีวิตคนเดียวโดยไม่มีแม่ เธอได้เรียนรู้ค่านิยมและวิถีชีวิตแบบอเมริกันจากป้าแมรี่ (Aunt Mary) ภรรยาของลุงไมเคิล เช่น วิธีซื้อของในซูเปอร์มาร์เก็ตและภาษาอังกฤษสำเนียงอเมริกัน (L. Cao, 1998, pp.32-37) เมื่อได้พบแม่อีกครั้ง ตัวตนของมายก็เปลี่ยนไปแล้ว (Ibid., p. 37) ผู้เล่าสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมใหม่ได้เป็นอย่างดีและคิดว่าสิ่งนี้ทำให้เธอเป็นคนอเมริกันแล้ว อย่างไรก็ตาม ในเนื้อหาตอนหนึ่งที่มายและเพื่อนตัดสินใจจะติดต่อตาที่ประเทศเวียดนามโดยการออกจาก

สหรัฐอเมริกาและข้ามพรมแดนไปโทรศัพท์หาตาที่แคนาดา ผู้เล่าแสดงท่าทีกังวลใจออกมาชัดเจน เธอลังเลอยู่นานว่าควรข้ามพรมแดนออกไปไหม (“I touched my green card in my jacket pocket and felt the plastic protective cover between my fingers. Even the feel of an official document did not comfort.” Cao, 1997, p. 16) มายรู้สึกเหมือนว่าแม่กำลังอยู่กับเธอ และเตือนว่าเธอเป็นเพียงผู้อพยพ หากเดินทางออกนอกสหรัฐอเมริกาแล้ว เธออาจไม่สามารถกลับเข้ามาและใช้ชีวิตอย่างสงบสุขและปลอดภัยอีกครั้ง แต่อาจถูกกักตัวและส่งกลับประเทศเวียดนาม แม้เพื่อนจะยืนยันว่ามายเป็นพลเมืองอเมริกันที่ถูกต้องตามกฎหมายสมบูรณ์แล้ว (Ibid., p. 16) แต่มายก็ตั้งคำถามกับความเป็นอเมริกันของตัวเองและไม่พร้อมจะเสียดาคำตอบ แม้ตลอดเนื้อเรื่อง เธอจะนำเสนอตัวเองว่าสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมอเมริกันได้เป็นอย่างดี แต่เธอก็เคยแสดงความรู้สึกแปลกแยกจากแผ่นดินอเมริกันออกมาครั้งหนึ่ง (“my inability to feel connected to the American soil, or even the constant concern I carried in me about being deported” Cao, 1997, p.192) ผู้อ่านจึงสามารถสรุปได้ว่าผู้เล่ารู้สึกไม่มั่นคงในความเป็นอเมริกันของตัวเอง แม้จะได้บัตรยืนยันสิทธิการเป็นพลเมืองอเมริกันแล้ว แต่เธอยังคงมีจิตสำนึกแบบผู้อพยพหลงเหลืออยู่ เธอจึงกลัวว่าความเป็นอเมริกันของเธออาจถูกปฏิเสธเมื่อใดก็ได้ และหากเป็นเช่นนั้น เธอจะมีปัญหา เพราะเธอไม่ต้องการกลับไปใช้ชีวิตที่เวียดนาม เธอต้องการอยู่ที่สหรัฐอเมริกา

- วิกฤตความเป็นเวียดนาม

ผู้เล่ามีวิกฤตความเป็นเวียดนามในตัวเอง แม้ในเชิงกฎหมาย ผู้เล่าจะกลายเป็นลูกบุญธรรมของคนอเมริกันแบบถาวร (Ibid., p. 258) และในทางปฏิบัติ เธอเองก็คิดที่จะใช้ชีวิตที่สหรัฐอเมริกา แต่เธอก็ไม่สามารถปฏิเสธรากเหง้าของตัวเองได้ เธอยังคงมีเชื้อสายเวียดนามอยู่ ความเป็นเวียดนามคือสิ่งที่จุดรั้งเธอไม่ให้สามารถเป็นอเมริกันได้อย่างเต็มที่ และความเป็นเวียดนามที่เกี่ยวข้องกับชีวิตเธอก็คือแม่ แม่สังเกตเห็นสิ่งนี้ เธอเสียใจที่ลูกหลงทางอยู่ระหว่างโลกใบเดิมกับโลกใบใหม่และพยายามละทิ้งความเป็นเวียดนามไป (Ibid., p. 53) แม้ผู้เล่าจะต้องการเป็นอเมริกันมากเพียงใด แต่เธอก็ยังรักแม่ เมื่อได้เห็นกับตาตัวเองว่าแม่ผ่นร้าย เพื่อถึงตาที่ยังคงอยู่ที่ประเทศเวียดนาม ไม่ได้อพยพมาด้วย มายจึงพยายามช่วยเหลือ เธอพยายามหาทางสื่อสารกับแม่เกี่ยวกับบาดแผล แต่แม่ก็ไม่ให้ความร่วมมือด้วยและปล่อยให้ความเจ็บปวดเข้าครอบงำ กวาน มัญ ฮา (Ha, 2013a, p.4) มองว่าการที่แม่ยึดติดกับบาดแผลในอดีต ไม่ยอมปรับตัวและไม่ยอมเล่าให้ลูกฟัง เก็บเป็นความลับไว้ ทำให้แม่มีสถานะเหมือนผี เป็นผีของสงครามเวียดนามในอดีตที่ตามมาหลอกหลอนมายที่สหรัฐอเมริกาจนไม่สามารถใช้ชีวิตได้อย่างปกติสุข

4.2.3 วิกฤตอัตลักษณ์ของ กวาง ฝาม ผู้เล่าเรื่อง *A Sense of Duty*

A Sense of Duty นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับปัญหาตัวตนของ กวาง ฝาม ลูกทหารเวียดนามใต้ที่อพยพไปยังประเทศสหรัฐอเมริกาและได้กลายเป็นทหารอเมริกันในเวลาต่อมา เมื่อพ่อของเขาเสียชีวิต เขาเริ่มสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับชีวิตของพ่อขณะที่เป็นทหารมากขึ้นพร้อมกับทบทวนตัวตนทางชาติพันธุ์ของตัวเอง

- วิกฤตความเป็นอเมริกัน

เมื่อมาถึงประเทศสหรัฐอเมริกาแล้ว ผู้เล่าก็พยายามพัฒนาตัวเองอย่างเต็มที่ จากผู้อพยพ กลายเป็นคนที่เรียนจบมหาวิทยาลัย จากนั้นจึงสมัครเป็นทหารเพื่อรับใช้ชาติ เขาพยายามพิสูจน์ว่าตัวเองคู่ควรกับสังคมอเมริกันเสียจนหลงลืมที่จะใส่ใจเรื่องราวของพ่อที่ยังอยู่ที่เวียดนาม การไล่ตามความฝันอเมริกันกลายเป็นเรื่องปกติสำหรับคนเวียดนามพลัดถิ่นและคนอพยพ

I was too busy trying to prove my patriotism. For most Vietnamese and other immigrants, getting an education, paying taxes, obeying the law, and owning a home – the American Dream – were enough for us, the ‘model minority’.

(Q. Pham, 2010, p.10)

ผู้เล่าพยายามทำตัวเองให้สอดคล้องกับความคาดหวังของสังคมตามกรอบ “ชนกลุ่มน้อยตัวอย่าง” และเขาก็สามารถทำได้อย่างดี แต่ก็ยังผู้เล่ารู้สึกถึงความไม่เท่าเทียมและการเหยียดเชื้อชาติ

กวางสมัครเป็นทหารกองทัพนาวิกโยธินเพราะต้องการพิสูจน์ความเป็นอเมริกันของตน (“I wanted to be a *real* American because I could no longer be a true Vietnamese, since my country of birth no longer existed.” Ibid., p. 135) การเป็นทหารจึงแสดงออกถึงความรักชาติที่เขามีต่อประเทศสหรัฐอเมริกา กระนั้น ระหว่างกระบวนการฝึก การถูกคนเชื้อสายเอเชียยังคงปรากฏอยู่ เขาถูกครูฝึกตำว่าเป็นเวียดนามคอมมิวนิสต์ (ซึ่งเป็นศัตรูของคนเวียดนามใต้) โดนดูถูกว่าไม่ใช่คนอเมริกัน ดูถูกว่าเป็นสายลับเวียดนาม (Ibid., p. 138) แม้เหตุการณ์นี้จะเป็นส่วนหนึ่งของการฝึกฝนร่างกายและจิตใจ แต่ผู้เล่าก็รู้สึกเจ็บใจอย่างมากถึงขนาดที่เขาตัดสินใจลาออกจากกองทัพ ยิ่งเมื่อเขารู้เพิ่มเติมภายหลังว่ากองทัพแทบไม่เปิดรับความหลากหลายทางเชื้อชาติ ทหารร้อยละ 90 เป็นคนผิวขาว การล้อเลียนดูถูกเชื้อชาติอื่นเกิดขึ้นภายในกองทัพมาตลอดและกองทัพก็ไม่ใส่ใจจะแก้ไข นอกจากจะแพ้คดีความในชั้นศาลเท่านั้น

(Ibid., 265-267) การเป็นทหารรับใช้ชาติไม่ได้ทำให้เขาเลิกโดนคนอเมริกันดูถูกแต่อย่างใด เขาต้องกลับมาใคร่ครวญว่าความเป็นอเมริกันในตัวเองคืออะไรและทำอะไรคนถึงจะเชื่อว่าเขาเป็นคนอเมริกัน

- วิกฤตความเป็นเวียดนาม

พ่อของผู้เล่าเป็นทหารเวียดนามใต้ ตัวกว้างเองก็ผูกพันและยึดถือว่าเวียดนามใต้คือบ้านเกิดของเขา ไม่ใช่ประเทศเวียดนามที่รวมฝั่งเหนือและใต้แล้วในปัจจุบัน ประเทศบ้านเกิดของเขาจึงไม่มีอยู่อีกต่อไป เหลือไว้ในประวัติศาสตร์และความทรงจำเท่านั้น ช่วงระหว่างสงครามเวียดนาม เวียดนามใต้และสหรัฐอเมริกาความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันมาก แต่เมื่อผู้เล่าได้ย้ายถิ่นฐานมาอยู่ที่สหรัฐอเมริกา เขากลับพบว่าเรื่องเล่าเกี่ยวกับสงครามเวียดนามนำเสนอมุมมองของคนอเมริกันเพียงอย่างเดียวเท่านั้น คนเวียดนามใต้ไม่มีตัวตน หากปรากฏในภาพยนตร์ ก็จะถูกคนอเมริกันเหมารวมเป็นกลุ่มคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือ (Ibid., pp. 8-9) ซ้ำร้าย หากคนอเมริกันรู้จักเวียดนามใต้ ก็รู้จักในภาพลักษณ์ของประเทศซึ่งแพ้ที่ไม่สามารถดูแลตัวเองได้ ไม่มีประสิทธิภาพใดๆ (Ibid., pp. 35-36) การดูถูกเวียดนามใต้เช่นนี้ย่อมเป็นการดูถูกทหารเวียดนามใต้โดยอัตโนมัติ และนั่นหมายถึงว่าพ่อของผู้เล่าโดนดูถูกด้วย เนื่องจากกว้างไม่สามารถปฏิเสธเชื้อสายเวียดนามในตัวเองได้ เขาจึงต้องจัดการกับความหมายของความเป็นเวียดนามในตัวเอง ไม่ใช่เป็นสิ่งที่น่าอับอาย

4.2.4 สรุป

วิกฤตตัวตนของคนเวียดนามพลัดถิ่นรุ่นที่หนึ่งจุดห้ามีสองประเด็นใหญ่ คือ วิกฤตความเป็นอเมริกันและวิกฤตความเป็นเวียดนาม สำหรับวิกฤตความเป็นอเมริกัน คนรุ่นที่หนึ่งจุดห้าเติบโตมาแบบคนอเมริกันและคิดว่าตัวเองเป็นคนอเมริกัน แต่มักถูกคนอื่นในสังคมตัดสินจากรูปร่างหน้าตาภายนอกว่าไม่ใช่คนอเมริกัน แต่เป็นคนเชื้อสายเอเชีย ดังนั้น คนอเมริกันที่เหยียดเชื้อชาติจะใช้โอกาสนี้ในการดูถูกและเอาเปรียบด้วยวิธีการต่างๆ ทั้งทางกาย (การทำร้ายร่างกาย) ทางวาจา (การด่าทอ) และการเอาเปรียบเชิงโครงสร้าง (การขึ้นเงินเดือนอย่างไม่เป็นธรรม) การเหยียดเชื้อชาติที่ปรากฏอย่างแพร่หลายในสังคมส่งผลให้ตัวคนเวียดนามพลัดถิ่นเองสูญเสียความมั่นใจในความเป็นอเมริกันของตน แม้ในทางกฎหมาย พวกเขาจะเป็นพลเมืองอเมริกันเต็มตัวแล้วก็ตาม สำหรับวิกฤตความเป็นเวียดนาม คนรุ่นที่หนึ่งจุดห้ามักได้รับบาดแผลสงครามเวียดนามมาจากพ่อแม่ พวกเขาจึงต้องเยียวยาด้วยวิธีต่างๆ นอกจากนี้ พวกเขาอาจมีลักษณะนิสัยบางอย่างแบบเวียดนาม (เช่น การใช้ความรุนแรง แนวคิดชายเป็นใหญ่) ตกค้างติดตัวมาอันอาจก่อให้เกิดปัญหาในสังคมอเมริกัน พวกเขาจึงต้องหาทางรับมือกับปัญหาเหล่านี้

4.3 อุดมการณ์ภูมิทัศน์ของนวนิยายที่หนึ่งจุดห้า

คนเวียดนามพลัดถิ่นรุ่นที่หนึ่งจุดห้าแต่ละคนมีบริบทที่แตกต่างกัน ในเชิงรูปแบบการประพันธ์ ผู้แต่งได้คัดสรรประเภทของเรื่องเล่า (genre) การสร้างโครงเรื่อง และวิธีการนำเสนอสารในตัวบทอย่างดีแล้ว ในเชิงเนื้อหา ผู้อ่านพบความหลากหลายของประเด็นความเป็นอเมริกัน ความเป็นเวียดนาม อุตสาหกรรมผสมผสาน การเลือกจับ ต่อรอง และปรับเปลี่ยนเนื้อหาบางประเด็น ผู้วิจัยจะวิเคราะห์การใช้เรื่องเล่าประกอบสร้างอัตลักษณ์ของคนรุ่นที่หนึ่งจุดห้าได้เรียงไปที่ละตัวบท

4.3.1 การประกอบสร้างอัตลักษณ์ของ แอนดรูว์ เอ็กซ์. ฝ่าม ผู้เล่าเรื่อง *Catfish and Mandala* และผู้แต่งเรื่อง *The Eaves of Heaven*

- โครงสร้างตัวบท

หนังสือทั้งสองเล่มของ แอนดรูว์ เอ็กซ์ ฝ่าม เป็นบันทึกความทรงจำ *Catfish and Mandala* เป็นบันทึกความทรงจำของเขาเอง ในขณะที่ *The Eaves of Heaven* เป็นบันทึกความทรงจำของพ่อ แอนดรูว์ เอ็กซ์ ฝ่าม เป็นผู้แต่ง ไม่ใช่ผู้เล่า เนื้อหาภายในตัวบททั้งสองเรื่องมีความเชื่อมโยงกัน หากเรียงตามลำดับเวลาจากอดีตมาปัจจุบัน ผู้อ่านต้องอ่านเล่มที่สองก่อนเพราะเล่าถึงประวัติตระกูลฝ่ามตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 19 ได้ลงมาจนถึงรุ่นปู่และรุ่นพ่อ ก่อนจะจบที่การออกจากค่ายกักกันของพ่อและการตัดสินใจอพยพออกนอกประเทศเวียดนาม เนื้อหาในเล่มแรกจะซ้อนทับกับเล่มที่สองเล็กน้อยช่วงก่อนอพยพ หนังสือเล่าถึงการวางแผนอพยพ ช่วงระหว่างอพยพ และชีวิตที่หลังอพยพที่ประเทศสหรัฐอเมริกา ไม่เพียงเท่านั้น แอนดรูว์ เอ็กซ์ ฝ่าม ยังเดินทางไปประเทศเวียดนามช่วงระยะเวลาหนึ่ง ก่อนจะจบเรื่องที่เขาเดินทางกลับมายังประเทศสหรัฐอเมริกา อย่างไรก็ตาม การกล่าวเช่นนี้อาจทำให้ผู้ที่ไม่ได้อ่านตัวบทหลงเข้าใจว่าตัวบทนำเสนอเรื่องราวตามลำดับเวลาอย่างตรงไปตรงมา เพราะในความเป็นจริงแล้ว ผู้วิจัยเป็นผู้เก็บข้อมูลในตัวบทและนำข้อมูลมาเรียบเรียงใหม่เพื่อความเข้าใจที่ชัดเจนเอง ตัวบทจริงทั้งสองเล่มนั้นใช้โครงสร้างการเล่าที่ซับซ้อน มีหลายเส้นเรื่องตัดสลับกันไปมา ดังรายละเอียดในตารางที่ 3 และ 4

ตารางที่ 3 แสดงโครงสร้างการเล่าเรื่อง *Catfish and Mandala*

	บันทึกการเดินทาง กลับบ้านเกิด	บันทึกการอพยพ (ก่อน-ระหว่าง-หลัง)	กระแสน้ำ ถึงเวียดนาม
เริ่มเรื่อง	บทนำ, บทที่ 1	บทที่ 2	บทที่ 3
	บทที่ 4		บทที่ 5
	บทที่ 6-7	บทที่ 8	
	บทที่ 9-10		บทที่ 11
	บทที่ 12	บทที่ 13	
	บทที่ 14-15	บทที่ 17	บทที่ 16
	บทที่ 18	บทที่ 19	
	บทที่ 20		บทที่ 21
	บทที่ 22-23	บทที่ 24	
	บทที่ 25	บทที่ 26	บทที่ 27
	บทที่ 28-29	บทที่ 30	
	บทที่ 31	บทที่ 32	
	บทที่ 33	บทที่ 34	
	บทที่ 35		บทที่ 36
	บทที่ 37	บทที่ 38	
บทที่ 39		บทที่ 40	
บทที่ 41	บทที่ 42-43		
บทที่ 44	บทที่ 45		
จบเรื่อง	บทที่ 46, บทส่งท้าย		

ผู้วิจัยพบว่าเรื่อง *Catfish and Mandala* ประกอบด้วยสองเส้นเรื่องหลัก คือ บันทึกการเดินทางกลับบ้านเกิด (return narrative) และบันทึกการอพยพออกจากบ้านเกิด

(refugee narrative) ตั้งแต่ก่อน ระหว่าง และหลังการอพยพ กล่าวคือ ในเส้นเรื่องแรก แม้ผู้เล่าจะเดินทางไปทั้งประเทศเม็กซิโก ภายในประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น และประเทศเวียดนาม แต่ใจความหลักและพื้นที่หลักที่เขาใช้เวลาพักอาศัยระหว่างการเดินทางนานที่สุดคือที่ประเทศเวียดนาม (บทที่ 9-46 รวม 20 บท) ดังนั้นเส้นเรื่องนี้จึงให้ความสำคัญกับการเดินทางกลับประเทศบ้านเกิดเพื่อเรียนรู้อัตลักษณ์ของตัวเองในปัจจุบันว่าคนอื่นมองผู้เล่าว่าเป็นคนเวียดนามหรือไม่อย่างไร ประเทศเวียดนามยังคงเป็นบ้านสำหรับผู้เล่าหรือไม่ ผู้เล่ามีความสัมพันธ์อย่างไรกับประเทศบ้านเกิดในปัจจุบันซึ่งเขาไม่ได้อยู่อย่างถาวรแล้ว ส่วนเส้นเรื่องที่สองเป็นบันทึกการอพยพออกจากประเทศเวียดนามของครอบครัวผู้เล่า ตั้งแต่ก่อนอพยพไปจนถึงหลังตั้งถิ่นฐานที่ประเทศสหรัฐอเมริกาแล้ว การเล่าเรื่องนี้จึงเน้นการเปรียบเทียบชีวิตก่อนและหลังอพยพ ความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะความเปลี่ยนแปลงเรื่องสถานะของพี่ภายในครอบครัว จากคนในกลายเป็นคนนอก

หากเรียงเนื้อเรื่องทั้งหมดตามลำดับเวลา จากอดีตมาปัจจุบัน เราจะสามารถเรียงลำดับเนื้อหาได้ดังนี้: 2, 8, 13, 17, 19, 24, 26, 30, 32, 34, 38, 42-43, 45, บทนำ, 1, 4, 6-7, 9-10, 12, 14-15, 18, 20, 22-23, 25, 28-29, 31, 33, 35, 37, 39, 41, 44, 46, บทส่งท้าย เรื่องจะเริ่มจากชีวิตของครอบครัวผู้เล่าก่อนอพยพ จากนั้นค่อยๆ ไล่เรียงไป จนย้ายถิ่นฐานไปที่สหรัฐอเมริกาได้สำเร็จ ใช้ชีวิตอยู่ที่นั่น มีปัญหาเรื่องพี่ พี่ฆ่าตัวตาย ผู้เล่าออกเดินทางกลับไปเวียดนาม ตระเวนเดินทาง จนกระทั่งขึ้นเครื่องบินกลับสหรัฐอเมริกา อย่างไรก็ตาม ผู้เล่าใช้สองเส้นเรื่อง คือ การอพยพออกนอกเวียดนามและการเดินทางกลับบ้านเกิด เล่าแบบคู่ขนาน สลับไปมา แสดงให้เห็นภาวะต่างๆ กลางๆ ของผู้เล่าที่ยังติดอยู่กับบาดแผลเรื่องการอพยพในอดีต แต่ในขณะเดียวกันก็สงสัยในอัตลักษณ์ปัจจุบันของตนเองว่ายังคงหลงเหลือความเป็นเวียดนามมากน้อยเพียงใด

อีกสิ่งที่น่าสนใจในโครงสร้างเรื่องเล่านี้คือการปรากฏของกระแสสำนึกเกี่ยวกับเวียดนามก่อนอพยพที่แทรกเข้ามาบรรจบจนสองเส้นเรื่องหลักบางช่วง ตัวบทเหล่านี้ส่วนใหญ่ถูกตั้งชื่อบทเหมือนกันคือ “Fallen Leaves” หมายถึงใบไม้ที่ร่วงโรยหายไป น่าสังเกตว่าเนื้อหาส่วน “Fallen Leaves” ทั้งหมดถูกพิมพ์ด้วยตัวอักษรเอน ไม่ใช่ตัวอักษรตรงปกติเหมือนบทอื่นๆ ผู้วิจัยตีความว่า หากเส้นเรื่องการอพยพแสดงถึงบทบาทของครอบครัวและเส้นเรื่องการเดินทางกลับบ้านเกิดแสดงถึงท่าทีของสังคมเวียดนามต่อคนพลัดถิ่นแล้ว “Fallen Leaves” ก็เป็นกระแสสำนึกของคนพลัดถิ่นที่ล่องลอยไปมา เป็นส่วนเสริมแต่ง ต่อยอดจากสองเส้นเรื่องหลัก แสดงออกถึงน้ำเสียง ความคิด และตัวตนของคนพลัดถิ่นที่เปราะบาง ไม่มั่นคง และเกี่ยวข้องกับ

ความรู้สึกอ่อนไหว ความสูญเสีย หรือความลับน่าอัศจรรย์ เช่น บทที่ 3 พุดถึงการตายของทารกแรกคลอด บทที่ 5 พุดถึงการทำงานอย่างทุ่มเทของแม่เพื่อเลี้ยงดูครอบครัว บทที่ 27 พุดถึงความ เป็นชายของพี่ที่มีมากกว่าผู้เล่า บทที่ 36 และ 40 พุดถึงธุรกิจโรงแรมของครอบครัวที่เปลี่ยนสภาพ เป็นที่ทำงานของกลุ่มโสเภณีในช่วงสงคราม เนื้อหาในกระแสสำนึกไม่ได้ส่งผลต่อเนื้อเรื่องหลัก แต่ ก็สะท้อนสภาพจิตใจที่สับสนและอ่อนไหวของผู้เล่า

ตารางที่ 4 แสดงโครงสร้างการเล่าเรื่อง *The Eaves of Heaven*

	ชีวิต ของบรรพบุรุษและปู่ ที่เวียดนามเหนือ	เหตุการณ์ ที่เวียดนาม ในภาพรวม	ชีวิต ของผู้เล่า (พ่อ) ที่เวียดนามใต้
เริ่มเรื่อง	บทนำ		บทที่ 1
	บทที่ 2		บทที่ 3
	บทที่ 4		บทที่ 5
	บทที่ 6-7		บทที่ 8
	บทที่ 9		บทที่ 10
	บทที่ 11		บทที่ 12
	บทที่ 13-16		บทที่ 17
	บทที่ 18	บทที่ 19	บทที่ 20
	บทที่ 21-22		บทที่ 23
	บทที่ 24		บทที่ 25
	บทที่ 26-27		บทที่ 28
	บทที่ 29		บทที่ 30
	บทที่ 31		บทที่ 32
	บทที่ 33		บทที่ 34
	จบเรื่อง	บทที่ 35	บทที่ 36

เรื่อง *The Eaves of Heaven* ประกอบด้วยสองเส้นเรื่องหลัก คือ ชีวิตของบรรพบุรุษและปู่ที่เวียดนามเหนือและชีวิตของผู้เล่า (พ่อ) ที่เวียดนามใต้ ในเส้นเรื่องแรก ผู้เล่าไล่เลียงมาตั้งแต่ต้นตระกูลฟามในสมัยคริสต์ศตวรรษที่ 19 ความเจริญรุ่งเรืองของตระกูลในยุคอาณานิคมฝรั่งเศส ภัยธรรมชาติและปัญหาการเมืองช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง การเสื่อมถอยของตระกูลเมื่อเวียดนามเริ่มต่อสู้กับเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศส การย้ายถิ่นฐานหนีสงครามจากบ้านเกิดไปฮานอยและย้ายไปไซ่ง่อนในเวลาต่อมา ส่วนเส้นเรื่องที่สองเล่าถึงชีวิตของพ่อที่ทำงาน สร้างครอบครัว และถูกเรียกเกณฑ์ทหารรับใช้กองทัพเวียดนามใต้ เรื่องดำเนินไปถึงการพ่ายแพ้ของเวียดนามใต้ การพยายามหนีกลุ่มคอมมิวนิสต์ พ่อถูกจับกุมเข้าค่ายกักกัน ถูกปล่อยตัวในเวลาต่อมา และตัดสินใจอพยพออกนอกประเทศเวียดนาม

หากเรียงเนื้อเรื่องทั้งหมดตามลำดับเวลา จากอดีตมาปัจจุบัน เราจะสามารถเรียงลำดับเนื้อหาได้ดังนี้: บทหน้า, 2, 4, 6-7, 9, 11, 13-16, 18-19, 21-22, 24, 26-27, 29, 31, 33, 35, 1, 3, 5, 8, 10, 12, 17, 20, 23, 25, 28, 30, 32, 34, 36 เริ่มจากชีวิตของบรรพบุรุษและปู่ที่เวียดนามเหนือ การย้ายบ้านไปฮานอยและไปไซ่ง่อน ชีวิตของพ่อที่เวียดนามใต้ การถูกกักขัง การได้รับอิสรภาพ และการอพยพ อย่างไรก็ตาม ผู้เล่าไม่ได้เล่าเหตุการณ์เรียงลำดับเวลา แต่เล่าแบบคู่ขนาน ซ้ำไปมาระหว่างสองเส้นเรื่อง เนื่องจากเส้นเรื่องที่สองกล่าวถึงพ่อเป็นหลักเพียงคนเดียว ผู้วิจัยจึงตีความว่าผู้แต่งต้องการเรียนรู้เรื่องราวของพ่อเป็นหลัก แม้จะมีการย้อนเวลาไปถึงปู่และบรรพบุรุษบ้าง แต่บุคคลเหล่านี้ก็ปรากฏในบริบทที่มีความสัมพันธ์กับพ่อ คือเป็นหัวหน้าครอบครัว/ตระกูลรุ่นก่อนๆ การระบุถึงต้นตระกูลแสดงว่าผู้แต่งต้องการสร้างความรู้เกี่ยวกับรากเหง้าความเป็นเวียดนามของตัวเองให้ชัดเจน แต่การถ่ายทอดเรื่องราวว่าตระกูลเริ่มเสื่อมถอยตั้งแต่รุ่นปู่และอยู่ในสถานะที่ไม่อาจฟื้นฟูกลับให้ดีขึ้นได้อีกนั้น ผู้วิจัยตีความว่าเป็นการสอนนัยว่าการที่ครอบครัวผู้เล่าต้องกลายเป็นคนพลัดถิ่น ไม่มีแผ่นดินอยู่ สูญเสียทรัพย์สินและสถานะทางสังคมนั้น ไม่ใช่ความผิดของพ่อซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัวคนปัจจุบัน หากจะมีคนผิด ก็ต้องเป็นปู่ที่เสียชีวิตไปแล้ว ปู่ที่ตัดสินใจทิ้งบ้านเกิดที่เวียดนามเหนือ ครอบครัวเลยต้องอพยพไปเรื่อยๆ จนกระทั่งต้องอพยพออกนอกประเทศ

หากเปรียบเทียบโครงสร้างตัวบทของ *Catfish and Mandala* และ *The Eaves of Heaven* จะพบว่า แอนดรูว์ เอ็กซ์ ฟาม ใช้การเล่าเรื่องคู่ขนานระหว่างสองช่วงเวลาที่แตกต่างกันเป็นหลักในการเล่าเรื่อง ผู้อ่านจะรับรู้อดีตและปัจจุบันพร้อมๆ กัน รู้อย่างไม่เต็มที่ ไม่ชัดเจน จะเข้าใจความเชื่อมโยงและภาพรวมก็ต่อเมื่ออ่านตัวบทจนจบแล้วเท่านั้น

- บันทึกการเดินทางของตัวตน

แอนดรูว์ เอ็กซ์ ฝาม ประสบปัญหาวิกฤตตัวตน ในฐานะผู้เล่าเรื่อง *Catfish and Mandala* เขาเลือกใช้งานเขียนประเภทบันทึกการเดินทางสำรวจจิตใจตัวเองและประกอบสร้างอัตลักษณ์ของตนขึ้นมาใหม่

แม้ผู้อ่านอาจตีความจากลักษณะตัวบทได้ว่าหนังสือไม่ใช่บันทึกการเดินทางที่จดรายละเอียดของเหตุการณ์และอารมณ์ที่เกิดขึ้น ณ ช่วงเวลาขณะเดินทาง (ตัวบทไม่ได้ระบุเวลาและสถานที่ระหว่างการเขียน) แต่เป็นการเขียนบันทึกการเดินทางย้อนหลัง กล่าวคือ หลังจากเดินทางเสร็จสิ้นแล้ว ผู้แต่ง (ซึ่งเป็นคนเดียวกับผู้เล่า) ค่อยๆ เลือกรายการเหตุการณ์ที่พบและเรียบเรียงออกมาให้ผู้อ่านได้รับรู้ แก่นแท้ของตัวบทส่วนนี้จึงเป็นบันทึกความทรงจำแต่ผู้แต่งได้สร้างสรรค์และขบขันออกมาให้มีลักษณะเหมือนบันทึกการเดินทางมากกว่า

แอนดรูว์ เอ็กซ์ ฝาม เลือกใช้บันทึกการเดินทางเพื่อนำเสนอห้าประเด็น ประเด็นแรก บันทึกการเดินทางเป็นพื้นที่ในการสำรวจปัญหาเรื่องเชื้อชาติของตัวเอง นั่นคือ ก่อนเดินทางผู้เล่าคิดว่าตนเองเป็นคนอเมริกันอย่างเต็มที่ แต่ระหว่างการเดินทาง เขามักถูกเข้าใจผิดเป็นคนสัญชาติอื่น แม้ผู้เล่าจะเติบโตและใช้ชีวิตหลายสิบปีที่สหรัฐอเมริกา แต่รูปลักษณ์ภายนอกของเขาก็ยังคงเป็นคนเวียดนาม/คนเชื้อสายเอเชีย คนแปลกหน้าบางส่วนจึงตัดสินเขาจากสิ่งที่เห็นและจากข้อมูลบางเรื่องที่เคยรับรู้มาก่อนเท่านั้น เมื่ออยู่ที่สหรัฐอเมริกาและเม็กซิโก คนท้องถิ่นไม่มองว่าเขาเป็นอเมริกัน แต่มองว่าเป็นเวียดนามหรือเอเชียในภาพรวม (A. X. Pham, 1999, p. 6, pp. 37-38) เมื่ออยู่ที่ประเทศเวียดนาม คนท้องถิ่นก็มองเขาเป็นคนญี่ปุ่น เกาหลี รัสเซีย (Ibid., p. 125, p. 129, p. 174, p. 186., p. 244, p. 260) ไม่มีใครคิดว่าเขาเป็นคนเวียดนามเลย ตัวอย่างเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่าชาติพันธุ์ไม่ใช่สิ่งคงที่แน่นอน ชาติพันธุ์ของผู้เล่าจึงสับสนและเลื่อนไหลไปตามแต่คู่สนทนาระบุให้เขาเป็น ในบางครั้ง ผู้เล่าก็ใช้ประโยชน์จากความเข้าใจผิดนี้ ปลอมแปลง แก้งแสดงออกว่าตนเป็นคนสัญชาติอื่นเพื่อเอาตัวรอดจากอันตราย เช่น เมื่อเผชิญหน้ากับกลุ่มคนเมา เขาปฏิเสธว่าตนเองไม่ใช่คนเวียดนามพลัดถิ่นเพราะคนเวียดนามท้องถิ่นหลายคนรังเกียจคนพลัดถิ่นที่ทิ้งบ้านเกิดที่ยากไร้ไปมีชีวิตสุขสบายที่สหรัฐอเมริกา (Ibid., p. 175) ชาติพันธุ์ของผู้เล่าจึงมีความยอกย้อน ไม่สามารถระบุให้ชัดเจนได้ แม้ผู้อ่านจะสามารถระบุได้ว่าผู้เล่าเป็นคนเวียดนามอเมริกัน แต่ชาติพันธุ์ของเขาก็ยังคงสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามความเข้าใจของคู่สนทนาและตามความต้องการของผู้เล่า

ประการที่สอง บันทึกการเดินทางยังชี้ให้ผู้เล่าเห็นถึงข้อเสียของประเทศเวียดนามในปัจจุบันว่าเป็นประเทศยากจน ด้อยพัฒนา เต็มไปด้วยอันตราย มลภาวะ อาชญากรรม (Ibid.,

p. 72, p. 75, pp. 231-233) เมื่อนำสิ่งเหล่านี้ร่วมกับความกังวลใจเดิมที่ผู้เล่าเห็นว่าความเชื่อแบบเวียดนามเหยียดเพศและชอบใช้ความรุนแรง เวียดนามยังเป็นบ้านเกิดที่มีลักษณะน่าละทิ้งมากขึ้น

ประการที่สาม ผู้เล่าได้รู้จักความไม่เป็นเวียดนามของตัวเองอย่างชัดเจน ตั้งแต่ต้น ความคิดเรื่องการเดินทางตระเวนไปในหลายประเทศเพื่อตามหาตัวตนเป็นความคิดแบบคนตะวันตก เมื่ออยู่ที่ประเทศเวียดนาม สิ่งนี้ยิ่งชัดเจนเมื่อบรรดาญาติที่เป็นคนเวียดนามท้องถิ่นต่างเตือนผู้เล่าว่าการขี่จักรยานท่องเที่ยวภายในประเทศเวียดนามไม่ใช่ความคิดที่ดี คนตะวันตกอาจทำได้ แต่คนเวียดนามไม่สามารถทำได้ (Ibid., p. 77) อีซาเบล ทวี เปอโลด์ (Pelaud, 2011) คิดว่าผู้เล่าต้องการเป็น “ควาบบอยบนจักรยาน” (“bicycle cowboy”) กล่าวคือ ผู้เล่ามองตัวเองเป็นควาบบอยที่ต้องการพิสูจน์ความเป็นชายที่หายไปของตนเอง แทนที่เขาจะขี่ม้าไปผจญอุปสรรคต่างๆ ผู้เล่ากลับขี่จักรยานแทน เปอโลด์วิเคราะห์ว่าผู้เล่ายืนยันที่จะขี่จักรยานเพราะต้องการพิสูจน์ว่าตัวเองไม่ได้แตกต่างจากคนตะวันตก สามารถทำในสิ่งเดียวกันได้และประสบความสำเร็จ นอกจากขี่จักรยาน ผู้เล่ายังมีลักษณะเหมือนคนตะวันตกอีกหลายอย่าง ได้แก่ การมีอากาห์ห้องเสี้ยง่าย การเป็นคนตรงต่อเวลา การเดินทางไปที่ท่องเที่ยวที่คุกเก่าช่วงสงครามเวียดนามและที่เขตปลอดอาวุธที่พรมแดนระหว่างอดีตเวียดนามเหนือและเวียดนามใต้ คนเวียดนามท้องถิ่นไม่มีอาการเหล่านี้และไม่ท่องเที่ยวตามสถานที่เหล่านี้ด้วย มีเฉพาะคนอเมริกันและคนต่างชาติเท่านั้นที่สนใจสถานที่เหล่านี้

ประการที่สี่ ผู้เล่าได้ทบทวนความเป็นเวียดนามที่ตกค้างอยู่ในตัวเอง แม้ตลอดการเดินทาง ผู้เล่าจะทำหลายสิ่งหลายอย่างแบบคนตะวันตก แต่ผู้อ่านก็ยังคงเห็นเขาเป็นคนเวียดนามผ่านการให้ความเคารพผู้อาวุโส การใช้ความรุนแรงอย่างเคยชิน และการหมกมุ่นในความเป็นชาย เมื่อไปถึงบ้านญาติที่ประเทศเวียดนาม เขาทำตามธรรมเนียม ไปรายงานตัว ทำความเคารพปู่ ผู้อาวุโสของครอบครัว ก่อนที่จะเริ่มกิจกรรมอื่น ผู้เล่าเห็นความรุนแรงภายในตัวพ่อซึ่งส่งผลให้พี่ต้องหนีออกจากบ้านและกลายเป็นคนนอกของครอบครัว พ่อรับนิสัยนี้มาจากปู่และตัวเขาเองก็รับนิสัยนี้มาจากพ่อเช่นกัน เขาจึงเขียนติดน่อง เมื่อน้องซัดขึ้นและหาอาวุธมาสู้กลับ เขาจึงเริ่มรู้สึกตัวถึงความรุนแรงในตัวเอง นอกจากนี้ ขณะไปท่องเที่ยวที่ประเทศเวียดนาม ผู้เล่าใช้เวลาส่วนหนึ่งเที่ยวเสเพลไปกับญาติผู้ชาย เที่ยวกลางคืนและดื่มยาตอง เขาพยายามแสดงความเป็นชายของตัวเอง การเดินทางทำให้เขาเห็นความเป็นเวียดนามของตัวเองในแง่มุมเหล่านี้

ประการที่ห้า บันทึกการเดินทางยังทำให้ผู้เล่ารู้จักความเป็นคนเวียดนามพลัดถิ่นของตัวเองมากขึ้น คนเวียดนามพลัดถิ่นไม่เป็นที่ชื่นชอบและต้องการของคนเวียดนามท้องถิ่น เมื่อ

พบปะกัน คนท้องถิ่นจะรู้สึกว่าคุณด้อยกว่า โดนดูถูก และโดนเอาเปรียบจากคนพลัดถิ่นที่ทั้งบ้านเกิดไปอยู่ประเทศที่เจริญแล้ว หากคนท้องถิ่นจะเป็นมิตรด้วย พวกเขา มักแสดงออกผ่านการขอเงิน การขอของฝาก การขูดรีดทรัพย์สิน (โดยรัฐและเอกชน) หรือการขอแต่งงานเพื่อเปลี่ยนสัญชาติ (Ibid., pp. 67-68, pp. 101-102, pp. 134-135, p. 221, p. 282) ไม่เช่นนั้น คนท้องถิ่นจะแสดงความเกลียดชังอย่างชัดเจนและพร้อมทำร้ายร่างกายคนพลัดถิ่น (Ibid., pp. 146-148, pp. 175-177, pp. 312-314) สังคมเวียดนามไม่ต้อนรับคนพลัดถิ่น คนพลัดถิ่นจึงสามารถสร้างมิตรภาพกับคนต่างชาติได้ง่ายกว่ากับคนเวียดนาม และผู้เล่าเองก็ยอมรับว่าเขาต้องการเป็นคนอเมริกันผิวขาวมาก (Ibid., p. 327) แต่เขารู้ดีว่าคนอเมริกันท้องถิ่นก็ไม่ยอมรับเขาว่าเป็นพลเมืองอเมริกันที่เท่าเทียมกัน การเป็นคนพลัดถิ่นจึงอยู่ตรงกลางระหว่างเวียดนามและสหรัฐอเมริกา โดยที่ทั้งสองฝั่งต่างไม่ต้องการยอมรับว่าคนพลัดถิ่นเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มตนเอง

- ร่างทรงของพ่อ

ใน *The Eaves of Heaven* แอนดรูว์ เอ็กซ์ ฝาม กล่าวในบันทึกของผู้แต่ง (Author's Note) ว่าเขาใช้หนังสือเล่มนี้เป็นบันทึกความทรงจำของพ่อ ไม่ใช่ประวัติศาสตร์หรือชีวประวัติ แต่เป็นบันทึกความทรงจำที่เน้นอารมณ์ความรู้สึก แม้พ่อจะเป็นผู้เล่า แต่ แอนดรูว์ เอ็กซ์ ฝาม ก็ยังคงเป็นผู้แต่งอยู่ พุดใหม่ได้ว่า ผู้แต่งเป็นผู้สร้างผู้เล่าขึ้นมา พ่อที่เป็นผู้เล่าจึงไม่ใช่พ่อในชีวิตจริงของเขา แต่เป็นตัว แอนดรูว์ เอ็กซ์ ฝาม เองภายใต้หน้ากากของพ่อ แม้เขาจะบอกว่าเนื้อเรื่อง อารมณ์ และมุมมองต่างๆ ภายในเรื่องเป็นของพ่อ ("I have lent his life stories my words. The perspectives and sentiments within are his." A. X. Pham (2008), Author's Note) แต่หากเราย้อนเวลาไปหลายปีก่อนหนังสือเล่มนี้ตีพิมพ์ ใน *Catfish and Mandala* อันเคยบอกไว้ว่าพ่อเล่าประสบการณ์ในค่ายกักกันช่วงสงครามเวียดนามให้เขาฟังบ่อยครั้ง แม้พ่อลูกคู่นี้จะไม่ได้ทำกิจกรรมสันตนาการหรือบันเทิงร่วมกัน แต่พวกเขาก็สร้างความสัมพันธ์ผ่านการเล่าประสบการณ์บาดแผลของพ่อเอง พวกเขาพูดคุยเรื่องนี้บ่อยเสียจนกระทั่งอันรู้สึกว่าเป็นเรื่องของพ่อกลายเป็นเรื่องของตัวเอง แม้เขาจะโตและย้ายไปอยู่ที่อื่นแล้ว เขากับพ่อก็ยังคงพูดคุยเรื่องนี้กันอยู่ ดังข้อความต่อไปนี้

The adventure stories he had told me as a boy on his knee were replaced by his death-camp saga. I believe it had something to do with my being his first son [...] In the years of telling, they became almost as much my stories as

his. [...] the stories passed back and forth between us even when I had grown and moved away.

(A. X. Pham, 2008, pp.11-12)

ในฐานะลูกชายคนโตของครอบครัว แอนดรูว์ เอ็กซ์ ฝาม รู้สึกถึงความจำเป็นที่จะต้องรับรู้บาดแผลของพ่อ เมื่อพิจารณาจากมุมมองนี้ เป็นไปได้สูงว่า *The Eaves of Heaven* คือผลงานที่เป็นรูปธรรมที่ แอนดรูว์ เอ็กซ์ ฝาม ตั้งใจสร้างสรรค์เพื่อสื่อสารกับพ่อและแสดงความรักพ่อ ดังที่เขากล่าวว่ารู้สึกมีความสุขและเป็นเกียรติที่ได้รู้จักพ่อมากขึ้นและได้ทำงานร่วมกัน (Ibid., Author's Note, p.301) เมื่อบริบทเป็นเช่นนี้ ผู้อ่านจึงไม่แปลกใจที่ผู้แต่งสามารถเขียนบันทึกความทรงจำแทนพ่อได้

น่าสังเกตว่าทำไมพ่อถึงอนุญาตให้ แอนดรูว์ เอ็กซ์ ฝาม สวมบทบาทเป็นตัวเอง ตัวบทอธิบายอย่างชัดเจนว่าพ่อเป็นคนมีการศึกษา สามารถใช้ภาษาฝรั่งเศสได้ดี เคยเป็นครูสอนคณิตศาสตร์และฟิสิกส์ หากพ่อคิดจะเขียนหนังสือด้วยตนเอง เขาย่อมทำได้ แต่ในกรณีนี้ พ่อกลับให้ลูกเข้าทรงตัวเอง ผู้วิจัยตีความว่าสิ่งเหล่านี้เกิดจากทัศนคติและการมองตัวตนของพ่อในสหรัฐอเมริกา พ่อเป็นคนพลัดถิ่นรุ่นที่หนึ่งที่ไม่ต้องการมีตัวตนในสหรัฐอเมริกา เขายอมปวดหลังทำงานเป็นภารโรง ยอมอดทนทุกอย่างเพื่อที่จะมีที่อยู่อาศัยในประเทศนี้ พ่อไม่ได้มองว่าตัวเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เขาจึงไม่ต้องการเรียกร้องอะไรให้กับตัวเอง ในทางตรงกันข้าม แอนดรูว์ เอ็กซ์ ฝาม คนพลัดถิ่นรุ่นที่หนึ่งจุดห้า ต้องการเป็นคนอเมริกันและต้องการให้สังคมอเมริกันยอมรับ ในที่นี้ เขาจึงใช้พ่อเป็นเครื่องมือในการประกอบสร้างตัวตน เรื่องเล่าเกี่ยวกับเวียดนามของพ่อทำให้สังคมอเมริกันรับรู้ว่าเขา ในฐานะผู้แต่ง เป็นคนอเมริกันเชื้อสายเวียดนามที่รู้จักรากเหง้าตัวเอง และมีความกตัญญูต่อพ่อถึงขนาดที่สร้างเรื่องเล่าบาดแผลเพื่อมาเยียวยาให้

ในเชิงเนื้อหา ผู้เล่า (พ่อ) เล่าเรื่องเพราะมีบาดแผลความเป็นชายของปู่และของตนในฐานะหัวหน้าครอบครัว/ตระกูล พวกเขาไม่สามารถทำให้ครอบครัว/ตระกูลยิ่งใหญ่และสงบสุขดังอดีตได้ มีแต่ความสูญเสียมากมาย ผู้วิจัยสังเกตว่าความสัมพันธ์ระหว่างปู่กับพี่ชาย (Uncle Thuan) มีลักษณะใกล้เคียงกับความสัมพันธ์ระหว่าง แอนดรูว์ เอ็กซ์ ฝาม (อาาน) กับพี่ กล่าวคือทั้งปู่และอาานต่างประสบปัญหาถูกทำลายความเป็นชายอยู่บ่อยๆ ปู่ไม่ใช่ลูกคนโต อีกทั้งยังเป็นคนชอบสังสรรค์ ใช้ชีวิตในเมืองมากกว่าที่ชนบทซึ่งเป็นบ้านของตนเอง การออกจากบ้านทั้งครอบครัวไปท่องเที่ยวในเมืองหลวงเพียงลำพังแสดงถึงความเห็นแก่ตัวและการไม่มีความรับผิดชอบ แม้ภรรยาของปู่จะเคยเตือนว่าเขาควรอยู่บ้านช่วยเหลือกิจการของตระกูลบ้าง แต่ปู่ในวัยหนุ่มก็

ปฏิเสธเพราะเขาไม่ต้องการเป็นคนไร้ความสามารถเมื่อต้องถูกเปรียบเทียบกับพี่ชายของตนเอง (Ibid., p. 31) อานเองก็ไม่ใช้ลูกคนโตที่บ้าน แม้เขาจะเป็นลูกชายคนโต แต่พี่สาวของเขาแสดงความเป็นชายออกมาเรื่อยๆ จนเขารู้สึกเหมือนเธอไม่ใช่ผู้หญิง เขารู้สึกว่าตัวเองไม่สมบูรณ์พร้อมเหมือนพี่ และละอายใจเล็กน้อยที่ตนแย่งตำแหน่งลูกชายคนโตจากพี่ไป ปูและอานจึงมีความขัดแย้งกับพี่ของตัวเอง พี่คุกคามความเป็นชายของพวกเขา ทั้งสองคนต่างใช้ชีวิตผิดแผกจากขนบของหัวหน้าครอบครัวที่ดี ปูชอบเที่ยวเสเพล ปล่อยให้พี่จัดการตระกูลและคนในปกครองและให้ภรรยาดูแลครอบครัวและลูกๆ อานก็ออกเดินทาง ซึ่งภรรยาเตรียมตัวคนเดียว ไม่สนใจคนอื่นในครอบครัว ไม่หางานใหม่ทำหลังจากลาออกจากราชการแล้ว การที่ผู้แต่งให้ผู้เล่าย่อความไปถึงปูและพี่ชายจึงเป็นการสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างอัน ผู้แต่ง และพี่สาวของเขาด้วย

- **อัตลักษณ์ของ แอนดรูว์ เอ็กซ์ ฟาม**

อุนะ ชุง (Chung, 2007) วิเคราะห์ว่าการเดินทางของผู้เล่าแสดงออกถึงการปะทะทางผัสสะ (affective encounters) อันนำไปสู่การสร้างตัวตนซึ่งเธอเรียกว่า “การพับ/การคลี่ออก” (folding/unfolding) ชุงอธิบายว่าการพับเป็นการแสดงความแตกต่างหลากหลายของตัวตน โดยเน้นย้ำที่จุดเชื่อมระหว่างความต่างนั้น ผู้เล่ามีความแตกต่างหลากหลายภายในตัวเอง เขาจึงสามารถ “พับ” ตัวตนไปมา บางครั้งก็เปิดเผยความเป็นเวียดนาม บางครั้งก็ซ่อนความเป็นเวียดนามไว้ ตามแต่ความเหมาะสมของสถานการณ์ ในมุมมองของชุง ตัวบทนำเสนอว่าผู้เล่ามีตัวตนระหว่างกลาง ไม่สามารถระบุแน่ชัดได้ (“hyphenation without identity” p. 108) ความคิดของชุงจึงคล้ายคลึงกับความคิดของกลอเรีย อันซัลดูอา (Anzaldúa, 1987) ที่อธิบายว่าตัวตนของคนพลัดถิ่นสามารถเลื่อนไหลได้ เมื่ออยู่ในบริบทใด คนพลัดถิ่นก็จะแสดงตัวให้สอดคล้องกับบริบทนั้น

ตามเนื้อเรื่อง อานเป็นคนเวียดนามอเมริกันที่ตัวตนอยู่กึ่งกลาง ตัวตนที่คลุมเครือของจะชัดเจนออกมาในลักษณะใดขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมที่เขาอยู่ เขาเปรียบตัวเองเป็นกิ้งก่าที่เปลี่ยนสีผิวหนังไปมาให้เข้ากับสภาพแวดล้อม ชาติพันธุ์ของเขาเปลี่ยนไปตามคู่สนทนาในแต่ละครั้ง (“At this, I am good, for I am a mover in between. [...] I am a chameleon. And the best chameleon has no center, no truer sense of self than what he is in the instant.” (A. X. Pham, 1999, pp.338-339))

ผู้วิจัยเข้าใจว่าชุงคิดจากจุดยืนของทฤษฎีแอฟเฟกต์เป็นหลัก ตัวตนเป็นผลของประสบการณ์ทางผัสสะในช่วงเวลาหนึ่งสั้นๆ ช่วงเวลาหนึ่งเท่านั้น การบอกว่าผู้เล่ามีตัวตนลักษณะใดแน่นอนจึงไม่สามารถทำได้ กระนั้น ผู้วิจัยคิดว่าผู้แต่งไม่น่าจะต้องการให้ตัวตนของผู้

เล่าคลุมเครือจนไม่สามารถหาแก่นสารได้เพราะเขาต้องใช้ตัวบทนี้เพื่อยืนยันตัวตนของตัวเองในสังคมอเมริกัน แม้ผู้เล่าอาจมีตัวตนเลือนไหลไปมา แต่เขาก็น่าจะต้องมีหลักยึดที่แน่นอนบางอย่างอยู่

แม้อาานจะมีตัวตนที่เลือนไหล แต่เขาก็วางตัวและแสดงท่าทีแบบคนอเมริกันมากกว่าแบบคนเวียดนาม เขาเชื่อมั่นในศักยภาพของตัวเองแบบคนตะวันตก พยายามชี้จักรยานข้ามเมืองทั่วประเทศเวียดนามให้มากที่สุดทั้งที่คนท้องถิ่นเตือนว่าท้องถนนเวียดนามมีแต่อันตรายและโจร เขาแพ้อาหารท้องถิ่นง่ายจนจำเป็นต้องเลือกกินอาหารเพียงบางประเภทเท่านั้น เขาให้ความสำคัญกับการตรงต่อเวลาเมื่อมีการนัดหมาย แตกต่างจากคนเวียดนามท้องถิ่นที่ไม่ใส่ใจเรื่องนี้นัก และที่มากไปกว่านั้น เขาใช้สายตาแบบ orientalist ในการมองประเทศเวียดนามและคนท้องถิ่น เวียดนามเป็นสถานที่แห่งความโกลาหล ความยากจน อาชญากรรม และความด้อยพัฒนา อาานรับรู้สิ่งนี้เป็นส่วนหนึ่งของความเป็นเวียดนามแต่เขาไม่ได้เชื่อมโยงมันเข้ากับตัวเอง กล่าวคือ อาานทบทวนลักษณะของความเป็นเวียดนามและคิดสิ่งที่ไม่ดีทิ้งไป ไม่นำมาเป็นส่วนหนึ่งของตัวเอง เวียดนามอเมริกันของอาานจึงไม่มีด้านลบอยู่ในนั้น

อิซาเบล ทวี เปอโลด์ (Pelaud, 2011) เสนอว่าตัวตนของอันมีลักษณะเหมือนปลาตุ๊ก กล่าวคือ สามารถหากินเอาตัวรอดได้แม้จะต้องอยู่ในสภาพแวดล้อมที่แย่มากหรือขาดแคลนไหนก็ตาม ผู้วิจัยไม่เห็นด้วยนักและตีความว่าปลาตุ๊กเป็นความเปรียบของประเทศเวียดนามมากกว่าเป็นความเปรียบของตัวผู้เล่า เนื่องจากปลาตุ๊กมักปรากฏออกมาในรูปแบบของอาหารพื้นเมืองคนเวียดนาม เราอาจตีความว่าปลาตุ๊กก็คือประเทศเวียดนามที่ต้องกระเสือกกระสนเอาชีวิตรอดจากเจ้าอาณานิคมยุคต่างๆ การที่ปลาตุ๊กอยู่และหาอาหารในโคลนตมก็เหมือนกับประเทศเวียดนามที่ต้องอยู่กับซากสงครามและความยากจน ในมุมนี้น ปลาตุ๊กจึงหมายถึงความเป็นเวียดนามที่สกปรกแล้ว ผู้เล่าจึงต้องการกำจัดความเป็นเวียดนามออกไปจากตัว

4.3.2 การประกอบสร้างอัตลักษณ์ของมาย ผู้เล่าเรื่อง Monkey Bridge

- โครงสร้างตัวบท

นวนิยายเรื่องนี้มีทั้งหมด 13 บท มีเส้นเรื่องหลักเพียงเส้นเรื่องเดียวคือการไปเรียนต่อที่วิทยาลัยต่างเมืองของผู้เล่า ผู้อ่านสังเกตเห็นประเด็นนี้จากบทที่ 1, 7 และ 13 คือต้นเรื่อง กลางเรื่อง และท้ายเรื่อง ช่วงต้นเรื่อง ระหว่างรอสมัครเรียนวิทยาลัย แม่ประสบอุบัติเหตุจนต้องเข้าโรงพยาบาล ระหว่างเฝ้าดูอาการของแม่ ผู้เล่าได้รู้ว่าแม่ฝันร้ายเกี่ยวกับตาที่ประเทศเวียดนาม จากนั้นช่วงกลางเรื่อง ผู้เล่าก็ไปสอบสัมภาษณ์ และเตรียมตัวออกเดินทางไปเรียนในช่วงท้าย นอกจากเส้นเรื่องหลักนี้แล้ว เนื้อหาในบทอื่นมีลักษณะเป็นกระแสนำกันกววนไปมา บางตอนก็

ย้อนอดีตกลับไปประเทศเวียดนาม บางตอนก็เน้นชีวิตที่สหรัฐอเมริกา บางตอนก็พูดถึงกับตอนเก่า เนื่องจากผู้เล่าเชื่อมโยงเนื้อหาจากประเด็นและความรู้สึกส่วนตัว เนื้อหาในแต่ละบทจึงมักขาดความต่อเนื่องในเชิงเวลา ผู้อ่านจำเป็นต้องค่อยๆ จดข้อมูลและนำมาวิเคราะห์เรียบเรียงอีกครั้งถึงจะสามารถเข้าใจเนื้อเรื่องทั้งหมดได้ชัดเจนขึ้น อย่างไรก็ตาม ผู้อ่านสังเกตได้ว่าเรื่องราวในกระแสสำนึกมักเป็นบาดแผลเรื่องตาของแม่ ความสับสนวุ่นวายของตัวบทจึงสะท้อนสภาพจิตใจของผู้เล่าที่ชะงักงัน ไม่เข้าใจบาดแผลของแม่ ทำอะไรไม่ถูก และทดลองหาทางเยียวยาบาดแผลนี้ไปเรื่อยๆ

- การอ่านความเจ็บของแม่

“ผี” ในเรื่อง *Monkey Bridge* คือความลับเกี่ยวกับตาที่แม่ไม่ยอมเล่าให้ผู้เล่าฟัง ในช่วงที่แม่เข้าโรงพยาบาล แม่ละเมอพูดถึงตาที่ไม่ได้อพยพมาสหรัฐอเมริกาด้วย ครั้นเมื่อตื่นและหายดีแล้ว แม่กลับนิ่งเงียบไม่ยอมเอ่ยถึงเรื่องนี้แม้ผู้เล่าจะถาม ความเจ็บของแม่ทำให้ผู้เล่าหลอนจินตนาการไปว่าแม่รู้สึกผิดที่ไม่สามารถช่วยเหลือตาให้อพยพมาพร้อมกันได้ เธอจึงพยายามหาหนทางต่างๆ ในการช่วยเหลือแม่ ความกระวนกระวายและการเป็นทุกข์ของผู้เล่าจึงเหมือนอาการโดนผีหลอกให้อยู่ไม่เป็นสุข

ในเบื้องต้น เราสามารถตีความความพยายามของผู้เล่าในการติดตามตาและพาตาอพยพมาสหรัฐอเมริกาว่าเป็นการแสดงออกถึงการสืบทอดเจตนากรรมของแม่ เนื่องจากแม่ไม่สามารถทำสิ่งนี้ได้ ลูกจึงสานต่อ กระนั้น ในความเป็นจริง ปัจจัยหลายอย่างไม่เกื้อหนุนให้สิ่งนี้เกิดขึ้น กล่าวคือ ผู้เล่ายังเป็นวัยรุ่นที่หาเลี้ยงตัวเองไม่ได้ เธอจะช่วยเหลือคนอื่นให้อพยพข้ามประเทศได้อย่างไร ยิ่งไปกว่านั้น สิ่งที่ผู้เล่ากำลังทำ แม่ก็สามารถทำได้ แต่แม่เลือกที่จะไม่ทำ ผู้เล่าจึงควระใจว่าเหตุใดแม่เลือกนิ่งเฉย เมื่อผู้เล่าไม่สามารถลงมือทำให้สำเร็จ ผู้อ่านจึงเห็นผู้เล่าถูกผีหลอกตลอดทั้งเรื่อง

ตอนท้ายเรื่อง เมื่อความจริงเปิดเผยหลังจากแม่เสียชีวิตแล้ว ผู้เล่ารับรู้ได้ถึงความรักของแม่และเรียนรู้ว่าแม่ไม่ได้ต้องการเงินเพื่อแสดงความห่างเหินกับผู้เล่า แม่ต้องการช่วยเหลือเธอต่างหาก การเล่าเรื่องให้ลูกฟังก็อาจทำให้ลูกต้องติดแหงกกรรมที่ตนไม่ได้ก่อไปด้วย แม่จึงเลือกที่จะปิดปากเงียบเพื่อที่ลูกจะได้มีอนาคตที่สดใสในสังคมใหม่ (Ibid., p. 252, p. 254) เจตนาของแม่สอดคล้องความคิดส่วนตัวของลาน กาว ผู้แต่งนวนิยาย ที่เคยพูดถึงบ่วงกรรมไว้ว่า ไม่มีใครสามารถหนีกรรมแห่งกรรมได้ ไม่ว่าจะระดับบุคคลหรือระดับชาติ แต่คนรุ่นหลังก็ควรมีโอกาสเริ่มต้นชีวิตใหม่โดยไม่มีมลทิน (Lyden, 1997) แม่เลยแบกรับมลทินของครอบครัวไว้ ไม่เล่าให้ลูกฟัง ผู้เล่าได้ทราบว่าตนเองเข้าใจเรื่องราวทั้งหมดผิดไป แม่ไม่ได้โหยหาตาและตาไม่ใช่คนดียวอย่างที่คิด ผู้

เล่าก็แสดงท่าทีถอยห่าง ไม่รับเรื่องนี้มาใส่ใจอีกต่อไป กระบวนการส่งต่อเจตนาธรรมจากแม่สู่ลูก จึงไม่เกิดขึ้นเพราะเจตนาธรรมนี้ไม่มีจริงตั้งแต่ต้น

ส่วนการแต่งเรื่องเพื่อตอบคำถามลูกนั้น มิเชล เจแน็ต (Janette, 2001, p.57) วิเคราะห์ว่าแม่จำเป็นต้องแต่งเรื่องของตัวเองขึ้นมาเพราะลูกต้องการฟัง ผู้วิจัยเห็นด้วยกับแนวทางการวิเคราะห์ของเจแน็ต เนื่องจากลูกไม่มีความทรงจำเกี่ยวกับการอพยพของแม่และตา (เพราะเธอเดินทางออกมาคนเดียวก่อน) แต่เธอต้องการแสดงความรักความผูกพัน ต้องการรับรู้อดีตช่วงที่เธอไม่มีประสบการณ์ร่วม แม่จึงต้องแต่งเรื่องราวของตัวเองขึ้นมาเพื่อให้ลูกมีที่ยึดเหนี่ยวและรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวอีกครั้ง การเล่าเรื่องเพื่อสร้างจุดหมายของความทรงจำไม่สนใจความถูกต้องของข้อมูล แม่จึงสามารถเปลี่ยนแปลงรายละเอียดตราบเทาที่ลูกยังจำสาระหลักได้ว่า ตาไม่สามารถอพยพมายังสหรัฐอเมริกาได้ เจแน็ตมองว่าเรื่องเล่าทุกเรื่องในดับทนี้มีลักษณะปั่นป่วน (เจแน็ตใช้คำว่า “guerilla irony” และ “narrative manipulation”) เรียกร้องให้ผู้อ่านตั้งคำถามกับตัวเองว่าเรื่องที่กำลังอ่านอยู่เป็นเรื่องจริงหรือไม่ เชื่อถือได้แค่ไหน การเข้าถึงความจริงสามารถทำได้หรือไม่ หากคิดตามเจแน็ต ผู้อ่านจะมีอาการวิตกกังวลกับข้อมูลทุกอย่าง กระทั่งจุดหมายฉบับสุดท้ายของแม่ที่คลี่คลายปมทุกอย่างก็สามารถตีความเป็นเรื่องแต่งเล่นของแม่ได้ (Janette, 2001, pp.54-55) ในที่นี้ ผู้วิจัยไม่ได้ต้องการทำความเข้าใจดับทด้วยการอ่านแบบค้นหาความจริง แต่ต้องการดูหน้าที่ของเรื่องเล่าต่างๆ ที่ถูกสร้างขึ้น ผู้วิจัยจึงไม่เห็นด้วยกับเจแน็ต ในประเด็นหลัง

- การนำเรื่องเล่าของแม่มาเล่าใหม่

ใน *Monkey Bridge* เนื้อหาบทที่ 4, 9 และ 12 เป็นจุดหมายของแม่ แม่แม่จะเป็นผู้เขียนจุดหมาย แต่การจัดวางจุดหมายของแม่ภายในเรื่องเล่าของลูกก็มีนัยว่าแท้จริงแล้ว ผู้เล่าคือผู้เขียนจุดหมายทั้งหมดด้วยตัวเอง หากแต่ยืมเสียงแม่มาใช้เท่านั้น เรื่องเล่าของแม่ในจุดหมายแต่ละฉบับจึงสื่อสารถึงตัวผู้เล่าโดยตรง

จุดหมายฉบับแรกเล่าถึงบาดแผลของผู้หญิงเวียดนามในอดีตทุกคนที่ต้องรักษาพรหมจรรย์ของตัวเองไว้ให้ดีขึ้นถึงวันแต่งงาน เพราะหากในคืนแรกที่เข้าหอ ผู้หญิงไม่สามารถพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนผ่านรอยเลือดบนที่นอนได้ เธอและครอบครัวจะถูกประณามและอาจถูกทำร้ายร่างกายจนเสียชีวิต กระทั่งผู้หญิงที่สามารถรักษาพรหมจรรย์ของตัวเองไว้ได้เช่นยายของผู้เล่าก็มีความกังวลในเรื่องนี้เช่นกัน ยายบอกว่าใบหูที่ยาวของแม่เป็นลักษณะมงคล เหมือนผู้มีบุญตามความเชื่อศาสนาพุทธ ใบหูของแม่จึงมีความพิเศษเพราะเป็นหูที่เกิดมาเพื่อชำระล้างมลทินให้แก่ผู้หญิงเวียดนามทุกคนที่ถูกปฏิบัติอย่างโหดร้ายในช่วงการแต่งงาน เรื่องเล่าของแม่จึง

นำเสนอแนวคิดเรื่องผู้หญิงที่ดีตามอุดมคติเวียดนามที่จะต้องรู้จักรักษาพรหมจรรย์ สำหรับมายซึ่งเป็นผู้เล่ากรอบนอกแล้ว เรื่องนี้กำลังบอกเธอว่า ขณะนั้น เธอกำลังเป็นวัยรุ่น ถ้าเธออยากเป็นผู้หญิงที่ดีตามความเชื่อแบบเวียดนาม เธอต้องรักษาพรหมจรรย์ไว้ ตัวบทไม่ได้ระบุชัดเจนว่ามายตัดสินใจอย่างไรและไม่เคยเอ่ยถึงคนรักของเธอ ผู้อ่านจึงรู้เพียงว่าเธอรับรู้เรื่องนี้

ในจดหมายฉบับที่สอง แม่กล่าวถึงเรื่องบาปกรรมของครอบครัวและวงศ์ตระกูลดังที่ผู้วิจัยได้อธิบายไปแล้ว แนวคิดบาปกำเนิด (original sin) เชื่อว่าแม่เจ้าตัวจะไม่ได้ทำบาป แต่การเกิดเป็นลูกหลานของคนทำบาปย่อมต้องได้รับผลกระทบด้วย จากนั้นแม่จึงเล่าถึงการพบพ่อ การแต่งงาน และการใช้ชีวิตร่วมกันที่เวียดนามใต้ สำหรับมายแล้ว ใจความสำคัญของเรื่องอยู่ที่ประเด็นการเป็นคนพลัดถิ่นของผู้หญิง เรื่องเล่าของแม่บอกอย่างชัดเจนว่าผู้หญิงเวียดนามทุกคนต้องพลัดถิ่นเพราะพวกเขาต้องแต่งงานเข้าบ้านสามีและออกจากครอบครัวของตัวเอง เรื่องนี้จึงน่าจะทำให้มายทำใจยอมรับภาวะพลัดถิ่นของตนเองในประเทศสหรัฐอเมริกาได้เพราะแม่มายจะยังใช้ชีวิตอยู่ที่ประเทศเวียดนาม เธอก็ต้องพลัดถิ่นจากการแต่งงานอยู่ดี

จดหมายสองฉบับก่อน มายแอบอ่านเอง แต่สำหรับจดหมายฉบับสุดท้าย แม่ตั้งใจเขียนขึ้นให้มายอ่าน ผู้เล่าชั้นนอกเช่นมายได้รับรู้ถึงความวุ่นวายและความโหดร้ายที่เคยเกิดขึ้นกับตระกูลของตนในอดีต เธอเพียงแค่อ่านแต่ไม่จำเป็นต้องยึดติดหมกมุ่น ดังคำสั่งเสียของแม่ แม่เล่าความจริงเพียงเพื่อให้มายรู้จักรากเหง้า ไม่ได้ต้องการให้มายเก็บความชั่วร้ายในอดีตไว้มายสามารถทิ้งเรื่องราวนี้และเป็นตัวเองอย่างมั่นใจได้

มายนำเรื่องเล่าของแม่มาเล่าใหม่เพื่อจัดการกับความเป็นเวียดนามที่ตกค้างของตน เธอได้เรียนรู้วิถีชีวิตของผู้หญิงเวียดนามในอุดมคติ รับทราบความโหดร้ายและเรื่องน่าอัปยศของบรรพบุรุษ เธอสามารถตัดสินใจต่อไปว่าจะเลือกเก็บหรือทิ้งอดีตส่วนใดบ้างเพื่อให้เธอใช้ชีวิตอย่างปกติสุขในฐานะคนพลัดถิ่นที่สหรัฐอเมริกาได้ต่อไป

- การนำตำนานเวียดนามมาดัดแปลง

ผู้เล่าเรียกความมั่นใจในการสอบสัมภาษณ์เข้าเรียนวิทยาลัยให้กับตัวเองด้วยการเปรียบเทียบตนเป็นหนึ่งในพี่น้องตระกูลจิ้ง (Trung sisters) วีรสตรีเวียดนามยุคโบราณที่ใช้ไหวพริบและสติปัญญาเอาชนะกองทัพอันที่แข็งแกร่งและมีจำนวนมากกว่าได้

ตำนานของสองพี่น้องตระกูลจิ้งกล่าวถึงประวัติศาสตร์เวียดนามประมาณปี ค.ศ. 40 พี่น้องตระกูลจิ้งมีความรู้เรื่องศิลปะการป้องกันตัวและการต่อสู้ระยะประชิด ทั้งสองคนเริ่มมีชื่อเสียงในชุมชนจากการปราบเสือกที่เข้ามาขโมยเสบียงกลางออกไปได้โดยใช้กลยุทธ์ตอบโต้กลับ พวกเขากลายเป็นผู้นำของกลุ่มชาวนาเวียดนามที่ประท้วงต่อต้านการปกครองของจักรวรรดิจีน

กลยุทธ์การต่อสู้ของฝ่ายเวียดนามคือการแอบซ่อนตัวไปตามภูมิประเทศธรรมชาติข้างทางก่อนจะเข้าโจมตีตอนที่เปลอ การพรางตัวและซุ่มโจมตีเป็นกลยุทธ์ทางจิตวิทยา ทำให้ศัตรูสับสนและตื่นตระหนกตลอดเวลาเพราะไม่ทราบว่าตนจะโดนลอบทำร้ายเมื่อใด ไม่ว่าจีนจะมีอาวุธที่ทันสมัยเพียงใด แผนการรบรูปแบบนี้ก็ทำให้กองทัพเวียดนามชนะศัตรูมาได้ ด้วยเหตุนี้ ฟ็องตระกูลจึงจึงได้รับการยกย่องมาจนถึงปัจจุบัน (Ibid., pp. 118-124)

ช่วงระหว่างการสัมภาษณ์ มายเปรียบเทียบตนเองเป็นหนึ่งในวีรสตรีและเปรียบเทียบคนสัมภาษณ์เป็นศัตรู เมื่อคนสัมภาษณ์ถามถึงอดีตเกี่ยวกับสงครามเวียดนาม มายจะเบี่ยงไปตอบประเด็นใกล้เคียงแทน เช่น เมื่อถามว่ากรุงไซ่ง่อนมีลักษณะอย่างไรในปี ค.ศ. 1975 (Ibid., p. 129) ผู้ถามพูดถึงเรื่องสงครามเวียดนามมาก่อน จึงคาดหวังว่ามายจะตอบเกี่ยวกับสภาพเมืองไซ่ง่อนช่วงก่อนถูกกองทัพคอมมิวนิสต์บุกยึด แต่มายใช้ประโยชน์จากความกำกวมของคำถาม เธอไปตอบว่าที่นั่นมีอากาศร้อนขึ้น เธอเบนประเด็นการสนทนาไปที่เรื่องอื่นเพื่อให้ตัวเองรู้สึกสบายใจ เธอใช้วิธีการของฟ็องตระกูลจึงที่สร้างความปั่นป่วนให้ฝ่ายตรงข้ามเพื่อรักษาอำนาจของตนเองเอาไว้ (Ibid., p. 129) ทักษะภาษาอังกฤษที่ดีของมายและการตอบคำถามอย่างฉะฉานมั่นใจทำให้ผู้สัมภาษณ์ประทับใจและคิดว่ามายเป็นคนอเมริกันธรรมดาคนหนึ่ง (Ibid., p. 130) เหตุการณ์นี้แสดงให้เห็นว่ามายใช้ความรู้เกี่ยวกับตำนานของเวียดนามในการแก้ไขปัญหาระหว่างสัมภาษณ์ มายต้องรู้เท่าทันผู้ถาม แสดงท่าทีที่เหมาะสม และหาโอกาสควบคุมเกมเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่เธอต้องการ กลวิธีของฟ็องตระกูลจึงทำให้เธอควบคุมตนเองได้และมีความเป็นอเมริกันมากขึ้นจากมุมมองผู้สัมภาษณ์ชาวอเมริกัน

- **อัตลักษณ์ของมาย ผู้เล่าเรื่อง *Monkey Bridge***

วิกฤตตัวตนของมายคือการไม่มั่นใจในความเป็นอเมริกันของตัวเองและความต้องการที่จะเข้าใจแม่และความเป็นเวียดนามในตัวเอง หลังจากอ่านตัวบทจนจบ เราสังเกตได้ว่ามายเข้าใจแม่มากขึ้น ยอมรับความเป็นเวียดนามหลายอย่างในตัวเอง และภาคภูมิใจในความเป็นอเมริกันเชื้อสายเวียดนาม

ช่วงแรกหลังอพยพ มายมองตัวเองเป็นคนอเมริกัน เธอจึงแบ่งแยกตัวเองว่าแตกต่างจากแม่และเพื่อนของแม่ที่ยังคงยึดติดอยู่กับการทำอาหารเวียดนามและการดูวงทำนายโชคชะตา มายเปลี่ยนแปลงมุมมองที่มีต่อตนเองมาเป็นแบบอเมริกัน เมื่ออาศัยอยู่ในสหรัฐอเมริกา มายถือว่าตัวเองเกิดราศีสิงห์ (นักซ์ตรแบบยุโรป) ที่แสดงถึงอำนาจ ไม่ได้เกิดราศีกระปือน้ำ (นักซ์ตรแบบเวียดนาม) ที่แสดงถึงความทุกข์ยาก เธอยังชื่นชอบตัวเองในละครโทรทัศน์ภาษาอังกฤษเรื่อง *Bionic Woman* มากเพราะตัวเธอนั้นมีความมุ่งมั่น กล้าหาญ และเชื่อมั่นใน

พลังอำนาจของตัวเองไม่ต่างจากผู้ชาย ตัวเอกจึงเป็นต้นแบบของผู้หญิงอเมริกัน นิวตันคิดว่าตัวละครนี้มีลักษณะสอดคล้องกับวีรสตรีหญิงของเวียดนามที่มายุ่จักคืออยู่แล้ว ตัวละครนี้จึงเป็นการหลอมรวมวัฒนธรรมเวียดนามและอเมริกันเข้าไว้ด้วยกัน ทำให้ผู้เล่าสบายใจและสามารถแทนตัวเองลงไปในเรื่องได้ (Pauline T. Newton, 2005, cited in Ha, 2013, p.8) ยิ่งไปกว่านั้นระหว่างที่เธอแปลละครโทรทัศน์ให้แม่ฟัง เธอได้เปลี่ยนเนื้อหาบทละครบางส่วนให้เหมาะสมกับตัวเอง มายเปลี่ยนเนื้อหาจากตัวละครเด็กที่ถูกทำโทษเพราะฝ่าฝืนคำสั่งของแม่ เป็นตัวละครเด็กที่ได้รับคำชื่นชมเพราะเธอได้ช่วยเหลือชีวิตสุนัขตำรวจไว้แม้เธอจะต้องฝ่าฝืนคำสั่งของแม่ก็ตาม มายสร้างทางเลือกใหม่ที่เหมาะสมสำหรับตัวเองขึ้นมา ตัวละครเด็กคนนี้ทำตามความต้องการของตนเองโดยยังคงยึดโยงอยู่กับแม่และสังคม

อย่างไรก็ตาม เมื่อมายเริ่มรับรู้อาการป่วยทางใจของแม่ เธอมีโอกาสได้กลับไปทบทวนความเป็นเวียดนามต่างๆ ที่ตกค้างอยู่ในตัวเอง ผู้อ่านสังเกตเห็นว่าเธอเริ่มมีลักษณะท่าทางและการกระทำคล้ายคลึงกับแม่ในบางครั้ง เช่น ในวันสอบสัมภาษณ์ ผู้เล่าอ้างอิงตนเองกับวีรสตรีสองพี่น้องตระกูลจิ้งเพื่อเรียกขวัญกำลังใจ ยิ่งไปกว่านั้น มายยอมใส่ชุดที่แม่และคุณนายไปเป็นผู้เลือกให้ คือ เสื้อปักลายและกางเกงยีนส์ เพราะผ้าปักเป็นสัญลักษณ์ของอำนาจและความสูงส่งแบบเวียดนาม เป็นงานประณีตที่ต้องใช้ฝีมือ (Ibid., p.63) และในสมัยสงครามเวียดนาม เสื้อปักก็เป็นแฟชั่นที่มีกระแสตอบรับดีจากบรรดาทหารอเมริกันอีกด้วย (Ibid., p. 62) พวกเขาคาดหวังว่าการแต่งกายที่มีกลิ่นอายเวียดนามเช่นนี้จะสร้างเสน่ห์ให้แก่มาย ทำให้การสัมภาษณ์ดำเนินไปอย่างราบรื่น แม้ปกติมายไม่ได้ใส่ชุดนี้และเธอทราบว่าการแต่งตัวแบบนี้ล้ำสมัยไปแล้ว อีกทั้งผู้สัมภาษณ์เธอไม่ใช่ทหารผ่านศึกสงครามเวียดนาม แต่เธอก็ยอมแต่งตัวตามที่พวกเธอต้องการเพื่อให้พวกเธอสบายใจ เธอแสดงความรักและความเคารพแม่ผ่านการแต่งตัว

มายยังเชื่อในลางสังหรณ์บอกเหตุแบบเดียวกับที่แม่เชื่อในฮวงจุ้ยและพลังหุทิพย์ของแม่และแบบเดียวกับที่พ่อเชื่อในการตัดสินใจที่สามารถเปลี่ยนชีวิตได้ (“one wrong move”) มายไม่ยอมข้ามพรมแดนไปประเทศแคนาดา ก็เพราะเห็นภาพหลอนของเสาอากาศที่ชี้ตรงมาที่เธอ ตอนทำเรื่อง ก่อนออกเดินทางไปยังวิทยาลัย เธอเห็นนิมิตว่าแม่กำลังไต่บันไดขึ้นไปสู่ภาวนานิพพาน (Ibid., pp. 258-259) สิ่งนี้เป็นสัญญาณว่าแม่ไปสู่สุคติแล้ว เธอจึงรู้สึกสบายใจ หมดหวังไม่มีเรื่องแม่และเรื่องความเป็นเวียดนามติดค้างในใจอีก

ผู้เล่ายอมรับความเป็นเวียดนามของตัวเอง แต่ในขณะเดียวกัน ความเป็นเวียดนามที่ไม่จำเป็นอีกแล้วก็ถูกกำจัดทิ้ง ตอนทำเรื่อง หลังจากแม่เสียไป มายไม่พูดเรื่องบาดแผลสงคราม บาดแผลของบรรพบุรุษ และบาดแผลของผู้หญิงเวียดนามอีกเลย ผู้วิจัยตีความ

ว่าก่อนหน้านั้น เธอได้เรียนรู้สิ่งเหล่านี้ในฐานะรากเหง้าและส่วนหนึ่งของความเป็นเวียดนามของตัวเองแล้ว เมื่อแม่เสียชีวิต มายเลยปล่อยให้บาดแผลที่ติดตัวแม่มาสูญหายไปพร้อมกัน สิ่งเหล่านี้จำเป็นก็ต่อเมื่อมีแม่เท่านั้น ครั้นแม่ไม่อยู่แล้ว เธอก็ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องเก็บเรื่องเหล่านี้ไว้อีก ยิ่งเธอจะออกไปเรียนที่เมืองอื่น ห่างไกลจากชุมชนคนเวียดนามพลัดถิ่น บทบาทของความเป็นเวียดนามและบาดแผลของคนเวียดนามพลัดถิ่นจะยิ่งลดน้อยลง

ตั้งแต่ต้นเรื่อง มายต้องการเรียนต่อเพื่อพัฒนาตัวเอง เป็นผู้หญิงอเมริกันที่มีความเชื่อมั่นในตัวเอง ในตอนจบเรื่อง มายยังคงยืนยันสมัครเรียนวิทยาลัยสำหรับสตรีต่อตามเป้าหมายเดิม เธอยังคงตามความฝันอเมริกันของตัวเองต่อไป แต่ผู้อ่านก็รับรู้ได้ว่าเธอเปลี่ยนแปลงไปจากต้นเรื่องที่ไม่เอาความเป็นเวียดนาม โดยสิ้นเชิงแล้ว มายเรียนรู้ความเป็นเวียดนามของตัวเองและเลือกเก็บไว้เฉพาะส่วนที่เธอคิดว่าเป็นประโยชน์ บาดแผลและเรื่องทุกข์ยากในอดีตถูกกำจัดทิ้งเพื่อชีวิตในปัจจุบันที่สำคัญกว่า เธอกลายเป็นคนอเมริกันเชื้อสายเวียดนามที่มั่นใจในตัวเอง

4.3.3 การประกอบสร้างอัตลักษณ์ของ กวาง ฝาม ผู้เล่าเรื่อง *A Sense of Duty*

- โครงสร้างตัวบท

ตัวบทประกอบด้วยเนื้อหา 24 บท นอกจากนี้ยังมีบันทึกของผู้เขียน, บทนำ, บทส่งท้าย (เพิ่มเข้ามาในฉบับตีพิมพ์ครั้งที่ 2), ดัชนี, และภาคผนวก เนื้อหาสามบทแรกจะเล่าบริบทความคิด และประสบการณ์ของผู้เล่าที่มีต่อสงครามเวียดนาม จากนั้นเนื้อหาในบทที่เหลือจะค่อยๆ สำนวณชีวิตของพ่อและผู้เล่า โดยผูกพันอยู่กับการทำงานเป็นทหารเป็นสำคัญ ตั้งแต่การฝึกบิน การออกปฏิบัติหน้าที่ และอุบัติเหตุทางอากาศที่พ่อประสบ เล่าเรื่องราวการอพยพของผู้เล่าและแม่ไปเริ่มชีวิตใหม่ที่สหรัฐอเมริกา การเติบโตและหารสมัครเป็นทหารของผู้เล่า การออกรบที่สงครามอ่าวเปอร์เซีย ปัญหาในค่ายทหาร การเดินทางกลับไปเยี่ยมประเทศไทย เวียดนาม ระหว่างนี้อาจมีการแทรกเรื่องราวในค่ายกักกันของพ่อที่เวียดนาม การอพยพของพ่อ และสิ้นสุดที่การเสียชีวิตของพ่อ หากพิจารณาละเอียดจะเหมือนกับว่าเนื้อหามีสองเส้นเรื่อง คือ ชีวิตของพ่อและชีวิตของผู้เล่าและคนอื่น แต่ด้วยวิธีการเขียนที่ยังค่อนข้างเรียงตามลำดับเวลา ผู้อ่านจึงรู้สึกเหมือนมีเพียงเส้นเรื่องเดียวมากกว่า ความที่ผู้แต่งเขียนด้วยน้ำเสียงจริงจังและอ้างอิงข้อมูลทางประวัติศาสตร์จำนวนมาก ผู้อ่านจึงสามารถค้นความหมายของอักษรย่อต่างๆ ได้ที่หน้าดัชนี และหาข้อมูลเพิ่มเติมได้ตามรายชื่อหนังสือที่ผู้แต่งระบุไว้ในบันทึกของผู้แต่ง หากอ่านแล้วสับสนข้อมูลสำคัญก็ถูกสรุปไว้แล้วเบื้องต้นในบทนำ จากลักษณะเหล่านี้ ผู้อ่านจึงรู้สึกที่กำลังอ่านบันทึกเชิงประวัติศาสตร์มากกว่าบันทึกความทรงจำทั่วไป

ผู้แต่งยังใช้รูปถ่ายจำนวนกว่า 30 รูป แทรกอยู่ทั่วตัวบท ตั้งแต่หน้าปก หน้าแรก ของบท และภายในเนื้อหา เป็นภาพพ่อ ตัวผู้เล่า สมาชิกในครอบครัว พ่อขณะทำงาน ผู้เล่าขณะ ทำงาน เครื่องบินสำคัญ บุคคลสำคัญ พิธีกรรมสำคัญ และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อเรื่อง ผู้แต่ง รวบรวมรูปถ่ายเหล่านี้มาจากหลายแหล่ง ทั้งจากสมบัติส่วนตัวของตนเอง สมบัติส่วนตัวของคน อื่น และเอกสารราชการ รูปเหล่านี้ทำให้ผู้อ่านเห็นภาพของสิ่งที่ถูกเล่าอยู่ชัดเจนขึ้น และทำให้ ข้อมูลภายในเรื่องมีความน่าเชื่อถือเชิงประวัติศาสตร์เพิ่มมากขึ้นด้วย

- **การรวบรวมประวัติศาสตร์ที่ถูกลืมและปรับแก้ภาพลักษณ์ใหม่**

เนื่องจากสงครามเวียดนามไม่จดจำทหารเวียดนามใต้ซึ่งเคยต่อสู้เคียงบ่าเคียงไหล่ กันมาระหว่างสงครามเวียดนาม ผู้เล่าในฐานะลูกทหารเวียดนามใต้จึงต้องการเป็นกระบอกเสียง เรียกร้องพื้นที่ให้แก่ทหารเวียดนามใต้ กวางใช้หนังสือ *A Sense of Duty* ในการสร้าง ประวัติศาสตร์ของเวียดนามใต้ที่หล่นหายไปให้กลับคืนมา เขาจึงรวบรวมข้อมูลต่างๆ และเขียน นำเสนอในลักษณะกึ่งสารคดี ทำให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือทางประวัติศาสตร์ผ่านรูปภาพ บท สัมภาษณ์ และเอกสารราชการ

ผู้เล่าต้องการแก้ไขภาพลักษณ์ของทหารเวียดนามใต้ว่าไม่ใช่คนขี้แพ้ไร้ ความสามารถ แต่เป็นคนที่รักชาติและพยายามปกป้องประเทศอย่างดีที่สุดแล้ว แม้จะไม่สามารถ ปกป้องเอกราชของเวียดนามใต้ไว้ได้ก็ตาม ดังเช่นพ่อที่เลือกอยู่ปกป้องบ้านเกิดมากกว่าหลบหนี เขาดูแลให้สมาชิกในครอบครัวคนอื่นอพยพไปยังพื้นที่ปลอดภัย การตัดสินใจอยู่ที่เวียดนามใต้ ต่อไปเป็นการตั้งใจแสดงออกถึงความจงรักภักดีในแผ่นดิน เป็นเกียรติภูมิของทหาร ดังที่มีคนเห็น พ่อใส่ชุดเครื่องแบบเต็มยศช่วยเหลือชาวบ้านอพยพออกนอกพื้นที่ (Pham, Q., 2010, p.83) เมื่อ ฝ่ายคอมมิวนิสต์เข้ายึดพื้นที่ พ่อถูกจับกุมเข้าค่ายกักกันหลายสิบปีเนื่องจากเคยทำงานให้กับ กองทัพเวียดนามใต้มาก่อน พ่อจึงไม่เคยทรยศบ้านเกิดและยอมสูญเสียอิสรภาพในชีวิตของตนเอง ตามหน้าที่

ผู้เล่าไม่เพียงเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ของเวียดนามใต้เท่านั้น เขายังใช้เรื่องเล่านี้ เปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ของสหรัฐอเมริกาที่มักถูกมองว่าจงใจถอนทัพออกจากเวียดนามใต้ ปลอ่ยให้กลุ่มคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือเข้ามาบุกยึดทำลายโดยไม่ไยดี ผู้เล่าแก้ไขสิ่งนี้เมื่อพบกับ ทหารผ่านศึกที่เคยช่วยพ่อของเขาจากอุบัติเหตุระหว่างการรบไว้ ขณะนั้น เครื่องบินของพ่อซึ่ง กำลังช่วยกองทัพอเมริกันรบอยู่นั้นถูกยิงตก หลงแยกออกมาจากฝูงบินหลัก จอห์น แบรดดอน ทหารอเมริกัน ได้จอดเครื่องบินของตนลงมาช่วยเหลือพ่อทั้งที่สุ่มเสี่ยงว่ากองทัพคอมมิวนิสต์จะบุก ถึงตัวเมื่อใดก็ได้ พ่อจึงเอาชีวิตรอดมาได้ แบรดดอนตอบผู้เล่าว่าเขาช่วยพ่อของเขาไว้เพราะพ่อ

ของเขาก็ช่วยเหลือกองทัพอเมริกันเช่นกัน (Ibid., p. 259) เรื่องเล่าของ กวาง ฝ่าม จึงนำเสนอว่า สหรัฐอเมริกาไม่ได้ทอดทิ้งเวียดนามใต้ อีกทั้งยังรับรู้ถึงตัวตนและเกียรติภูมิของทหารเวียดนามใต้ด้วย ดังเอกสารในภาคผนวกของหนังสือที่ประธานาธิบดีลินดอน บี. จอห์นสัน ทำประกาศเชิดชูเกียรติให้แก่กองบินของเวียดนามใต้ที่พ่อเคยทำงาน

- การอ่านความเจ็บของพ่อ

ในเรื่อง *A Sense of Duty* ตัวบทนำเสนอว่าผู้เล่าพบเจอกับ “ผี” (phantom) ของพ่อสองครั้ง ครั้งแรกคือหลังจากอพยพไปสหรัฐอเมริกา เมื่อเขาได้ข่าวว่าพ่อถูกจับตัวเข้าค่ายกักกัน เขาคิดว่าพ่อตายแล้วและรู้สึกโกรธแค้นฝ่ายเวียดนามใต้มากที่ไม่สามารถช่วยเหลือพ่อเขาได้ (p. 10) ภาพยนตร์ฮอลลีวูดในสมัยนั้นยังนำเสนอภาพทหารเวียดนามใต้เพียงแค่ด้านเดียว คือ เป็นตัวตลกในสงครามเวียดนาม เป็นทหารที่ไม่มีประโยชน์สำหรับกองทัพอเมริกัน เป็นผู้จัดหาโสเภณีมาให้บริการแก่ทหารอเมริกันเท่านั้น (Ibid., p. 8) ในมุมมองของผู้เล่าและสังคมอเมริกัน ฝ่ายเวียดนามใต้จึงไม่มีความดีงามใดใด ครั้นเมื่อทราบว่าพ่อยังมีชีวิตและจะย้ายมาอยู่ด้วยกันกับครอบครัว ผู้เล่าก็ไม่ได้ให้ความสนใจมากนักเนื่องจากกำลังยุ่งอยู่กับการปรับตัวเป็นคนอเมริกัน (“I was too busy trying to prove my patriotism.” (Ibid., p. 10)) โดยวิธีการหนึ่งที่เขาใช้แสดงความรักชาติอเมริกันคือการสมัครเป็นนาวิกโยธิน กระนั้น แม้ผู้เล่าจะปรับตัวเข้ากับสังคมอเมริกันได้แล้ว ก็ยังเหลือคำถามเกี่ยวกับสงครามเวียดนามที่ตกค้างอยู่ คือ เกิดอะไรขึ้นหลังสงครามสิ้นสุด? พ่อไม่ยอมเล่าให้ฟังตลอดตอนที่ยังมีชีวิต พ่อจึงเหมือนผีเวียดนามจากโลกเก่าที่ตามมาทักท้วงชีวิตในปัจจุบันที่สหรัฐอเมริกาของผู้เล่า

แม้การเผชิญหน้ากับ “ผี” พ่อครั้งแรกจะดูเหมือนไม่ได้ปรับเปลี่ยนตัวตนของผู้เล่า แต่ที่จริง ตัวตนของผู้เล่าได้ถูกเปลี่ยนไปแล้ว กล่าวคือ เขาเข้าใจว่าการไม่ยอมเล่าเรื่องสงครามเวียดนามของพ่อแสดงออกถึงความอับอายของทหารเวียดนามใต้ที่แพ้สงครามและไม่มีความสามารถ ตามแบบที่ภาพยนตร์ฮอลลีวูดนำเสนอ เขารับเอาความรู้สึกอับอายนี้เข้ามาไว้ในตัวเอง และโดยไม่รู้ตัว เขาสมัครเป็นทหารอเมริกันเพื่อพิสูจน์ความเป็นอเมริกัน แต่การยืนยันความเป็นอเมริกันนี้ก็ยืนยันความเป็นเวียดนามใต้ที่เขาได้รับสืบทอดมาจากพ่อด้วย “ความรักชาติ” (“patriotism”) ที่เขาถือจึงตีความออกมาได้สองนัย ทั้งของอเมริกันและของเวียดนามใต้ การขาดพ่อและคิดถึงพ่อทำให้เขาจินตนาการเองว่าถ้าเขาสมัครเป็นทหาร พ่อจะต้องภูมิใจในตัวเขา (“I wanted to scream to these guys, ‘I am here because my father was one of the best pilots in the Vietnamese Air Force. [...] Because I feel I owe it to him to make him proud of

me.” Pham, Q., 2010, 137) การเป็นทหารของเขาจึงเป็นการรับมือบาดแผลที่ไม่เคยถูกกล่าวถึง และไม่รู้ว่ารายละเอียดของมันเป็นอย่างไ ความเจ็บของบาดแผลผลักดันให้เขาตัดสินใจเช่นนี้

Now that my father is gone again, I realize I had joined the Marines for him and for South Vietnam, as much as I did for any sense of patriotism to America. I wanted to relieve him of a loser's guilt, a husband's regret, a father's remorse. Most of all, I wanted him to know that he stood for respectability – for duty, honor, and country – and that he taught me those lessons early on.

(Pham, 2010, p.32)

หลังจากพ่อเสีย ผู้เล่าตระหนักว่าความต้องการเป็นทหารของเขาไม่ได้มาจากความต้องการเป็นอเมริกันเท่านั้น หากยังมาจากความต้องการช่วยเหลือพ่อและทหารเวียดนามได้ด้วย เขา “รับมอบ” ภารกิจปกป้องชาติที่ค้างคายังไม่สำเร็จของทหารเวียดนามได้ มาทำต่อในปัจจุบัน ในฐานะทหารอเมริกัน การพยายามเป็นทหารอเมริกันที่ดีของเขาจึงเป็นความต้องการช่วยบรรเทาความรู้สึกผิดและความรู้สึกไม่ดีต่างๆ ที่พ่อมีต่อครอบครัวและต่อตัวเอง เขายังคงเห็นพ่อเป็นแบบอย่างของความรับผิดชอบต่อประเทศชาติเสมอ เขาได้รับสืบทอดเจตนารมณ์ของทหารเวียดนามได้จากพ่อมาสู่ตนเอง

ครั้งที่สองที่ผู้เล่าได้พบกับ “ผี” ของพ่อคือตอนเก็บสัมภาระเก่าของพ่อ หลังจากพ่อเสียไปแล้ว ผู้เล่าได้พบกล่องเอกสารจำนวนมากที่บันทึกเรื่องราวส่วนตัวของพ่อไว้ พ่อได้เขียนจดหมายและอัดเสียงใส่เทปไว้คุยกับเพื่อน เมื่อผู้เล่าพบ เขาจึงเปิดอ่านและฟังข้อความต่างๆ แม้เขาจะรู้จักเรื่องราวเกี่ยวกับสงครามเวียดนามดีและมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับกองทัพอเมริกัน แต่เหตุการณ์นี้เป็นครั้งแรกที่ทำให้เขาได้รู้จักปฏิบัติการทางอากาศ Do Xa ของกองทัพเวียดนามใต้ที่พ่อร่วมรบเพื่อสนับสนุนกองทัพอเมริกัน เมื่อหาข้อมูลเพิ่มเติม ผู้เล่าจึงทราบว่าพ่อเคยแสดงความกล้าหาญ ช่วยเหลือกองทัพอเมริกันจนกระทั่งถูกยิงเครื่องบินตกมาแล้ว ข้อมูลใหม่เหล่านี้ทำให้เขารู้สึกตกใจและในขณะเดียวกันก็เป็นแรงบันดาลใจให้เขาลงมือกระทำการบางอย่างเพื่อทบทวนชีวิตของพ่อในฐานะทหารเวียดนามใต้ที่กล้าหาญกลับคืนมา เขารู้สึกถึงความจำเป็นในการย้อนเวลากลับไป 40 ปี กลับไปช่วงสมัยสงครามเวียดนาม เพื่อบอกเล่าวีรกรรมของพ่อให้โลกได้รับรู้อีกครั้ง (Ibid., p. 40)

รูปธรรมของการเล่าวีรกรรมของพ่อปรากฏออกมาเป็นเนื้อหาในหนังสือ *A Sense of Duty* ประมาณครึ่งเล่ม เหตุการณ์ที่ Do Xa ถูกนำมาเรียบเรียงเล่าใหม่ มีการแทรกภาพเครื่องบิน ภาพบุคคล และเอกสารต่างๆ ประกอบเพื่อยืนยันในข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ วีรกรรมที่เคยถูกลืมของพ่อจึงกลับมามีตัวตนในฐานะเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ แม้หลังเหตุการณ์นี้ พ่อจะไม่สามารถขับเครื่องบินได้อีก แต่พ่อก็ยังปฏิบัติหน้าที่อื่นอย่างเต็มที่ ช่วงก่อนกรุงไซ่ง่อนแตก พ่อไม่ยอมอพยพออกนอกประเทศไปพร้อมครอบครัว แต่ยังคงใส่ชุดทหารดูแลประชาชนเวียดนามใต้ จนกระทั่งถูกจับเข้าค่ายกักกันทางการเมืองในเวลาต่อมา เมื่อออกมาได้ จึงอพยพมาอยู่กับครอบครัวอีกครั้ง ตัวบทจึงแสดงให้เห็นว่าภาพลักษณ์ทหารเวียดนามใต้ของพ่อไม่ใช่คนขี่ขลาดปกป้องประเทศตัวเองไม่ได้ แต่เป็นทหารกล้าที่มีความเสียสละ ปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มกำลังแม้ต้องแลกด้วยชีวิตหลายครั้งหลายครา ผู้เล่าได้ปรับเปลี่ยนความเข้าใจของตนที่มีต่อพ่อและทหารเวียดนามใต้ให้ออกมาในแง่บวก

ในเทปบทสัมภาษณ์ของพ่อ พ่อพูดอย่างชัดเจนว่าเขาสามารถยอมรับสถานะผู้แพ้จากสงครามเวียดนามได้เพราะไม่ว่าจะอยู่ในสถานะอะไร สงครามจำเป็นต้องจบ ระหว่างถูกกักขังและใช้แรงงานในค่ายกักกัน พ่อได้รับความช่วยเหลือจากคนเวียดนามเหนือส่วนหนึ่ง ญาติของพ่อเองหลายคนก็อาศัยอยู่ที่เวียดนามเหนือ พ่อจึงไม่สามารถเลือกข้างเวียดนามใต้เพียงอย่างเดียวเหมือนตอนรวมประเทศใหม่ๆ ได้อีกแล้ว การถูกคุมขังและเดินทางไปต่างๆ ในเวียดนามเหนือทำให้ทัศนคติของพ่อเปลี่ยนจากคนเวียดนามใต้มาเป็นคนเวียดนามเฉยๆ (Pham, Q., 2010, p.257) เมื่อวางได้รู้เช่นนี้ ความทุกข์กังวลใจแทนพ่อก็คลี่คลายลง พ่อไม่ได้เจียบเพราะรู้สึกแค้นกับตัวเอง แต่พ่อเจียบเพราะพ่อไม่เห็นประโยชน์จากการรื้อฟื้นประสบการณ์บาดแผลเกี่ยวกับประเทศที่ไม่มีอยู่แล้ว พ่อไม่ต้องการเรียกร้องอะไรจากสังคมนอเมริกัน จึงเลือกที่จะเจียบ ในทางตรงกันข้าม ผู้เล่านิยามตัวเองว่าเป็นคนอเมริกันและต้องการให้สังคมนอเมริกันยอมรับ เขาต้องการใช้เรื่องราวของพ่อในการประกอบสร้างความเป็นคนอเมริกันเชื้อสายเวียดนามในตัวเอง

- **อัตลักษณ์ของกวาง ผู้เล่าเรื่อง *A Sense of Duty***

ใน *A Sense of Duty* กวางยืนยันความรักชาติของตนที่มีต่อประเทศสหรัฐอเมริกาไม่ว่าจะอยู่ในฐานะทหารรับใช้แผ่นดินหรืออยู่ในฐานะพลเมืองอเมริกันเชื้อสายเวียดนามก็ตาม การพยายามเขียนประวัติศาสตร์เพิ่มเติมให้แก่พ่อเป็นการเน้นย้ำความรักชาติที่คนเวียดนามใต้มีต่อประเทศของตน ประเทศพันธมิตรของสหรัฐอเมริกาในช่วงสงครามเวียดนาม การเล่าเรื่องราวให้ชีวิตของพ่อและผู้เล่าเป็นคู่ขนานซ้อนทับตอกย้ำว่าคนเชื้อสายเวียดนามเป็นมิตรกับประเทศสหรัฐอเมริกา คุณลักษณะนี้เป็นสิ่งสำคัญสำหรับกวาง เพราะการตีพิมพ์หนังสือ

เล่มนี้เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่เขาสมัครเลือกตั้งเป็นนักการเมืองด้วย เขาจึงต้องการให้คนอเมริกันเชื่อมั่นในความจริงใจและความปรารถนาดีของเขา ความรักชาติที่ปรากฏในตัวบทไม่ใช่เพียงความตั้งใจของเขาเท่านั้น แต่เป็นโชคชะตาของเขาด้วย เพราะเขาอยากพิสูจน์ความเป็นอเมริกันของตน เขาจึงเป็นทหาร ได้สืบทราบเรื่องพ่อ และพบกับผู้ช่วยชีวิตพ่อไว้ การเป็นทหารจึงเป็นหนทางทำให้เขาได้รู้จักพ่อและเวียดนามได้ซึ่งมีอิทธิพลต่อตัวตนของเขา

4.3.4 สรุป

แอนดรูว์ เอ็กซ์ ฝ่าม และพ่อ สามารถพูดคุยสื่อสารบาดแผลได้ด้วยวิธีการปกติ มีการใช้คำพูดและเรื่องเล่าในการสื่อสารเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างกัน แอนดรูว์นิยามสร้างเรื่องเล่าโดยใช้สองเส้นเรื่องเล่าคู่ขนานกันไปเพื่อเปรียบเทียบสถานการณ์ในสองช่วงเวลา ในขณะที่ มาย (ตัวละครของ ลาน กาว) และ กวาง ฝ่าม จะมีปัญหาในการสื่อสารบาดแผลกับพ่อแม่ พวกเขาจึงใช้ความเงียบและนิยามเส้นเรื่องเดียว

แต่ละตัวบทใช้กลวิธีแตกต่างกันสำหรับเน้นย้ำประเด็นหลักของเรื่อง 1) *Catfish and Mandala* ต้องการสำรวจลักษณะทางชาติพันธุ์ที่กำวมืดนโหลไปมาของ แอนดรูว์ เอ็กซ์ ฝ่าม จึงใช้การออกเดินทางและจุดบันทึก 2) *The Eaves of Heaven* ต้องการแสดงความผูกพันที่มีต่อพ่อและแสดงความสำคัญของเพศชายจึงใช้วิธีการสวมบทเป็น “ร่างทรง” ของพ่อ ทำบันทึกความทรงจำเทียมและย้อนอดีตหาต้นตระกูลตามวิถีขงจื้อ 3) *Monkey Bridge* ต้องการแสดงความผูกพันที่มีต่อแม่และแสดงความสำคัญของเพศหญิงจึงอ้างอิงตำนานวีรสตรีและส่งต่อกลางสังหรณ์ถึงกัน 4) *A Sense of Duty* ต้องการสร้างประวัติศาสตร์กระแสรองที่น่าเชื่อถือและแก้ไขภาพลักษณ์ในสังคม กวาง ฝ่าม จึงใช้น้ำเสียงจริงจังและระบุข้อมูลหลักฐานอย่างละเอียดน่าเชื่อถือ

แอนดรูว์ เอ็กซ์ ฝ่าม, มาย และ กวาง ฝ่าม มีตัวตนผสมผสานระหว่างอเมริกันและเวียดนาม ทุกคนเน้นความเป็นอเมริกัน ความแตกต่างของแต่ละคนจะขึ้นอยู่กับมุมมองในการนิยามตนเอง แอนดรูว์ เอ็กซ์ ฝ่าม เลือกว่าจะบอกว่าตนเองไม่ใช่ทั้งอเมริกันและเวียดนามตามขนบ ในขณะที่มายบอกว่าตัวตนของเธอเป็นทั้งอเมริกันและเวียดนามในเวลาเดียวกัน ส่วน กวาง ฝ่าม มองว่าตนเป็นอเมริกันและเวียดนามได้

การส่งต่อบาดแผลสงครามเวียดนามและบาดแผลอื่นภายในครอบครัวนั้นเกิดจากความใกล้ชิดระหว่างสมาชิกในครอบครัว วิถีแบบขงจื้อที่ยังรำลึกในวัฒนธรรมเวียดนามทำให้ครอบครัวยังคงเป็นสถาบันทางสังคมที่แข็งแกร่งอยู่ การพลัดถิ่นอาจทำให้เกิดความแตกแยกระหว่างคนรุ่นที่หนึ่งและคนรุ่นที่หนึ่งจุดห้าบ้าง แต่ที่สุดแล้ว ลูกก็ยังคงได้รับอิทธิพลบางประการ

มาจากพ่อแม่ ไม่ว่าจะ เป็นลักษณะนิสัยหรือแม้กระทั่งบาดแผล คนรุ่นที่หนึ่งคิดว่าตนเองเป็นเพียงผู้อพยพในสหรัฐอเมริกาในขณะที่คนรุ่นที่สองคิดว่าตนเป็นพลเมืองอเมริกัน แต่ไม่ว่าคนรุ่นที่หนึ่งจุดห้าจะมองตัวเองเป็นอเมริกันเพียงใด เขาก็มักถูกสังคมอเมริกันปฏิเสธและกดขี่ สิ่งนี้ทำให้เขาหันกลับมาดูตนเองและพบว่าความเป็นเวียดนามของตนก็ก่อปัญหาให้กับชีวิตปัจจุบันไม่น้อยไปกว่ากัน ตีพิมพ์เรื่อง *Catfish and Mandala*, *The Eaves of Heaven*, *Monkey Bridge* และ *A Sense of Duty* เป็นตัวอย่างงานเขียนของคนเวียดนามพลัดถิ่นรุ่นที่หนึ่งจุดห้าที่นำเสนอว่าพวกเขามีความเป็นอเมริกันและความเป็นเวียดนามผสมกัน มีตัวตนอยู่ตรงกลาง ไม่สามารถระบุให้แน่ชัดแบบสุดโต่งเลือกฝั่งใดฝั่งหนึ่งได้ การอยู่ตรงกลางเป็นเอกลักษณ์ของพวกเขา พวกเขาจึงสามารถรับรู้ประสบการณ์บาดแผลของพ่อแม่และหาทางช่วยเหลือพวกเขาได้

บทที่ 5

บาดแผลสงครามเวียดนามในสังคมอเมริกันพหุวัฒนธรรม

หลังจากอพยพมาที่สหรัฐอเมริกาเรียบร้อยแล้ว คนเวียดนามพลัดถิ่นจำนวนหนึ่ง โดยเฉพาะคนรุ่นหลังเช่นคนรุ่นที่หนึ่งจุดห้าและคนรุ่นที่สอง เริ่มคิดว่าตัวเองเป็นคนอเมริกัน ในที่นี้ไม่ได้หมายถึงว่าพวกเขาต้องการเป็นอเมริกันและปฏิเสธเวียดนาม พวกเขายังคงมีความเป็นเวียดนามอยู่เต็มเปี่ยม แต่ประเด็นที่พวกเขาสนใจคือการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอเมริกันอย่างมีคุณภาพ

จุดยืนนี้แตกต่างจากคนรุ่นพ่อแม่ซึ่งเป็นคนพลัดถิ่นรุ่นที่หนึ่งเพราะเป้าหมายหลักของพ่อแม่คือการรักษาชีวิตของตนเองและคนในครอบครัวให้อยู่รอดปลอดภัย เมื่อสหรัฐอเมริกายื่นมือเข้ามาช่วยเหลือ พ่อแม่จึงคว่ำไถ่และสำนึกในบุญคุณของประเทศใหม่นี้ ความรู้สึกดีที่มีต่อประเทศใหม่ปรากฏขึ้นเป็นข้อตรงข้ามของความเกลียดชังที่มีต่อกลุ่มคนในประเทศบ้านเกิดที่กดดันให้พวกเขาอพยพ ชุมชนคนเวียดนามพลัดถิ่นในสหรัฐอเมริกาตั้งแต่แรกเริ่มจึงเป็นชุมชนของผู้ลี้ภัยจากสงคราม ตระหนักและเจียมตัวว่าตนเป็นคนนอกของสังคมอเมริกัน คนรุ่นที่หนึ่งจำนวนมากจึงไม่เคยพยายามปรับตัวเข้ากับสังคมอเมริกัน คิดว่าจะสามารถเดินทางกลับประเทศเวียดนามได้เมื่อกลุ่มคอมมิวนิสต์ล่มสลายหรือถูกปราบปราม พวกเขาสร้างตัวตนคนเวียดนามพลัดถิ่นรูปแบบแรกขึ้นคือเป็นผู้ลี้ภัย

ในขณะเดียวกัน คนรุ่นที่หนึ่งอีกส่วนหนึ่งเลือกที่จะเปลี่ยนแปลงตัวเองเป็นพลเมืองอเมริกัน เปิดรับความคิดค่านิยมใหม่และเรียนรู้ที่จะใช้ชีวิตแบบอเมริกัน ลักษณะนี้ชัดเจนมากขึ้นในคนรุ่นที่หนึ่งจุดห้า พวกเขาประนีประนอมความเป็นเวียดนามเข้ากับความเป็นอเมริกันแสวงหาความเจริญก้าวหน้าในชีวิตและทรัพย์สินที่สหรัฐอเมริกา การเปลี่ยนสถานะจากผู้ลี้ภัยเป็นพลเมืองอเมริกันจึงเป็นตัวตนรูปแบบที่สองของคนเวียดนามพลัดถิ่น

เรื่องเล่าบาดแผลสงครามเวียดนามที่นำเสนอตัวตนสองรูปแบบข้างต้นมีคุณูปการในการเยียวยาจิตใจคนทั้งสองกลุ่มให้สามารถก้าวข้ามความสูญเสียและความเจ็บปวดในอดีต กระชับความสัมพันธ์ภายในครอบครัวคนเวียดนามพลัดถิ่นให้อบอุ่น เข้าอกเข้าใจกันมากขึ้น สร้างตัวตนใหม่ และปูทางให้พวกเขาสามารถใช้ชีวิตในสหรัฐอเมริกาต่อไปได้ในฐานะคนชายขอบ เรื่องเล่าเหล่านี้ขานรับอุดมการณ์พหุวัฒนธรรมนิยมและเสรีนิยมในสังคมอเมริกันและสอดคล้องกับจุดยืนต่อต้านคอมมิวนิสต์ของชุมชนเวียดนามพลัดถิ่น

อย่างไรก็ตาม คนเวียดนามพลัดถิ่นจำนวนหนึ่งพบว่าเรื่องเล่าบาดแผลที่ประสบความสำเร็จเหล่านี้กำลังสร้างปัญหาให้กับคนรุ่นหลัง สังคมอเมริกันเกิดภาพจำว่าคนเวียดนาม

พลัดถิ่นคือผู้ลี้ภัยหรือชนกลุ่มน้อยต้นแบบที่กำลังปรับตัวและไล่ตามความฝันอเมริกันเท่านั้น ตัวตนคนเวียดนามพลัดถิ่นไม่มีรูปแบบอื่น ยิ่งไปกว่านั้น ชุมชนเวียดนามพลัดถิ่นก็พร้อมผลิตซ้ำ ภาพแทนเหล่านี้บ่อนกลับไปหาสังคมอเมริกัน สถานะและตัวตนของคนเวียดนามพลัดถิ่นจึงอยู่ในวังวนของการกำลังจะเป็นพลเมืองอเมริกันที่สมบูรณ์แบบแต่ไม่เคยได้เป็น เป็นสถานะที่เกือบเท่าพลเมืองปกติแต่ยังมีความเป็นอื่น สังคมอเมริกันจึงรับรู้คนเวียดนามพลัดถิ่นว่าเป็นผู้อพยพตลอดไป ไม่เป็นพลเมืองอเมริกันเต็มทีเพราะพยายามอย่างไรก็ยังเป็นไม่ได้ ต้องไล่ล่าความฝันอเมริกันอย่างไม่รู้จักจบ

คนรุ่นที่หนึ่งจุดห้าบางส่วนและคนรุ่นที่สองซึ่งมีความคิดหลุดจากกรอบข้างต้นจึงเสาะหาวิธีการใหม่ๆ ในการประกอบสร้างตัวตนเพื่อต่อรองสถานะของตัวเองกับสังคมอเมริกันและชุมชนเวียดนามพลัดถิ่น เหวียต ทัญ เหวงวียน (Viet Thanh Nguyen) ผู้แต่งนวนิยายเรื่อง *The Sympathizer* (2015) และเอมี ฟาน (Aimee Phan) ผู้แต่งหนังสือรวมเรื่องสั้นเรื่อง *We Should Never Meet* (2004) จึงใช้งานเขียนของพวกเขานำเสนอทางเลือก ผู้วิจัยจะศึกษาตัวบทสองเรื่องนี้เพื่อหาลักษณะของเรื่องเล่าบาดแผลสงครามเวียดนามที่นำไปสู่การสร้างตัวตนคนเวียดนามพลัดถิ่นรูปแบบใหม่ที่ไม่เป็นภาพเหมารวมดังอดีต

5.1 ภาวะคนนอกของคนเวียดนามพลัดถิ่นรุ่นหลัง

เหวียต ทัญ เหวงวียน และเอมี ฟาน ได้รับอิทธิพลจากสภาพแวดล้อมและสื่อต่างๆ ในสังคมอเมริกันและชุมชนคนเวียดนามพลัดถิ่น เมื่อกล่าวถึงสงครามเวียดนาม สังคมอเมริกันเน้นจดจำบาดแผลของคนอเมริกันเป็นหลัก ข่าวสาร ภาพยนตร์ฮอลลีวูด หรือแม้กระทั่งอนุสรณ์สถานประจำชาติระลึกถึงผู้เสียชีวิตจากสงครามที่กรุงวอชิงตัน (Vietnam Veterans Memorial) ต่างก็หมกมุ่นอยู่กับการแพ้สงครามของสหรัฐอเมริกาและความป่าเถื่อนของเวียดนามเป็นหลัก เหวียต ทัญ เหวงวียน (N. H. C. Nguyen, 2016, p.1; V. T. Nguyen, 2015a, p.391; U.S. Department of State, 2019) เล่าถึงความรู้สึกสับสนในวัยเด็กของเขาที่คิดว่าตัวเองเป็นทั้งคนอเมริกันและคนเวียดนาม ตอนแรกคิดว่าตัวเองเป็นทหารอเมริกันที่ถือปืนออกศึก แต่เมื่อได้ดูจากทหารอเมริกันฆ่าเวียดนามในภาพยนตร์ฮอลลีวูด เช่น *Apocalypse Now* (1979) และ *Platoon* (1986) เขากลับคิดว่าตัวเองเป็นคนเวียดนามและรู้สึกเหมือนถูกฆ่าไปด้วยเพราะเวียดนามเหล่านั้นมีรูปร่างหน้าตาเหมือนกับเขา นอกจากสับสนและโกรธ เขายังเรียนรู้ความเกลียดชังที่คนอเมริกันมีต่อคนเวียดนามและเริ่มใช้มุมมองนี้ในการนิยามตัวเองตั้งแต่เด็ก เช่น การตั้งชื่อกลุ่มตัวเองที่เกิดจากการรวมตัวกันของคนเอเชียในโรงเรียนอเมริกันว่ากลุ่มผู้บุกรุกชาวเอเชีย (Asian Invasion) และภัยเหลือง (Yellow Peril) เขาก็เรียนรู้ว่าสังคมอเมริกันไม่เคยนับคนเวียดนามพลัดถิ่นเป็นส่วนหนึ่งของ

พลเมืองอเมริกันเลย อนุสรณ์สถานทหารผ่านศึกสงครามเวียดนามที่กรุงวอชิงตันก็ไม่นับที่กรายชื่อของทหารเวียดนามใต้ มีเฉพาะรายชื่อทหารอเมริกัน ในวงการหนังสือก็เช่นกัน เอมี ฟาน พบแต่หนังสือที่กล่าวถึงสงครามเวียดนามจากมุมมองตะวันตกที่ผลิตซ้ำภาพจำเดิมๆ ให้แก่คนเวียดนาม เมื่อเธอเขียนหนังสือ เธอจึงต้องการสร้างความเปลี่ยนแปลง (DiaCRITICS, 2012) เหวียนและฟานจึงเติบโตมาพร้อมกับความรู้สึกเป็นคนกลุ่มน้อย ถูกสังคมอเมริกันมองข้ามและรังเกียจ

นอกจากนี้ ชุมชนคนเวียดนามพลัดถิ่นที่สหรัฐอเมริกาเองก็มีลักษณะเฉพาะ (V. T. Nguyen, 2003, in Aguilar-San Juan, 2009, pp.84-85) เนื่องจากผู้อพยพทุกคนได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาลอเมริกันและส่วนใหญ่อพยพเพราะต้องการหนีทหารคอมมิวนิสต์ บรรยายภาคในชุมชนจึงมีท่าทีต่อต้านคอมมิวนิสต์อย่างชัดเจน ชุมชนยังตระหนักถึงการเป็นพลเมืองชั้นสองของตนจึงเรียกร้องโอกาสและความเท่าเทียมจากสังคมอเมริกัน เรื่องเล่าบาดแผลสงครามที่มีคุณค่าสำหรับสังคมจึงเป็นเรื่องเล่าที่นำเสนอคนเวียดนามพลัดถิ่นในฐานะเหยื่อสงครามและนำเสนอคนอเมริกันในฐานะผู้ช่วยเหลือ ชุมชนยังสนับสนุนแนวคิดความฝันอเมริกัน (American Dream) และแนวคิดชนกลุ่มน้อยต้นแบบ (Model Minority) ที่นำเสนอคนเวียดนามพลัดถิ่นเป็นคนสู้ชีวิต ฝ่าฟันอุปสรรคจนประสบความสำเร็จทั้งการเรียน การงาน และการเงินในฐานะพลเมืองอเมริกัน หากใครแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างจะถูกชุมชนต่อต้านอย่างรุนแรง เนื่องจากผู้นำชุมชนเวียดนามพลัดถิ่นมักเป็นผู้อาวุโสและวัฒนธรรมเวียดนามมีความเชื่อเรื่องระบบอาวุโสตามหลักขงจื้อ คนรุ่นใหม่จึงไม่กล้าโต้แย้งคนรุ่นพ่อแม่และรุ่นปู่ย่าของตัวเอง ในมุมมองของเหวียนเสรีภาพในการแสดงออกในชุมชนคนพลัดถิ่นจึงไม่มีอยู่ (Ibid., p.85) เอมี ฟาน แสดงความคิดเห็นในลักษณะเดียวกันว่าชุมชนเวียดนามพลัดถิ่นมองโลกในด้านเดียวเกินไป สิ่งนี้ทำให้เกิดความเข้าใจผิดและความขัดแย้งระหว่างคนเวียดนามพลัดถิ่นด้วยกันเองเพราะคนรุ่นหลังมีบริบทที่แตกต่างจากคนรุ่นก่อน พวกเขาจึงไม่สามารถเห็นด้วยกับทุกอย่างที่คนรุ่นก่อนเห็นว่าดีและถูกต้องได้ ตามทัศนะของฟาน หากคนในอดีตเปิดใจยอมรับความเห็นต่าง พวกเขาอาจจะยังได้อยู่ที่ประเทศเวียดนาม ไม่ต้องอพยพเสียด้วยซ้ำ (DiaCRITICS, 2012)

การแต่งหนังสือ *The Sympathizer* และ *We Should Never Meet* จึงแสดงถึงการต่อต้านการเหมารวมบาดแผลสงครามเวียดนามและอัตลักษณ์ของคนเวียดนามพลัดถิ่นเพราะจากบริบทปัจจุบัน ผู้แต่งทั้งสองคนเห็นบาดแผลสงครามเวียดนามและตัวตนคนเวียดนามพลัดถิ่นที่สลับซับซ้อนมากกว่าในอดีต พวกเขาไม่สามารถมองข้ามความจริงอื่นๆ ที่ถูกหลงลืมได้ กระบวนการแต่งตัวบททั้งสองเรื่องจึงเป็นการทบทวนบาดแผลและตัวตนใหม่ ไม่ได้ให้คุณค่าของบาดแผลคนเวียดนามพลัดถิ่นตามชนบ (คนเวียดนามใต้ต่อต้านคอมมิวนิสต์) มากกว่าบาดแผล

คนอื่นเพราะทุกคนต่างก็ได้รับผลกระทบจากสงครามเหมือนกัน เหวียนและฟานมอบเสียงให้แก่คนที่เกี่ยวข้องกับสงครามเวียดนาม (“giving voice to the previously voiceless”, Tran (2015), in V. T. Nguyen (2015b, p.394)) โดยไม่สนใจว่าบุคคลนั้นจะอยู่ฝ่ายไหนและมีบทบาทอะไร เฉพาะตัว ทุกบาดแผลมีคุณค่าและเกี่ยวโยงสัมพันธ์กัน

5.2 การไม่หลงลืมประสบการณ์คนอื่น

คนเวียดนามพลัดถิ่นไม่ใช่คนกลุ่มเดียวที่เกี่ยวข้องกับสงครามเวียดนามแล้วมีบาดแผล การสนใจแต่บาดแผลของตัวเองของคนรุ่นที่หนึ่งและการสนใจเฉพาะบาดแผลของคนในครอบครัวของคนรุ่นที่หนึ่งจุดทำให้พวกเขาหมกมุ่นอยู่แต่กับกลุ่มตัวเอง และในเมื่อกลุ่มคนเวียดนามพลัดถิ่นมีพื้นฐานเป็นผู้ลี้ภัย เป็นคนกลุ่มน้อย เป็นคนชายขอบในสังคมอเมริกัน การสนใจแต่เรื่องของตัวเองไม่สามารถยกสถานะทางสังคมของพวกเขาให้ดีขึ้นได้ พวกเขาจึงอยู่กับที่และไม่ได้ออกจากสภาวะชายขอบเสียที เพราะพวกเขาไม่เคยคิดว่าตัวเองเป็นคนอเมริกัน ไม่เชื่อมั่นในความเป็นอเมริกันของตัวเองที่คนอื่นไม่มีสิทธิ์มายกเลิกล้มล้าง พวกเขาจึงติดกับดักแนวคิดชนกลุ่มน้อย ต้นแบบและแสวงหาความฝันอเมริกันไปเรื่อยๆ เพื่อหลุดพ้นจากกรอบเดิม เหวียนและฟานเสนอว่าคนเวียดนามพลัดถิ่นจำเป็นต้องสนใจประสบการณ์บาดแผลสงครามเวียดนามของคนอื่นด้วย

The Sympathizer นำเสนอชีวิตของผู้เล่านิรนามที่เป็นสายลับให้กับกลุ่มคอมมิวนิสต์ เขาแฝงตัวเป็นทหารรับใช้นายพลฝั่งเวียดนามใต้ ก่อนกรุงไซ่ง่อนแตกในปี ค.ศ. 1975 เขาได้อพยพออกนอกประเทศพร้อมกับครอบครัวของนาย ที่สหรัฐอเมริกา ผู้เล่ายังคงติดต่อกับครอบครัวของอดีตนายพลเวียดนามใต้อย่างใกล้ชิดและแอบส่งข่าวแจ้งนายฝั่งคอมมิวนิสต์อยู่เรื่อยๆ ว่ากลุ่มคนเวียดนามพลัดถิ่นที่นั่นมีแผนการปฏิวัติกู้เวียดนามใต้คืนกลับมาหรือไม่ เขาทำงานในมหาวิทยาลัยอยู่ครู่หนึ่ง ต่อมาได้เป็นที่ปรึกษาเกี่ยวกับประเทศเวียดนามให้แก่ผู้กำกับชาวอเมริกันที่กำลังสร้างภาพยนตร์เกี่ยวกับสงครามเวียดนาม เมื่อถ่ายทำภาพยนตร์เสร็จ เขาอุทิศตนให้กับชุมชนคนเวียดนามพลัดถิ่นมากขึ้น ลอบฆ่าผู้ต้องสงสัยที่มีท่าทีเป็นคอมมิวนิสต์ และเดินทางลักลอบเข้าประเทศเวียดนามมากับอดีตทหารเวียดนามใต้อีกคนเพื่อดำเนินการตามแผนปฏิวัติ แม้ผู้เล่าจะดูเหมือนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนพลัดถิ่นน้อยอย่างเต็มที่ แต่เขาก็โดนกีดกันไม่ให้คบหากับลูกสาวของอดีตนายพลเพราะเขาเป็นคนเลือดผสม ครั้งฝรั่งเศษ ครั้งเวียดนาม ยิ่งไปกว่านั้น เมื่อเขาถูกจับกุมที่ชายแดนเวียดนาม ทหารคอมมิวนิสต์ไม่เชื่อว่าเขาเป็นสายลับฝั่งเดียวกับตนเพราะเขามีทัศนคติแบบตะวันตกมากเกินไป เขาจึงถูกส่งไปค่ายกักกัน เขียนคำสารภาพความผิดในอดีตซ้ำไปมา ถูกทรมานร่างกายและจิตใจ ทำยที่สุด เจ้าหน้าที่ระดับสูงฝั่งคอมมิวนิสต์ที่เป็นเพื่อนเขาได้ปล่อยตัวเขาและเพื่อนทหารเวียดนามใต้และออกค่าใช้จ่ายให้ทั้งสองคนอพยพออกนอกประเทศเวียดนาม

เรื่องจบด้วยความเคว้ก้างของผู้เล่าที่รออพยพและไม่รู้ว่าจะทำอย่างไรกับชีวิตต่อไป ในปี ค.ศ. 2021 ผู้แต่งได้ออกหนังสือเล่มใหม่ชื่อ *The Committed* เป็นภาคต่อจาก *The Sympathizer* นำเสนอว่าผู้เล่าเรื่องคนเดิมได้เริ่มชีวิตใหม่ที่ประเทศฝรั่งเศส ผู้เล่าใช้สรรพนามบุรุษที่หนึ่งในการเล่า ช่วงแรก ประมาณสามส่วนสี่ของตัวบทนำเสนอออกมาในลักษณะของบันทึกความทรงจำ เป็นคำสารภาพความผิดในอดีตที่ผู้เล่าเขียนให้ผู้อ่าน หลังจากนั้นตัวบทเปลี่ยนวิธีการเล่าเป็นแบบนวนิยายที่ผู้เล่าเป็นตัวละครเล่าถึงตัวเองไปจนจบเรื่อง

ในบทความ บทสัมภาษณ์ และการบรรยายสาธารณะหลายแห่งของเหวียต ทัญ เหววียน ผู้แต่ง เขาเล่าประวัติชีวิตของตัวเองและครอบครัวว่าเป็นคนเวียดนามใต้ อพยพมาสหรัฐอเมริกาพร้อมกับ 4 คน พ่อ แม่ พี่ และตัวเขา ขณะนั้นเขาอายุ 4 ปี ในช่วงแรก ทุกคนต้องแยกกันอยู่เพราะระเบียบการอุปถัมภ์ผู้ลี้ภัยชาวเวียดนามของสหรัฐอเมริกาที่ไม่อนุญาตให้บ้านหนึ่งหลังช่วยเหลือคนเวียดนามมากกว่าหนึ่งคน ต่อมา เขาและสมาชิกครอบครัวคนอื่นได้หาทางกลับมารวมตัวกันอีกครั้ง พ่อแม่ของเขาเปิดร้านขายของชำ เขาและพี่ได้เรียนจนถึงระดับมหาวิทยาลัย ปัจจุบันเขาเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยและเป็นผู้เขียนที่ได้รับรางวัลมากมายจากหนังสือ *The Sympathizer*

ข้อมูลเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่า เหวียต ทัญ เหววียน ไม่มีลักษณะพื้นฐานใดที่ใกล้เคียงกับผู้เล่าเรื่องในนวนิยายของเขาเลย เขาไม่ใช่คนเลือดผสม ไม่มีเชื้อสายฝรั่งเศส ไม่เคยทำงานในกองทัพเวียดนาม ไม่ได้เป็นสายลับ ไม่เคยติดค่ายกักกันของคอมมิวนิสต์ (reeducation camp) เขาเป็นคนพลัดถิ่นรุ่นที่หนึ่งจุดห้าเพราะอพยพตามพ่อแม่ตอนตัวเองยังเด็กไม่รู้เลยว่า ในขณะที่ผู้เล่าเรื่องเป็นคนพลัดถิ่นรุ่นที่หนึ่ง ทำงานดูแลตัวเองแล้วและเป็นคนตัดสินใจอพยพออกนอกประเทศด้วยตนเอง

เรื่องราวของผู้เล่าจึงไม่ได้อ้างอิงมาจากชีวิตของผู้แต่งแต่อย่างใด เป็นเรื่องแต่งที่เหวียนจินตนาการขึ้นมา เขาไม่เพียงพยายามเข้าใจคนเวียดนามพลัดถิ่นคนอื่นที่ไม่ใช่คนในครอบครัว แต่ยังพยายามเข้าใจกลุ่มคนที่คนเวียดนามพลัดถิ่นรังเกียจ เช่น ฝ่ายคอมมิวนิสต์และคนเลือดผสม

ในลักษณะเดียวกัน *We Should Never Meet* ก็ปรากฏความแตกต่างสุดขั้วระหว่างตัวละครและผู้แต่ง หนังสือเล่มนี้เป็นเรื่องสั้น 8 เรื่องที่ถูกนำมาเรียงต่อกัน แต่ละเรื่องมีตัวละครหลักและเส้นเรื่องของตัวเองชัดเจน กระนั้น ผู้อ่านพบการปรากฏซ้ำๆ ของตัวละครเดิมในหลายเรื่อง ความเชื่อมโยงของเหตุการณ์ต่างๆ ระหว่างเรื่องสั้นหลายเรื่องทำให้เราสามารถสรุปโครงเรื่องโดยรวมของหนังสือทั้งเล่มได้ในระดับหนึ่ง ข้อมูลหลักโดยย่อของเรื่องสั้นทั้งหมดมีดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5 รายละเอียดเบื้องต้นของเรื่องสั้นทั้งหมดใน *We Should Never Meet*

ชื่อเรื่อง	ใจความสำคัญ	ตัวละครสำคัญ	ลำดับตามสารบัญ	ลำดับตามเนื้อเรื่อง
<i>Miss Lien</i>	เลียนนำทารกเลือดผสมของตนไปฝากสำนักชีเลี้ยงดู	เลียน, ฮวน, เฟื่อง	1	1
<i>We Should Never Meet</i>	กิมผูกมิตรกับผู้หญิงเวียดนามคนหนึ่งก่อนผัดใจกันภายหลัง	กิม, มาย, วิงห์	2	5
<i>The Delta</i>	คู่รักไม่ได้แต่งงานกันเพราะอุดมการณ์ในชีวิตแตกต่างกัน	จุก, เฟื่อง	3	2
<i>Visitors</i>	วิงห์หาเหยื่อสำหรับปล้นทรัพย์	วิงห์	4	6
<i>Gates of Saigon</i>	ฮวาไม่อพยพออกนอกประเทศเพราะรอสามีและลูก	ฮวา, บริดเจ็ต, โซฟี	5	3
<i>Emancipation</i>	มายบรรลุนิติภาวะ	มาย, กิม	6	7
<i>Bound</i>	บริดเจ็ตเสนอตัวเป็นแพทย์อาสาที่สถานรับเลี้ยงเด็กกำพร้า	บริดเจ็ต, โซฟี, ฮวน	7	4
<i>Motherland</i>	ฮวนกลับไปท่องเที่ยวที่เวียดนามและตามหาสถานรับเลี้ยงเด็กกำพร้าที่ตนเคยอยู่	ฮวน, มาย, โซฟี, เฟื่อง	8	8

เหตุการณ์ส่วนใหญ่สัมพันธ์กับปฏิบัติการเบบีลิฟต์ (Operation Babylift) ซึ่งเป็นปฏิบัติการเคลื่อนย้ายทารกและเด็ก โดยเฉพาะคนที่มีเชื้อสายอเมริกันผสม ออกจากประเทศเวียดนามช่วงเดือนเมษายน ค.ศ. 1975 ก่อนกรุงไซ่ง่อนจะถูกทหารคอมมิวนิสต์บุกยึด เป็นการสะท้อนเรื่องราวทั้งจากช่วงก่อนและหลังการอพยพ ผู้เล่าตบทุกทั้งหมดไม่เปิดเผยตัวตน เล่าถึงตัวละครต่างๆ โดยใช้สรรพนามบุรุษที่สามและปล่อยให้ตัวละครเล่าเหตุการณ์ต่างๆ ด้วยตัวเองทางอ้อม (free indirect speech) เราไม่ทราบข้อมูลของผู้เล่าและไม่สามารถระบุตัวตนของเขา/

เธอได้ ในมุมมองผู้อ่าน ตัวตนของผู้เล่าจึงผสมกลมกลืนไปกับผู้แต่งในระดับหนึ่งเพราะทั้งคู่เป็นบุคคลเบื้องหลังเรื่องราวทั้งหมดในดวับทเหมือนกัน

สำหรับ เอมี ฟาน ผู้แต่ง เธอเกิดและเติบโตที่ประเทศสหรัฐอเมริกา ปัจจุบันเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยและเป็นนักเขียน หนังสืออีกเล่มของเธอคือนวนิยายเรื่อง *The Reeducation of Cherry Truong* (2012) นำเสนอชีวิตที่แตกต่างกันหลายแง่มุมของครอบครัวคนเวียดนามพลัดถิ่นอันเนื่องมาจากสงครามเวียดนามครอบครัวหนึ่งซึ่งแยกย้ายกันอยู่ทั้งที่ฝรั่งเศส สหรัฐอเมริกา และเวียดนาม และสะท้อนปัญหาการสื่อสารระหว่างคนแต่ละรุ่นเกี่ยวกับบาดแผลที่ยังตกค้างอยู่

เอมี ฟาน แตกต่างจากตัวละครต่างๆ ใน *We Should Never Meet* เพราะเธอไม่เคยอพยพ เธอเป็นคนพลัดถิ่นรุ่นที่สองในขณะที่บรรดาตัวละครของเอมีทั้งคนเวียดนามที่ไม่พลัดถิ่น (เลี่ยน, จุก, เพ็อง, ฮวา) คนเวียดนามพลัดถิ่นรุ่นที่หนึ่งจุดห้า (กิม, วิงห์, มาย, ฮวน) และคนอเมริกัน (บริดเจ็ต) ผู้แต่งเกิดปี ค.ศ. 1977 เกิดหลังจากปฏิบัติการเบบีลิปต์และสงครามเวียดนามสิ้นสุดลงแล้ว อย่างไรก็ตาม เรื่องราวในดวับทอ้างอิงเหตุการณ์ที่เคยเกิดขึ้นจริงในประวัติศาสตร์ เธอจินตนาการรายละเอียดต่างๆ จากพื้นฐานความจริงเพราะแม่ของเธอเป็นเจ้าหน้าที่สังคมสงเคราะห์ในสถานรับเลี้ยงเด็กกำพร้า เธอจึงได้รับรู้เรื่องราวของคนเวียดนามพลัดถิ่นจำนวนมาก ทั้งที่ประสบความสำเร็จและล้มเหลวกับครอบครัวอุปถัมภ์ชาวอเมริกัน (EarthGoat, 2005; Gaines, 2005) ฟานพยายามเข้าใจบาดแผลของเด็กกำพร้าเวียดนามพลัดถิ่น (แม้จะมีคนวิจารณ์ว่าเธอนำเรื่องราวชีวิตของคนอื่นโดยไม่ได้ปรึกษาชุมชนเจ้าของประสบการณ์ เป็นการพูดแทนคนอื่นในชุมชนโดยตัดเสียงของพวกเขาออกไป (Cherot, 2009, p.120)) ไปพร้อมกับบาดแผลของคนเวียดนามในประเทศเวียดนามและบาดแผลของคนอเมริกัน

5.3 บาดแผลของคนเวียดนามพลัดถิ่นรุ่นหลัง

กลุ่มตัวละครหลักที่เป็นคนเวียดนามพลัดถิ่นในหนังสือทั้งสองเล่ม ได้แก่ ผู้เล่านิรนาม กิม (Kim) วิงห์ (Vinh) มาย (Mai) และฮวน (Huan) พวกเขาทุกคนเป็นเด็กกำพร้า ผู้อ่านทราบประวัติของตัวละครเพียงบางคนเท่านั้น เช่น ผู้เล่านิรนามเป็นลูกของบาทหลวงฝรั่งเศสและคนรับใช้เวียดนาม เขาแทบจะไม่รู้จักพ่อและไม่เคยใช้ชีวิตอยู่กับพ่อ เมื่อเป็นวัยรุ่น เขาได้รับโอกาสจากทหารอเมริกันให้ไปเรียนต่อที่ประเทศสหรัฐอเมริกาและกลับมาทำงานเป็นคนขับรถและที่ปรึกษาให้แก่นายพลเวียดนามใต้คนหนึ่งซึ่งจะกลายเป็นตัวแทนของพ่อ (father figure) ในเวลาต่อมา มายเป็นผู้ลี้ภัยทางเรือ (boat people) เธออพยพมาพร้อมกับแม่ แต่เมื่อถึงสหรัฐอเมริกา เธอต้องไปอยู่สถานรับเลี้ยงเด็กกำพร้า ดวับทไม่ได้บอกว่าแม่ของผู้เล่านิรนามและแม่ของมายหายไปไหนเมื่อใด อย่างไรก็ตาม เล่าเพียงว่าถึงจุดหนึ่ง ตัวละครทั้งสองก็เหลือเพียงตัวเอง ไม่มีครอบครัวอีกต่อไป

กระนั้น ข้อมูลเพียงน้อยนิดนี้ถือเป็นสมบัติล้ำค่าในมุมมองของกิมและฮวน ทั้งสองคนเป็นเด็กที่ได้อพยพออกนอกประเทศเวียดนามมากับปฏิบัติการเบป็ลิต พวกเขาจึงถูกส่งเข้าสถานรับเลี้ยงเด็กกำพร้าที่สหรัฐอเมริกาตั้งแต่ยังแทบไม่รู้ความ กิมไม่รู้วันเกิดของตัวเอง รู้เพียงว่าตัวเองชื่ออะไร รู้ว่าพ่อเป็นคนอเมริกันและแม่เป็นคนเวียดนาม แต่ไม่รู้ว่าพวกเขาเป็นใคร อยู่ที่ไหน ยังมีชีวิตอยู่หรือไม่ ฮวนเช่นกัน เขาู้เพียงว่าพ่อเป็นคนอเมริกันผิวดำและแม่เป็นคนเวียดนามเท่านั้น ส่วนวิงห์เขามีชะตาชีวิตคล้ายมาย เป็นผู้ลี้ภัยทางเรือที่อาจจะยังพอลำพ่อแม่ตัวเองได้แต่ก็ไม่สามารถติดต่อพวกเขา เขาจึงรู้สึกอยู่ตัวคนเดียวและต้องดูแลตัวเอง วิงห์ไม่เหมือนกิมที่ยังเมื่อใจไว้ว่าพ่อแม่อาจยังมีชีวิตอยู่และอาจมีโอกาสได้พบกันอีกครั้ง วิงห์เลือกที่จะเชื่อว่าพ่อแม่ตัวเองเสียชีวิตไปหมดแล้วและไม่มีเหตุผลที่เขาจะต้องใส่ใจตามหาพ่อแม่ (Phan, 2004, p.36)

ตัวละครทั้งห้านี้จึงนำเสนอภาพคนเวียดนามเป็นเด็กที่ต้องเอาตัวรอดในสังคมอเมริกัน และมีความกำพร้า ขาดครอบครัว น่าสังเกตว่าในเรื่องเล่าบาดแผลสงครามเวียดนามของคนเวียดนามพลัดถิ่นส่วนใหญ่ซึ่งเป็นผลงานของคนพลัดถิ่นรุ่นที่หนึ่งและรุ่นที่หนึ่งจุดห้า ความกำพร้าไม่เคยเป็นประเด็นที่ถูกหยิบยกมาก่อน เรื่องเล่ามักเน้นตัวเอง ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวเองกับสังคมและระหว่างตัวเองกับสมาชิกในครอบครัว เนื่องจากโลกทัศน์แบบเวียดนามมีครอบครัวเป็นปัจจัยหลักอยู่เสมอ การเกี่ยวข้อ สานสัมพันธ์ และส่งอิทธิพลระหว่างกันของสมาชิกในครอบครัวจึงเป็นเรื่องปกติ การตั้งต้นและพัฒนาเนื้อเรื่องและตัวละครโดยไม่มีครอบครัวใน *The Sympathizer* และ *We Should Never Meet* ได้สร้างบรรยากาศใหม่และลักษณะเฉพาะขึ้น

บาดแผลของกลุ่มตัวละครหลักแบ่งได้เป็นสามประเด็นหลักคือการถูกปฏิเสธจากสังคมอเมริกัน การถูกปฏิเสธจากสังคมคนพลัดถิ่น และการถูกปฏิเสธจากสังคมเวียดนาม การถูกปฏิเสธในที่นี้ไม่ได้หมายความว่าพวกเขาไม่ประสบความสำเร็จในชีวิตหน้าที่การงานเสมอไป แต่เน้นที่เรื่องของจิตใจและสถานะทางสังคมมากกว่า คนเวียดนามพลัดถิ่นมีปัญหาในการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ถูกผลักให้เป็นคนนอกเสมอ

- การถูกปฏิเสธจากสังคมอเมริกัน

ใน *The Sympathizer* แม้ผู้เล่านิรนามจะได้งานทำ มีที่พักอาศัย และมีชีวิตที่สงบสุขหลังจากอพยพไปที่สหรัฐอเมริกา แต่เขารู้สึกได้ว่าตัวเองเป็นคนนอกของสังคม หัวหน้างานของเขาที่มหาวิทยาลัยปฏิบัติต่อเขาแบบที่ทำกับคนตะวันออก (Orient) ในมุมมองของหัวหน้า เขาไม่ต่างจากคนเอเชียพลัดถิ่นและคนลูกครึ่งคนอื่นที่จะต้องเรียนรู้การปรับตัวให้เข้ากับสังคมอเมริกาพร้อมกับรักษารากเหง้าความเป็นเอเชียไว้ การสนทนากันของทั้งสองคน (Nguyen, 2015A, pp.62-66) ไม่ได้เป็นไปการพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลกัน แต่หัวหน้าเป็นผู้พูดคนเดียวเสียมากกว่า หัวหน้า

วิเคราะห์ชีวิตและจิตใจของผู้เล่านิรนาม (Ibid., pp.64-65) พร้อมกับให้คำแนะนำต่างๆ เกี่ยวกับการปรับตัวในอเมริกา แม้ภายหลังผู้เล่าจะบอกว่าเขาไม่ใช่ลูกครึ่งอเมริกัน (Amerasian) แต่เป็นลูกครึ่งยุโรป (Eurasian) หัวหน้าก็ยังคงมีความคิดต่อเขาเช่นเดิม ไม่เห็นความแตกต่างของเขา ไม่สนใจรับฟังความคิดเห็นของเขา (Ibid., p.66) ผู้เล่าจึงกลายเป็นตัวอย่างหนึ่งในกลุ่มประชากรที่หัวหน้าทำวิจัย เป็นตัวอย่างใหม่ที่สามารถเข้าใจและคาดเดาผลลัพธ์ต่างๆ ได้ล่วงหน้าแล้ว ความสำคัญของฉากนี้ไม่ได้อยู่ที่การทำนายของหัวหน้านานว่าถูกต้องหรือไม่ หากเป็นการสะท้อนอคติที่แฝงอยู่ในความปรารถนาดี หัวหน้าตั้งใจช่วยเขา จึงสอนวิธีคิดในการปรับตัวเข้ากับสังคมอเมริกัน แต่สิ่งนี้ก็ตอกย้ำว่าผู้เล่ากำลังเป็นคนนอกอยู่ หากไม่ต้องการเป็นคนนอก เขาควรทำตามขั้นตอนอะไรบ้าง การให้คำแนะนำนี้จึงเกิดจากการที่หัวหน้าตัดสินผู้เล่าให้เป็นคนนอกของสังคมตั้งแต่ต้นแล้ว

ในทางตรงข้าม ตัวผู้เล่านิรนามก็มองตัวเองและคนอื่นบางคนเป็นคนนอกในสังคมอเมริกัน ทศนคตินี้สะท้อนออกมาจากความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่าและโซเฟีย โซเฟียเป็นเลขานุการประจำที่ทำงานของผู้เล่า เธอเป็นคนญี่ปุ่นพลัดถิ่นรุ่นที่สอง เกิดที่สหรัฐอเมริกาและคิดว่าตนเองเป็นคนอเมริกัน เธอทำทุกอย่างที่เธอต้องการ ไม่สนใจการตัดสินจากคนอื่น (เช่น การมีครรภ์และมีเพศสัมพันธ์แบบไม่ผูกมัดแบบตะวันตก) แต่ในขณะเดียวกัน เธอก็สามารถเล่นตามบทที่คนอื่นต้องการได้เมื่อจำเป็น (เช่น การเล่นเป็นผู้หญิงตะวันออกกว่านอนสนง่ายกับหัวหน้านาน (Ibid., pp.74-76) อย่างไรก็ตาม เธอมักทำตามความต้องการของตัวเองมากกว่า เธอคิดว่าเธอไม่ต้องการพิสูจน์อะไรให้ใครเห็นและไม่ต้องการประนีประนอมความเป็นตะวันตกกับความเป็นตะวันออกเพราะทุกสิ่งทุกอย่างที่เธอเป็นและทำแสดงความเป็นอเมริกันในรูปแบบหนึ่งอยู่แล้ว น่าสังเกตว่าเมื่อผู้เล่าได้พูดคุยและสนิทสนมกับโซเฟีย เขากลับไม่ได้เรียนรู้อะไรจากเธอเลย เขายังคงเรียกเธอว่าคุณโมริแม้ว่าเธอจะยืนยันให้เรียกว่าโซเฟียก็ตาม ผู้เล่าเรียกเธอว่าโมริซ้ำๆ อย่างตั้งใจ (Ibid., pp.75-77, p.117, p.120, pp.212-217) ผู้เล่าน่าจะเห็นโมริเป็นภาพแทนของตัวเอง เป็นคนเอเชียพลัดถิ่นที่ถูกคนตะวันตกตัดสินให้เป็นคนตะวันออกและเลือกปฏิบัติ เขาจึงไม่ยอมรับชื่อโซเฟียที่เธอใช้เรียกตัวเอง เขาไม่เชื่อว่าตัวเองและคนอื่นสามารถหลุดพ้นกรอบทวิลักษณ์นี้ได้ เขาจึงรู้จักและเรียกเธอด้วยชื่อภาษาญี่ปุ่นเท่านั้น การปฏิเสธชื่อโซเฟียจึงกลายเป็นการปฏิเสธตัวตนของเขาเอง เขาไม่คิดว่าตัวเองสามารถเป็นคนอเมริกันได้

หากเราย้อนกลับมาพิจารณาบริบทการอพยพของผู้เล่านิรนามใหม่ตามโครงเรื่องเป้าหมายของการอพยพของเขาไม่ใช่การหลบหนีคอมมิวนิสต์เพื่อเอาตัวรอดเพราะเขาอยู่ฝ่ายคอมมิวนิสต์ตั้งแต่ต้น ผู้เล่าอพยพเพื่อทำหน้าที่สายลับที่ต่างประเทศต่างหาก ในแง่นี้ เขาจึงไม่มี

ความจำเป็นต้องปรับตัวเข้ากับสังคมอเมริกันความรู้สึกผิดหวังหรือเจ็บช้ำจากการที่คนอเมริกันปฏิบัติต่อเขาแบบต่ำต้อยกว่าน่าจะมาจากการไม่พอใจในค่านิยมตะวันตกที่ดูถูกคนตะวันออกเมื่อผู้เล่าได้เป็นที่ปรึกษาเกี่ยวกับประเทศเวียดนามให้แก่ภาพยนตร์อเมริกัน ประเด็นเรื่องปัญหาของภาพแทน (representation) ชัดเจนมากขึ้น เขาพบว่าผู้กำกับคนนี้ (ในเรื่องเรียกผู้กำกับว่า "Auteur" ซึ่งว่าแปลผู้แต่ง ผู้สร้างสรรค์ หรือจะหมายถึงพระเจ้าผู้สร้างโลกก็ได้เพราะขึ้นต้นคำด้วยตัวพิมพ์ใหญ่เสมอ) นำเสนอภาพลักษณ์ที่ผิดเกี่ยวกับคนเวียดนาม เป็นภาพเหมารวมที่คนตะวันตกมองว่าคนตะวันออกล้าหลังและป่าเถื่อน

เรื่องย่อของภาพยนตร์คือทหารอเมริกันต้องช่วยปกป้องหมู่บ้านชาวเขาเวียดนามที่บริเวณชายแดนลาวจากกลุ่มเวียดกงซึ่งป่าเถื่อนและพร้อมจะทำทุกอย่างเพื่อรักษาเอกราชของเวียดนาม ผู้เล่ารู้สึกโดนดูถูกตั้งแต่ก่อนเริ่มงาน เลขานุการของผู้กำกับสื่อสารกับผู้เล่าอย่างเย็นชา เขาจึงตีความไปเองว่าเขาได้รับการปฏิบัติเช่นนี้เพราะมีเชื้อสายเอเชีย (Ibid., p.127) เมื่องานดำเนินไป เขาพบปัญหาใหญ่เรื่องการนำเสนอภาพแทน เวียดกงยังคงถูกนำเสนอให้มีความป่าเถื่อนเหมือนสัตว์ป่า เช่น การเรียกหัวหน้าใหญ่ของกลุ่มเวียดกงว่า "King Cong" ซึ่งฟังเสียงกับคำว่า "คิงคอง" ในกระบวนการถ่ายทำ ความป่าเถื่อนนี้เป็นเพียงการแสดง สำหรับนักแสดง นี่คือนิสัยสมมุติ แต่สำหรับผู้กำกับ เขาคาดหวังให้การสมมุตินี้มีความสมจริง

At this point in the script, you've just made first contact with your enemy, he said to the rapists. [...] You're intent on sacrificing yourself for the fatherland but you're naturally fearful. [...] You hate this bastard. You're going to make him confess [...] make him pay for them. But most of all, remember this: have fun, be yourselves, and act natural!

These constructions caused some confusion among the extras. [...] He wants us to torture this guy and look like we're enjoying ourselves, right?

The shortest extra said, But what's that got to do with acting natural? [...]

Look. Who cares what he says. He wants us to act natural but we got to act unnatural. We are motherfuckin' VC. Got it?

(Ibid., pp.164-165)

ตัวบทที่ยกมาข้างต้นชี้ให้เห็นว่าผู้กำกับมีภาพจำคนเวียดนามว่าเป็นคนป่าเถื่อน เขาจึงบอกให้นักแสดงใช้ความรุนแรงอย่างเป็นธรรมชาติ (“act natural”) ในขณะเดียวกัน บรรดานักแสดงชาวเอเชียไม่เข้าใจว่าการเป็นเวียดกงกับการใช้ความรุนแรงสัมพันธ์กันอย่างไร พวกเขาจึงสรุปว่า เพื่อให้การแสดงออกมาสมจริง พวกเขาต้องฝืนธรรมชาติและเล่นบทบาทเวียดกงที่ป่าเถื่อนตามบทที่ผู้กำกับเขียนไว้ ภาพแทนของเวียดกงจึงถูกบิดเบือนไปหลายขั้นตอน ตั้งแต่สารของผู้กำกับ การเลือกใช้นักแสดงเอเชียวราคาถูกมาแสดงบทบาทคนเวียดนามแทนการพยายามหาคนเวียดนามมาเล่น (“we could not represent ourselves; we must be represented, in this case by other Asians.”, Ibid., p.158) และการตีความความโหดร้ายของเวียดกงโดยนักแสดง สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นความไม่ถูกต้องของภาพแทน ผู้เล่าจึงพยายามเรียกร้องความยุติธรรมให้แก่คนเวียดนามแต่ความพยายามของเขาไม่เป็นผล บทภาพยนตร์ทั้งหมดยังคงเหมือนเดิม ความพยายามแทรกแซงของผู้เล่ากลายเป็นเพียงการช่วยให้ภาพยนตร์มีบริบทเวียดนามที่สมจริงมากขึ้นอีกเพียงเล็กน้อยเท่านั้น คนเวียดนามยังคงถูกนำเสนอตามภาพจำเดิม ไม่เปลี่ยนแปลง

I had been deluded in thinking I could effect change in how we were represented. I has altered the script here and there, and incited the creation of a few speaking parts, but to what end? [...] I had only made its path smoother as the technical consultant in charge of authenticity. [...] the truly important things in such a movie, like emotions or ideas, could be fake. I was no more than the garment worker who made sure the stitching was correct in an outfit designed, produced, and consumed by the wealthy white people of the world. They owned the means of production, and therefore the means of representation [...].

(Ibid., p.179)

อุตสาหกรรมภาพยนตร์อเมริกันขับเคลื่อนด้วยเงินทุนของคนผิวขาวที่ร่ำรวย ผู้เล่าเปรียบเหมือนคนตัดเสื้อผ้าที่ทำงานตามคำสั่งของผู้ว่าจ้างเท่านั้น ถ้าคนกลุ่มนี้ไม่ปรับเปลี่ยนความเข้าใจที่มีต่อคนเวียดนาม ภาพยนตร์ใหม่ในอนาคตก็จะผลิตซ้ำภาพจำเดิมวนไปมาไม่รู้จบ ผู้เล่าทั้งในฐานะคนเวียดนามและคนเวียดนามพลัดถิ่นแทบจะไม่สามารถก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงใด เพราะเขาไม่มีอำนาจทุนและอำนาจในเชิงโครงสร้างของอุตสาหกรรมนี้ ดังที่ผู้กำกับได้บอก

ความลับของการสร้างภาพยนตร์ฮอลลีวูดว่าต้องทำตามตลาดผู้ชมอเมริกันเป็นหลัก ไม่ต้องใส่ใจความถูกต้องชอบธรรมของข้อมูลต่างๆ มากนักเพราะไม่มีใครสนใจ (Ibid., p.133)

ทั้งหมดนี้สะท้อนปัญหาของภาพแทนที่สังคมอเมริกันสร้างให้คนเวียดนามและส่งผลกระทบต่อคนเวียดนามพลัดถิ่น ภาพแทนอาจไม่ใช่เรื่องโกหกทั้งหมด แต่ก็ไม่ใช่ความจริงที่ครบถ้วนรอบด้าน บางครั้งก็ไม่ได้มีพื้นฐานจากความจริงแต่มาจากจินตนาการดังเช่นการสร้างภาพแทนเวียดนามของผู้กำกับ คนเวียดนามพลัดถิ่นพบปัญหานี้เป็นประจำและข้อเท็จจริงนี้ก็จริงที่ปัจจัยหนึ่งที่ทำให้พวกเขา รู้สึกไม่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมอเมริกัน

สำหรับเรื่อง *We Should Never Meet* การถูกปฏิเสธจากสังคมอเมริกันมักถูกนำเสนอผ่านปัญหาระหว่างคนเวียดนามพลัดถิ่นกับครอบครัวอุปถัมภ์ชาวอเมริกันและปัญหาการเหยียดสีผิว

กิม วิงห์ และมายเคยอยู่ที่สถานรับเลี้ยงเด็กด้วยกันจึงรู้จักกันตั้งแต่เด็ก อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากการรวมแตกต่างจากกิมและวิงห์ เพราะครอบครัวที่มารับเลี้ยงดูแลเธอเป็นอย่างดี มายจึงมีครอบครัวอุปการะเพียงครอบครัวเดียวตั้งแต่เด็กจนโต ในทางตรงกันข้าม กิมถูกครอบครัวอุปการะครอบครัวแรกนำตัวมาส่งคืนโดยที่เธอก็ไม่ทราบสาเหตุ (Phan, 2004, p.45) เธอเปลี่ยนครอบครัวอุปการะหลายครั้ง บางครั้งเธอก็โดนพ่อเลี้ยงคุกคามทางเพศผ่านคำพูดและท่าทาง (Ibid., pp. 167-168) เธอไม่เคยเจอครอบครัวไหนที่แสดงความรักและผูกพันกับเธอ เมื่อบรรลุนิติภาวะ เธอถูกไล่ออกจากบ้านทันที (Ibid., pp. 44-45) ส่วนวิงห์ซึ่งเป็นเด็กเกเร เขาหนีออกจากบ้านผู้อุปการะมาใช้ชีวิตอยู่กับเพื่อนพี่น้องเชื้อสายเวียดนามที่รวมกลุ่มดูแลกันเอง คนกลุ่มนี้คือแก๊งค์อันธพาลบรูคเฮิร์ส354 แก๊งค์วัยรุ่นเชื้อสายเวียดนามที่หากินโดยการปล้นบ้านคนเวียดนามพลัดถิ่นที่ร่ำรวย พวกเขารังเกียจคนเวียดนามพลัดถิ่นที่ร่ำรวยโดยอ้างว่าคนกลุ่มนี้กำลังเลียนแบบคนอเมริกัน หลงตัวเอง คิดว่าสามารถทำตามความฝันอเมริกันได้ ทั้งที่ในความเป็นจริง คนเชื้อสายเวียดนามไม่สามารถเป็นส่วนหนึ่งของสังคมอเมริกันได้เลย

Vinh convinced himself that they were ultimately doing these people a favor. All of them in such a delusion about attaining this material dream of fortune and comfort, but at what expense? [...] They were fools to believe they could actually live among the Americans and become one of them. They never would. They would never be allowed.

(Ibid., p. 108)

ด้วยนิสัยและประสบการณ์ของวิงห์ เราสามารถมองได้ว่าเขามองโลกในแง่ร้ายเกินไป วิงห์และแกงค์กำลังหาข้ออ้างในการปล้นเงินคนอื่นมากกว่า กระนั้น ปฏิเสธไม่ได้ว่าการเลือกปฏิบัติในสังคมอเมริกันมีอยู่จริงและวิงห์อาจเคยเจอเหตุการณ์ไม่ดีมาหลายครั้งที่เขาไม่สามารถเชื่อมั่นในความฝันอเมริกันได้อีก

ส่วนมายนั้น ครอบครัวอุปการะเอาใจใส่เธอเป็นอย่างดี มายก็พยายามประพฤติตัวดีเพื่อพวกเขา เธอเรียนเก่งได้เกรดสูง ทำตามคำสั่งพ่อแม่เลี้ยงแม่เลี้ยงอย่างเคร่งครัด แต่พวกเขาก็ไม่เคยเสนอขอรับมายเป็นลูกบุญธรรม (Ibid., p. 158) การบรรลุนิติภาวะทำให้เธอรู้สึกประหลาด เธอจะเป็นผู้ใหญ่และไม่จำเป็นต้องมีผู้ปกครองอีกต่อไป มายทราบดีว่าพ่อแม่อุปการะของเธอรับเด็กมาเลี้ยงหมุ่นเวียนไปเรื่อย ๆ ก่อนหน้าเธอ ก็มีคนอื่นอยู่มาก่อน หลังจากเธอบรรลุนิติภาวะ พวกเขาก็คงรับคนใหม่เข้ามาแทน แม้พวกเขาจะไม่ได้ไล่มายออกจากบ้านเหมือนที่ครอบครัวอุปการะของกิมทำ แต่เธอก็รู้ดีว่ากำลังอยู่ในสถานการณ์นั้น มายทะเลาะกับพ่อแม่เลี้ยงหลังจากกลับมาจากงานสังสรรค์

Mai, you're yelling.

And what do you mean it's okay if I drink? What dad says that? You wouldn't say that if I was your real daughter.

Why are you so upset? What happened?

Nothing, okay? Nothing that wasn't supposed to, so don't worry about it.

I'm not your responsibility anymore.

(Ibid., p. 169)

มายต้องการความผูกพัน เธอต้องการครอบครัวที่ห่วงใยเธอ เราสามารถตีความว่านิยามของความสัมพันธ์ภายในครอบครัวของมายกับพ่อแม่อุปการะแตกต่างกัน มายมีความคิดแบบคนเอเชียที่พ่อต้องปกป้องลูก คู่ครองลูกจากสิ่งชั่วร้ายต่างๆ เธอถึงได้พูดว่าไม่มีพ่อคนไหนยอมรับได้ที่ลูกสาวตีแม่เหล่า ในขณะที่พ่อแม่อุปการะคิดแบบอเมริกัน ทุกคนรับผิดชอบชีวิตตัวเอง เขาทำหน้าที่ครบถ้วนแล้ว การที่มายต้องออกจากบ้านไปเมื่อบรรลุนิติภาวะก็เป็นเหตุการณ์ปกติสำหรับวิถีชีวิตแบบอเมริกัน มายอาจหลงลืม ไม่ได้ตระหนักว่านี่เป็นค่านิยมปกติของคนอเมริกัน หรือเธออาจกำลังอยู่ในภาวะไม่มั่นคงทางจิตใจมากกว่าเพราะครอบครัวสมมุติที่เธอมีมาตลอดในช่วงหลายปีนี้กำลังจะหายไปในวันพรุ่งนี้

ในเชิงวิถีชีวิตและวัฒนธรรม มายและฮวนทำตามความฝันอเมริกัน ตั้งใจเรียนหนังสือจนประสบความสำเร็จและสามารถเข้ากับสังคมอเมริกันได้ค่อนข้างดี เป็นคนที่เกือบจะเหมือนคนอเมริกันแล้ว แต่ยังไม่ใช่ คนอเมริกันยอมรับพวกเขาในระดับหนึ่ง แต่ก็ยังคงไม่เท่าเทียมกับคนอเมริกันผิวขาว ดังคำของบ๊อบา ในมุมมองของคนขาวและคนที่ต้องการเป็นคนขาว มายและฮวนแค่ “ลอกเลียน” ลักษณะของคนอเมริกันผิวขาว แต่ยังคงเป็นคนอเมริกันผิวเหลืองและผิวดำที่มีเชื้อสายเวียดนามเช่นเดิม การเป็นชนกลุ่มน้อยตัวอย่างไม่ได้ทำให้คนขาวยอมรับพวกเขามากขึ้น เอมิ ลี เจิง (Cheng, 2016) เรียกมายว่าเป็นเด็กกำพร้าตัวอย่าง (“model orphan”) คือเป็นเด็กกำพร้าที่พัฒนาตัวเองจนประสบความสำเร็จ เชิดชูสหรัฐอเมริกาในฐานะดินแดนแห่งโอกาสและเสรีภาพ และให้ความสำคัญกับความผูกพันภายในครอบครัว แต่การเป็น “ตัวอย่าง” แสดงถึงการยังติดอยู่ในกรอบที่ถูกกำหนดชัดเจนแล้วว่าพวกเขาไม่สามารถเป็นอย่างอื่นได้ ถูกจำกัดให้อยู่ใต้การปกครองของคนผิวขาวเช่นเดิม

สิ่งที่กิม วิงห์ มาย และฮวนประสบ คือปัญหาการเหยียดเชื้อชาติและการเหยียดสีผิวในสังคมอเมริกัน คนอเมริกันบางส่วนไม่ได้แสดงออกอย่างชัดเจนว่าพวกเขารังเกียจคนเชื้อสายเวียดนามด้วยเหตุผลนี้ พวกเขาแสดงให้เห็นจากการเว้นระยะห่างและการเงี้ยวเฉย เช่น การส่งกิมคืนสถานรับเลี้ยงเด็กและการปฏิเสธการรับมายเป็นลูกบุญธรรม

- การถูกปฏิเสธจากสังคมคนพลัดถิ่น

ในหมู่คนเอเชียพลัดถิ่นในสหรัฐอเมริกาหรือคนเวียดนามพลัดถิ่นด้วยกัน กลุ่มตัวละครหลักเวียดนามพลัดถิ่นเคยถูกปฏิเสธ สร้างระยะห่าง ไม่นับเป็นพวกเดียวกัน ไม่ต้องการมีความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งด้วย กรณีแรก พวกเขาพยายามสร้างครอบครัวใหม่กับคนเวียดนามพลัดถิ่นด้วยกันแต่ไม่สำเร็จ เมื่อผู้เล่าเรื่องราวเรื่อง *The Sympathizer* ทำงานให้กับนายพลเวียดนามใต้ ความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองคนใกล้ชิดกันมาก ยิ่งเมื่อพวกเขาอพยพไปสหรัฐอเมริกา ผู้อ่านจะสังเกตวิถีชีวิตของผู้เล่าว่าวนเวียนอยู่กับสมาชิกในครอบครัวของอดีตนายพล หากคิดเทียบโครงสร้างสังคมปกติของเวียดนาม ครอบครัวของอดีตนายพลก็เปรียบเหมือนครอบครัวใหม่ของผู้เล่า และตัวอดีตนายพลก็เป็นเหมือนพ่อของเขา เป็นผู้ที่สามารถสั่งให้ผู้เล่าทำอะไรต่างๆ ได้ตามความต้องการ ทั้งการลงมือสังหารบุคคลต้องสงสัยที่อาจเป็นสายลับคอมมิวนิสต์ในหมู่คนเวียดนามพลัดถิ่น (ผู้เล่าฆ่าผู้บริสุทธิ์ไปสองคนตามคำสั่งของอดีตนายพล) และการเดินทางกลับไปภูมิลำเนาเวียดนามใต้ อย่างไรก็ตาม เมื่อเขาทราบว่าลูกสาวกำลังคบหากับผู้เล่าในฐานะคนรัก เขาขัดขวางทันทีเพราะคิดว่าคนเล็ดดมสมอย่างผู้เล่าไม่คู่ควรกับลูกสาวตน (Nguyen, 2015A, p.291) ยิ่งไปกว่านั้น ในเชิงโครงเรื่อง ผู้เล่าถูกตัดความสัมพันธ์ตอนกำลังจะเดินทางกลับเวียดนาม

พอดี เขาจะถูกจับกุมและไม่ได้กลับไปสหรัฐอเมริกาอีก การห้ามเป็นคนรักของลูกสาวของอดีต นายพลจึงเป็นการตัดผู้เล้าออกจากความเป็นสมาชิกในครอบครัวเชิงสัญลักษณ์ด้วย ผู้เล้ากลับไปสู่ จุดเดิมที่มีตัวคนเดียว ไม่มีใครให้พึ่งพิงและข้องเกี่ยวอีกต่อไป

ใน *We Should Never Meet* ก็มซึ่งไม่เคยพบพ่อแม่อุปถัมภ์ที่ดีมาก่อนได้พบกับผู้หญิง เวียดนามแปลกหน้าคนหนึ่งและรู้สึกผูกพันด้วย ผู้หญิงคนนั้นเป็นเจ้าของร้านขายของชำ ก็มประทับใจที่ผู้หญิงคนนั้นให้อภัยแก่เธอที่พยายามขโมยของ อีกทั้งยังรู้ว่าเธอมีเชื้อสายเวียดนาม ต่อมาเจ้าของร้านให้สร้อยข้อมือหยกแก่ก็มเพราะเห็นว่าเธอชอบ สำหรับก็มแล้ว สร้อยข้อมือไม่ใช่ ของหรูหรา แต่เป็นของขวัญที่แม่ชาวเวียดนามมอบให้แก่ลูกสาวของตน เธอเรียนรู้สิ่งนี้จากมายที่มี สร้อยข้อมือแม่ติดตัวไว้ เมื่อเธอเองได้รับสร้อยข้อมือ เธอจึงรู้สึกที่ตัวเองและเจ้าของร้านมีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นขึ้น ก็มเริ่มกลับมาตามหาแม่ชาวเวียดนามของตัวเองอีกครั้งโดยการ สอบถามเจ้าหน้าที่สังคมสงเคราะห์ แต่ก็ไม่ได้ข้อมูลอะไรกลับมา วันหนึ่ง ก็มเดือดร้อน ต้องรืหา เงินใช้ เธอจึงไปขอยืมจากผู้หญิงคนนี้

I can't give you of that money.

Why not?

You're practically a stranger.

I am not.

Yes, you are.

Then why did you give this to me? Kim asked, holding up her bracelet. I know you only give this to family. Mothers to daughters, I know.

But the woman shook her head, her face located somewhere between confusion and disgust.

I gave that to you because I felt sorry for you, the woman said slowly, like she was talking to someone she hadn't been getting to know for the last three weeks. You kept staring at it so pitifully. That's all.

(Phan, 2004, pp.49-50)

คำตอบของเจ้าของร้านทำให้ก็มใจสลาย เธอคิดไปข้างเดียวว่าพวกเธอสองคนสนิทสนม กันมากประหนึ่งแม่ลูก ผู้หญิงคนนี้พูดชัดเจนว่าก็มเป็นแค่คนแปลกหน้าและที่เธอให้สร้อยข้อมือ หยกไปคราวก่อนก็เพราะสงสารก็ม ผู้หญิงคนนี้จึงไม่ต่างจากเจ้าหน้าที่สังคมสงเคราะห์ที่ช่วยเหลือ

กิมด้วยความเวทนา กิมโกรธมาก เธอจึงบอกให้วิงห์และแกงค์จัดการแก้แค้นแทนเธอโดยการไป ปล้นร้านของผู้หญิงคนนั้น อย่างไรก็ตาม เธอเปลี่ยนใจภายหลังและพยายามโทรหาวิงห์เพื่อยกเลิก การแก้แค้น (Ibid., p. 54) การกระทำและปฏิกิริยาของกิมต่อผู้หญิงเจ้าของร้านขายของแสดงออก ถึงความต้องการมีแม่ ต้องการมีคนที่รักและไว้วางใจเธอ แม้ออนท้ายเรื่อง ความสัมพันธ์จะพลิก ผันเปลี่ยนไปในทางลบ แต่กิมก็ยังคงต้องการมีแม่อยู่เช่นเดิม

นอกจากนี้ ยังมีกรณีการหาคู่ครองของฮวน ลูกครึ่งเวียดนาม-แอฟริกันอเมริกัน เขาถูกแม่ ของคนรักของเขาที่เป็นคนเชื้อสายเกาหลีกัดกิน แม่คนรักจะชวนฮวนไปท่องเที่ยวที่ประเทศ เวียดนามเพื่อพิสูจน์ให้แม่เห็นว่าเขามีเชื้อสายเอเชียอยู่ด้วย ไม่ได้มีเพียงเชื้อสายแอฟริกันอเมริกัน อย่างไรก็ตาม ทั้งคู่เลิกกันในเวลาต่อมาเพราะแม่ของฝ่ายหญิงไม่สามารถยอมรับผิวดำของฮวนได้ (Phan, 2004, p.228) คนเอเชียพลัดถิ่นยอมรับคนเอเชียพลัดถิ่นด้วยกันได้ แต่ไม่สามารถยอมรับ คนเลือดผสมได้ ยังมีผิวดำ ยิ่งถูกตั้งข้อรังเกียจมากขึ้น

- การถูกปฏิเสธจากสังคมเวียดนาม

ใน *The Sympathizer* ผู้เล่านิรนามถูกคนเวียดนามท้องถิ่นดูถูกว่าเป็นตัวประหลาด ตั้งแต่เด็ก เขารู้สึกโดดเดี่ยวอ้างว้าง เป็นคนไม่เข้าพวก ไม่เหมือนคนอื่นในสังคม (Nguyen, 2015A, p.207) เขาคิดว่าลักษณะนี้ในตัวเขาเป็นบาปกำเนิด (“Original Sin”, Ibid.) เป็นจุดต่าง พริ้วที่เขาส่งเสริมไม่ได้ เมื่อฝรั่งเศสแพ้สงครามในปี ค.ศ. 1954 เขาซึ่งเหลือเพียงตัวคนเดียว จึงไปอยู่ที่จุดอพยพออกนอกประเทศ สถานที่ที่ทำให้เขาได้พบกับโคลด เพื่อนนายพลเวียดนาม ใต้ ผู้ที่ชักชวนเขามาทำงานให้กับเวียดนามใต้และสร้าง “ครอบครัว” ใหม่ให้แก่เขา ในตอนท้าย เรื่อง เมื่อเขาโดนทหารคอมมิวนิสต์จับกุมระหว่างลักลอบเข้าประเทศเวียดนาม ฝ่ายคอมมิวนิสต์ก็ ไม่เชื่อว่าเขาเป็นสายลับเพราะเขามีความคิดแบบตะวันตกมากเกินไป (Nguyen, 2015A, p.318) เขาจึงถูกทรมานในค่ายกักกันและต้องอพยพออกนอกประเทศอีกครั้งในตอนจบเรื่อง แม้เวียดนาม จะเป็นประเทศบ้านเกิดและเขาจะเป็นคอมมิวนิสต์ แต่ประสบการณ์เหล่านี้ทำให้เขาไม่สามารถ รู้สึกปลอดภัยและเป็นส่วนหนึ่งของสังคมเวียดนามได้

ในกรณีของกิมและฮวน พวกเขาเป็นคนเลือดผสม ความเกลียดชังคนกลุ่มนี้ชัดเจนถึง ขนาดที่รัฐบาลสหรัฐอเมริกาจัดปฏิบัติการเบบีลิตต์เพื่อย้ายทารกและเด็กลูกครึ่งที่ไม่เป็นที่ต้องการ ของสังคมเวียดนามมาดูแลที่ประเทศของตนเอง ส่วนมายและวิงห์ ผู้อ่านไม่ทราบว่าพวกเขาอพยพ เพราะสาเหตุอะไร แต่การเป็นผู้ลี้ภัยทางเรือก็สะท้อนให้เห็นว่าประเทศเวียดนามไม่ใช่สถานที่ ปลอดภัยสำหรับพวกเขา เมื่อทุกตัวละครโตขึ้น มายและฮวนเป็นตัวละครที่มีโอกาสเดินทาง กลับมาเที่ยวที่ประเทศเวียดนาม คนเวียดนามท้องถิ่นปฏิบัติต่อพวกเขาในฐานะแขก เป็น

นักท่องเที่ยวที่ร่ำรวย ไม่ใช่ในฐานะพลเมืองเวียดนาม ประเทศที่ยากจน คนเวียดนามท้องถิ่นจึงมีความรู้สึกว่าคุณเวียดนามพลัดถิ่นอวดดีและดูถูกพวกเขา เด็กเวียดนามคนหนึ่งต่อว่าสวนหลังจากถูกปฏิเสธการขายของเพราะเข้าใจผิด คิดว่าสวนกำลังดูถูกเขาอยู่ (Phan, 2004, p.232) สวนรู้สึกตลอดเวลาว่าคนท้องถิ่นดูถูกเขาและต้องการตอกย้ำว่าเขาไม่มีความเป็นเวียดนามเลย (Ibid., p. 222) ไม่ว่าเขาจะทำอะไร สังคมเวียดนามก็ไม่โอบรับเขา มายมีความรู้สึกนี้เหมือนกันและঙ্গেที่จะมาร่วมเดินทางด้วย การถูกสังคมนอเมริกันปฏิเสธทำให้เขาไม่คิดว่าจะมีที่ไหนต้อนรับเธออย่างจริงจังอีก โดยเฉพาะประเทศบ้านเกิดที่คุกคามเธอและครอบครัวตั้งแต่เด็ก

นอกจากบาดแผลของกลุ่มตัวละครหลักเด็กกำพร้าแล้ว ในหนังสือทั้งสองเล่มยังปรากฏบาดแผลของตัวประกอบเวียดนามพลัดถิ่นที่มีบาดแผลตามชนบ กล่าวคือ เป็นบาดแผลของกลุ่มคนเวียดนามใต้ที่เกลียดชังลัทธิคอมมิวนิสต์และต้องการกู้ชาติเวียดนามใต้กลับคืนมาอีกครั้ง พวกเขามีปัญหาในการปรับตัวเข้ากับสังคมอเมริกันเหมือนคนอื่นทั่วไป แต่บาดแผลที่ค้างคาใจพวกเขาที่สุดคือการสูญเสียชาติ ในงานแต่งงานของคนเวียดนามพลัดถิ่น เมื่อพิธีกรเริ่มต้นร้องเพลงปลุกใจสำนึกรักชาติเวียดนามใต้ขึ้นมา แยกทุกคนลุกขึ้นยืนและช่วยกันร้องเพลงต่ออย่างแข็งขัน (Nguyen 2015A, pp.119-120) คนในชุมชนเวียดนามพลัดถิ่นยังคงคิดปฏิวัติรัฐบาลคอมมิวนิสต์ มีการรวมตัวแลกเปลี่ยนความเห็นและฝึกซ้อมรบเป็นช่วงๆ (Ibid., p.197) คนเหล่านี้มักเป็นคนพลัดถิ่นรุ่นที่หนึ่งที่ไม่ละทิ้งความหวังในการกลับบ้านเกิดและกู้ชาติของตนกลับคืนมา นาฬิกาในร้านอาหารของภรรยาอดีตนายพลเวียดนามใต้ตั้งค่าไว้ตามเวลาของกรุงไซ่ง่อน (Ibid., p.199) สำหรับพวกเขา บาดแผลในอดีตไม่เคยจางหายไป

อย่างไรก็ดี บาดแผลเหล่านี้ถูกเล่าผ่านสายตาของผู้เล่านิรนาม เขาเล่าเหตุการณ์ในงานแต่งงานว่าผู้นำร้องเพลงปลุกใจและเพลงชาติคือนักการเมืองอเมริกันที่ต้องการคะแนนเสียงจากคนเวียดนามพลัดถิ่นในการเลือกตั้ง (“V, presumably for Victory, or for Vietnam, or for Vote for me”, Ibid., p.119) ผู้ฝึกซ้อมรบเพื่อปฏิวัติก็มีแต่บรรดาทหารผ่านศึก ไม่มีคนอื่นหรือคนรุ่นใหม่ที่สนใจเข้าร่วมด้วย ระยะเวลาที่ผู้เล่ามีต่อบาดแผลของคนกลุ่มนี้ทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์ขันและตั้งคำถามถึงความจริงจังและความเป็นไปได้ของการโค่นล้มรัฐบาลเวียดนามคอมมิวนิสต์

5.4 บาดแผลที่มักถูกมองข้าม

เรื่องเล่าบาดแผลของคนเวียดนามพลัดถิ่นมักสนใจแต่ตัวเอง ไม่สนใจคนอื่นที่ไม่ใช่คนเวียดนามพลัดถิ่นด้วยกัน กระนั้น *The Sympathizer* และ *We Should Never Meet* ไม่ได้เพิกเฉยต่อบาดแผลของคนอื่นแบบนั้น ตรงกันข้าม บาดแผลที่เคยถูกมองข้ามเหล่านี้มีพื้นที่ในการแสดงออกอย่างเต็มที่และทำให้สารของตัวบทต่อบาดแผลสงครามเวียดนามโดยรวมมีความ

ซับซ้อนมากขึ้น เราสามารถแบ่งบาดแผลที่ถูกลิ้มได้เป็นสามกลุ่มคือ บาดแผลของคนเวียดนามในประเทศเวียดนาม บาดแผลของคนอเมริกัน และบาดแผลของคนเวียดนามพลัดถิ่นที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นกบฏ

คนพลัดถิ่นมองคนเวียดนามในประเทศเวียดนามแบบเหมารวมว่าทุกคนเป็นคอมมิวนิสต์และการเป็นคอมมิวนิสต์หมายถึงเป็นฝ่ายตรงข้ามกับเวียดนามใต้ เรื่อง *We Should Never Meet* นำเสนอคนกลุ่มนี้ว่ามีความซับซ้อนมากกว่านั้น

(1) เลียนเป็นคนจนธรรมดาที่ต้องทำมาหากินเลี้ยงดูครอบครัว เธอไม่ได้สนใจว่าสังคมจะเป็นประชาธิปไตยหรือคอมมิวนิสต์ เธอเพียงต้องทำหน้าที่ดูแลทุกคนในครอบครัวให้ดีที่สุด การตัดสินใจทิ้งลูกเลือดผสมที่สถานรับเลี้ยงเด็กกำพร้าก็เพราะเธออยากจน ดูแลไม่ไหว และการให้ลูกอยู่ในความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่อเมริกันย่อมประกันคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าให้แก่ลูก เธอจึงตัดสินใจนำลูกไปทิ้งเพื่อที่ตนจะได้ดูแลสมาชิกครอบครัวคนอื่นได้ดีขึ้น (Phan, 2004, p.23)

(2) ฮวาเป็นคนเวียดนามใต้ที่ไม่ยอมอพยพตัวเองและลูกไปกับปฏิบัติการเบบี๋ลิฟต์เพราะต้องการรอการกลับมาจากสงครามของสามีและลูก แม้เธอจะอยู่ฝ่ายเวียดนามใต้และทำงานในสถานรับเลี้ยงเด็กกำพร้าของสหรัฐอเมริกา เธอก็ไม่สามารถทิ้งครอบครัวไปได้ เธอตัดสินใจอยู่ที่เวียดนามต่อเพื่อรักษาครอบครัวไว้แม้ว่าในอนาคต เธอและคนในครอบครัวอาจต้องถูกฝั่งคอมมิวนิสต์คุกคามร่างกายและจิตใจก็ตาม (Ibid., p. 141)

(3-4) จุกและเฟื่องเป็นคู่หมั้นที่มีอุดมการณ์ในชีวิตแตกต่างกัน ฝ่ายหนึ่งสนใจประเพณีและความก้าวหน้ามั่นคงของครอบครัว ในขณะที่อีกฝ่ายสนใจศีลธรรมและมนุษยธรรม แม้ทั้งคู่จะมีความรู้สึกดีให้กัน แต่ก็ต้องเลิกกันเพราะไม่สามารถหาทางประนีประนอมกันได้ (Ibid., p. 81) ทั้งคู่เป็นภาพแทนของคนเวียดนามในประเทศที่ขัดแย้งกันเองเรื่องการเมือง

นอกจากนี้ ในเรื่อง *The Sympathizer* (5) แมน (Man) เป็นเจ้าหน้าที่ระดับสูงของฝั่งคอมมิวนิสต์และเป็นเพื่อนของผู้เล่า แมนช่วยเหลือผู้เล่าโดยการเตือนทางจดหมายไม่ให้เขากลับมาเวียดนาม (เพราะจะโดนจับเข้าค่ายกักกัน) (“Don’t come back, Man had written. We need you in America, not here. These are your orders.”, Nguyen, 2015A, p.265) และปล่อยตัวเขาและเพื่อนทหารเวียดนามใต้ออกจากค่ายกักกันและให้ค่าใช้จ่าสำหรับการอพยพออกนอกประเทศ (Ibid., pp.374-375) แมนเป็นทหารคอมมิวนิสต์ที่เข้าใจอุดมการณ์ทั้งสองฝ่ายแต่ต้องเลือกข้างเพื่อความมั่นคงในการทำงานและความปลอดภัยของครอบครัว (“I was that man of two minds, me and myself.” Ibid., p.376) เขาว่าการกระทำหลายอย่างของฝั่งคอมมิวนิสต์ไม่สร้างสรรค์แต่เขาก็จำเป็นต้องอยู่ในองค์กรนี้ต่อเพราะไม่สามารถหนีไปไหนได้

ห้าตัวละครนี้สะท้อนว่าคนเวียดนามในประเทศเวียดนามก็มีบาดแผลที่หลากหลายไม่น้อยไปกว่าคนพลัดถิ่น บางครั้งก็เป็นบาดแผลเดียวกันเช่นบาดแผลเรื่องครอบครัว

สำหรับบาดแผลของคนอเมริกัน ในเรื่อง *We Should Never Meet* บริดเจ็ตเป็นตัวละครหลักคนหนึ่ง เธอเป็นหมอชาวอเมริกันที่บินมาเวียดนามเพื่อช่วยเหลือเด็กที่ได้รับผลกระทบจากสงคราม การมาร่วมสงครามเวียดนามทำให้ชีวิตครอบครัวของเธอที่สหรัฐอเมริกาพังทลาย เธอหย่ากับสามีและไม่สนิทสนมกับลูกอีกต่อไป เธอผูกพันกับสวอนในวัยเด็กมากและตั้งใจจะอุปถัมภ์เขาเมื่อไปถึงสหรัฐอเมริกา กระนั้น เธอไม่สามารถทำได้เพราะกรรมการพิจารณาอนุมัติไม่เชื่อว่าผู้หญิงที่ทิ้งครอบครัวตัวเองไปทำงานที่อื่นหลายปีอย่างเธอจะสามารถดูแลให้ความรักกับเด็กกำพร้าได้ (Ibid., pp. 202-203) บริดเจ็ตจึงมีบาดแผลเรื่องการสูญเสียครอบครัวและไม่สามารถสร้างครอบครัวใหม่ได้อันเนื่องมาจากสงครามเวียดนาม เป็นบาดแผลเดียวกับคนเวียดนามพลัดถิ่น แต่คนละบริบท คนละแง่มุม

บาดแผลกลุ่มที่สามคือบาดแผลของคนเวียดนามพลัดถิ่นที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นกบฏ ใน *The Sympathizer* ผู้เล่าและผู้ต้องสงสัยสองคนได้แก่ อดีตพันตรีเจ้าเนื้อ (the crapulent major) และซันนี่ อดีตนายพลกล่าวหาอดีตผู้พันว่าเขาเป็นสายลับคอมมิวนิสต์โดยให้เหตุผลว่าเขามีเชื้อสายจีน สมาชิกครอบครัวที่ยังอยู่ในเวียดนามรำรวยมาก และเพราะเขามีรูปร่างอ้วน (Ibid., p.86) อดีตนายพลยังกล่าวหาซันนี่เพราะเขาเป็นนักหนังสือพิมพ์ที่มักเขียนจากมุมมองฝ่ายซ้าย (Ibid., p.231) ผู้เล่ารู้จักบุคคลทั้งสองดีและรู้ว่าไม่ได้เป็นสายลับ แต่ก็ยังฆ่าพวกเขาตามคำสั่งอดีตนายพลเพื่อเอาตัวรอดและแสดงความจงรักภักดีต่อนาย เมื่อลงมือเสร็จ เขารู้สึกผิดและผู้อ่านก็สังเกตเห็นเสียงของผีตัวละครทั้งสองแทรกเข้ามาเรื่อยๆ ในตอนท้ายเรื่อง รวากับผีเหล่านี้แสดงความสำนึกผิดของผู้เล่าและกำลังช่วยเขาคิดขังใจว่าควรตัดสินใจเรื่องนั้นๆ อย่างไร ความสูญเสียที่เกิดขึ้นกับผู้บริสุทธิ์เหล่านี้แสดงให้เห็นคนเวียดนามพลัดถิ่นในฐานะผู้กระทำความรุนแรงต่อผู้อื่น ไม่ได้เป็นเหยื่อเพียงอย่างเดียวเท่านั้น

5.5 การเยียวยาและประกอบสร้างตัวตนของคนเวียดนามพลัดถิ่น

การนำเสนอบาดแผลของหลายบุคคลหลายแง่มุมไม่ได้ทำให้ตัวบททั้งสองขาดเอกภาพ ประเด็นในเนื้อหายังคงชัดเจนคือบาดแผลและตัวตนของคนเวียดนามพลัดถิ่น เนื่องจากตัวละครคนเวียดนามพลัดถิ่นมีจำนวนมากที่สุดและมีรายละเอียดมากที่สุด ประกอบกับผู้แต่งก็เป็นคนเวียดนามพลัดถิ่น เราจึงจะหาว่าการเล่าบาดแผลทั้งหมดนั้นนำไปสู่การเยียวยาหรือไม่และนำไปสู่การประกอบสร้างตัวตนของแต่ละตัวละครอย่างไร

ตอนต้นเรื่อง ผู้เล่านิรนามเรื่อง *The Sympathizer* มีบาดแผลเรื่องการเป็นคนเลือดผสมในสังคมชาตินิยม ต่อมา เมื่อต้องปฏิสัมพันธ์กับคนอเมริกัน เขาเริ่มแสดงบาดแผลของการเป็นคนเชื้อสายเวียดนามในวัฒนธรรมตะวันตก การเป็นสายลับคอมมิวนิสต์ในสังคมเสรีประชาธิปไตยของชุมชนเวียดนามพลัดถิ่นทำให้เขาเห็นทั้งข้อเด่นและข้อด้อยของทั้งสองฝ่าย เรื่องราวที่เขาเล่าออกมาให้ผู้อ่านได้ทราบจึงไม่มีอุดมการณ์ที่เลือกฝ่ายชัดเจน จุดยืนกำกวมและซับซ้อน ตัวตนของผู้เล่าเปลี่ยนแปลงไปตามบริบท ในด้านชาติพันธุ์ เขาจำเป็นต้องยอมรับว่าตัวเองเป็นลูกครึ่งเวียดนามฝรั่งเศส แม้จะไม่พอใจและไม่ชอบอัตลักษณ์นี้ แต่ก็ต้องทนอยู่กับมัน เขาไม่เคยนิยามตัวเองเป็นคนอเมริกัน เขาจึงไม่คิดสร้างความสัมพันธ์จริงจังกับผู้หญิงคนไหน ไม่ทำงานที่มั่นคง (เขาทำงานในมหาวิทยาลัยแค่ช่วงแรกเท่านั้น หลังจากนั้นก็ไม่มีงานประจำหรือไม่สามารถระบุงานได้) ไม่สนใจหาที่อยู่อาศัยที่มีลักษณะถาวรและน่าอยู่ (เขาเลือกที่จะอยู่ห้องเช่าขนาดเล็กที่มีเพียงสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานเท่านั้น) แม้จะสามารถเดินรอยตามความฝันอเมริกันได้ แต่เขาก็ไม่ทำ ประกอบกับความมั่นใจว่าตัวเองจะปลอดภัยเมื่อเดินทางลักลอบเข้าประเทศเวียดนาม ผู้วิจัยคิดว่าผู้เล่าพยายามประกอบสร้างตัวเองเป็นคนเวียดนามคอมมิวนิสต์ตามบริบทพื้นฐานแรกของตัวเองเป็นหลัก แต่การเป็นสายลับในกองทัพเวียดนามได้ทำให้เขาซึมซับความรู้และวิถีชีวิตแบบตะวันตกเข้าไป อีกทั้งยังเข้าใจบาดแผลของคนเวียดนามได้พลัดถิ่น เขาจึงไม่มีท่าทีสุดโต่งเลือกฝั่งใดฝั่งหนึ่งอย่างชัดเจน และนี่น่าจะเป็นที่มาของชื่อเรื่อง “*The Sympathizer*” ผู้เล่าเข้าอกเข้าใจบุคคลทุกฝ่าย ไม่สามารถมีจุดยืนเดียวที่มั่นคงได้ กระทั่งการนิยามตัวเองเป็นคนเวียดนามคอมมิวนิสต์ก็ถูกทหารคอมมิวนิสต์ปฏิเสธ เขาไม่สามารถอยู่อย่างเป็นสุขในประเทศเวียดนามต่อไปได้ ต้องอพยพออกนอกประเทศ ตัวตนอันแคว้งคว้างของเขาตอนท้ายเรื่องจึงไม่แน่นอน อาจมีตัวตนแน่นอนอยู่แต่ก็ไม่แตกต่างจากการไม่มีตัวตนมากนัก เพราะตัวตนของเขากลายเป็น “nothing”

ในค่ายกักกัน ฆาตกรรมความชั่วคอมมิวนิสต์พื้นฐานให้แก่ผู้เล่าอีกครั้ง ผู้เล่าต้องตอบให้ได้ว่าไม่มีอะไรมีคุณค่ามากกว่าอิสรภาพและเสรีภาพ (Ibid., p.360, p.368) ประโยคนี้เป็นสโลแกนที่มีอยู่จริงในเวียดนาม ใช้เพื่อปลุกฝังแนวคิดชาตินิยม นำเสนอว่าสิ่งที่สำคัญที่สุดของชาติคือการมีเอกราช อย่างไรก็ตาม หนเวียต ทัญ เหงวียน ผู้แต่ง ไม่ได้อ้างประโยคนี้เพื่อใช้สื่อความหมายนัยตรงเท่านั้น เขายังเพิ่มความหมายใหม่ลงไปด้วย

It was me, screaming the one word that had dangled before me since the question was first asked—nothing—the answer that I could neither see nor hear until now—nothing!—the answer I scream again and again and again—*nothing!*—because, I was, at last, enlightened.

(Ibid., p.368)

ก่อนออกจากค่ายกักกันได้ ผู้เล่าถูกผู้สอบสวนถามซ้ำไปมาว่าอะไรมีคุณค่ามากกว่าอิสรภาพและเสรีภาพ เขาตอบไม่ได้ การถูกทรมานกายและใจอย่างต่อเนื่องทำให้เขาเสียสติ ตอนท้ายเขาจึงนึกออกว่าประโยคนี้เป็นสโลแกนของพรรคคอมมิวนิสต์ คำตอบคือ “nothing” การตอบคำถามนี้ได้จึงเป็นการแสดงความเข้าใจในอุดมการณ์หลักของคอมมิวนิสต์เวียดนามนั่นคือชาตินิยม คนอื่นที่ผ่านไปมาได้ยินการสอบสวนก็จะเข้าใจได้ทันทีว่าผู้คุมกำลังทำงานอย่างดี แต่การเข้าใจเพียงระดับนี้ยังไม่เพียงพอ ผู้อ่านสังเกตได้ว่าคำว่า “nothing” ครั้งสุดท้ายเป็นตัวเอกไม่ใช่ตัวอักษรตรงปกติ อีกทั้งฉากการสอบสวนระหว่างหมานกับผู้เล่าเป็นไปอย่างบ้าคลั่งและเคร่งเครียด ทั้งสองหัวเราะ ร้องไห้ และเล่นกับปืน องค์กรประกอบและบรรยากาศของฉากชี้ให้เห็นความเข้มข้นทางอารมณ์ที่ส่งผลต่อจิตใจของผู้เล่า เมื่อคิดคำตอบออก ผู้เล่าจึงต้องตะโกน เขาเข้าใจอย่างทะลุปรุโปร่งแล้ว (“enlightened”) ว่า “ไม่มีอะไร” มีคุณค่ามากกว่าอิสรภาพและเสรีภาพ “nothing” ในที่นี้ไม่ได้หมายถึงความว่างเปล่าในเชิงลบ แต่เป็นเชิงบวก เป็นมุกตลกร้ายที่เสียดสีการกระทำทั้งหมดของผู้เล่าและหมาน (“Besides a man with no face, only a man of two minds could get this joke, about how a revolution fought for independence and freedom could make those things *worth less than nothing.*”, Ibid., p.376) คนดีนรนาทำทุกอย่างเพื่อให้ตัวเองมีอิสรภาพและเสรีภาพโดยไม่รู้ว่ทำที่สุดแล้ว อิสรภาพและเสรีภาพที่ได้มาก็จะไม่มีคุณค่าอะไรเช่นกันเพราะพวกมันถูกแทรกแซงและควบคุมจัดการโดยผู้มีอำนาจฝ่ายต่างๆ เกินความสามารถของเราที่จะแก้ไขให้ถูกต้องและดีขึ้นได้ การต่อสู้ระหว่างทางทั้งหมดจึงไม่มีคุณค่าอะไรเพราะผลลัพธ์ที่ได้ไม่แตกต่างจากสภาพดั้งเดิมเริ่มต้น นำตลกที่คนเสียเวลาเปล่าไปกับเรื่องที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงอะไรได้

ในกรณีของผู้เล่าในรนาม ผู้อ่านเห็นการต่อสู้เรื่องภาพแทนเพื่อเรียกร้องความถูกต้องชอบธรรมให้แก่คนเวียดนามในการถ่ายทำภาพยนตร์ฮอลลีวูด แต่ทำที่สุด ภาพยนตร์ก็ผลิตซ้ำภาพแทนเดิม คนเวียดนามยังคงถูกเข้าใจผิดและถูกเหยียดหยามโดยคนตะวันตกต่อไป ผู้เล่าประกอบ

สร้างตัวตนแบบคนเวียดนามใต้เพื่อที่จะถูกอดีตนายพลปฏิเสธว่าเขาเป็นคนเลือดผสมต่างหาก ไม่ใช่พวกเดียวกับคนเวียดนามใต้ เขาประกอบสร้างความเป็นคนเวียดนามคอมมิวนิสต์มาทั้งชีวิต เพื่อที่จะถูกกองทัพเวียดนามคอมมิวนิสต์ปฏิเสธว่าไม่ได้เป็นพวกเดียวกัน ความพยายามทั้งหมดที่ผ่านมาจากผู้เล่าสู่ถูกเปล่าและน่าตลกที่เขาต้องลงทุนลงแรง หุ่บเททั้งชีวิตเพื่อจะได้เป็นส่วนหนึ่งของสังคม แต่ก็ไม่มีสังคมไหนต้องการรับเขาเข้าไปอยู่ด้วย ภาวะตัวตนที่เคว้งคว้างตอนจบเรื่องจึงเป็นตัวตนแบบ “nothing” ตัวตนที่ตื่นรู้ เย้ยหยันสังคม และยอมรับการเป็นคนนอกของตัวเองอย่างเต็มที่ หมายความว่าเหมือนกัน เขาได้แต่้าทางการเมืองได้สูงขนาดนี้เพียงเพื่อจะมาพบเพื่อนที่เขาต้องการช่วยเหลือกลายเป็นเหยื่อของระบบของประเทศตัวเอง (Ibid., p.363) ความพยายามที่ผ่านมทั้งหมดของเขาไม่มีความหมายอะไรเลย

ในเรื่อง *We Should Never Meet* เราเห็นคนเวียดนามพลัดถิ่นหลากหลายลักษณะ อดัลักษณะของกิมและวิงห์ค่อนข้างแบน มีเพียงด้านเดียวคือถูกสังคมอเมริกันปฏิเสธ ขาดความเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมเวียดนาม ชีวิตต้องทำงานหาเงิน ดิ้นรนไปเรื่อยๆ เป็นคนเวียดนามอเมริกันที่มีชีวิตไม่มั่นคงและเกี่ยวข้องกับอาชญากรรม

วิงห์เคยเกือบเปลี่ยนแปลงตัวเองสำเร็จเมื่อเขาพบลุงเหงวียน ชายแก่ที่เพิ่งอพยพมาจากสหรัฐอเมริกา เขารู้สึกผูกพันกับคนแปลกหน้าคนนี้ ในวันนั้น ที่จริงวิงห์กำลังหาบ้านเหยื่อสำหรับทำการปล้นเพื่อหาเงินมาจ่ายหนี้ของแกงค์ ด้วยความบังเอิญ เขาได้ช่วยลุงเหงวียนที่กำลังจ่ายตลาดถือของกลับบ้าน ได้เข้าไปตี้มซาและพูดคุยกัน ลุงเหงวียนยังให้สร้อยคอของภรรยาเป็นของขวัญให้วิงห์ไปมอบให้แก่คนรัก อย่างไรก็ตาม ที่ท้ายที่สุด แกงค์ก็บังคับให้วิงห์นำทางไปปล้นบ้านลุงเหงวียน แม้วิงห์จะแสดงท่าทีอึดออด ไม่ต้องการทำร้ายลุง แต่ในตอนท้าย เมื่อลุงรู้ว่าขโมยคือวิงห์ วิงห์ก็เปลี่ยนท่าทีกลายเป็นเกรี้ยวกราดและลงมือทำร้ายร่างกาย

Vinh? Vinh, child, is that you?

[...]

Vinh walked over until he was right above him, lifted his foot, and brought it down onto the old man's face. Once. Twice. Vinh stepped away, trying hard to catch his breath, then proceeded to kick the old man in the stomach, then along his back, his legs, anywhere he could.

You don't know my name. Kick. You don't know anything about me.

(Ibid., pp. 110-111)

ลุงเหวียนพยายามสร้างความผูกพันกับเขา เรียกเขาว่า “ลูก” (“child”) วิงห์ตอบรับสิ่งเหล่านี้ด้วยการใช้ความรุนแรงทำร้ายร่างกายลุง เขาเสียน้ำต่อสมาชิกแกงค์ที่ไปสร้างความสัมพันธ์กับเหวื่อ หรือในอีกนัยหนึ่ง เขาไม่พร้อมหรือไม่ทราบวิธีการรับมือกับความรักจากผู้ใหญ่เพราะเขาพบแต่เรื่องยากลำบากและต้องดูแลตัวเองคนเดียวมาตลอด เมื่อลุงแสดงความรักกับเขา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของการทำงานของแกงค์ เขาจำเป็นต้องแสดงละครตามบทจัดการลุงในฐานะเหวื่อเพียงเท่านั้น ไม่สามารถโต้ตอบในรูปแบบอื่นได้ วิงห์ต้องรักษาที่ทางของตนเองในสังคมแกงค์ที่เขาอาศัยอยู่ด้วยมากกว่าสร้างความสัมพันธ์ใหม่ชั่วคราวชั่วคราว ตัวตนของเขาจึงกลับมาที่เดิม ไม่มีการเปลี่ยนแปลง

สำหรับมายและฮวน ตัวตนของพวกเขาเลื่อนไหลไปมา มายได้ครอบครัวยุคประเพณีที่ดีดูแลเอาใจใส่เธอ เธอเรียนเก่ง ได้ทุนการศึกษาและมีสิทธิ์เข้าเรียนต่อในวิทยาลัยหลายแห่ง ในมุมมองคนทั่วไป มายเป็นคนอเมริกันเชื้อสายเวียดนามที่สามารถทำตามความฝันอเมริกันได้ แต่ในมุมมองของคนเวียดนามพลัดถิ่นบางส่วน เช่น วิงห์ มายจะถูกมองว่าเป็นคนโกงที่เชื่อในความฝันอเมริกันและใช้ชีวิตแบบคนผิวขาว หลังจากเรียนจบ เธอย้ายที่ทำงานไปเรื่อยๆ หลายประเทศ ปัจจุบันเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยที่ประเทศญี่ปุ่น มายประสบความสำเร็จในการประกอบสร้างความเป็นอเมริกันอย่างไม่ต้องสงสัย เธอสามารถสร้างเนื้อสร้างตัวจากเด็กกำพร้ากลายเป็นคนมีการศึกษาและมีงานทำ กระนั้น เธอกังวลมากที่จะสร้างความเป็นเวียดนามให้ตัวเอง แม้เธอจะเดินทางมาแล้วหลายประเทศ แต่เธอก็ไม่เคยกลับเวียดนาม มายได้กลับเวียดนามพร้อมกับฮวนและแม่บุญธรรมของเขา ระหว่างที่ฮวนเรียนรัฐภูมิหลังตัวเอง มายก็ได้ใกล้ชิดความเป็นเวียดนามในตัวเองด้วย

ฮวนเป็นคนเลือดผสม เวียดนาม-แอฟริกันอเมริกัน เขาไม่เข้าใจภาษาเวียดนามและแทบไม่มีเพื่อนเป็นคนเชื้อสายเวียดนาม (Phan, 2004, p.159) แม้ว่าเขาจะไม่มีความรู้เกี่ยวกับประเทศและภาษาเวียดนาม แต่เขาก็คิดถึงแม่ชาวเวียดนามในบางครั้ง เมื่อฮวนอยู่กับคนทั่วไป เขาจะคล้ายคลึงคนอเมริกันผิวดำธรรมดา ดังเช่น เอมิลี คนรักเก่าของเขาและแม่ที่ไม่เชื่อว่าเขามีเชื้อสายเวียดนาม เมื่ออยู่กับคนเชื้อสายเวียดนาม เขาเป็นคนลูกครึ่งเวียดนามคนหนึ่ง ดังเช่นเมื่อเขาอยู่กับมาย ถึงเราจะบอกว่าฮวนมีความเป็นเวียดนามอยู่ในตัว แต่ตัวเขาเองก็ไม่สนใจเรื่องนี้เท่าใดนัก เขาแสดงอาการต่อต้าน ไม่ต้องการรับรู้อดีตของตนเองและแม่ด้วยซ้ำ (Ibid., p.229) ครั้นเขาเปลี่ยนใจและยินยอมเดินทางตามรอยอดีตของตัวเอง เขาได้รู้ชื่อและสกุลเต็มของตัวเองในภาษาเวียดนาม รู้กระทั่งว่า เขามีสภาพร่างกายเป็นอย่างไรขณะเขาอยู่ที่นั่นจากสมุดบันทึกของแม่ซึ่งในสถานรับเลี้ยงเด็กกำพร้า เขาทำตัวไม่ถูกกับอดีตที่มีแต่เรื่องไม่ดีเหล่านี้ แต่การพูดคุยกับมายทำให้

เขาตระหนักว่าอดีตไม่จำเป็นต้องมีเฉพาะเรื่องที่ดีและเขาถือเป็นคนกำพร้าโชคดีที่สามารถสืบหาประวัติตัวเองจนพบ เด็กกำพร้าอีกหลายคนไม่ได้รับโอกาสนี้ ฮวนจึงจัดการความเป็นคนเลือดผสมของตัวเองได้และถ่ายรูปรูปตนเองกับอาคารเก่าหลังนั้นก่อนกลับ (Ibid., p. 241) การถ่ายรูปรูปครั้งนี้บ่งบอกว่าเขาเริ่มยอมรับตัวตนและเรื่องราวในอดีตของตัวเอง

มาคิดว่าสำหรับคนเวียดนามพลัดถิ่นบางคน เช่น กิม พวกเขาเกลียดประเทศสหรัฐอเมริกา แต่ก็อาจเกลียดประเทศเวียดนามมากกว่า เพราะว่าพวกเขาไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นส่วนหนึ่งกับสังคมไหนเลย (Ibid., p. 225) ฮวนเห็นด้วยว่าเขารู้สึกเกลียดทั้งสองประเทศเช่นกันที่ไม่ยอมรับและดูถูกเลือดผสมของเขา แต่หลังจากการไปเยี่ยมชมสถานรับเลี้ยงเด็กกำพร้าที่ฮวนเคยอยู่ ภายและฮวนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันเกี่ยวกับความเป็นเวียดนามในตัวเอง

How do you feel now? Huan asks.

I know better. It's not our parents' fault. Or anyone else's here. How could I be angry with them, expecting them to do right when there was no such thing? When everything here was wrong?

Huan nods, understanding. It was a war.

It was.

(Ibid., p. 243)

ทั้งสองคนยอมรับความเป็นเวียดนามในตัวเองได้ดีขึ้น ความทุกข์และโชคร้ายต่างๆ ในอดีตเป็นผลมาจากสงครามและพวกเขาไม่สามารถโกรธแค้นพ่อแม่หรือใครได้ ทำได้เพียงยอมรับและปรับตัว ฉากจบของหนังสือนำเสนอว่าขณะที่พวกเขานั่งอยู่ริมถนน คนท้องถิ่นซึ่งรถจักรยานยนต์ผ่านพร้อมกับโบกมือให้พวกเขา ภายและฮวนโบกมือตอบรับกลับไป ทั้งสองคนยอมเล่นบทนักท่องเที่ยวแล้ว ตัวตนของพวกเขาที่ประเทศเวียดนามในขณะนี้คือเป็นนักท่องเที่ยวที่มาชื่นชมประเทศเวียดนาม ไม่ใช่คนเชื้อสายเวียดนามที่มีบาดแผลในอดีตอีกต่อไป ฮวนสามารถกลับไปใช้ชีวิตกับครอบครัวอุปถัมภ์ในฐานะคนเวียดนามอเมริกันมาได้โดยไม่รู้สึกรู้สิดีกับอดีต ส่วนภาย เธอใช้ชีวิตแบบเป็นพลเมืองโลก ไม่ได้ยึดติดกับรัฐชาติไหน

บริบทที่แตกต่างกันของแต่ละตัวละครส่งผลให้เขา/เธอประกอบสร้างตัวตนไม่เหมือนกัน ฮวนยังสามารถยืนยันความเป็นเวียดนามอเมริกันของตัวเองได้เพราะเขามีครอบครัวอุปถัมภ์ที่ดีคอยสนับสนุนอยู่ วิงห์และกิม แม้จะเป็นเวียดนามอเมริกันเหมือนกัน แต่เป็นไปในลักษณะจำยอมและไม่มี

ความสุขมากนัก ส่วนนายและผู้เล่านิรนามมีแนวโน้มไม่ยึดติดสถานที่ อาจสร้างตัวตนแบบพลเมืองโลก

เมื่อวิเคราะห์พัฒนาการของตัวละครในแง่ของการเยียวยา/ไม่เยียวยาบาดแผล พบว่าในทั้งสองตัวบท การเยียวยาเกิดขึ้นเพราะตัวละครส่วนใหญ่มีพัฒนาการทางตัวตนและจิตใจจากต้นเรื่อง กล่าวคือรู้ว่าตัวเองเป็นชายขอบอย่างไร ไม่พอใจในสภาวะนี้ พยายามพัฒนาและพิสูจน์ตนเองให้คนอื่นในสังคมยอมรับ แม้ตอนท้ายตัวละครทุกคนยังมีความเป็นอื่นอยู่ แต่พวกเขา ก็ยอมรับสถานะของตัวเองได้มากขึ้นกว่าตอนต้นเรื่อง ตัวละครจึงเลือกทางเดินของตัวเองที่ชัดเจนมากขึ้น อย่างไรก็ตาม การยอมรับสภาพความเป็นอื่นได้เช่นนี้อาจไม่สามารถเรียกได้ว่าเป็นการเยียวยาที่สำเร็จ เพราะสถานะทางสังคมของพวกเขายังอยู่ที่เดิม ในเชิงโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม ตัวละครคนเวียดนามพลัดถิ่นไม่ได้พัฒนาตัวเองให้สูงขึ้น ดีขึ้น มีอำนาจมากขึ้น แต่ในเชิงจิตใจและสำนึกของผู้ของตัวละคร ทุกคนตื่นรู้จากความเข้าใจผิดเดิมที่พวกเขาเคยเชื่อในตอนต้นและสามารถยอมรับตัวเองได้มากขึ้น

ในภาพรวม เราจึงไม่สามารถเข้าใจตัวละครผ่านแนวคิดเรื่องการไว้อาลัยและการปฏิเสธการไว้อาลัย (mourning and melancholia) ของฟรอยด์อย่างตรงไปตรงมาได้เพราะในมุมมองของฟรอยด์ สองลักษณะแยกออกจากกันอย่างชัดเจน เยียวยาสำเร็จและเป็นปกติหรือว่าเยียวยาไม่สำเร็จและป่วยมีปัญหาสุขภาพจิต แต่ในตัวบทสองเรื่องนี้ การกระทำของตัวละครกำกวม อยู่ระหว่างสองประเภท ในมุมมองของผู้วิจัย การเยียวยาของตัวละครประสบความสำเร็จ แต่เป็นความสำเร็จที่ไม่มีความสุข ล่องลอยแว้งคว้าง ยอมรับความเป็นอื่นของตัวเองที่ไม่สามารถแก้ไขได้ ไม่ใช่ความสำเร็จที่ปลอดภัย

กลุ่มตัวละครหลักเวียดนามพลัดถิ่นในเรื่อง *The Sympathizer* และ *We Should Never Meet* มีบาดแผลเรื่องการเป็นเด็กกำพร้าและการถูกเหยียดเชื้อชาติ พวกเขาถูกปฏิเสธทั้งจากสังคมอเมริกัน สังคมคนพลัดถิ่น และสังคมเวียดนาม บาดแผลของพวกเขาสัมพันธ์กับบาดแผลของคนเวียดนามในประเทศเวียดนาม คนอเมริกัน และคนที่เวียดนามพลัดถิ่นที่ถูกใส่ร้าย มุมมองที่กว้างขวางและหลากหลายนี้ทำให้ผู้อ่านเข้าใจคนเวียดนามพลัดถิ่นในมิติที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ไม่เป็นภาพเหมารวม คนเวียดนามพลัดถิ่นไม่ได้เป็นเหยื่อเสมอไป กลุ่มตัวละครหลักเวียดนามพลัดถิ่นประกอบสร้างตัวตนหลากหลายรูปแบบ มีทั้งยืนยันความเป็นเวียดนามอเมริกันและปฏิเสธที่จะยึดโยงกับรัฐชาติใดใด ผู้แต่งจินตนาการบาดแผลของคนแปลกหน้าขึ้นเพื่อต่อรองกับสังคมอเมริกันและสังคมเวียดนามพลัดถิ่นที่มักผูกขาดนิยามของบาดแผลสงครามเวียดนามและตัวตนของคนเวียดนามพลัดถิ่น

บทที่ 6

สรุปและอภิปรายผล

วิทยานิพนธ์นี้ศึกษาพลวัตของบาดแผลสงครามเวียดนามของคนเวียดนามพลัดถิ่นในประเทศสหรัฐอเมริกาผ่านตัวบท 8 เรื่องซึ่งเขียนเป็นภาษาอังกฤษโดยคนเวียดนามพลัดถิ่น ผู้วิจัยใช้ทฤษฎีการประกอบสร้างและทบทวนชาติพันธุ์ของไมเคิล เอ็ม เจ ฟิเชอร์ เป็นหลักในการวิเคราะห์การประกอบสร้างความเป็นเวียดนาม-อเมริกันของผู้เล่าเรื่องและตัวละครในตัวบทประเด็นสำคัญที่น่าสนใจมีดังต่อไปนี้

6.1 บาดแผลเรื่องชาติ ครอบครัว ตัวตน และสังคมอเมริกัน

ชาติในที่นี้คือเวียดนามพลัดถิ่น คนเวียดนามพลัดถิ่นไม่รู้ลึกถึงความแตกต่างของตัวเองจากคนในประเทศก่อนการอพยพ ความขัดแย้งทางการเมืองและอุดมการณ์ทางเศรษฐกิจช่วงสงครามเย็นที่เกิดขึ้นที่ประเทศเวียดนามผลักดันทำให้คนกลุ่มนี้ต้องอยู่ในสภาวะพลัดถิ่นเพราะไม่สามารถอดทนอาศัยอยู่ที่เดิมได้ บางคนอดทนอยู่ในสังคมเวียดนามคอมมิวนิสต์ระยะหนึ่ง แต่ก็ไม่สามารถเจริญก้าวหน้าในชีวิตได้ ดินแดนใหม่จึงเป็นดินแดนแห่งความหวัง การอพยพไปประเทศสหรัฐอเมริกาจำนวนมากเกิดจากการนโยบายทางการทูตในช่วงเวลานั้นที่สหรัฐอเมริกายื่นมือให้ความช่วยเหลือผู้ลี้ภัยจากกลุ่มคอมมิวนิสต์อย่างเต็มที่ บาดแผลเรื่องชาติในที่นี้จึงหมายถึงบาดแผลของความเป็นเวียดนามพลัดถิ่น จากชาติที่หมายถึงเวียดนามเท่านั้น กลายเป็นชาติที่หมายถึงเวียดนามพลัดถิ่น คนพลัดถิ่นต้องสร้างนิยามใหม่เพราะพวกเขาไม่สามารถใช้นิยามชาติที่หมายถึงเวียดนามได้อีกต่อไปเพราะเพื่อนร่วมชาติที่เป็นคอมมิวนิสต์ได้ยึดครองความหมายนั้นและกีดกันพวกเขาออกจากนิยามความเป็นชาติเดิม

ปกติแล้วนิยามความเป็นชาติของเวียดนามจะนิยามภายใต้ความเป็นชาย เช่น ทหาร โฮจิมินห์ เมื่อเวียดนามใต้แพ้สงครามจึงอยู่ในสภาวะสูญเสียความเป็นชาย สูญเสียทั้งดินแดนและความหมายของชาติ บั๊จยเหล่านี้ทำให้เกิดการกลับไปนิยามชาติในลักษณะหญิงโสเภณีแทนความเป็นชาย ในนิยามที่โสเภณีหมายถึงการถูกเจ้าอาณานิคมต่าง ๆ แวะเวียนมาปกครองอย่างต่อเนื่อง ดินแดนเวียดนามจึงมีลักษณะเดียวกับหญิงโสเภณีที่มีผู้ชายแวะเวียนมาและต้องขายเรือนร่างเพื่อความอยู่รอด นอกจากนี้ เวียดนามไต้ยังไม่สามารถถือครองความหมายชาติด้วยความเป็นชายแบบเวียดนามเหนือที่มีโฮจิมินห์เป็นวัตถุแห่งการยึดโยงได้ เวียดนามไต้จึงอยู่ในสภาวะขาดไร้ความเป็นชายในการอ้างอิง

บาดแผลครอบครัวของคนเวียดนามพลัดถิ่นจะเริ่มปรากฏเมื่อผู้แต่งไม่ใช่คนเวียดนามอพยพรุ่นที่หนึ่งแต่เป็นรุ่นที่หนึ่งจุดห้าหรือรุ่นที่สอง เนื่องจากเวียดนามอพยพรุ่นแรกเน้นเอาตัวเองรอดและอพยพเพียงลำพัง ดังนั้นสิ่งที่พวกเขาสนใจคือเรื่องนियามความเป็นชาติและเหตุว่าทำไมพวกเขาจึงต้องอพยพ แต่รุ่นที่หนึ่งจุดห้าและรุ่นที่สองคือผู้ที่มีประสบการณ์อพยพในวัยเด็กหรือไม่ มีประสบการณ์การอพยพเลย ดังนั้นสิ่งที่คนกลุ่มนี้ให้ความสำคัญเป็นลำดับแรกคือประเด็นเรื่องครอบครัว ส่วนเรื่องชาติหรืออื่น ๆ ก็ยังมีความสำคัญ แต่อยู่ในลำดับรองจากเรื่องครอบครัว ในกรณีรุ่นที่หนึ่งจุดห้าส่วนใหญ่ บาดแผลเรื่องครอบครัวเกิดจากการอพยพพร้อมครอบครัวและความผูกพันคำนึงถึงบุคคลในครอบครัว ภาวะนี้ทำให้คนรุ่นนี้เกิดสภาวะหลอกหลอนเพราะไม่ได้รับการบอกเล่าอย่างชัดเจนเกี่ยวกับบาดแผลจากรุ่นพ่อแม่ การถูกหลอกหลอนคือรูปแบบหนึ่งของการแสดงความรัก ส่วนคนรุ่นที่หนึ่งจุดห้าอีกส่วนหนึ่งและคนรุ่นที่สอง พวกเขาเป็นเด็กกำพร้าที่อยู่ ในอเมริกา ไม่มีพ่อแม่และบรรพบุรุษให้อ้างอิงถึงบาดแผลการอพยพในอดีต ประสบการณ์เกี่ยวกับบาดแผลเรื่องนี้จึงหายไป อย่างไรก็ตาม ชาติพันธุ์ของพวกเขายังคงมีส่วนที่เป็นเวียดนาม พวกเขาจึงเกิดปัญหาอัตลักษณ์ ถูกสังคมตั้งคำถามว่าทำไมไม่มีประสบการณ์บาดแผลจากพ่อแม่ พวกเขาบางส่วนแสวงหาพ่อแม่อเมริกันทดแทน หากหาไม่ได้ก็จะสร้างชุมชนเวียดนามพลัดถิ่น เช่น กลุ่มนักเลง ขึ้นมาเพื่อดูแลกันเองทางเศรษฐกิจและความมั่นคงทางจิตใจในยามพลัดถิ่น

การส่งต่อบาดแผลระหว่างพ่อสู่ลูกชายและแม่สู่ลูกสาวเป็นอีกประเด็นที่พบในบาดแผลครอบครัว ในกรณีพ่อสู่ลูกชาย มีการนำเสนอลักษณะพ่อทั้งแบบที่ยอมเล่าและแบบที่ไม่ยอมเล่า พ่อจะเล่าว่าในอดีตเขาเคยยิ่งใหญ่ในสังคมเวียดนามอย่างไร เช่น เป็นทหารเวียดนามใต้ที่ยอมตายเพื่อแผ่นดิน ไม่เป็นคนขี้ขลาด ต้นตระกูลเคยเป็นเจ้าของที่ดิน แต่จบลงด้วยความพ่ายแพ้ที่ยังหาทางเยียวยาไม่ได้ เมื่อส่งต่อถึงลูกชาย ลูกคนนี้ได้สมัครเป็นทหารอเมริกันโดยไม่รู้ตัวและให้เหตุผลว่าต้องการพิสูจน์ความเป็นอเมริกันของตนเท่านั้น แต่ต่อมากลับกลายเป็นการไปรื้อฟื้นเรื่องราวสมัยเป็นทหารของพ่อ เกิดการเรียกคืนเกียรติยศของพ่อคืนมาในดินแดนอเมริกา ในกรณีของแม่สู่ลูกสาวคือการส่งต่อบาดแผลจากรุ่นยายสู่แม่และลูกสาวโดยเฉพาะบาดแผลเรื่องพรหมจรรย์ของผู้หญิงเพื่อเป็นการย้ำเตือนเรื่องการใช้ชีวิตในสังคมอเมริกัน แม่กังวลว่าลูกสาวจะเปลี่ยนแปลงกลายเป็นคนอเมริกันเต็มตัว จึงส่งต่อค่านิยมที่มาจากสังคมวัฒนธรรมเวียดนามให้กับลูก

สภาวะพลัดถิ่นยังก่อให้เกิดความห่างเหินระหว่างสมาชิกในครอบครัว กล่าวคือ บรรดาผู้ใหญ่ยังมองตนเองเป็นคนเวียดนาม ในขณะที่ลูกมองตนเองในฐานะคนอเมริกัน เกิดความคิดที่สวนทางกัน การยึดติดในชนบทเวียดนามของบรรพบุรุษกลายเป็นปัญหาระหว่างคนต่างรุ่น นำ

สังเกตว่า ถ้าตัวละครพยายามเป็นอเมริกัน มักจะไม่ค่อยพบปัญหา แต่ถ้าตัวละครพยายามรักษาความเป็นเวียดนามอย่างเหนียวแน่น จะเกิดปัญหาบางอย่าง การประนีประนอมระหว่างความเป็นเวียดนามและความเป็นอเมริกันมีทั้งลักษณะที่ละทิ้งความเป็นเวียดนามไปเลย และลักษณะที่ยังคงเก็บความเป็นเวียดนามบางส่วนไว้อยู่ กระบวนการละทิ้งความเป็นเวียดนามไม่ได้เกิดขึ้นอย่างง่ายดาย กระทั่งคนที่ไม่มีประสบการณ์ความเป็นเวียดนามยังต้องแสวงหาและสร้างความเป็นเวียดนามก่อนเลือกละทิ้ง

ส่วนความเป็นอเมริกันนั้น พบว่ายิ่งตัวละครเป็นอเมริกันมากเท่าไร ยิ่งประสบความสำเร็จ ทั้งนี้ สังคมอเมริกันก็ได้ต้อนรับพวกเขาอย่างเป็นทางการเป็นมิตรเสมอไป แต่ต้องเผชิญกับบุคคลและกลไกทางสังคมที่ผลักดันพวกเขาออกจากความเป็นอเมริกัน คนเวียดนามพลัดถิ่นจึงสร้างความเป็นอเมริกันของตนใน 3 รูปแบบ คือ ปลาตุ๊กอดทน กิ่งก่าเปลี่ยนสี และผีเสื้อลอกคราบ กลุ่มปลาตุ๊กอดทนคือ กลุ่มคนที่เน้นใช้ความอดทนและไม่ยอมท้อต่ออุปสรรคทั้งปวง ดิ้นรนเพื่อการอยู่รอดในสังคมอเมริกันเป็นหลักโดยไม่หวั่นไหวต่อการเหยียดเชื้อชาติหรือการกีดกันทางสังคม กลุ่มกิ่งก่าเปลี่ยนสีคือ กลุ่มคนที่ยึดหยุ่นเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและตัวตนไปมาเพื่อความอยู่รอด พบทั้งคนที่ประสบความสำเร็จและล้มเหลว บางคนเปลี่ยนไปมาระหว่างการเป็นปลาตุ๊กอดทนกับการเป็นกิ่งก่าเปลี่ยนสีด้วย กลุ่มผีเสื้อลอกคราบคือ กลุ่มที่ประสบความสำเร็จในชีวิตมากที่สุด ลอกคราบความเป็นเวียดนามไว้แล้วทิ้งไปเลย มีเพียงส่วนน้อยที่ทำได้ บางคนทิ้งความเป็นอเมริกันบางส่วนไปด้วย พวกเขาเลือกนิยามตนเองเป็นคนอเมริกันไร้ราก

6.2 บันทึกความทรงจำและเรื่องเล่าพันทาง

กลวิธีทางวรรณศิลป์ของนักเขียนเวียดนามพลัดถิ่น เกิดการสร้างงานเขียนสองประเภทหลักคือ บันทึกความทรงจำและเรื่องเล่าพันทาง ในกรณีของงานประเภทบันทึกความทรงจำเป็นการพยายามสร้างประวัติศาสตร์กระแสรอง เป็นประสบการณ์ตรงของตน ไม่ว่าจะผู้อ่านจะเชื่อหรือไม่ก็ไม่อาจปฏิเสธความจริงในเรื่องเล่านี้ได้ ผลงานประเภทบันทึกความทรงจำมักพบในคนรุ่นที่หนึ่ง ซึ่งต้องการนำเสนอปัญหาของตนเองกับสังคมเวียดนามและสังคมอเมริกัน ในกรณีคนรุ่นที่หนึ่งจุดห้าและคนรุ่นที่สองจะเริ่มนิยมใช้เรื่องแต่งมากขึ้น แม้จะเป็นประเภทบันทึกความทรงจำผสมเรื่องแต่ง ประเด็นระหว่างความทรงจำของผู้เล่าแต่เป็นนวนิยาย หรือบันทึกความทรงจำของบรรพบุรุษที่ไม่สามารถยืนยันได้ว่าเป็นตัวผู้แต่งเอง เป็นการเลียนแบบบันทึกความทรงจำที่ตัวละครรับบทเป็นพ่อของตน แม้จะเป็นเรื่องแต่ง และสงครามที่พวกเขาไม่รู้จักร เรื่องแต่งจึงมีนัยของการแต่งเพื่อกลับไปเชื่อมโยงกับอดีตและจินตนาการว่าบรรพบุรุษหรือผู้ที่เกี่ยวข้องว่ามีประสบการณ์อย่างไร ส่งผลให้เรื่องในอดีตที่เคยว่างเปล่าได้รับการเติมเต็มด้วยจินตนาการและเรื่องแต่งเหล่านี้

ในกรณีของเรื่องเล่าพันทาง ลักษณะเด่นที่พบคือ อุต/ชีวประวัติ คือการเล่าถึงเรื่องของตนเองและเรื่องของคนอื่นไปพร้อมกัน โดยลักษณะนี้พบในรุ่นที่หนึ่งจุดห้า ผู้แต่งจะเล่าถึงชีวิตของคนในครอบครัวด้วย แทนที่การสนใจเล่าเฉพาะเรื่องตนเองแบบแนวอัตชีวประวัติล้วน เรื่องเล่าพันทางคือเรื่องเล่าเชิงทดลองที่มีการผสมระหว่างวรรณกรรมหลายประเภท เช่น อุต/ชีวประวัติ บันทึกความทรงจำปลอม บันทึกความทรงจำกึ่งบันทึกการเดินทาง

การสร้างเรื่องเล่าทั้งสองแบบส่งผลให้ตัวละครสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมอเมริกันได้ดีขึ้น หลังจากบอกเล่าเรื่องราวเหล่านี้พบว่าตัวละครสามารถละทิ้งความเป็นเวียดนามในอดีต การสร้างเรื่องเล่ามีส่วนทำให้สิ่งที่เคยเป็นเรื่องลึกลับดำมืด บาดแผลที่ไม่ถูกเปิดเผย ชวนให้สงสัย ได้ถูกกลับไปทำความเข้าใจใหม่และเปิดเผยออกสู่สาธารณะ เมื่อได้กลับไปทำความเข้าใจและเปิดเผยเรื่องราวเหล่านั้นแล้ว จึงสามารถละทิ้งไปได้ อีกกรณีหนึ่งคือ เรื่องราวทั้งหมดเป็นของคนรุ่นพ่อแม่ที่เสียชีวิตไปแล้วโดยที่ไม่ได้เล่า พอลกลับไปสืบและได้เขียนบาดแผลของพ่อแม่ออกมา แต่เมื่อรู้แล้วก็สามารถละทิ้งความเป็นเวียดนามได้และเลือกใช้ชีวิตแบบอเมริกันเพียงอย่างเดียว

6.3 อัตลักษณ์คนเวียดนามพลัดถิ่นในสหรัฐอเมริกา

อัตลักษณ์ของคนรุ่นที่หนึ่งคือคนรุ่นพ่อแม่ที่ปัญหาเกี่ยวกับสังคมเวียดนามจนต้องตัดสินใจอพยพออกมาจากเวียดนาม หลังจากอพยพแล้ว แม้จะได้สัญชาติอเมริกันแล้วแต่การแสดงออกและมุมมองของพวกเขายังหยาบคายประสพการณ์การเป็นผู้อพยพมาให้อยู่ ปราบกฏในรูปแบบการเล่าเรื่องที่ไม่เอ่ยถึงสหรัฐอเมริกาแต่ตั้งใจเลือกเล่าเฉพาะเรื่องในเวียดนามก่อนจะจบลงด้วยการมองว่าอเมริกาเป็นดินแดนแห่งความหวังใหม่ บาดแผลของคนรุ่นที่หนึ่งคือการถูกประณามว่าเป็นคนทรยศชาติ การเข้ากับนายทุน การมีเชื้อสายผสม เขาถูกตัดสิน ตราหน้า และกีดกันออกจากความเป็นเวียดนาม พวกเขาจึงไม่สามารถอยู่ต่อไปได้เนื่องจากได้รับบาดแผลทั้งทางร่างกายและจิตใจ มีประสบการณ์ในการเข้าค่ายกักกันผู้อพยพ เมื่อย้ายมาอยู่ในสังคมอเมริกันก็ได้กลับไปพูดถึงครอบครัวอีกเลย นิยามอัตลักษณ์ของคนเวียดนามพลัดถิ่นรุ่นที่หนึ่งคือผู้อพยพ ผู้แต่งอาจนิยามตนเองว่าเป็นอเมริกันที่หยาบคายเรื่องราวของผู้อพยพมาใช้ในการนิยามตนเอง พวกเขาพร้อมอพยพกลับไปยังแผ่นดินแม่เมื่อกลุ่มคอมมิวนิสต์หมดอำนาจ

อัตลักษณ์คนเวียดนามพลัดถิ่นรุ่นที่หนึ่งจุดห้าส่วนใหญ่คือการเป็นคนอเมริกันเชื้อสายเวียดนาม การบอกเล่าเรื่องราวของคนในรุ่นนี้เกิดจากความตายของบรรพบุรุษจึงเกิดความปรารถนากลับไปทบทวนสายสัมพันธ์ของตนกับพ่อแม่และประสบการณ์ในฐานะผู้อพยพของพ่อแม่ ในบางกรณีพบว่า เป็นการเล่าโดยที่พ่อแม่ยังมีชีวิตอยู่และเป็นผู้ถ่ายทอดเรื่องราวโดยตรง การนำเสนอเรื่องเล่าของคนรุ่นนี้อาจสืบเนื่องจากการประสพวิกฤตอัตลักษณ์ความเป็นอเมริกัน อาทิ

การเหยียดเชื้อชาติ การกีดกันทางสังคม จึงปรากฏว่ามีทั้งเรื่องเล่าบาดแผลของพ่อแม่และเรื่องเล่าเกี่ยวกับการประกอบสร้างอัตลักษณ์ของตนเองในอเมริกา ตัวละครมีความปรารถนาในการเป็นพลเมืองอเมริกันแบบเต็มรูปแบบแต่ถูกตั้งรังด้วยค่านิยมเวียดนามที่ส่งต่อมาจากรุ่นพ่อแม่ คนรุ่นนี้เป็นกลุ่มที่ผลิตผลงานออกมามากที่สุดและมีหลากหลายประเภท อาทิ บันทึกความทรงจำ นวนิยาย และแบบผสม รุ่นนี้พบลักษณะการส่งต่อบาดแผลชัดเจนที่สุด ปรากฏว่ามีการนำเสนอการส่งต่อบาดแผลจากรุ่นสู่รุ่นและบาดแผลจำเพาะของคนเพศเดียวกัน

อัตลักษณ์คนเวียดนามพลัดถิ่นรุ่นที่สองและคนรุ่นที่หนึ่งจุดห้าบางส่วนคือการเป็นคนอเมริกันไร้รากหรือมีตัวตนหลากหลาย คนกลุ่มนี้มีปัญหาสำคัญคือภาวะกำพรว้า หมายถึงขาดผู้ใหญ่ชาวเวียดนามคอยดูแลทำให้พวกเขาขาดรากเหง้า ในบางกรณีหมายถึงการขาดผู้ใหญ่ชาวอเมริกันด้วย พวกเขาจึงอยู่ในสภาวะหลงทางที่ต้องลองผิดลองถูก ถึงแม้จะไม่มีครอบครัวคนรุ่นนี้ก็ยังคงต้องการรู้เกี่ยวกับที่มาที่ไปของตนเองจึงกลับไปแสวงหารากเหง้าผ่านวิธีการสืบค้นจากจุดกำเนิดของตน เช่น การกลับไปยังบ้านเลี้ยงเด็กกำพรว้า หลังจากสืบค้นจึงปล่อยวาง ในกรณีของคนรุ่นนี้พบทั้งคนที่เดินหน้าเป็นอเมริกันไร้ราก บางคนยึดโยงกับความเป็นอเมริกันเป็นหลัก และกลุ่มอาชญากรเวียดนามพลัดถิ่นที่นิยามตนเองเป็นเวียดนามเพื่อหลอกลวงคนเวียดนามพลัดถิ่นด้วยกัน นอกจากนี้ยังพบว่ารุ่นที่ 2 ประสบปัญหาการถูกเหมารวมจากภาพจำคนเวียดนามพลัดถิ่นที่คนรุ่นที่หนึ่งและหนึ่งจุดห้าสร้างให้ จากรุ่นที่หนึ่งคนเวียดนามพลัดถิ่นคือผู้อพยพ ส่วนรุ่นที่หนึ่งจุดห้าคือภาพจำของคนอเมริกันเชื้อสายเวียดนาม ในลักษณะเรื่องเล่าของคนอพยพที่พยายามกลายเป็นพลเมืองอเมริกัน ภาพจำเหล่านี้ทำให้คนเวียดนามพลัดถิ่นอยู่ในสภาวะผู้อพยพตลอดไป เพราะพยายามเป็นอเมริกันตลอดเวลา ในขณะที่คนรุ่นที่สองและคนรุ่นที่หนึ่งจุดห้าบางส่วนเชื่อมั่นว่าความเป็นอเมริกันเกิดมาพร้อมกับตนเองอยู่แล้ว ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์อัตลักษณ์ตนเองอีก บาดแผลสงครามเวียดนามของคนรุ่นที่สองจึงไม่จำเพาะที่เกิดขึ้นกับตนเองและคนในครอบครัวเท่านั้น แต่ครอบคลุมบาดแผลของใครก็ตามที่มีส่วนร่วมในสงครามเวียดนาม หมายถึงถึงศัตรูในอดีตของพ่อแม่ กลุ่มคอมมิวนิสต์ และคนอเมริกันด้วย ในอดีตเรื่องเล่าบาดแผลของรุ่นที่หนึ่งและหนึ่งจุดห้ามักจะมีน้ำเสียงเรียกร้องความสงสาร แสดงการอดทนและสู้ชีวิต แต่ในกรณีรุ่นที่สองจะถอยห่างออกมาและตั้งคำถามว่า คนเวียดนามพลัดถิ่นไม่จำเป็นต้องผลิตซ้ำภาพผู้อพยพที่สู้ชีวิตเพียงแบบเดียว แต่สามารถเป็นผู้กระทำ เป็นอาชญากร ที่มีหลากหลายรูปแบบ รวมถึงการใช้น้ำเสียงแสดงความเยาะเย้ยเสียดสี ภาพจำความเป็นเวียดนามพลัดถิ่นเองด้วย

6.4 ข้อเสนอแนะ

การเลือกตัวบทในงานวิจัยชิ้นนี้ พิจารณาจากบริบทของผู้แต่งเป็นหลัก คือเพศและรุ่นของการพลัดถิ่น พบว่าวรรณกรรมพลัดถิ่นส่วนใหญ่เป็นของรุ่นที่หนึ่งจุดห้า ในกรณีของรุ่นที่สอง พบว่ามีตัวบทวรรณกรรมที่ผลิตออกมาค่อนข้างน้อย ในอนาคตเมื่อนักเขียนในรุ่นที่สองผลิตตัวบทออกมามากขึ้น อาจพบลักษณะใหม่และประเด็นใหม่ในงานเขียนรุ่นที่สองเพิ่มเติม

งานวิจัยชิ้นนี้ใช้ทฤษฎีการประกอบสร้างตัวตนเป็นหลักและมุ่งเน้นวิเคราะห์ตัวตนที่แตกต่างกันในแต่ละรุ่น โดยมุ่งเน้นการเยียวยาตนเองทางจิตวิทยา ส่งผลให้ไม่ได้วิเคราะห์ชาติพันธุ์ในแง่ที่สัมพันธ์กับระบบทุนนิยม เนื่องจากตัวบทเหล่านี้ผลิตภายใต้ระบบทุนนิยมและฐานผู้อ่านในสังคมอเมริกัน จึงอาจวิเคราะห์ต่อไปได้ด้วยทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์และสังคมวิทยา

บรรณานุกรม

- Alperin, E., & Batalova, J. (2018). Vietnamese Immigrants in the United States. Retrieved from <https://www.migrationpolicy.org/article/vietnamese-immigrants-united-states-5>
- Andrew, X. P. (1999). Andrew, X. Pham. Retrieved from https://en.wikipedia.org/wiki/Andrew_X._Pham
- Anzaldúa, G. (1987). *Borderlands/La Frontera: The New Mestiza*. San Francisco: Aunt Lute Books.
- Boym, S. (2001). *The Future of Nostalgia*. New York: Basic Books.
- Cao, L. (1998). *Monkey Bridge*. New York: Penguin Books.
- Cao, T. H. (2009). *Identity Presentation in Stories of Past and Present: An Analysis of Memoirs by Authors of the 1.5 Generation of Vietnamese American*. (Master's Thesis in American Studies). Graduate Faculty, University of Kansas.
- Carter, J. M. (2008). *Inventing Vietnam: the United States and State Building, 1954-1968*. New York: Cambridge University Press.
- Caruth, C. (1995). *Trauma: Explorations in Memory*. Baltimore and London: The Johns Hopkins University Press.
- Caruth, C. (1996). *Unclaimed Experience: Trauma, Narrative, and History*. Baltimore and London: The Johns Hopkins University Press.
- Cheng, E. (2016). The Vietnamese American "Model Orphan" in Aimee Phan's "We Should Never Meet". *Mosaic: An Interdisciplinary Critical Journal*, 49(3), 109-125.
- Cherot, N. (2009). Storytelling and Ethnographic Intersections: Vietnamese Adoptees and Rescue Narrative. *Qualitative Inquiry*, 15(1), 113-148.
- Chung, U. (2007). *Contagion of Living: East-West Experimentations with Affectivity, Subjectivity, and Political Embodiment*. (Doctoral Dissertation in English). Graduate Faculty, The City University of New York.
- DiaCRITICS. (2012). Aimee Phan on 'Reeducation' – An Interview with Sunny Woan. Retrieved from <https://dvan.org/2012/08/aimee-phan-on-the-reeducation-of-cherry-truong-an-interview-with-sunny-woan/>

- Dittmar, L., & Michaud, G. (2000). *From Hanoi to Hollywood : The Vietnam War in American Film*. New Brunswick & London: Rutgers University Press.
- Doherty, T. (2010). Vietnam and Film. In A. Wiest, M. Kathryn, & G. Robins (Eds.), *America and the Vietnam War: Re-examining the Culture and History of a Generation* (pp. 231-253). New York & London: Routledge.
- Dorais, L.-J. (2001). Defining the Overseas Vietnamese. *Diaspora: A Journal of Transnational Studies*, 10(1), 3-27.
- Duyvendak, J. W. (2011). *The Politics of Home: Belonging and Nostalgia in Western Europe and the United States*. New York: Palgrave Macmillan.
- EarthGoat. (2005). Aimee Phan Interview. Retrieved from <http://earthgoat.blogspot.com/2005/03/aimee-phan-interview.html>
- Espiritu, Y. L. (1992). *Asian American Panethnicity*. Philadelphia: Temple University Press.
- Etans, M. (2004). *International Immigration Policy*. New York: Palgrave Macmillan.
- Fischer, M. M. J. (1986). Ethnicity and the Post-Modern Arts of Memory. In Clifford & G.E. Marcus (Eds.), *Writing Culture* (pp. 194-233). Berkeley, Los Angeles, London: University of California Press.
- Gaines, L. (2005). An Interview with Aimee Phan. Retrieved from <https://www.curledup.com/intaphan.htm>
- Glick Schiller, N., Basch, L., & Blanc-Szanton, C. (1992). Transnationalism : A New Analytic Framework for Understanding Migration. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 645(1), 1-24.
- Ha, Q. M. (2013a). Conspiracy of Silence and New Subjectivity in “Monkey Bridge” and “The Gangster We Are All Looking For”. *JSAAEA*, 8, 1-16.
- Ha, Q. M. (2013b). Power and Gender Relations in When Heaven and Earth Changed Places. *War, Literature & The Arts*, 25. Retrieved from http://wlajournal.com/wlaarchive/25_1/Ha.pdf
- Hayslip, L. L., & Wurts, J. (2003). *When Heaven and Earth Changed Places: A Vietnamese Woman's Journey from War to Peace*. New York: Plume.
- Hidle, J. T. (2014). *Bound by Water: Inquiry, Trauma, and Genre in Vietnamese American*

- Literature*. (Doctoral Dissertation in Literature). University of California, San Diego.
- Hoa Pham. (2017). Hoa Pham. Retrieved from https://en.wikipedia.org/wiki/Hoa_Pham
- International World History Project. (1997). Vietnam War Statistics. Retrieved from http://history-world.org/vietnam_war_statistics.htm
- Janette, M. (2001). Guerilla's Irony in Lan Cao's "Monkey Bridge". *Comparative Literature*, 42(1), 50-77.
- Kien Nguyen. (2017). Kien Nguyen. Retrieved from https://en.wikipedia.org/wiki/Kien_Nguyen
- Lee, S. H. (1995). *Outposts of Empire: Korea, Vietnam and the Origins of the Cold War in Asia, 1949-1954*. Quebec and Liverpool: Liverpool University Press.
- Lowe, L. (1996). *Immigrant Acts*. Durham & London: Duke University Press.
- Lyden, J. (1997). Weekend All Things Considered, Jacki Lyden Interview. National Public Radio. Retrieved from <https://www.lancauthor.com/weekend-all-things-considered-jacki-lyden-interview/>
- MacMillan Dictionary. (2019). Lulu. Retrieved from <https://www.macmillandictionary.com/us/dictionary/american/lulu>
- Miller, D. (1991). Primetime Television's Tour of Duty. In M. Anderegg (Ed.), *Inventing Vietnam: The War in Film and Television* (pp. 166-189). Philadelphia: Temple University Press.
- Ngo, V. L. (1991). Vietnam. In Douglas Allen & Ngo Vinh Long (Eds.), *Coming to Terms: Indochina, the United States, and the War* (pp. 9-64). Boulder, San Francisco, and Oxford: Westview.
- Nguyen, B. M. (2008). *Stealing Buddha's Dinner*. New York: Penguin Books.
- Nguyen, H. V. (2017). *Disasters, Settlements and the Homeland: Vietnamese American Experiences of White Supremacy in New Orleans*. (Doctoral Dissertation in Anthropology). University of Toronto.
- Nguyen, K. (2001). *The Unwanted: A Memoir of Childhood*. New York, Boston, and London: Little, Brown.
- Nguyen, N. H. C. (2016). *South Vietnamese Soldiers: Memories of the Vietnam War and*

After. Santa Barbara and Denver: Praeger.

Nguyen, V. T. (1997). Representing Reconciliation: Le Ly Hayslip and the Victimized Body. *Positions*, 5(2), 605-642.

Nguyen, V. T. (2001). When Heaven and Earth Changed Places and Child of War, Woman of Peace by Le Ly Hayslip. In Sauling C. Wong & Stephen H. Sumida (Eds.), *A Resource Guide to Asian American Literature* (pp. 66-77). New York: The ModernLanguage Association of America.

Nguyen, V. T. (2002). *Race & Resistance*. New York: Oxford University Press.

Nguyen, V. T. (2003). Behind Flag Fight, Deep Pain. Orange County Register. In K. A.-S. Juan (Ed.), *Little Saigons: Staying Vietnamese in America* (pp. 84-85).

Nguyen, V. T. (2015a). Our Vietnam War Never Ended. In V. T. Nguyen (Ed.), *The Sympathizer* (pp. 389-392). New York: Sunday Review Opinion pages.

Nguyen, V. T. (2015b). *The Sympathizer*. New York: Grove Press.

Nora, P. (1989). Between Memory and History: Les Lieux de Mémoire. *Representations*, 26(Special Issue: Memory and Counter-Memory), 7-24.

O'Nan, S. (1998). *The Vietnam Reader: The Definitive Collection of American Fiction and Nonfiction on the War*. New York: Anchor Books.

Pelaud, I. T. (2011). *This Is All I Choose to Tell: History and Hybridity in Vietnamese American Literature*. Philadelphia: Temple University Press.

Pham, A. X. (1999). *Catfish and Mandala: A Two-Wheeled Voyage through the Landscape and Memory of Vietnam*. New York: Picador.

Pham, A. X. (2008). *The Eaves of Heaven: A Life in Three Wars*. New York: Three Rivers Press.

Pham, Q. (2010). *A Sense of Duty: Our Journey from Vietnam to America*. New York: Presidio Press.

Phan, A. (2004). *We Should Never Meet*. New York: Picador.

Quang X. Pham. (2017). Quang X. Pham. Retrieved from https://en.wikipedia.org/wiki/Quang_X._Pham

Rumbaut, R. G. (2004). Ages, Life Stages, and Generational Cohorts: Decomposing the

- Immigrant First and Second Generations in the United States. *International Migration Review*, 38(3), 1160-1205.
- Rumbaut, R. G., & Ima, K. (1987). *The Adaptation of Southeast Asian Refugee Youth : A Comparative Study*. San Diego, California: Office of Refugee Resettlement.
- Ryan, M. (2010). The Vietnam War and Literature. In A. Wiest, M. Kathryn, & G. Robins (Eds.), *America and the Vietnam War: Re-examining the Culture and History of a Generation* (pp. 209-228). New York & London: Routledge.
- Safran, W. (1991). Diaspora in Modern Societies: Myths of Homeland and Return. *Diaspora: A Journal of Transnational Studies*, 1(1), 83-99.
- Stur, H. M. (2011). *Beyond Combat: Women and Gender in the Vietnam War Era*. New York: Cambridge.
- Taylor, M. (2003). *The Vietnam War in History, Literature and Film*. Tuscaloosa: The University of Alabama Press.
- Tran, P. (2015). Viet Thanh Nguyen: Anger in the Asian American Novel. In V. T. Nguyen (Ed.), *The Sympathizer* (pp. 393-403). First published in the Asian American Writers' Workshop, *The Margins* (2015, June 29).
- U.S. Department of State. (2019). A Discussion with Pulitzer Prize-Winning Author Viet Thanh Nguyen. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=0m1Etu6dZOk>.
- Vartanian, C. R. (1991). Women Next Door to War. In M. Anderegg (Ed.), *Inventing Vietnam: The War in Film and Television* (pp. 190-203). Philadelphia: Temple University Press.
- Viet Thanh Nguyen. (2018). Viet Thanh Nguyen. Retrieved from https://en.wikipedia.org/wiki/Viet_Thanh_Nguyen
- Vietnam News. (2007). Deputy PM promises better co-operation with Viet kieu. Retrieved from <https://vietnamnews.vn/economy/163627/deputy-pm-promises-better-co-operation-with-viet-kieu.html#WAOgrpRjhly2thOc.97>
- Walker, J. (2006). The Traumatic Paradox: Autobiographical Documentary and the Psychology of Memory. In K. Hodgkin & S. Radstone (Eds.), *Memory, History, Nation: Contested Pasts* (pp. 104-119). New Brunswick, N.J.: Transaction

Publishers.

Young, J. E. (2003). *Between History and Memory: The Voices of the Eyewitness*. In A. Douglass & Thomas A. Vogler (Eds.), *Witness and Memory: The Discourse of Trauma* (pp. 275-284). New York: Routledge.

Zhao, X., & Park, E. J. W. (2014). *Boat People*. In *Asian Americans: An Encyclopedia of Social, Cultural, Economic, and Political History* (Vol. Vol. I (A-F)). Santa Barbara, Denver, Oxford: Greenwood.

จันทิวา อนันต์นันท์. (2551). การเมืองในบันทึกความทรงจำของผู้นำคอมมิวนิสต์เวียดนามพลัดถิ่น ค.ศ.1975-1991. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์). คณะอักษรศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,

จิราภรณ์ อัศจรรย์ประสิทธิ์. (2557). เรื่องเล่ากับสภาวะพลัดถิ่นในวรรณกรรมหลังยุคสงครามเย็น ของนักเขียนเวียดนาม กัมพูชา และม้ง-ลาว. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชา วรรณคดีและวรรณคดีเปรียบเทียบ). คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,

มนธิรา ราโท. (2553). วรรณกรรมเวียดนามหลังปี ค.ศ.1975: พลวัตและการเปลี่ยนแปลง.

กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ไมเคิล ลีเฟอร์. (2548). พจนานุกรมการเมืองสมัยใหม่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (จ. เอื้อรักสกุล, Trans.). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

รัญวรัชญ์ พูลศรี. (2557). สตรีกับการประกอบสร้างอัตลักษณ์สิงคโปร์ในวรรณกรรมของนักเขียนสตรี สิงคโปร์เชื้อสายจีน. (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาวรรณคดีและวรรณคดี เปรียบเทียบ). คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุด จอนเจดสิน. (2550). ประวัติศาสตร์เวียดนามตั้งแต่สมัยอาณานิคมฝรั่งเศสถึงปัจจุบัน. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	จิรวุฒิ กิจการุณ
วัน เดือน ปี เกิด	12 พฤศจิกายน 2530
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
วุฒิการศึกษา	อ.บ. (ภาษาฝรั่งเศส) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อ.ม. (ภาษาและวรรณคดีฝรั่งเศส) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อ.ด. (วรรณคดีเปรียบเทียบ) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ที่อยู่ปัจจุบัน	46 ซอยฉิมพลี 28 แขวงฉิมพลี เขตตลิ่งชัน กทม. 10170
ผลงานตีพิมพ์	จิรวุฒิ กิจการุณ. "บาดแผลสงครามเวียดนามของคนเวียดนามชนชั้นกลางเลือดผสมในบันทึกความทรงจำเรื่อง The Unwanted ของเกียน เหงวียน". มนุษยศาสตร์วิชาการ, 29(1), 50-68.